

Riksdagens protokoll

2010/11:25

Onsdagen den 1 december

Kl. 09.00 – 17.55



Protokoll
2010/11:25

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 25 november.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2010/11:50 till utrikesutskottet

Skrivelser
2010/11:39 till justitieutskottet
2010/11:41 till försvarsutskottet

3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2010/11:FPM33 Rapport om kloning av djur för livsmedelsproduktion
KOM(2010)585 till miljö- och jordbruksutskottet
2010/11:FPM34 Ändring av förordning om EU:s sjösäkerhetsbyrå
KOM(2010)611 till trafikutskottet
2010/11:FPM35 Översyn av EU:s budget *KOM(2010)700* till finansutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 2010/11:FiU15 och FiU18
Trafikutskottets betänkande 2010/11:TU6
Civilutskottets betänkande 2010/11:CU2
Kulturutskottets betänkande 2010/11:KrU2

5 § Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2010/11:SoU3

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232).

Anf. 1 KENNETH JOHANSSON (C):

Herr talman! Det känns bra att kammarens första debatt i dag handlar om barnen. Det är ju att sätta barnen i första rummet, precis som det ska vara.

Socialutskottets betänkande SoU3 behandlar regeringens proposition *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet finns däremot 21 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2010.

Strategin består av ett antal principer för att stärka barnens rättigheter. Strategin ska vara en utgångspunkt för offentliga aktörer på statlig och kommunal nivå som i sina verksamheter ska säkerställa barnens rättigheter.

I betänkandet finns två reservationer.

Väl mött att debattera!

Anf. 2 MAGNUS EHRENCRONA (MP):

Herr talman! Vi diskuterar i dag ett mycket viktigt ärende. Barnens rättigheter är ju något centralt i hela vår värld, och fokus i dagens debatt är barnen i Sverige.

Vi från Miljöpartiet vill att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att barnkonventionen bör införlivas i svensk lagstiftning. Vi menar att detta har framför allt två positiva effekter.

Man kan titta på Norge, som har varit föregångare och redan har gjort detta. Där kan man se att det blir anledning att se över lagstiftningen, och det blir också en större tyngd i domstol när det gäller effekten för FN:s barnkonvention.

I princip varje vecka uppmärksammas vi på upplevelser av att barnkonventionen har kränkts på olika ställen i vårt land. Att skriva in barnkonventionen i lagstiftningen innebär naturligtvis inte att allt löser sig av sig självt, utan det kommer att krävas flera åtgärder.

Vi från Miljöpartiet har ytterligare en reservation där vi har lite förslag på åtgärder. Det handlar om lokala och regionala barnombud som kan bevaka barns rättigheter och göra kartläggningar. Till deras hjälp skulle man kunna inrätta ett nationellt kunskapscenter för barnrättsfrågor och kartlägga all forskning i Sverige. Det görs mycket bra forskning på bland annat olika universitet och högskolor. Men man skulle kunna samla detta mycket bättre om man inrättade ett nationellt barnkunskapscenter.

Jag stannar här så länge och yrkar bifall till Miljöpartiets reservationer 1 och 2. De är de enda reservationerna i ärendet.

Anf. 3 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 om att inkorporera barnkonventionen i svensk rätt.

Vi i Vänsterpartiet ställer oss liksom övriga partier i riksdagen bakom strategin för att stärka barns rättigheter. När jag tar del av den ser jag att det är en utmaning om vi ska leva upp till vad som står i den strategin. Om den tas på allvar kommer den att kunna förbättra barns villkor i Sverige ytterligare.

Första punkten i strategin lyder: ”All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.” Det borde vara en självklarhet. Vi skrev ju under barnkonventionen 1990 och firade 20-årsjubileum förra året.

Men fortfarande lever i Sverige i dag hundratals, ja kanske tusentals, barn utan den lagliga rätt till hälso- och sjukvård som andra barn har – det handlar om de papperslösa barnen – trots att barnkonventionens artikel 24 säger att alla barn har rätt till hälso- och sjukvård. I dag, 21 år efter undertecknandet av barnkonventionen, utreder vi den frågan, det som borde vara en självklar mänsklig rättighet.

I dag hindras somaliska barn från att återförenas med sina föräldrar som har flytt från krigets Somalia och fått uppehållstillstånd i Sverige, eftersom det krävs att de ska ha identitetshandlingar och giltiga pass, något som de inte kan få i krigets Somalia. Hur kan det vara förenligt med barnkonventionen, barnets bästa och barnets rätt att ha kontakt med sina föräldrar?

Det är två skäl till att Vänsterpartiet vill göra barnkonventionen till svensk lag. Det räcker alltså inte med att vi säger att vi ska följa den i vår egen lagstiftning. Vi ser tydliga exempel – det finns många fler än dem jag tagit upp – på att detta inte fungerar i verkligheten.

Punkt 8 i strategin lyder: ”Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.”

I förra veckan var jag på Barnombudsmannens och SCB:s presentation av *Upp till 18 – fakta om barn och ungdom*. Det var en väldigt intressant förmiddag. Man valde tre teman att inrikta sig på. Ett av dem var större ekonomiska skillnader och växande barngrupper i förskolan och på fritis. Man konstaterade att de ekonomiska skillnaderna mellan barnfamiljer har ökat. Gruppen barn i familjer som lever i ekonomisk utsatthet – man kan ha olika begrepp, men det begrepp som EU använder innebär att man lever på mindre än 60 procent av medianinkomsten – har ökat i Sverige från 10 procent år 2000 till 15 procent år 2008. Det rör sig om 280 000 barn.

Extra allvarligt är att vissa grupper är väldigt utsatta, till exempel barn till ensamstående föräldrar, som ändå kan ha det lite tuffare att få vardagen att gå ihop. Där har den relativa barnfattigdomen ökat från 13,4 procent år 1993 till 22,4 procent år 2007 enligt Socialstyrelsens sociala rapport.

Ekonomisk utsatthet slår mot barn. De utestängs av ekonomiska skäl från att göra sådant som deras kompisar och klasskamrater tar för givet. Det finns inte pengar till sportutrustning, gympadojor eller att gå på bio. Skolutflykten kan bli för dyr, liksom inträdet till simhallen och resan dit. De blir alltså exkluderade eller exkluderar sig själva eller – om man använder barnkonventionens skrivningar – diskrimineras av ekonomiska skäl. Många barn tar också ansvar för familjens egen ekonomi och hittar på skäl för att de inte kan delta i aktiviteter som kostar pengar.

Därför är det bra att barnorganisationerna lyfter fram frågan om barnfattigdom. Rädda Barnen är en av de organisationer som har gjort det mycket tydligt. Rädda Barnen kräver att ett nationellt åtgärds paket för barns välfärd i den ekonomiska krisens spår genomförs, för att minska barnfattigdom och de ekonomiska klyftorna mellan de fattigaste och de rikaste familjerna.

Det är ett väldigt bra krav. Jag tror att vi partier skiljer oss åt när det gäller hur vi tycker att ekonomiskt utsatta barn ska ha det. För Vänsterpartiet är det en självklarhet att ett jämlikt samhälle skapar bättre förutsättningar för att barn inte ska utestängas av ekonomiska skäl från sådant som deras kompisar tar för givet.

Den andra delen av den här presentationen förra veckan handlade om att barngrupperna blir allt större. Och vi vet att det är viktigt att varje barn blir sett, bekräftat och kan skapa en egen personlig relation till personalen i förskolan och skolbarnsomsorgen.

Skolverket har rekommenderat högst 15 barn. Det är en rekommendation; det är ingen lagstiftning. Det är bara 37 procent av Sveriges förskolor som klarar detta i dag. 17 procent har mer än 20 barn i barngrupperna.

När det gäller fritidshemmen har det skett en drastisk minskning av antalet personal. Det är många fler barn per personal än vad det var tidigare. Från 1990 till 2009 har det ökat från 8,3 barn till 22,5 barn, enligt Skolinspektionen. Fritidshemmens möjligheter att ge stöd åt varje barn har därmed i stort sett omintetgjorts.

Det här visar hur viktigt det är att, som det står i strategin för barns rättigheter, titta på barns levnadsvillkor och utifrån dem vidta prioriterade åtgärder.

Herr talman! Vänsterpartiet vill göra barnkonventionen till svensk lag. Erfarenheterna från vårt grannland Norge är goda. Alla barnrättsorganisationer driver frågan. Barnombudsmannen är övertygad om att det skulle stärka barnens ställning.

För oss räcker det inte med en kartläggning över hur svensk lagstiftning korresponderar med barnkonventionen. Det finns egentligen en majoritet i riksdagen för att göra barnkonventionen till lag. De rödgröna partierna uttryckte en gemensam viljeinriktning i regeringsplattformen, och vad jag vet har Folkpartiet och KD som partier tagit ställning för detta.

Jag ser alltså ingen anledning att vänta på kartläggningar och annat. Det finns ett starkt underlag för att omedelbart gå till handling och till-sätta en utredning, inte för att se om och väga för- och nackdelar, utan för att se *hur* vi ska göra barnkonventionen till svensk lag.

Jag vill avsluta med den uppmaning som Unicef, FN:s barnorganisation, här i Sverige i den pågående kampanjen om att göra barnkonventionen till svensk lag avslutar alla sina exempel med – det är exempel på att det skulle kunna innebära en förbättring för barnen. Så här säger man:

Om barnkonventionen vore svensk lag skulle beslutsfattare vara tvungna att ta barns rättigheter på allvar. Mer kunskap hos både professionella och privatpersoner leder också till ett ökat civilturage och en större vilja att agera när barn far illa.

Anf. 4 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! När jag häromkvällen sade till min sexåriga dotter att jag skulle till Stockholm och till riksdagen för att jobba undrade hon om jag tycker att det är kul att jobba där.

Sanningen är väl att det inte alltid är så roligt att åka hemifrån men att det är stimulerande och viktigt när man väl är på plats. Så jag svarade henne att jag den här veckan ska hålla tal om barnens rättigheter, och det är viktigt.

Mamma, sade hon, säg då att alla barn har rätt till ett liv. Säg det! Nu har jag sagt det.

Hon är klok, precis som barn är. Det är just därför barn ska tillfrågas. Det är därför barn ska vara delaktiga när vi fattar beslut som är avgörande för dem och för deras framtid. De förstår mycket mer än vad vi vuxna tror, och de kan mycket mer än vad vi vuxna många gånger anar.

Jag hade förmånen att vara förskole- och ungdomsminister 2002–2006. I samband med den förskoleproposition som då presenterades hade alla förskolor fått ett vykort med en uppmaning att rita och skriva och berätta om sin vardag i förskolan. Djupintervjuer gjordes med förskolebarn av lärarstudenter. Rundabordsamtal anordnades.

Inför framtagandet av ungdomspropositionen öppnades Regeringskansliets hemsida för synpunkter och dialog med ungdomar. Det resulterade i en hel del aktiviteter och åsikter.

Jag vet inte hur barnen har varit delaktiga i framtagandet av den här strategin, som riksdagen nu behandlar. Jag är rädd att de inte har varit det, och det tycker jag ska bli oss en läxa.

Det finns 1,9 miljoner barn i Sverige. Barnen är en femtedel av befolkningen. Vi har helt enkelt inte råd att inte tillfråga barn om deras åsikter om deras vardag.

Herr talman! Jag yrkar inte bifall till någon reservation när det gäller betänkandet SoU3 utan bifall till förslaget om strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige.

Socialdemokraterna ser gärna att vi gör barnkonventionen till svensk lag. Det finns motionärer från fem av riksdagens partier som yrkar på just detta. Men vi är angelägna om att konsekvenserna blir ordentligt belysta. Först då kan vi bestämt ta ställning till hur en inkorporering ska gå till.

När ett kartläggningsarbete pågår inom Regeringskansliet känns det inte särskilt konstruktivt att i nuläget kräva en utredning. Vi krävde i stället att regeringen efter kartläggningen skyndsamt återkommer till utskottet och redogör för den fortsatta processen. Det står nu inskrivet i betänkandet.

Men jag vill gärna få fört till protokollet att jag hyser vissa betänkligheter över ambitionen när det gäller att de facto inkorporera barnkonventionen i svensk lagstiftning. Jag känner mig inte helt övertygad om att vi till sommaren har ett fullgott underlag och kan överblicka konsekvenserna.

Det är inte acceptabelt att möta en ny motionsflod, där man kräver att barnkonventionen införs i svensk lag, hösten 2011 med svaret att vi inte kan överblicka konsekvenserna. Därför kommer vi att mycket noggrant följa frågan och kräva en återkoppling till utskottet redan i vår.

Herr talman! Det finns inget att invända mot det som står skrivet i strategin. Det är alldeles utmärkt att den föreslagna strategin utgår från

barnkonventionen med dess två tilläggsprotokoll och att det bland annat innebär att all lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen, att barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem och att barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.

Men var finns beskrivningarna och slutsatserna av de stora utmaningar som vi står inför? Ett litet axplock av Barnombudsmannens statistik säger oss att 20 000 barn och ungdomar omhändertas och placeras årligen. År 2009 kom 2 250 asylsökande ensamkommande barn till Sverige. Läsåret 2008/09 var det mer än 600 flickor och 900 pojkar som inte slutförde grundskolan. Under 2009 fick Barn- och elevombudet in ungefär 600 anmälningar som avsåg skolor som inte gjort tillräckligt för att stoppa en kränkande behandling. Omkring 1 850 barn med skulder förekommer i kronofogdens register.

Herr talman! Var finns barnperspektivet när mer än 600 barn årligen vräks från sina hem? Och vad gör regeringen?

Behovet av HVB-hem kommer sannolikt inte att upphöra, men det är samhällets förbaskade skyldighet att ha en god tillsyn som garanterar både kvalitet och säkerhet för de barn och ungdomar som av samhället omhändertagits och placerats.

Socialstyrelsen har tydligt deklarerat att de inte klarar av kravet på att årligen göra två oanmälda besök. Det klarade man inte 2008 och sannolikt inte heller året därpå. Vad gör regeringen?

För att alla barn ska ha lika förutsättningar att utvecklas är skolan av en alldeles avgörande betydelse. Samma utbildning och verksamhet ska erbjudas alla barn oavsett social och ekonomisk bakgrund. Jag kan inte låta bli att undra vilka analyser regeringen hade till grund för att lägga fram en skollag som tillåter mindre avgifter i skolan.

Var finns till exempel analysen av konsekvenserna för det barn som hellre avstår skolutflykten än talar om att mamma inte hade 20 kronor? Hur tänker regeringen då?

Men, herr talman, det som upprör mig allra mest, som faktiskt gör mig både lite nedstämd och bedrövad, är den statistik som visar oss att antalet barn som lever i familjer som är beroende av långvarigt ekonomiskt bistånd, det vi tidigare kallade socialbidrag, fortsätter att öka.

Tidigare studier har visat att det när det gäller barn som lever på bidrag många gånger finns problem i familjen med missbruk, psykisk ohälsa eller kriminalitet. Men i dag är den vanligaste orsaken till att barn lever på bidrag att den ena föräldern är arbetslös eller att bägge föräldrarna är arbetslösa.

Färsk statistik från Socialstyrelsen visar att gruppen bidragsberoende barn har ökat för femte året i rad. Den har ökat med 10 000 barn på drygt fyra år. I dag är man uppe i drygt 54 000 barn eller 3 procent av befolkningen under 18 år.

Det är en utveckling som måste brytas. Det är en negativ trend som vi borde ha i politikens absoluta fokus hela tiden. Hur tänker regeringen när det gäller dessa frågor?

Vi riskerar våra barns trygghet och deras framtidstro om vi tillåter samhället att ytterligare glida isär i stället för att bygga ett samhälle där vi arbetar medvetet med att minska skillnaderna och sätter barnets bästa främst.

Jag vill avsluta med att citera Olof Palme. Han sade: Det är i barnen man ser framtiden växa fram. Jag hoppas att vi kan ha det för ögonen inte bara i den här debatten.

Anf. 5 MATS GERDAU (M):

Herr talman! Det finns nästan två miljoner barn i Sverige. De flesta har det väldigt bra, kanske bättre än några andra barn i världen. De växer upp i harmoniska och trygga familjer med båda sina föräldrar och alla far- och morföräldrar kvar i livet. De har kompisar som de tycker om. De gillar sin skola och mår bra. De sportar och spelar i kommunala musikskolan. De har en stark och positiv framtidstro och är övertygade om att de kommer att få det bra i framtiden. Det tycker jag är viktigt att bära med sig.

Men det finns också barn som inte har det så bra. Barn som utsätts för våld i hemmen eller har föräldrar som missbrukar. Barn som mobbas och slås ut i skolan. Barn vars föräldrar har dålig ekonomi och som inte har råd att spela hockey och kanske inte får några julklappar. Barn med ätstörningar och depressioner och som mår riktigt psykiskt illa. Barn som fastnar i missbruk och begår brott. Varje vecka får vi rapporter i medierna om barn som far illa.

När vi nu diskuterar alliansregeringens strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige är det just de barnen som jag tänker extra på. De är alldeles för många.

Mitt i välfärdens Sverige fick polisen in 19 000 anmälningar om misshandel av barn förra året. Det är 52 varje dag. Det är en fördubbling på tio år. Det polisanmäldes 2 000 våldtäkter mot barn under 15 år och 6 000 ofredanden.

Det är 25 000 barn som mobbas i skolan varje vecka. De går med en klump i magen till sin skola. Var fjärde elev, några hundratusen, får inte de kunskaper de behöver för att klara sig i livet.

Det är 7 procent av barnen som lever i familjer med låg ekonomisk standard. Det är en halvering under 2000-talet, och det är bra. Men i antal är det skrämmande många, 130 000.

Sverige är ett bra land, men inte för alla. Vårt budskap från Alliansen och Moderaterna till alla de barn som utsätts för våld, mår psykiskt dåligt, mobbas och lever i fattigdom är att vi ser er och att vi ska bidra till att förbättra era liv. Här ska politiken stå som starkast.

Vi behöver en ny strategi för att stärka barns rättigheter i vårt land. Den förra, som tillkom år 1999, har tjänat ut och har kanske inte riktigt fått de avsedda effekterna, eftersom våld och otrygghet är fortsatt stora problem.

Den förra socialdemokratiska regeringen fick kritik av Riksrevisionen för att den inte var tillräckligt tydlig i sitt arbete för att stärka barnens rättigheter och att man inte infriade målen. Barnombudsmannen menar att arbetet med barnkonventionen tappat i tempo i många myndigheter och kommuner. Nu är det dags att ta nya tag för att förbättra barnens levnadsvillkor, och det gör vi med den nya strategin.

Det är bra att alla partier nu sluter upp bakom alliansregeringens strategi, även om Vänsterpartiet och Miljöpartiet har avvikande uppfattningar på några punkter.

Prot. 2010/11:25
1 december

*Strategi för att stärka
barnets rättigheter
i Sverige*

Skiljelinjen mellan oss är att Vänsterpartiet och Miljöpartiet tycker att barnkonventionen ska inkorporeras i svensk lagstiftning. Vi andra tycker att den ska transformeras in i svensk lag i stället. Vi tycker att det viktiga är att vi genomför konkreta åtgärder för att förbättra vardagen för barnen. Barnkonventionen ska ligga till grund för olika typer av insatser. Det handlar om ny lagstiftning men också nya uppdrag till olika myndigheter, ekonomiska satsningar, utbildning och information.

Låt mig åskådliggöra skillnaden med ett exempel som ligger mig varmt om hjärtat. Hur blir vardagen bättre för barn som mår dåligt, mobbas i skolan eller inte får de kunskaper som de har rätt till? Är det genom en ny skollag som ger eleverna rätt till utbildade lärare, kuratorer och psykologer, rätt till stöd, rätt att överklaga åtgärdsprogram och rätt att utvecklas maximalt utifrån sina förutsättningar och där Skolinspektionen får muskler att ingripa mot skolor med dålig kvalitet? Eller blir vardagen bättre för dessa barn av att barnkonventionens artiklar 28 och 29 får lagstatus? Vi tror att det är på det första sättet.

Barnkonventionen har ganska många vaga formuleringar och målsättningsartiklar som blir svåra för att inte säga omöjliga att tolka av domstolar och myndigheter. Det räcker inte. Det blir lite av symbolpolitik att driva frågan om en inkorporering. Jag tror att man gör barnen en otjänst om man tror att det räcker att göra barnkonventionen till svensk lag och att det då ska hända väldigt mycket mer. Det är bara konkret handling som gäller.

Strategin ska vara utgångspunkten för både statliga och kommunala aktörer i deras arbete med barns rättigheter. Barnkonventionen handlar om att alla beslutsfattare, inte bara vi i riksdagen, ska ha ett barnperspektiv. Det handlar om attityder, kunskaper, arbetssätt och att lyssna på barn och ta deras åsikter på allvar. Därför innehåller strategin ganska omfattande satsningar just på utbildning och information. Vi tror att det är en framgångsrik väg att gå.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 6 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag lyssnade med stort intresse på Mats Gerdau's anförande som jag delvis håller med om. Det är klart att ett inkorporerande av barnkonventionen i svensk lagstiftning inte löser problemen i vardagen för alla svenska barn. Samtidigt har jag svårt att förstå hur det på något vis skulle bidra negativt.

Jag vill därför ställa en fråga till Mats Gerdau. Är det viktigare med den konkreta politiken, eller är det så att vi kan förvänta oss att när kartläggningsarbetet är färdigt kommer regeringen att skyndsamt se till att inkorporera barnkonventionen i svensk lagstiftning?

Jag har en andra fråga. Mats Gerdau ger exempel från skolan. Vi är helt överens om att skolan är av avgörande betydelse för att barn ska ha goda möjligheter och så lika förutsättningar som det bara går att forma sig ett gott liv.

Jag kan inte låta bli att upprepa den fråga jag ställde i mitt anförande om små avgifter i skolan. Ser inte Mats Gerdau det problem som kan uppstå just specifikt för den lilla grupp som vi här talar om där margina-

lerna är så små att det handlar om tjugan till utflykten eller någonting annat?

Om summan är så obetydlig och så liten borde den i så fall vara ännu mer obetydlig för en kommun. Det är mina två frågor.

Anf. 7 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! I betänkandet står det om Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige, som uttrycker det så här: Avgörandet av vilken ställning som konventionen ska ha i svensk rätt bör bygga på en grundlig analys av aktuella förhållanden. Trots att frågan om inkorporering ofta diskuteras saknas det i offentligt tryck och övrig litteratur en aktuell och djupgående analys av frågan.

Det är den analysen som delegationen håller på med och som vi väntar på. Därefter kan man ta ställning till för- eller nackdelar med det synsätt som vi ha varit väldigt överens om, nämligen att barnkonventionen ska in i svensk lag genom transformering.

Det är möjligt att Lena Hallengren tar upp andra djupgående analyser som gör att hon vill ompröva den åsikt som vi alla har haft i kammaren tidigare. Jag känner dock inte till de frågorna. Vi avvaktar, som sagt, den analysen och så får vi se vad den leder till.

I våras fattade riksdagen beslut om en ny skollag. Socialdemokraterna ville förstås avslå hela den nya skollagen. Den stärker barns rättigheter på massor av olika sätt. Det är sätt som ni inte vill stärka elevernas rättigheter i skolan på. Jag tycker att rätten att utvecklas maximalt är grundläggande. Det gäller även rätten till behöriga utbildade lärare. Det finns ingen skillnad i lagen när det gäller avgifter. Jag vet inte om Lena Hallengren hänger upp sig på en liten fråga. Skolan är avgiftsfri i Sverige och skall så vara. Det är tydligt i skollagen att skolan är avgiftsfri.

Anf. 8 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag vet att Mats Gerdau har läst betänkandet och känner till att Socialdemokraterna inte står bakom någon reservation som innebär att vi nu ska införa barnkonventionen i svensk lagstiftning. Men vi har i grunden en positiv inställning. Vi kan till exempel titta på vårt grannland Norge.

Jag anade ändå i Mats Gerdaus anförande att det inte lät så intressant att införa barnkonventionen. Det räckte med att anpassa den svenska lagstiftningen och ge konkreta exempel. Jag ville bara försäkra mig om att jag missförstod dig fel och att vi när frågan kommer tillbaka ska ha en öppen diskussion om huruvida detta är en möjlig väg för Sverige att gå, det vill säga att titta på vad som faktiskt är rätt beslut.

Vi har ingen skoldebatt här, men det är inte förbjudet för en skola att ta ut mindre avgifter. I det här sammanhanget, när socialutskottet diskuterar en strategi för barns rättigheter, kan vi se att för femte året i rad ökar antalet barn som lever i familjer med små marginaler, om ens några marginaler över huvud taget. Ser Mats Gerdau barnen? Varför har ni inte varit beredda att fatta ett beslut som innebär att det är förbjudet att ta ut avgifter i skolan så att alla kan få precis likadana förutsättningar?

Prot. 2010/11:25
1 december

*Strategi för att stärka
barnets rättigheter
i Sverige*

Anf. 9 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Jag upprepar igen att det är förbjudet med avgifter i svensk skola. Skolinspektionen, som granskar kommuner och skolor som tar ut avgifter, riktar ofta skarp kritik mot detta. De får inte göra så. Det är förbjudet.

Det är ett stort bekymmer att så många familjer i Sverige inte har råd att skicka med 20 kronor till en utflykt. Det är ett stort problem. Jag säger inte att man ska göra det, men att så många familjer lever under så små omständigheter att de inte har råd är ett gigantiskt problem som vi måste åtgärda.

Vi har ett recept på allianssidan. Det handlar om arbetslinjen. Det största utanförskapet, den största fattigdomen, råder för dem som inte har jobb. Därför måste vi se till att fler kommer in i jobb. Oppositionen har större vilja att se till att folk fortsätter att leva i bidrag. Det var det som senaste valet handlade om. Vi har lösningar på problemet.

Anf. 10 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag studsade också över ditt inlägg, Mats Gerdau. Med det synsätt jag uppfattade att du har är de skrivningar som en del partier håller till godo med och hoppas på i betänkandet helt meningslösa. Det gäller alltså att när man har tittat över för- och nackdelar finns det en stor möjlighet att skriva in barnkonventionen i svensk lagstiftning. Jag skulle vilja ha ett tydligt svar.

Det finns 15 motioner från socialdemokrater, miljöpartister, kristdemokrater, vänsterpartister och folkpartister om barnkonventionen. Det finns inte en enda från moderater. Det är kanske lite symptomatiskt över inställningen.

Mats Gerdau frågade vad det finns för skäl och vilka underlag som finns. Vårt grannland Norge har haft detta i flera år. Tvärpolitiska barngruppen hade ett seminarium med bred representation av olika människor som var kunniga om barnkonventionen, bland annat den norska barnombudsman som har genomfört detta. Man kunde visa på att införandet har förbättrat barns situation i Norge.

Det här innebär inte att man sätter sig på baken och väntar och tror att barnkonventionen fixar alla saker. Det är ingen som har sagt så eller tror det. Däremot innebär den att när lagarna inte har anpassats eller det uppstår nya situationer gäller barnkonventionen. Det går att driva barns rättigheter med en gång. Samtidigt har diskussionen om barns rättigheter stärkts. Normerna och medvetenheten inom rättsväsendet har stärkts. Tjänstemännen har utbildats. Det var tydligt när Barnombudsmannen besökte socialutskottet och sade att han är övertygad om att det nu är bra att göra barnkonventionen till lag.

Kommer ni att vara öppna, Mats Gerdau, för att göra barnkonventionen till lag eller är det bara snicksnack i betänkandet?

Anf. 11 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Vi avvaktar den kartläggning som görs av bland annat Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige.

Eva Olofsson sade i sitt första inlägg att det finns ett starkt underlag som talar för att vi måste inkorporera barnkonventionen i svensk lag, göra själva konventionsartiklarna till lagstiftning. Vilket starkt underlag

är det som finns? Att peka på Norge, som är ett annat land med andra förutsättningar och annan rättstradition än Sverige har, är inte ett underlag. Delegationen för mänskliga rättigheter säger att det finns ingenting i offentligt tryck och ingenting i övrig litteratur om en aktuell och djupgående analys i frågan. Har Eva Olofsson tillgång till andra analyser än de som finns i betänkandet? Det vore intressant. Vi är alltid öppna för en diskussion om olika sätt att förbättra livet för våra barn.

Jag tog upp i mitt anförande ett konkret exempel. På vilket sätt får eleverna i skolan det bättre av att artiklarna 28 och 29 blir svensk lag? Jag fick inget svar på det. Kanske Eva Olofsson kan svara på frågan. På vilket sätt blir det faktiskt bättre för de elever som mobbas, inte får tillräckliga kunskaper eller inte har tillgång till utbildade lärare i skolan? Det är den verkliga vardagen för eleverna, barnen, och det är den som vi moderater vill göra något åt. Vad har Eva Olofsson för svar på den frågan?

Anf. 12 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Mitt svar på frågan är en helt annan politik än vad alliansregeringen har fört. I stället för att sänka skatter vill vi satsa på fler utbildade lärare och fler vuxna i skolan.

Vi har aldrig hävdat att införandet av barnkonventionen i lag löser alla frågor för barn. Det gör det självklart inte. Däremot, Mats Gerdau, är jag helt säker på att alla de papperslösa barn och deras föräldrar som nu måste betala för akutsjukvård när barnen blir allvarligt sjuka hade haft rätt till sjukvård om barnkonventionen varit lag. Då hade den frågan drivits rättsligt.

Exemplet från Norge visar att det går att driva dessa frågor rättsligt. När det i dag uppstår nya diskussioner eller om det finns en lagstiftning som strider mot barnkonventionen får man svaret att då gäller till exempel utlänningslagen, inte barnkonventionen. Då gäller svensk lagstiftning även i situationer som direkt bryter mot barnkonventionen, till exempel att alla barn som lever i Sverige inte har rätt till hälso- och sjukvård.

Norge är inte så annorlunda än vi. Norge har gjort barnkonventionen till lag samtidigt som man ser över sin lagstiftning. Det går alltså att stå på två ben. Men detta är inte allt som behövs. Vi behöver satsa mer på skola och välfärd. Vi behöver bryta situationen att så många barn lever i fattigdom att de inte, som Mats Gerdau sade, kan ta med sig 20 kronor. Det har påpekats att allt fler barn lever på försörjningsstöd. Vi kan konstatera att medan de rikaste barnen har fått det mycket bättre – många barnfamiljer har höjt sin standard med 30–40 procent – ligger de fattigaste barnen kvar där de alltid legat. Vill Mats Gerdau göra något åt det eller ska de barnen ha det så dåligt?

Anf. 13 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera två saker. Först och främst fick jag inget svar på vilket starkt underlag som Eva Olofsson har. Sannolikt saknas det. Jag fick inte heller något svar på frågan om vad artiklarna 28 och 29 skulle ha inneburit för att förbättra för barn som mår dåligt eller inte lär sig något i skolan. Sannolikt saknas det ett svar även på den frågan från Eva Olofssons sida.

Du slutade med att fråga om de barn som lever i familjer med dåliga ekonomiska förutsättningar. Det är ett jättebekymmer. Ert svar på den frågan är: Höj skatten för dem! Vad leder det till? Ja, då får de ännu mindre att röra sig med och blir ännu mer beroende av andra för sin försörjning. Vår lösning är den motsatta: se till att man klarar sig på sitt eget jobb, se till att man får ett jobb och se till att det blir mer lönsamt att arbeta.

Ensamstående föräldrar har ganska dåliga ekonomiska förutsättningar i Sverige – det ser man i statistiken över ekonomiska förutsättningar för barn. En ensamstående mamma har fått 1 000–1 500 kronor i sänkt skatt i månaden under den förra mandatperioden. Det är ganska mycket. Det är ett sätt att verkligen stärka barns möjligheter. För dem som har det absolut sämst höjer vi bostadsbidraget och flerbarnstilläggen, som gynnar just stora familjer med många barn.

Det finns många exempel på vad vi gör för att stärka barn och få dem ur fattigdom.

Anf. 14 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga: Är det på det viset att det råder en motsatsställning mellan att inkorporera barnkonventionen i svensk lag och att anta Alliansens proposition bara rakt av som den är? Det låter lite så på vad Mats Gerdau säger.

Jag tycker att det här är lite egendomligt. Något land måste våga gå före internationellt. Man kan väl inte bara vänta på att alla andra ska göra det. Detta är en parallell till klimatdebatten på sitt sätt.

Anf. 15 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Nej, det behöver inte finnas en motsatsställning. Men jag tror att det är konkreta åtgärder i vardagen som förbättrar livet för våra barn. Det är insatser från polisen och socialtjänsten för att upptäcka och åtgärda våld mot barn. Det är insatser i skolan. Vi genomför en jättestor psykiatrisatsning och satsning på elevhälsa för att främja barns psykiska hälsa.

Det är sådana insatser som påverkar livet och vardagen för våra barn och ungdomar. Det är verkningsfulla metoder. Det handlar om utbildning för tjänstemän i kommuner, landsting, vård, skola och på andra ställen, information, att lyssna på barn, ta till sig nya arbetssätt och effektiva metoder på olika sätt. Vi är övertygade om att det leder till förbättringar.

På vilket sätt en inkorporering skulle leda till förbättringar har jag inte riktigt hört argumenten för eller fått den djupgående analys av som vi behöver. Men ni kanske har dem på Miljöpartiets kansli.

Anf. 16 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Då är det väldigt intressant: Är ni från Alliansen beredda att titta närmare på den norska utvecklingen och de positiva effekter man kan se av att intensifiera arbetet med att börja se över den nationella lagstiftningen? Det är viktigt att få fart på det här. Du kan väl inte hävda att man skulle få en långsammare utveckling av att se över lagstiftningen? Det tror inte Miljöpartiet.

Sverige som en internationell förebild, som jag var inne på, fick jag inte riktigt något svar om. Det finns alla möjligheter att verkligen visa

det. Tidigare anfördes att många barn i världen har det dåligt. Tänk vilket föredöme vi skulle vara för u-länderna om vi inkorporerar barnkonventionen i svensk lag och visar hur man kan förbättra barns rättigheter.

Som sagt: Är ni beredda att noggrant analysera den norska utvecklingen?

Anf. 17 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Det låter nästan som att det handlar om att man är för eller mot barnkonventionen. Så är det ju inte. Jag tror att alla i den här salen, och alla i Sverige, är för barnkonventionen. Frågan är: Hur ska vi förverkliga den på bästa sätt för barnen i Sverige?

Det sätt som vi har varit överens om tidigare i kammaren är att vi transformerar in den. Vi har den som underlag i all lagstiftning. I alla nya lagförslag har vi barnkonventionen som grund. Vi utgår från barns bästa när det gäller sjukvård, skola och andra saker. Det är det sätt som vi har arbetat på hittills.

Har Miljöpartiet något annat underlag, som säger att det blir mycket bättre om vi gör på ett annat sätt? Ni vill ju i dag fatta beslut om att vi ska ha en annan modell för att följa barnkonventionen i Sverige. Ni pekar på Norge. Ja, det kan man göra, men det är inget underlag för hur det skulle bli bättre i Sverige.

Jämförelsen med klimatkussionen förstår jag inte. Vi är väl verkligen föregångare och har tagit ledartröjan när det gäller att försöka minska klimatutsläppen i världen. Sedan vill ni göra ännu mer – lite allmän överbudspolitik.

När vi diskuterar barnkonventionen går vi före i världen när det gäller konkreta åtgärder för att stärka barns rättigheter, oavsett om det gäller fattigdom eller att bekämpa våld och misshandel. Jag förstår inte riktigt hur Miljöpartiet kan ha en annan uppfattning, egentligen utan något underlag.

Anf. 18 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Mats Gerdau gav en fin beskrivning av hur det är för barn i Sverige. Det finns barn som har det mycket bra. Men det finns också barn som far illa, och det är framför allt dessa barns situation som vi koncentrerar oss på här i riksdagen.

Den proposition vi har att ta beslut om i dag, *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*, innehåller nio principer, nio konkreta målsättningar. Propositionen ersätter den strategi som vi här i riksdagen tog år 1999 och som under de tio år den har gällt har upplevts som otydlig och att den inte har tillgodosett de barn som har problem av olika slag.

Jag kan konstatera att vi tar denna strategi i full enighet. Det fanns inga motioner till propositionen när den lades på riksdagens bord efter remisstidens utgång, vilket är väldigt ovanligt. Av debatten här låter det nästan som att vi inte var överens.

När vi tar upp detta om barnkonventionen vill jag erinra om de nio punkter som står i strategin, där den första punkten lyder: "All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen."

Vi har alltså en ambition, en målsättning, att efterleva barnkonventionen och förtydliga den i olika lagar. Därför görs det en genomgång

under Socialdepartementets ledning – och i andra departement, för utbildning, integration och jämställdhet, miljö och så vidare – för att se vilka lagar vi har, hur de omsätts i praktiken och om de fungerar i enlighet med barnkonventionens intentioner. Detta arbete ska, som vi har uttalat i socialutskottet, bedrivas skyndsamt och ska vara klart i vår, då också remissbehandling av andra utredningar som gäller det här området ska vara klar. Då har vi ett beslutsunderlag som vi kan använda för att gå vidare.

Jag vill nu påminna om några av de punkter som vi lyfter fram så tydligt:

”Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.

Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.

Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.”

Det är väldigt viktiga punkter för att barn själva ska bli medvetna om vilka rättigheter de har och att det ska förmedlas genom olika kanaler och vara utformat efter barnens möjligheter att ta till sig detta.

”Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.” Det är viktigt med tanke på de barn som far illa inom familjens väggar.

Något som är väsentligt i detta sammanhang är att beslutsfattare på olika nivåer, alltifrån statliga myndigheter ned till kommunerna, ska ha kunskap om barnens rättigheter och omsätta detta i berörda verksamheter. Beslut och åtgärder som gäller barn ska utvärderas och följas upp. Detta är mycket väsentligt.

I går hade jag under en resa sällskap med en person som ansvarar för ärenden kring barnpornografi och som berättade om ett mål med en 13-årig flicka som hade utsatts för barnpornografisk verksamhet. Det ledde inte till något åtal därför att hon hade börjat menstruera. Hon betraktades därmed som vuxen. Då kände jag att det nu är ljusår som vi måste ta oss igenom för att få beslutsfattare att fatta att en 13-åring inte ska behöva utsättas för barnpornografisk verksamhet.

Därför blir denna strategi så viktig att förmedla ut på alla håll och kanter.

Folkpartiet liberalerna har fattat ett beslut om att införliva barnkonventionen i svensk lagstiftning. Men det är rimligt att göra detta utredningsarbete och få en bild av hur vår lagstiftning ser ut med utgångspunkt från barnens rättigheter.

Sedan har vi också Delegationen för mänskliga rättigheter som kom med ett slutbetänkande om inkorporering av inte bara barnkonventionen utan också av andra konventioner i svensk lagstiftning. Vad vi gör med barnkonventionen har relevans för hur vi gör med andra konventioner.

Barnskyddsutredningen med remissvar behandlas i Regeringskansliet.

Även EU-kommissionens Communication on Children's Rights har just kommit.

Här finns mycket underlag, och jag är övertygad om att regeringen i vår kommer att använda allt detta underlag.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 19 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Barbro Westerholm hörde att jag i mitt inledningsanförande sade att vi står bakom barnstrategin och tar den som en utmaning. Om den tas på allvar kan barns situation bli bättre. Men en strategi är ingen lagstiftning, och en strategi rår inte över en lagstiftning som inte har med barnens rättigheter och som inte stämmer med barnkonventionen. En strategi kan därför inte vara en ersättning för att barnkonventionen görs till lag.

I vårt yrkande har vi inte sagt att man omedelbart ska ta beslut i riksdagen, utan vi har sagt att det ska tillsättas en utredning om *hur* inte *om*. Det är skillnaden, alltså hur vi ska göra barnkonventionen till svensk lag. Vi är väl medvetna om att det är bra att man utreder saker.

Barbro Westerholm tillhör ett parti som är positivt till att göra barnkonventionen till lag. Jag hoppas att Folkpartiet verkligen kommer att strida för att få igenom sin synpunkt på den frågan. Med tanke på det som Moderaterna har sagt här kan vi se att vi kommer att få ett motstånd, och jag är ganska säker på att det kommer att leva kvar även efter att vi har fått en värdering av barnkonventionen och för- och nackdelar med att göra den till lag. I slutändan brukar det bli så att man får värdera för- och nackdelar och vad som är viktigast.

Jag vill fråga Barbro Westerholm om något som jag blev lite bekymrad över, nämligen att hon hänvisade till att vi ska se över all lagstiftning. Det kommer att ta tid. Om vi sedan ska göra om all lagstiftning som inte stämmer med barnkonventionen kommer det att ta tid. Vi kommer att upptäcka nya fall som gäller barns villkor och hur barn behandlas som inte stämmer med barnkonventionen. Är det då inte bra att se till att vi får barnkonventionen inkorporerad, så att vi kan göra som i Norge och stå på två ben – ha en lagstiftning så att fall kan drivas och som stärker barns rättigheter och samtidigt så att säga jobba in barns rättigheter i den lagstiftning som vi har?

Anf. 20 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Folkpartiets landsmötesbeslut om barnkonventionen står fast, och vi kommer att driva frågan kraftfullt. Men det är ändå så att om man inkorporerar en konvention i en lagstiftning måste man också veta hur den övriga lagstiftningen som gäller detta område ser ut, så att lagar inte krockar eller går i otakt.

Nu pågår en utredning i Socialdepartementet som jag vet att man lägger ned mycket möda på. Man vill inte heller töva. Jag har därför goda förhoppningar om att vi i vår har detta underlag. Då har vi också remissvaren från de olika utredningarna. Då har vi ett bra beslutsunderlag för att utforma den kommande lagstiftningen på ett sätt som gagnar barnen. Samtidigt har vi denna strategi, och det är upp till oss att marknadsföra den och driva den på alla de nivåer där vi möter den, inte minst i kommunerna som har ett stort ansvar genom det kommunala självbestämmandet att se till att denna strategi faktiskt efterlevs.

Som jag refererade till måste myndigheterna hela tiden ha barnperspektivet framför sig och beakta det. Här finns en hel del att göra. Jag vet att en myndighet som Socialstyrelsen driver denna fråga. Jag vet också att Barnombudsmannen är mycket effektiv. Jag tror därför att det efter dagens beslut finns all anledning att tro att det är fart på denna fråga.

Anf. 21 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag hoppas också att det sätter mer fart på frågan. Jag vill ställa en fråga till Barbro Westerholm. Om vi hade haft barnkonventionen som svensk lag, tror inte Barbro Westerholm att vi då redan hade haft rätt till hälso- och sjukvård för papperslösa och sluppit det långdragna förfarandet med denna fråga på grund av olika synpunkter i regeringen?

Jag har en annan fråga till Barbro Westerholm. Det ställs stora krav i denna strategi på att utredningsdirektiv, barnkonsekvensanalyser med mera ska göras på nationell, regional och lokal nivå. Vi i Vänsterpartiet har motionerat om att det ska göras barnkonsekvensanalyser med anledning av budgeten eftersom det finns många förslag som påverkar barns situation. Men detta har avslagits. På vilket sätt tycker du att man skulle kunna förbättra på nationell nivå? Där har regeringen ett ansvar för barnperspektivet och barnkonsekvenserna när det gäller utredningsdirektiv och när det gäller beslut som påverkar barnfamiljernas situation och barns situation. Är inte barnkonsekvensanalyser någonting mycket bra? Man har en jämställdhetsbilaga till budgeten. Skulle man inte kunna ha en barnbilaga också på samma sätt?

Anf. 22 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! När det gäller asylsökande och gömda och deras rätt till hälso- och sjukvård är Folkpartiet mycket tydligt med att det är en mänsklig rättighet att få hälso- och sjukvård. Sjukvårdspersonalen ställs också i en mycket egendomlig situation. Man har sina etiska principer att arbeta efter som innebär att det är den patient som man har framför sig, oavsett om det är på en akutmottagning, på ett slagfält eller på en krigsskådeplats, som man ska ge vård efter behov. Man ska inte skilja på människor beroende på varifrån de har kommit och så vidare.

Där är vår strävan att vi får till en ordning i Sverige så att alla dessa människor får rätt till vård. Flera landsting har infört det på eget bevåg.

Jag menar att man inför all lagstiftning, oavsett om den gäller barn, asylsökande, kvinnor, män eller äldre, ska göra en konsekvensanalys i fråga om vad som händer när dessa paragrafer tillämpas ute i verkligheten. Man måste fråga: Är det någon som far illa? Där är det inte bara, menar jag, barnperspektivet vi måste ha. Vi måste också ha perspektiv när det gäller människor med funktionshinder, äldre människor och så vidare.

Anf. 23 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! När det handlar om inställningen till barnkonventionen och om att se den som en del av den svenska lagstiftningen blir jag mycket mer optimistisk när jag lyssnar på Barbro Westerholm. Jag gissar att inte heller Barbro Westerholm sitter på någon specialinformation eller på egna analyser på Folkpartiets kansli utan att det helt enkelt handlar om inställningen att barnens bästa och barnkonventionens innehåll borde vara det som präglar vår lagstiftning. Vi har en ambition, och jag känner att den delas.

Jag skulle vilja ge Barbro Westerholm och er andra en liten ögonblicksbild från Rinkeby-Kistas stadsdelsförvaltning i Stockholm. Där har man i flera år följt utvecklingen och analyserat konsekvenserna för barn

som lever på bidrag. Bland annat kan man se förändringar i barnens beteende, berättar projektledaren. Många gånger är det så att barnen slutar tala om vad de behöver. De vet att de inte har pengar. Barnen avstår från fritidsaktiviteter som kostar pengar. Barnen mår dåligt därför att deras föräldrar är ledsna. Barnen berättar att de upplever sig vara annorlunda än andra barn därför att de lever på socialbidrag.

Tidigare studier visar att barn som lever på bidrag många gånger har problem i familjen – missbruk, psykisk ohälsa eller kriminalitet. Men i dag är, som jag nämnde i mitt anförande, den vanligaste orsaken till att barn lever på bidrag att den ena eller bägge föräldrarna är arbetslösa. Att barnens föräldrar inte själva kan försörja sig utan tvingas leva på bidrag för med sig väldigt mycket för en hel familj.

Regeringens politik har under de senaste åren lett till ökade klyftor, till ett facit som visar att allt fler barn lever i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd.

Vilka åtgärder vidtar regeringen för att se till att barns framtidsutsikter inte grusas på grund av arbetslöshet och svagare trygghetssystem? Strategin må vara hur fin som helst, men det behövs också konkreta åtgärder.

Anf. 24 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! År 2006 gick Alliansen till val på en jobbpolitik. Det gällde också att återfå människor från slentrianmässig sjukskrivning. Att ha ett jobb, att känna sig behövd, är mycket viktigt. Det är viktigt för att de vuxna ska må bra. Men naturligtvis är det viktigt också för barnen. Jag håller helt med om den bild som getts här. Barn är lojala mot sina föräldrar och vill inte berätta hur eländigt det är.

Sedan fick vi en ekonomisk kris. Den har vi i Sverige hanterat mycket bättre och effektivare än faktiskt något annat land. I går var jag i England. Jag såg hur det punktstreckades på sina håll. Vi har också Irland och så vidare. I Sverige har vi klarat oss bra, men det innebär inte att vi är nöjda med situationen.

I dag börjar en lagstiftning gälla för människor som kommer från andra länder. Lagstiftningen syftar till att man så fort som möjligt ska komma i jobb. Det görs också insatser för människor som varit här i många år. Men vi har en bra bit kvar. Vi måste alltså så att säga ro upp en arbetsmarknad som är tillgänglig. På den här sidan jobbar vi alltså hårt och fortsätter så.

Anf. 25 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Faktum är att nästan 10 procent av den svenska befolkningen är arbetslös. Om man ska kalla det för ett lyckat resultat är jag väl mer tveksam till – ekonomisk kris till trots.

Självklart ska alla ges en möjlighet att arbeta, att ha ett bra arbete och att utvecklas i sitt arbete. På det sättet skapas tillväxt och på det sättet finansieras mycket av det som vårt utskott ska ha ansvar för, nämligen delar av välfärden.

Eftersom arbetslösheten ökat i flera år och regeringens egna prognoser tyder på 6 procents arbetslöshet år 2014 – det är väldigt mycket – undrar jag: Hur länge ska barnen vänta på att alla föräldrar har ett arbete? Jag tycker nämligen att svaret om arbetslinjen duger på makronivå. Men

sedan måste man liksom gräva sig vidare och bli lite mer konkret, känner jag. Det går inte att hantera så här allvarliga och komplexa frågor med arbetslinjen som svar, med att vi har jobbskatteavdrag och att alla sedan har ett arbete.

Nu måste det till en politik som på makronivå naturligtvis ser till att arbetsmarknadssituationen förbättras, att utbudet av jobb ökar och att kompetensen förbättras när det gäller alla som inte har ett arbete men som vill ha ett arbete. Jag är rädd att en grupp ändå kvarstår, nämligen ensamstående eller sammanboende föräldrar med barn. I den gruppen är den ekonomiska utsattheten enormt stor. Jag skulle önska att det fanns lite mer fokus i politiken på det, att man vågade tala om den här gruppen i stället för att direkt tala om arbetslinjen kontra bidragslinjen. Självklart ska människor arbeta.

Är det någon i denna kammare som tror att den dagen kommer då ingen har ett ekonomiskt problem och då inget barn lever i en utsatt situation? Vad görs? Jag kan räkna ut en hand och garantera, Barbro Westerholm, att vi om det finns goda idéer där man har den här gruppen som sitt absoluta fokus inte har några ambitioner att liksom sätta klackarna i backen – tvärtom! Jag saknar de goda idéerna från regeringen och ser således fram emot sådana.

Anf. 26 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Här håller vi på att glida in i en arbetsmarknadspolitisk debatt som jag inte tänker fördjupa mig särskilt mycket i. Rent allmänt vill jag bara säga följande. Lena Hallengren har väl ändå läst tidningar, budgetproposition och så vidare om vad som görs från regeringens sida. Att trolla fram en hundra procentig sysselsättning är inte möjligt. Frågan är om det ens är önskvärt eftersom vi då riskerar att få en inflation som vi definitivt inte vill ha.

Jag kan försäkra att alliansregeringen – om nu detta gått Lena Hallengren förbi – år 2006 gick till val på en jobbpolitik. År 2010 gick vi till val på att åtgärda arbetslösheten. Vi arbetar även med delfrågor. Människor med funktionsnedsättningar är en viktig grupp. Vi tar också upp frågan om de äldre som kan vara en mycket viktig resurs på arbetsmarknaden och som också kan skapa nya jobb. Det har visat sig att äldre, om de inte hindras från att finnas kvar i arbete, kan starta verksamheter som ger jobb åt andra. Det görs alltså en rad saker på olika håll. Sammantaget borde det här leda till en vändning så att vi får ned arbetslösheten till en rimlig nivå.

När det gäller barnens situation och ekonomi måste också andra saker till. Inte minst kommunerna måste ta ett ansvar. Lena Hallengren var alldeles nyss, herr talman, inne på skolan. Där kan kommunerna också göra en hel del.

Anf. 27 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Jag yrkar bifall till socialutskottets förslag i betänkandet i dess helhet samt avslag på motionerna.

FN:s barnkonvention är ett mycket viktigt verktyg för att barn ska få det bättre. Riksdagens beslut i dag om en strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige är en viktig del i att se till att barnkonventionen påverkar barns liv till det bättre.

Barnstrategin är ett dokument som inte bara ska tjäna som rättesnöre för regering, riksdag och statliga myndigheter utan som också är ett oerhört viktigt styrdokument för kommuner och landsting. Därför är det en väldigt viktig signal vi i dag sänder när sex av riksdagens åtta partier som helhet står bakom strategin.

Nästan två miljoner personer i Sverige är under 18 år. Var och en av dessa två miljoner individer har rätt till ett gott liv. Barn är lika lite som vuxna en homogen grupp. De allra flesta barn lever ett mycket gott liv i det här landet. De växer upp med sina biologiska föräldrar. I dag lever färre barn med en ensamstående förälder än som var fallet för fem år sedan. Materiellt har de allra flesta det bra men alltså inte alla.

När man diskuterar fattiga barn finns det olika sätt att mäta en familjs ekonomiska situation. Man kan mäta inkomststandarden i absoluta tal. Man kan också mäta ekonomisk utsatthet som ett relativt mått.

Rädda Barnen pekar i sin årsrapport 2008 på att utvecklingen skiljer sig beroende på vilket mått man väljer att mäta med. För att ha en fullständig bild måste man därför använda flera mått. Låt mig ge ett exempel. År 2000 levde 13 procent av barnen i familjer med låg ekonomisk standard. Pengarna räckte inte till att betala boendet och inte heller till att täcka levnadsomkostnader. År 2008 var motsvarande siffra 6 procent, det vill säga en halvering.

Om man däremot ser till barn som lever i ekonomisk utsatthet, mätt som att familjen har mindre än 60 procent av medianinkomsten, var det år 2000 drygt 10 procent och 2008 var det 15 procent. Utvecklingen är densamma i de flesta jämförbara länder, men icke desto mindre är den viktig att ta på allvar.

Oroande är också utvecklingen av den psykiska hälsan hos våra ungdomar. Svenska ungdomar mår sedan lång tid tillbaka allt sämre. Då definierar jag "sämre" som förekomsten av psykosomatiska symtom. Detta är en utveckling som inte finns i andra jämförbara länder. Tittar man på grannlandet Finland ser man en helt annan utveckling. Detta är något som borde röna särskild uppmärksamhet.

Denna strategi är därför varmt välkommen. Det finns nämligen helt klart flera områden där vi i Sverige inte lever upp till barnkonventionen.

Herr talman! Oenigheten som råder kring barnstrategin har framför allt handlat om hur barnkonventionen ska hanteras i förhållande till svensk lag. Den svenska traditionen är att undertecknandet av en internationell konvention följs av en genomgång av svensk lagstiftning där ändringar görs så att svensk lag överensstämmer med konventionen.

Orsaken till att vi har valt den vägen är att vi då bättre når målet att svenska domstolar lätt ska kunna tillämpa konventionen. Det gör också att regering och riksdag om man inte är tillfreds med den tolkning av konventionen som myndigheter och domstolar gjort kan ta initiativ till ändringar i lagen. Det skulle inte ha varit möjligt om konventionstexten direkt fått status av svensk lag, vilket är alternativet.

Vi har alltså valt transformering av konventionen i stället för inkorporering i fallet med barnkonventionen, helt enkelt för att vi har sett att konventionen skulle bli ett skarpare vapen för barns villkor. Frågan om inkorporering eller transformering, som de juridiska termerna lyder, aktualiseras med jämna mellanrum. Nu senast är det framför allt föranlett

av att vårt grannland Norge har valt att inkorporera barnkonventionen i sin nationella lagstiftning.

Delegationen för mänskliga rättigheter har i sitt slutbetänkande föreslagit att en utredning ges i uppdrag att utreda lämpligheten av en inkorporering av flera konventioner om mänskliga rättigheter i den svenska lagen. Inom Regeringskansliet pågår också ett arbete med en kartläggning som ska belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med de rättigheter som slås fast i barnkonventionen.

I reservationen från Vänsterpartiet och Miljöpartiet kan man läsa att socialutskottet valt att avslå kravet på inkorporering med motiveringen att svensk lag redan överensstämmer med barnkonventionen. Det stämmer över huvud taget inte.

Min och Centerpartiets ambition är att barnkonventionen ska vara ett så skarpt verktyg som möjligt. Vi har hittills varit förvissade om att detta sker genom en skärpning och en anpassning av svensk lag. Men om den genomlysning som nu görs i Regeringskansliet kommer fram till att inkorporering vore en bättre väg att gå är vi beredda att ändra oss. För oss är nämligen målet det viktiga, det vill säga barnets bästa, icke-diskriminering och rätt till liv och utveckling. Det viktiga är inte vilken väg vi väljer för att nå dit.

(Applåder)

Anf. 28 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag tänkte vara ganska kortfattad, för Anders Jonsson kom egentligen till det jag begärde replik för precis på slutet.

Eftersom vi är överens om innehållet i själva strategin blir det naturligt att vi diskuterar just frågan om barnkonventionen. Den var också föremål för ganska mycket diskussioner för att vi skulle få ett så pass enigt betänkande. Jag kan ändå inte låta bli att ställa en fråga.

Att det inte löser alla problem att inkorporera barnkonventionen i svensk lagstiftning har många understrukit. Det är inte heller min uppfattning. Inte heller att barnstrategin finns löser dock alla problem, utan det är en del av lösningen. Har jag förstått Anders W Jonsson rätt om jag tror att han ligger ganska nära Barbro Westerholm, snarare än Mats Gerdau, i synen på hur vi ska hantera barnkonventionen?

Anf. 29 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tycker fortfarande att det finns tunga argument för att transformering är det bästa sättet att få barnkonventionen så skarp den någonsin kan bli i det här landet.

Exemplet med barn i papperslösa familjer eller barn till gömda tycker jag är rätt tydligt. Hade vi förlitat oss på en inkorporering hade man på de svenska akutmottagningarna fått stå och tolka barnkonventionen och huruvida barnets rätt kan tolkas som att barnen alltid har rätt till akut sjukvård, vilket de har. Jag tror att det vi har valt att göra är en mycket bättre metod, nämligen att noggrant utreda frågan för att göra ändringar i hälso- och sjukvårdslagen så att det blir självklart att barn har rätt till sjukvård oavsett om det är akut eller planerad sjukvård.

Skulle den genomgång som nu sker visa att det finns tunga argument för att göra på ett annat sätt, till exempel enligt den norska modellen där man har valt att både inkorporera och transformera, är jag beredd att

ändra mig. Det viktiga är nämligen målet. Barnkonventionen ska vara så skarp den någonsin kan vara. Det viktiga är inte vilken väg vi väljer för att nå dit, även om jag fortfarande i dag tror mer på transformeringen och att den gör det hela skarpare.

Anf. 30 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Då är jag ganska nöjd med svaret, för det är väl egentligen just inställningen till den norska modellen det handlar om. Jag tror att det är den man ska ha mest för ögonen när man diskuterar. Man kanske inte ska göra antingen eller utan försäkra sig om att det får det allra största inflytande det bara går i den svenska lagstiftningen.

När jag ändå står i replikbänken har jag en liten fråga. Känner Anders W Jonsson till hur barn har varit delaktiga i framtagandet av denna strategi?

Anf. 31 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Nej, jag kan inte svara på den frågan.

Anf. 32 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Emma är fem år och håller på att lära sig cykla. Efter några misslyckade försök springer pappa efter Emma medan han håller handen på pakethållaren. Emma vinglar hit och dit. Plötsligt händer det – Emma får upp farten, hittar balansen och pappa släpper pakethållaren. Han ropar efter Emma: Du kan, Emma! Du kan!

I ett annat samhälle i Sverige utspelar sig ett annat scenario. Några syskon som etablerat sig hos sin fosterfamilj under fyra år tas från den familjen av socialtjänsten och förs till mamman, som sedan visar sig vara olämplig. Det har hon även tidigare visat sig vara. Barnen flyttas då till en ny fosterfamilj, trots att syskonen vill vara hos den första familjen. Vi har sett detta scenario från Marks kommun tidigare i år, men det sker på andra orter i vårt land.

Förutsättningarna för Sveriges två miljoner barn är alltså olika. Därför är det viktigt att en ny strategi för barnets rättigheter nu antas av Sveriges riksdag. Målet med strategin är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Och målet utgår, som vi hört från flera talare, från de grundläggande principerna i FN:s barnkonvention. Strategin är långsiktig och vänder sig till riksdag, regering, statliga myndigheter, landsting och kommuner.

Viktiga inslag är bland annat stöd i föräldraskapet där föräldrar får kunskap också om barnets rättigheter, bekämpande av våld mot barn, främjande av barns psykiska hälsa och att barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem. Just att barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem tycker jag visar på en attitydförändring från den vuxna världen. Barnet ses som en kompetent individ utifrån den ålder och mognad det befinner sig i. Barnet ska ges möjlighet att höras i olika typer av domstolsärenden och administrativa ärenden som rör barnet. Det ställer krav på ansvariga aktörer när det gäller kunskap och utarbetade arbetsätt.

Det är en tröst att mormor lever och kan berätta om hur slarvig mamma var när hon var barn, säger Linda, tolv år.

Som förälder vill man sitt barn det allra bästa. Ett väl fungerande föräldraskap är grundläggande för att ge barn trygghet, en god självkänsla och ett bra självförtroende. Vi vet alla hur viktigt det är för varje person att uppleva en känsla av sammanhang och tillhörighet och att bli sedd. Många föräldrar klarar dock av olika skäl inte av att ta sig an sina barn på ett bra sätt. Många föräldrar behöver stöd. Därför är regeringens, med barn- och äldreminister Maria Larsson i spetsen, satsning på Föräldrastöd viktig också i detta sammanhang.

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att FN:s barnkonvention är en mycket viktig konvention när det gäller att värna dem som har en svag röst i samhället. Därför är skrivningarna i utskottets betänkande ett framsteg som innebär att dörren hålls öppen för att längre fram kunna göra barnkonventionen till svensk lag. Det innebär ett tydliggörande och ger ökad kunskap i hela samhället. Personligen tror jag att just barnkonventionen är ett känt begrepp som kommer att skapa ett ännu större intresse kring barnets rättigheter.

Det är väl inget som gör så ont som när barn far illa, och det händer i Sverige varje dag. 475 000 barn lever i hem där missbruk eller riskmissbruk förekommer. 8 000–10 000 barn har en mamma eller en pappa i fängelse. Det är några siffror som rymmer många mänskliga tragedier.

Barn behöver vuxna med stora öron, stora ögon och inte minst ett stort hjärta. Alla behöver hjälpas åt. Regeringens initiativ som de beskriver i propositionen är lovvärda. Här finns viktiga kanaler: Sveriges Kommuner och Landsting, Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, frivilligorganisationer och myndigheter.

Låt mig avsluta med några ord ur en sång av Peter le Marc:

Jag försöker gå bredvid dig
Jag har krafter kvar att blåsa mod
Och som ett outtalat löfte
Så mycket starkare än ord

Jorden skälver, marken gungar
Så många timmar kvar till morgonen
Men du orkar inte springa mer
Orkar inte fly igen

Ge inte upp låt ingen slå dig
Du är större än du tror
Va inte rädd du har ett löfte
Så mycket starkare än ord

Som kristdemokrat ser jag den nya strategin för barnets rättigheter i Sverige som ett viktigt steg i arbetet för en tryggare värld för våra barn.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande SoU3.

(Applåder)

Anf. 33 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för förtydligandet om öppenheten när vi snart får tillbaka underlaget från Regeringskansliet om att eventuellt inkorporera barnkonventionen i svensk lagstiftning.

Roland Utbult hade i sitt anförande att föräldrarna vill sitt barn det allra bästa, och det kan vi alla skriva under på. Apropå att inte kunna skicka med 25 kronor till klasskassan och att som grädde på moset få höra från politiker att du ska ta ett jobb så att du har en inkomst och kan ge dina barn det de behöver undrar jag lite grann hur Roland Utbult och regeringen tänker när det handlar om att verkligen se de här barnen, på riktigt. Jag tycker att det är att avfärda problematiken att säga att vi har en arbetslinje. Hur ser Roland Utbult på den här gruppen? Vad tror du är de mest konkreta förslag som skulle kunna förändra barnens vardag?

Vi diskuterar strategi. Orden i en strategi spelar inte så stor roll om vi inte låter dem följas av konkret handling.

Anf. 34 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Det görs väldigt mycket för att stärka barnets rättigheter. Regeringen har gett Barnombudsmannen mandat att öka kunskapen i samhället i de här frågorna. Vi har en ny skollag som genomsyras av tankarna på barns rättigheter. Man har fokus på att stärka samverkan mellan skola, polis, socialtjänst. Det här är viktiga frågor.

När det gäller ekonomin är det lite svårt att gå in på enskilda föräldrars möjligheter att betala. Jag ser problemet med att det finns fattiga barn och att det finns föräldrar som av olika skäl har bekymmer. Det kan vara arbetslöshet, det kan vara missbruk, det kan vara psykiatrisk problematik och så vidare som gör att man hamnar i fattigdom.

Allt hänger samman. Jag måste ändå återkomma till arbetslinjen. Det handlar om att försöka få människor i arbete.

Vi kristdemokrater menar att för de människor som lever i utsatta situationer ska vi se till att försöka stärka deras möjligheter. Vi arbetar hårt för att genomlysa vad som händer i olika socialförsäkringssystem och annat. Vi genomlyser var problemen finns. Regeringen arbetar aktivt för att lösa problemen.

Det finns alltid de som av olika skäl hamnar i ren fattigdom. Det kan vara personliga skäl, och det kan vara samhället som inte klarar av att stötta ordentligt.

Anf. 35 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Det råder ingen som helst tvekan om att alla som vill och kan ska ges förutsättningar att ha ett arbete och därmed försörja sig själv och sin familj. Men om det är Roland Utbults uppfattning att det kan behövas en strategi utöver det för att möta just barnfattigdomen vill jag verkligen sträcka ut en hand. Jag tror att det krävs speciella insatser och en särskild diskussion. Vi kan inte dölja den frågan bakom någonting som är så vitt och brett som arbetslinjen, som vi kallar det.

Så vill jag ställa frågan till Roland Utbult om Roland känner till på vilket sätt barnen har varit delaktiga vid framtagandet av den här strategin.

Anf. 36 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag är helt övertygad om att Maria Larsson har lyssnat på barnen. Jag kan inte ge något konkret exempel. Men jag känner Maria och är helt övertygad om att barnen har fått göra sin röst hörd.

En av de grundläggande nya tankarna är att man ska lyssna på barnen på ett nytt sätt. Barnen ska få ge röst åt sina åsikter, och det är en av de allra tyngsta punkterna i själva strategin.

Anf. 37 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Tänk om barnens perspektiv användes i alla politiska beslut, alltifrån räntehöjning, räntesänkning till nedläggning av en skola! Då kanske vi inte skulle behöva ha den här debatten i riksdagen i dag. Egentligen skulle resten av kammaren vara fylld med barn och ungdomar när vi fattar beslut om det som i allra högsta grad rör dem. Det är det vi pratar om – att barnen och ungdomarna ska kunna påverka. Men det är inte så mycket av det som händer, tyvärr.

Det är därför Miljöpartiet vill försäkra sig om att barnen blir lyssnade på. Vi är övertygade om att ett väldigt bra sätt är att inkorporera barnkonventionen i svensk lag, kanske det allra bästa sättet, därför att man i så liten utsträckning använder sig av den i dag. Tänk så många domstolar som sällan eller aldrig bryr sig om barnets perspektiv. Gör riksdagen det någonsin?

FN:s barnkonvention är i dag den enda av de centrala konventionerna för mänskliga rättigheter som saknar en internationell klagomekanism. Det säger väl en del om barnets rätt. FN:s råd för mänskliga rättigheter, MR-rådet, gav därför i början av det här året en arbetsgrupp i uppdrag att utarbeta ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen om en internationell klagomekanism.

Sverige har som vi vet ett gott anseende som försvarare av barns rättigheter. Vår förhoppning är naturligtvis att Sverige jobbar konstruktivt, starkt och aktivt för att få till det här tilläggsprotokollet när man nu träffas nästa vecka i Genève. I Sverige är det 16 barnrättsorganisationer som driver den här frågan. Internationellt arbetar alltså Sverige väldigt hårt för att ytterligare förstärka barnkonventionen. Men den svenska regeringen vågar inte, eller vill inte, ta de steg som verkligen skulle kunna göra att barnens röst och rätt blir hörd. Det finns miljontals barn därute som inte har en chans när det gäller kränkningar.

Vi borde börja med oss själva. Hur många beslut som fattas här i riksdagen påverkar barn och unga? Väldigt många. Hur många tar ett perspektiv utifrån barnet? Säkerligen ingen. Här behöver vi börja med oss själva för att vi som riksdag ska bli trovärdiga i att vi verkligen arbetar för barnet och barnets rätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2010/11:SoU4

En ny alkohollag (prop. 2009/10:125 delvis och prop. 2009/10:222 delvis).

En ny alkohollag

Anf. 38 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! I socialutskottets betänkande, som vi nu ska debattera, behandlas regeringens proposition *En ny alkohollag*. De största förändringarna i förslaget gäller reglerna kring serveringstillstånd.

Det blir tillåtet att servera alkohol utan att ha kök med stekbord. Det blir även tillåtet för restauranger att krydda brännvin och servera det som snaps. Den som bedriver cateringverksamhet ska kunna få ett stadigvarande serveringstillstånd. Rumsservering ska uttryckligen bli tillåtet, och där flera restauranger har en gemensam serveringsyta ska det bli möjligt att få serveringstillstånd. Det blir också möjligt att ha provsmakning i samband med mässor och liknande tillställningar som riktar sig till allmänheten. Även på gårdar med egen tillverkning av alkoholdrycker blir provsmakning tillåten. Frågan om försäljning av egentillverkad alkoholdryck, det som oftast kallas för gårdsförsäljning, behandlas däremot ej i lagförslaget.

Det ställs tydliga krav på att kommunerna ska ha riktlinjer för serveringstillstånd och en tillsynsplan. Kraven skärps också vad gäller kompetensen hos den som söker serveringstillstånd. Man måste avlägga ett prov för att visa att man har tillräckliga kunskaper om alkohollagen. Och för brott mot reglerna om serveringstillstånd införs erinran som en lindrigare åtgärd än dagens varning. Dessutom förs bestämmelserna om teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat in i alkohollagen.

Vid behandlingen av propositionen kommer även ett stort antal motioner att behandlas. Det finns 18 reservationer och 4 särskilda yttranden. Lagen föreslås träda i kraft redan den 1 januari 2011.

Herr talman! Jag välkomnar utskottets ledamöter att debattera förslaget till ny alkohollag.

Anf. 39 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att alkohollagen är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument. Nuvarande lagstiftning är 15 år gammal. Behovet av en genomgång, modernisering och redigering av lagen har varit stort.

Alkohollagen ska vara en tydlig del i en restriktiv alkoholpolitik med ett tydligt folkhälsoperspektiv och vara solidarisk i stället för egoistisk. Restriktioner på alkoholområdet har sin grund i solidaritet med den som behöver skydd och görs för att allas vår frihet ska öka i andra avseenden.

Ett samhälle med låg totalkonsumtion av alkohol, med sen alkoholdebut och med regler för försäljning och servering av alkohol kan ge människor frihet. Det handlar bland annat om friheten att få leva ett långt och friskt liv, friheten att slippa våld och förnedring, friheten att själv kunna styra över sitt liv, friheten att se anhöriga slippa fastna i missbruk och riskbruk.

Frihetslistan kan göras lång. Men den restriktiva alkoholpolitiken utmanas ständigt av olika krafter i samhället, inom och utom politiken, krafter som vill se en alltmer liberal alkoholpolitik där den restriktiva linjen och samhällsintresset i form av mer folkhälso- och socialpolitiska hänsyn ersätts av vinstintresse och ökad tillgänglighet i form av en mer näringslivsbaserad syn på frågan. Inom ramen för den restriktiva alkoholpolitiken kommer vi socialdemokrater fortsättningsvis att bekämpa denna alkoholliberalism.

Herr talman! I detta betänkande står vi socialdemokrater bakom tre reservationer och fyra särskilda yttranden, och jag vill redan nu yrka bifall till reservationerna 8 och 18.

När det gäller alkoholpolitikens inriktning saknar jag en tillräcklig ambitionsnivå när det gäller ungdomar och alkohol. Att motverka minderårigas alkoholkonsumtion är en prioriterad uppgift för samhället. Levnadsmönster och vanor som grundläggs i tidig ålder följer ofta med och påverkar resten av livet.

Vi socialdemokrater anser därför att det behövs en nationell handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar. Vid utarbetandet av en sådan bör behovet av förändringar i lagstiftningen, till exempel mot langning, prövas samtidigt med utarbetande av förslag när det gäller arbete med attityder. Bland annat tror vi att preventionsprogram i varje kommun liknande Örebro Preventionsprogram, ÖPP, skulle vara en sådan viktig åtgärd för att få ett ännu bättre lokalt arbete mot alkohol bland ungdomar. Regeringen hänvisar i denna fråga till ett kommande strategiarbete. Jag vill, herr talman, trycka på att staten måste vara mycket tydlig i detta arbete.

En annan punkt som jag vill lyfta fram är alkoholförseln från andra länder. Det har nu gått fem år sedan dåvarande Alkoholförselutredningen bedömde att alkoholkonsumtionen kraftigt skulle öka genom den illegala smuglingen över landets gränser. I dag kan vi notera att dessa farhågor är på väg att besannas.

Alkoholkonsumtionen har ökat totalt sett, och det finns också tecken på att den har ökat bland unga människor, särskilt i vissa grupper som dricker mer än tidigare. Den starkaste förklaringen till detta är inflödet av illegal alkohol i hela landet. Det handlar om alkohol från andra länder som säljs vidare till ungdomar på olika sätt i Sverige.

De mängder som en person tillåts ta in från utlandet är groteskt stora. Regeringen bör därför tillsätta en ny utredning som tar sin utgångspunkt i de resonemang som Alkoholförselutredningen förde och i dag koncentreras blicken på effekterna av den svarta alkoholmarknaden på ungdomars hälsa, utsatthet och alkoholvanor.

Jag vill i detta sammanhang tydliggöra Socialdemokraternas inställning till den så kallade bjudregeln. Vi delar propositionens förslag att det av lagen klart ska framgå att det inte är tillåtet att bjuda unga på alkohol. Det ska dock som ett undantag vara tillåtet att bjuda på en mindre mängd alkohol.

Propositionens förslag är en precisering av de nuvarande reglerna som förtydligar under vilka omständigheter som det över huvud taget är möjligt att bjuda unga på alkohol. Att bjuda på alkohol är ett absolut undantag. I propositionen nämns till exempel nattvardsvin och högtidliga tillfällen. Det är bra att det tydligt framgår att unga inte ska bjudas på

starksprit liksom att barn och yngre tonåringar över huvud taget inte ska bjudas på alkohol.

Vi ställer oss dock mer frågande till att ”familjens söndagsmiddagar” redovisas som ett av några exempel på undantag från huvudregeln att inte bjuda på alkohol. Det är olyckligt att propositionen har med en sådan tvetydig formulering.

En punkt där vi fortsatt är oense gäller folkölsförsäljning i butik. Vi föreslår att folkölsförsäljning ska vara tillståndspliktigt. Det är tillåtet att sälja folköl i livsmedelsbutiker, men folköl får inte säljas eller lämnas ut till den som inte fyllt 18 år. Vi anser att näringsidkaren ska vara ansvarig och ha förmåga att klara av en effektiv ålderskontroll. Tillståndet ska kunna dras in om regelverket inte följs. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett sådant förslag.

Efterlevnaden av den gällande åldersgränsen är bristfällig på många håll. Trots att program för egenkontroll uttryckligen krävs enligt alkohollagen har endast hälften av butikerna som säljer folköl ett sådant.

Endast ett mindre antal butiker får tillsynsbesök, och sanktioner i form av varning och förbud är relativt sällsynta. Detta är inte acceptabelt; ungdomar under 18 år ska inte kunna köpa folköl.

Även i reklamfrågan tror vi att det behövs ytterligare åtgärder jämfört med var regeringen föreslår. Bestämmelser som begränsar möjligheterna att göra reklam för alkoholdrycker är ett viktigt led i Sveriges restriktiva alkohollpolitik.

Alkohollagsutredningen gjorde en översyn av marknadsföringsreglerna. Regeringen valde dock att lägga fram bara ett av utredningens förslag, nämligen att utvidga tillämpningsområdet för bestämmelsen i alkohollagen som anger vad en framställning i bild får innehålla vid kommersiell annonsering av alkoholdrycker. Övriga förslag från Alkohollagsutredningen kommenteras summariskt eller inte alls i propositionen.

Nuvarande regelverk är mycket komplicerat och snårigt för alla inblandade. Regeringen bör därför återkomma med ett samlat förslag för marknadsföring av alkoholdrycker.

Herr talman! Den största skiljaktigheten rör dock gårdsförsäljning av alkohol. Gårdsförsäljning nämns i propositionen men avgörs inte i dag. Regeringen har inom statsrådet Maria Larssons ansvarsområde tillsatt en utredning om det går att förena Systembolagets monopol med gårdsförsäljning av alkohol.

Resultatet av utredningen är inte officiellt presenterat, men utredningens kommande förslag har nått medierna. Förslaget innebär att svenska gårdsbutiker föreslås få sälja inte bara egenproducerad alkohol utan även alkohol från utländska tillverkare. De skulle då bli ett slags mindre alkoholbutiker vid sidan av Systembolaget. Detta är långt ifrån den tanke med gårdsförsäljning som jag har uppfattat att regeringen har.

Vi socialdemokrater är tydliga. Vi kommer inte att rösta ja till gårdsförsäljning om det på något sätt kan hota Sveriges rätt att ha kvar Systembolaget. Jag anser att utredningens förslag, som det redovisats i medierna, är ett tydligt hot mot Systembolaget.

I utskottsbetänkandet skriver vi i enighet att det svenska detaljhandelsmonopolet, Systembolaget, är ett av de enskilt viktigaste inslagen i den svenska alkohollpolitiken och därför bör försvaras och inte upphävas.

Herr talman! Jag är glad att vi i socialutskottet i stort sett är överens och att vi är tydliga i vår enighet för den svenska restriktiva alkoholpolitiken. Jag hoppas att regeringen står fast vid densamma och inte kommer med ett förslag om gårdsförsäljning i enlighet med vad som hittills framkommit i mediernas rapportering.
(Applåder)

Anf. 40 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Det Miljöpartiet tycker är märkligt i frågan om gårdsförsäljning är att det har gjorts två alkoholutredningar som säger att gårdsförsäljning strider mot EU-rätten och att regeringen trots det vidhåller sitt ställningstagande att det inte innebär något problem för monopolet om gårdsförsäljning införs.

Anledningen till att Miljöpartiet lämnat ett särskilt yttrande och inte en reservation angående gårdsförsäljning är att frågan för närvarande utreds och kommer att hanteras i särskild ordning.

Syftet med utredningen var att ta fram förslag till hur gårdsförsäljning av alkoholdrycker kan ske på ett sätt som är förenligt med EU-rätten och detaljhandelsmonopolet utan att det får negativa konsekvenser för folkhälsan.

Men var står regeringen? Nu har man gjort en ny utredning där det har kommit fram att det plötsligt inte är några problem. Håller man på tillräckligt länge med utredningar kan man få det svar man vill.

Finland tas ofta som exempel på där det fungerar. Man ska dock komma ihåg att detaljhandeln i Finland finns på 36 gårdar med frukt- och bärvin där minst 50 procent kommer från egna odlingar. Försäljningen görs i nära anslutning till tillverkningen, och det är endast egentillverkade alkoholdrycker som får säljas.

Nu föreligger ett förslag som ännu inte är framlagt i den finska riksdagen om försäljning av gårdslikörer. Det verkar dock som om förslaget har stött på problem. EU-kommissionen har varit i kontakt med jord- och skogsbruksministeriet i Finland och gjort klart att man har synpunkter på förslaget. Det har tillkännagetts EU-kommissionen som svarat att det är diskriminerande och ett klart brott mot EU-fördraget.

Från början fanns det 49 vingårdar i Finland; i dag är det 36. Lönsamheten är för dålig. Det har heller inte gett så mycket jobb, knappt 100 tjänster. Man har heller inte sett att gårdsförsäljningen gett några effekter på turismen.

Miljöpartiet är alltså inte övertygat om att det är möjligt att förena gårdsförsäljning med detaljhandelsmonopolet. Vi säger ja till gårdsförsäljning på det sätt som Miljöpartiet förespråkar, till exempel att kunden kan beställa vin och öl vid besök på gården och sedan hämta ut dryckerna i en systembutik. Vi säger nej till gårdsförsäljning om det finns minsta risk för att monopolet äventyras eller om konceptet på gårdsförsäljning förändras så som det ser ut nu. Miljöpartiet vill varken riskera monopolet eller folkhälsan.

Folkölet har också med folkhälsan att göra. Den alkohollag vi har i dag trädde i kraft 1995. Då slopade man det tidigare kravet på tillstånd för detaljhandel med folköl.

Regeringen föreslår i propositionen att anmälningsplikten förtydligas så att det framgår att folköl inte får säljas innan anmälan skett och att

kommunerna kan förbjuda fortsatt försäljning om lagen inte följs. Det är bra. Det som är mindre bra är att straffansvaret fortfarande ligger på den som sålt ölen, alltså den enskilde butiksanställda, och inte på näringsidkaren. Ansvarsfrågan ska grundas på en bedömning i varje enskild försäljningssituation.

Miljöpartiet tror inte att regeringens förslag löser detta problem. Det är orimligt att straffansvaret ligger på den enskilde butiksanställda.

Miljöpartiet föreslår tillsammans med flera remissinstanser att folkölsförsäljning ska vara tillståndspliktig. Näringsidkaren ska vara ansvarig för en effektiv ålderskontroll. Tillståndet ska givetvis kunna dras in om regelverket inte följs.

Vi tror inte att det är tillräckligt att propositionen innehåller skrivningar om att butiksägaren ska utbilda och informera sina anställda.

Det Miljöpartiet vänder sig mot är alltså att det är den enskilde som får ta ansvaret.

Självklart står jag bakom Miljöpartiets samtliga reservationer men yrkar bifall på reservationerna 5 och 9.

Anf. 41 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Vänsterpartiet har en rad reservationer på förslaget till ny alkohollag eftersom tillgängligheten till alkohol ökar på en mängd plan. Jag står självklart bakom alla våra reservationer men väljer att yrka bifall till reservation 7, där Vänsterpartiet säger nej till gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker, och reservation 10, där Vänsterpartiet vill förbjuda alkoholreklam.

Vi debatterar förslaget till ny alkohollag som ska ersätta den från 1994 men också de motioner som har kommit in om alkoholpolitiken. Jag är glad över att socialutskottets alla partier ställer sig bakom en restriktiv alkoholpolitik vars främsta mål är att främja folkhälsan. Det ska ske inte bara genom att motverka skadligt dryckesbeteende, vilket är viktigt, utan också genom att minska den totala konsumtionen av alkohol.

Det bekymrar mig att förändringarna av alkohollagen går i motsatt riktning. Det bidrar till att göra alkoholen mer tillgänglig genom att det blir tillåtet att anordna mässor och liknande med provsmakning av alkohol drycker för allmänheten, genom att man ger stadigvarande serveringstillstånd till dem med cateringverksamhet, att man medger flera tillståndshavare att serveringstillstånd för gemensamt serveringsutrymme, med flera förslag.

Detta är förslag som Vänsterpartiet säger nej till, och det gör vi därför att alkohol inte är vilken vara som helst. Enligt Världshälsoorganisationen är alkoholen i dag den tredje största riskfaktorn globalt för ohälsa och för tidig död och en direkt orsak till 2,6 miljoner dödsfall per år runt om i världen. I Sverige har vi en miljon människor i riskbruk. Riskbruk innebär att man använder så mycket alkohol att man kan få medicinska skador. Det finns över 300 000 som missbrukar alkohol, och det finns så många som 385 000 barn som växer upp i familjer där någon av föräldrarna dricker för mycket alkohol. Förutom det mänskliga lidande som alkoholen ställer till med innebär detta en stor samhällelig kostnad.

Vi har just nu en utredare, Gerhard Larsson, som tittar på missbrukarvården och som har uppskattat vad alkoholens skadeverkningar kostar Sverige. Han kom fram till siffran 66 miljarder kronor.

Det är bra att alla partier också ställer sig bakom att ha en alkoholskatt och höja priset på alkohol. Tillsammans med Systembolagets detaljhandelsmonopol är detta de viktigaste alkoholpolitiska verktygen för att nå våra mål om att minska totalkonsumtionen och att minska alkoholens skadeverkningar.

Samtidigt kan vi när vi tittar på motionsfloden se att detta inte är en självklar ståndpunkt. Det finns motionärer från Moderaterna och Centern som tycker att Systembolaget ska avregleras. I en motion läste jag att vi har avreglerat apoteket och bilprovningen, och nu är det Systembolaget som vi ska ge oss på. Turligt nog är det fortfarande enskilda motioner, men de visar att det inte är självklart att folkhälsan går före vin- och spritproducenternas intresse. Man ser alkohol som en näringslivsverksamhet i stället för att ha folkhälsan som främsta mål.

Det som oroar mig allra mest just nu är diskussionen om att regeringen skulle vara beredd att äventyra det allra viktigaste vi har, nämligen Systembolagets försäljningsmonopol. Det gör ju att vi har ett systembolag som har som mål inte att sälja så mycket som möjligt utan som har alkoholpolitiska mål för hur man marknadsför: Man propagerar inte och försöker inte få människor att köpa mer vin och sprit när de besöker affärerna. Om det monopolet skulle försvinna skulle vi öka tillgängligheten, alkoholen skulle användas i mycket högre grad, och vi skulle få mycket större skadeverkningar.

Här kan vi se att det kryllar av motioner från de borgerliga partierna. Men det räcker inte, för när Alkoholutredningen, som lade fram förslaget till ny alkohollag, konstaterade tydligt att gårdsförsäljning inte går att kombinera med den restriktiva alkoholpolitiken med folkhälsan som mål och med försäljningsmonopolet för Systembolaget, nöjde sig inte regeringen med det. Har man frågat en gång och fått fel svar ställer man frågan en gång till. Därför tillsatte man en ny utredning med direktiven att se på hur man skulle kunna få ihop detta med EU-rätten och gårdsförsäljning av alkohol.

Uppgifter har funnits i medierna om hur förslaget ser ut. Det som då framkom var att man när det gällde gårdsförsäljningen skulle sälja inte bara de egenproducerade varorna utan också motsvarande varor från andra EU-länder från sortiment som inte finns hos Systembolaget. Man skulle i och för sig också sätta en nivågräns för hur mycket man fick sälja. Detta har redan sprit- och vinleverantörerna protesterat emot.

Med dessa förslag för man ju in ett parallellsystem i alkoholförsäljningen. Att tala om monopol i detta läge är inte att använda ordet i dess rätta betydelse. Det är att riskera monopolet.

Det finns inte och kommer inte att finnas någon enhetlig bedömning om att detta går att förena med EU-rätten. Det kan vi se redan nu. Vänsterpartiet, som står för en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik, säger tydligt nej till att få in privata vinstintressen i försäljningen av alkohol. Tummar vi på Systembolagets ensamrätt tar vi det av vin- och spritproducenterna påhejade första steget mot en avreglering av Systembolaget.

Vi sätter folkhälsan främst och säger bestämt nej till gårdsförsäljning. Det är min förhoppning att vi blir tillräckligt många partier som framöver

kommer att se att folkhälsan går före att se alkoholen som ett näringslivsintresse.

Prot. 2010/11:25
1 december

Anf. 42 KENNETH JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet *En ny alkohollag*, SoU4, och avslag på samtliga reservationer.

I dag har vi att ta ställning till en ny alkohollag, med planerat ikraftträdande den 1 januari 2011. Den är fördröjd ungefär ett halvår på grund av italienska synpunkter i samband med EU-notifieringen. I den nya alkohollagen finns det en hyfsad samstämmighet om huvuddragen. Den restriktiva alkoholpolitiken ligger fast. Vi förtydligar, moderniserar och förenklar vissa bestämmelser.

Det är viktigt att den nya alkohollagen kommer rätt, så att säga. Vi vet att alkoholen är en lömsk vara som kan ställa till elände för den enskilde, för familjen och för samhället. Vi vet också att regeringen står bakom sin regeringsförklaring och tydligt pekar på sambandet mellan alkohol och våldsbrott och på betydelsen av att förebygga missbruk.

Vi vet att regeringen i budgetpropositionen aviserar höjda alkoholskatter på öl och vin. Under den förra mandatperioden gjordes offensivt arbete för att förebygga missbruk och bruk av alkohol – ett arbete som fortsätter under den här mandatperioden, där vi väntar på ANDT-strategin, som ska behandlas här i riksdagen och som det i budgeten finns avsatt 260 miljoner för att genomföra. Vi vet att Sveriges insatser i WHO och EU har börjat märkas.

För min och Centerpartiets del är det tre huvuddelar i alkoholpolitiken. Det är det internationella arbetet, att vara på offensiven, det är att se vilken betydelse som Folkrorelsesverige har, alltså nykterhetsrörelsen och andra inom den ideella sektorn, och det är att stå fast vid en restriktiv alkoholpolitik där prisinstrumentet och värnandet om detaljhandelsmonopolet är mycket viktigt.

Herr talman! Alkohollagen moderniseras således nu, bland annat när det gäller försäljningen av folköl, vilket det i betänkandet finns reservationer mot, samt tillstånd eller anmälan. Med stöd av den alkoholutredning som vi har haft tidigare säger vi från majoriteten i utskottet att det räcker med en anmälan för att komma åt de problem som vi vill komma åt. Ett tillstånd är att byråkratisera utan att det ger nykterheten någon nytta.

Folköl får inte säljas innan anmälan skett. Detsamma gäller servering av folköl. Personalen som hanterar detaljhandel av folköl ska ha erfarenhet och kunskap, och det är ett ansvar som näringsidkaren har. Kommunen ska ha en tillsynsplan.

När det gäller serveringsbestämmelserna finns det en lång rad förenklingar. Cateringföretag kan få ett långvarigt serveringstillstånd. Kravet på köksutrustning och matutbud moderniseras. Provsbakning tillåts i samband med mässor. Det blir tillåtet att krydda brännvin och servera som snaps vid eget serveringsställe. Kommunerna ska ha riktlinjer för serveringstillstånd och en tillsynsplan. Den som söker serveringstillstånd ska avlägga ett prov för att visa att han eller hon har tillräcklig kunskap om alkohollagen.

En ny alkohollag

Listan kan göras lång men handlar hela tiden om att utifrån en restriktiv alkoholpolitik göra förenklingar och modernisera.

Lagen skärps och förtydligas också när det gäller den så kallade bjudregeln. Jag tycker att det som står där är ofarligt – att det vid vissa extraordinära tillfällen ska kunna göras ett undantag. Grundregeln är fortfarande att det inte är tillåtet att bjuda unga på alkohol.

När det gäller marknadsföring av alkoholdrycker utvidgas de regler vi har i dag för bilder i tidningsannonser till att gälla oavsett kanal. Det betyder att till exempel Internet och affischer omfattas av reglerna.

Bestämmelserna kring teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat förs in i alkohollagen.

Socialutskottets majoritet ställer sig i stort bakom de här ändringarna, och jag tycker att det är bra. Ett speciellt tack till Christer Engelhardt som i vanlig ordning i konstruktiv anda går in och för en dialog för att komma fram i så stor enighet som det går.

Herr talman! Till sist vill jag säga några ord om gårdsförsäljning. Direktivet till den utredare som vi nu går och väntar på resultatet från är väldigt tydligt: Ta fram ett förslag till hur gårdsförsäljning av alkoholdrycker kan ske på ett sätt som är förenligt med EU-rätten liksom detaljhandelsmonopolet och utan att det leder till negativa konsekvenser för folkhälsan.

Det är direktivet. Det är det uppdrag som utredaren har, och jag tycker att det är lite knepigt att diskutera utredarens förslag utifrån läckor i medierna innan det är framlagt.

För Centerpartiets del tycker vi att det är viktigt att vi får ett klart besked om det går att förena gårdsförsäljningen med EU-rätten. Vi värnar detaljhandelsmonopolet, och vi vill se resultatet och kunna diskutera, stöta och blöta det innan vi tar ställning. I grunden är vi från Centerpartiet positiva, men låt oss ha fakta på bordet innan vi kan ta slutlig ställning.

Anf. 43 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Kenneth Johansson för det goda och konstruktiva samarbete som vi har haft vid framtagandet av det här betänkandet. Det är, som jag också sade i mitt anförande, glädjande att Sveriges riksdag har en tydlig överenskommelse kring en fortsatt svensk restriktiv alkoholpolitik.

Kenneth Johansson var i sitt anförande inne på den del som handlar om folkölsförsäljningen. Det är också det som jag skulle vilja uppehålla mig vid i det här replikskiftet.

Det är korrekt att Alkohollagsutredningen inte landade i att lägga fram ett förslag om att man ska ha en tillståndsplikt för folkölsförsäljning, men jag nämnde i mitt anförande att trots detta och trots att program för egenkontroll uttryckligen krävs enligt alkohollagen så har endast hälften av de butiker som säljer folköl ett sådant program för detta. Samtidigt får vi också veta att endast ett mindre antal butiker får tillsynsbesök och att sanktioner i form av varningar och förbud är relativt sällsynta.

Vi har alltså en modernisering av alkohollagen, men låt det inte per automatik betyda en ökad tillgänglighet och ett slarv som jag tycker att

detaljhandeln uttryckligen visar på när det gäller att man inte riktigt klarar av att upprätthålla kontrollen kring folkölsförsäljningen.

Vad tänker regeringsmajoriteten rent konkret vidta för åtgärder för att förhindra att unga under 18 år har möjlighet att köpa folköl i den svenska detaljhandeln?

Anf. 44 KENNETH JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande är det beträffande försäljning av folköl ett förtydligande och en skärpning som görs i det förslag som vi nu antar. Jag tycker att det finns skäl att upprepa att för det som vi är ute efter, nämligen att få ett ökat ansvarstagande så att de som driver en verksamhet ser till att personalen har tillräcklig kunskap och kompetens och att se till att man ska ha underlag för att kunna göra den tillsyn som är absolut nödvändig att göra, är anmälan fullt tillräcklig.

Vi vill från alliansregeringens sida inte krångla till det för småföretagare om det inte finns särskilda skäl till det, utan vi vill se till att ha de uppgifter framme som gör att vi fullt ut kan ta ansvar för att alkohollagen följs och sköts.

Sedan kan jag ge Christer Engelhardt rätt i att det inte är alltid tillsynen fungerar, och det är något som vi har jobbat med under många år. Det är inte alltid vi kan säga att berörda fullt ut tar det ansvar som man faktiskt har enligt lagstiftning. Där tror jag att vi har en gemensam uppgift att se till att få en bättre tingens ordning. Vi har gjort försök – vi har till och med gjort tillkännagivanden från socialutskottets sida. Det har också skett förbättringar, men fortfarande behöver tillsynen bli ännu bättre när det gäller folkölsförsäljningen.

Anf. 45 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Kunskap och kompetens, säger Kenneth Johansson. Det är givetvis viktigt att man har det, men trots allt detta fungerar ju inte tillsynen från dem som har ansvaret att utföra tillsyn i denna fråga.

Vi ska inte krångla till det för den lilla näringsidkaren, säger Kenneth Johansson. Då tycker jag att Kenneth Johansson är ute och tassar i markerna kring det som jag hade med i mitt anförande, nämligen att vi för en alkoholpolitik som ska ha ett större folkhälso- och socialpolitiskt ansvarstagande och inte ett vinstintresse och en diskussion som lutar mer åt en näringslivsbaserad syn på frågan.

Jag tycker att Kenneth Johansson tassar i de markerna när han säger att man inte vill införa krav som krånglar till det för den lilla näringsidkaren.

Vi har en tydlig, restriktiv alkoholpolitik, och vi har ett tydligt folkhälsopolitiskt fokus i den här frågan. Är det så att man inte klarar av att hantera folkölsförsäljningen utifrån den lilla näringsidkarens perspektiv, då tycker jag att det är vårt ansvar att se till att vi har regler som gör att man kan upprätthålla den kontrollen så att näringsidkaren också kan sköta och ta sitt ansvar. Det måste till om man ska ha möjlighet att fortsätta sälja folköl ute i detaljhandeln.

Visar det sig att man inte fixar detta och att vi kommer att ha återkommande problem trots att vi från socialutskottet, precis som Kenneth Johansson har sagt, har riktat tillkännagivanden i den här frågan under tidigare år, då är vi kanske beredda att luta åt Vänsterpartiets synpunkter

på frågan som är att kanske lyfta in folkölet på Systembolaget. Det vore i så fall väldigt dåligt för den lilla lokala näringsidkaren.

Anf. 46 KENNETH JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Man ska inte krångla till det för småföretagare om det inte finns särskilda skäl. Så sade jag. Särskilda skäl är det definitivt om motiven är att värna folkhälsan och se till att alkohollagen följs. Men nu har både Alkohollagsutredningen och det underlag som finns inför ställningstagande till propositionen sagt att när det gäller tillsyn, att följa verksamheten och att kontrollera att affärsidkare tar sitt ansvar och har utbildning och kompetens hos sin personal klarar man det gott och väl med anmälan. Det är där jag menar att om vi når upp till nykterhetskraven och till tillsynskraven har vi nått vad vi är ute efter. Det tycker jag är avgörande.

Jag upprepar att det är tydligt att kommunen ska ha en tillsynsplan. Det är ett konkret förslag i propositionen och i det beslut vi nu går för att fatta. Det är ett sätt att markera att man inte kommer undan det ansvar man har. Vi ska följa upp det hela så att tillsynsplanerna verkligen kommer till och att man lever upp till dessa delar. Då tror jag att vi klarar detta på ett bättre sätt än vad som hittills har gjorts.

Anf. 47 JAN R ANDERSSON (M):

Herr talman! Senast vi fick en ny alkohollag i Sverige var 1994. Även den gången var det en borgerlig regering som hade modet och ledarskapet att förstå att omvärlden hade förändrats på ett sådant sätt att en ny lag behövdes.

Nu står vi här igen, 16 år senare. Det kan tyckas att 16 år inte är så lång tid. Men mycket har hänt sedan dess. Inte minst har Sverige gått med i den europeiska unionen, vilket påverkar delar av den alkoholpolitik som vi beslutar om här. Framför allt har det påverkat hur personer i Sverige får tillgång till alkohol.

Låt mig fortsätta lite grann på den historiska tillbakablicken. Det vi såg på 90-talet var i mångt och mycket ett skräväsén. Om man skulle ha en restaurang där man fick servera alkohol innebar det att man var begränsad, och det var ett fåtal personer i varje kommun som kunde få denna möjlighet.

Den förra alkohollagen rev upp detta och gjorde det möjligt för alla som har en god vandel att söka och få tillstånd om man uppfyller de krav som ställs. Och vad har hänt? Det som har hänt är att vi kanske har tre- eller fyrfaldigat antalet restauranger i Sverige. Vi har fått en helt ny bransch som har växt fram. Vi har sett att kulturer som vi kanske inte kände till eller visste om nu har restauranger där vi kan få prova på nya smaker och nya upplevelser. Vi har också sett att många människor, många gånger med invandrarbakgrund, har fått jobb i en bransch där de har kunskap. De har kunnat skapa sig ett liv och möjlighet till egen försörjning i Sverige. Detta är positivt.

När man har tre- eller fyrdubblat antalet tillstånd för servering i Sverige skulle man kunna tro att drickandet har ökat i samma grad. Det är precis tvärtom. Om vi ser på den statistik som finns tillgänglig ser vi att vi dricker på ungefär samma sätt i dag som vi gjorde för 15–20 år sedan. Vi har ungefär samma andel krogdrickande som vi har konsumtion på

andra ställen. Men vi har fått en hel del nya restauranger. I grunden är detta givetvis positivt.

Det som är negativt är det som har debatterats tidigare här; kommunerna har inte hunnit med i sin tillsynsverksamhet. I denna tre- eller fyrdubbling av antalet tillstånd har kommunerna inte byggt ut sin verksamhet i den grad som skulle ha behövts.

I detta sammanhang är det samtidigt viktigt att poängtera att det fortfarande finns krafter som vill bromsa det hela eller gå tillbaka till 90-talets regler. De vill begränsa utbudet av restauratörer. De vill begränsa människors möjlighet att öppna företag som serverar mat och dryck därtill. Man pratar om privata vinstintressen inom alkoholbranschen, men de partier som pratar om detta är också de partier som i grunden är emot privata vinstintressen generellt.

Därför är jag glad att vi i dag kan besluta om en ny modern alkohollag som tar steget in i 2000-talet. Trots de många förändringar som finns ligger grunderna för den restriktiva alkoholpolitiken fast. De politiska målen att minska alkoholens skadeverkningar ändras inte.

Herr talman! För några veckor sedan presenterade Riksrevisionen en utvärdering av den förda alkoholpolitiken, framför allt vad avser ungas tillgång till alkohol. Resultatet är i huvudsak nedslående. De senaste tio åren har stora satsningar på över miljardbelopp gjorts, men Riksrevisionen kan inte se att några resultat egentligen kan utläsas utifrån dessa satsningar. Det finns med andra ord utrymme för förbättringar.

Riksrevisionen konstaterar dock att en kontinuerlig tillsyn och uppföljning från kommunerna och även från Folkhälsoinstitutet är en viktig del för att begränsa tillgången till alkohol. Där tar vi nu från regeringens och Alliansens sida ett steg mot att förbättra och ge fler verktyg för kommuner att användas i tillsynsarbetet. Vi ger nya verktyg och vi ställer nya krav på kommunerna att faktiskt göra detta.

Herr talman! Den nya alkohollagen blir nu också en mer sammanhållen lag. Efter 1994 har flera tillägg gjorts i lagen. Vi har en del som vi behandlar i dag, som handlar om teknisk sprit. I denna del har kommissionen redan för tio år sedan poängterat att vi har en i grunden onödig byråkrati i Sverige som utgör ett handelshinder. Enkelt beskrivet kan man säga att om man ska handla med teknisk sprit måste man ha tillstånd av inte bara en utan av två myndigheter. Detta är givetvis inte rimligt. Därför tar vi i och med detta bort det dubbla tillståndskravet.

Herr talman! Den nya alkohollagen innehåller många detaljer. Låt mig särskilt peka på några som jag tycker är viktiga. När det gäller cateringföretag ger vi nu företagare möjligheten att syssla med att laga mat på ett bra sätt i stället för att vara byråkrat på ett sätt som inte är speciellt bra. Vi tror inte att de möjliga problem som beskrivs ska vara så stora. De företag som har cateringverksamhet har många gånger upplevt att detta är ett byråkratiskt otyg, som vi nu kommer runt.

Vi ger också tillstånd för en gemensam serveringsyta. Låt mig då poängtera att detta var någonting som vi egentligen borde ha löst för tio år sedan. Man skrev då i den proposition som den socialdemokratiska regeringen lade fram att detta borde vara möjligt. Men sedan dess har frågan fallit i glömska, och tolkningen av lagen har inneburit någonting annat. Nu förtydligar vi detta och säger att det inte ska vara ett hinder. Vidare

ser vi provsmakning, mässor och gårdsproducenter som någonting positivt.

Herr talman! Låt mig till slut säga att jag ser det som positivt att vi i många delar är överens när det gäller alkoholpolitiken. Det betänkande som vi i dag lägger fram kännetecknas av att vi har en gemensam vilja.

Jag konstaterar att vi nu får en modern alkohollag som både svarar mot de krav på restriktivitet som finns och möter det krav som en modern restaurangnäring efterfrågar.

Med detta yrkar jag bifall till socialutskottets förslag i betänkande SoU4.

(Applåder)

Anf. 48 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Även jag vill tacka Jan R Andersson för ett konstruktivt arbete i utskottet med framtagandet av utskottets betänkande.

Jag skulle i mitt replikskifte vilja uppehålla mig vid detaljhandelsmonopolet och det vi nämnde om gårdsförsäljning. Jag berörde i mitt anförande att uppgifter har nått massmedierna med anledning av vad som har läckt ut från Gårdsförsäljningsutredningen. Vi vet att utredaren även har kommenterat en del saker i tidningen Riksdag & Departement.

Jag skulle vilja fråga: Vad är Jan R Anderssons syn på det som har varit ute i den svenska medierapporteringen? Och hur ser Moderaterna på det svenska detaljhandelsmonopolet, Systembolaget? Jag gör kopplingen till det stora antal motioner från den allmänna motionstiden just från moderata riksdagsledamöter som uttryckligen säger att de vill att man ska slopa det svenska detaljhandelsmonopolet, det vill säga Systembolaget. Däribland finns Moderaternas nya partisekreterare. Är Moderaterna en ulv i fårkläder i denna fråga?

Anf. 49 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag blir förvånad att du uttrycker sådana saker om mig, Christer Engelhardt, eftersom du känner mig. Låt mig först klargöra vårt ställningstagande, som egentligen är lika klart som det är skrivet i yttrandet.

Det finns tre nålsögon som behöver passeras för att vi ska komma fram till den punkt då gårdsförsäljning blir möjlig.

I utredningsdirektivet har vi sagt att dels ska detaljhandelsmonopolet vara kvar, dels ska EU-rätten var klar så att vi inte bryter mot den och dels ska folkhälsan ligga till grund för detta så att vi inte försämrar den.

Uppfyller vi dessa tre krav tycker vi att vi ska göra det möjligt att öppna för gårdsförsäljning. Enligt vad jag förstår har Socialdemokraterna ungefär samma syn. Det här handlar inte i grunden om gårdsförsäljning utan om hur man vill tolka riskerna. Vi får återkomma till detta när vi faktiskt har den frågan uppe, för i dag är den frågan en icke-fråga. Det var därför jag blev förvånad över att så många väckte den frågan.

Låt mig också säga något om Systembolagets varande eller inte varande. Jag tycker att det är viktigt att vi har en restriktiv alkoholpolitik. Jag tror att i vissa delar är Systembolaget en institution som inte alltid är den mest öppna för att se de omvärldsförändringar som sker. Jag har, som du vet, inte lagt fram några förslag. Vi står bakom det betänkande som vi båda har skrivit under.

Anf. 50 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag har känt Jan R Andersson under de år vi har jobbat ihop i utskottet, men mig veterligen är Jan R Andersson inte den enda moderaten i den här kammaren. Efter valet har Moderaterna också utökat sitt antal ledamöter. Jan R Andersson är ändå talesperson för Moderaterna i de alkoholpolitiska frågorna, och det kan vara intressant för kammarens ledamöter att veta vilken tydlig inställning Moderaterna trots allt har när det gäller det svenska detaljhandelsmonopolet.

Jag förmodar att de som skrivit de här motionerna grundar sig på den politik som Moderaterna står bakom och som beslutades på de moderata partistämmorna. Någonstans borde man ha respekt för de beslut som fattas på stämmorna. Man skriver förmodligen motioner utifrån den politik som partiet står bakom. Det var därför jag uttryckte mig så, även jag kanske inte anser att just Jan R Andersson är en ulv i fårkläder. Men det finns ju fler ledamöter som motionerar i den här frågan.

Det gör mig lite bekymrad, även om vi kanske inte ska diskutera just detta med gårdsförsäljning. Vi socialdemokrater är tydliga med att det på inget sätt får äventyra det svenska Systembolagsmonopolet. Oavsett om det blir gårdsförsäljning eller inte vill vi definitivt ha kvar ett svenskt Systembolagsmonopol. Det är därför jag blir lite orolig när jag ser de motioner som kommer från tunga, moderata, framstående politiker om detta som mycket väl kan äventyra Systembolaget. Där säger man uttryckligen att man inte vill ha kvar ett svenskt Systembolagsmonopol, och det är en av de viktigaste hörnstenarna i den svenska restriktiva alkoholpolitiken. Därför tycker jag att det är viktigt att kammaren kan få ett tydligt besked från den alkoholpolitiska talespersonen för Moderaterna i riksdagen. Vilken är Moderaternas inställning till det svenska detaljhandelsmonopolet?

Anf. 51 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Vi tycker att vi har varit tydliga. Det är svårt att bli mycket tydligare än vad vi är i detta betänkande. När vi talar om gårdsförsäljning säger vi att det fortsatta monopolet är ett nålsöga som måste kunna passeras för att vi ska kunna acceptera detta. När vi talar om gårdsförsäljning säger vi också att folkhälsan är en viktig grund. Den ska inte kunna påverkas. I den meningen har vi stöd i den utredning som tidigare lades fram. Där sade man att en begränsad gårdsförsäljning inte är något hot mot folkhälsan. I den meningen borde det inte finnas någon större konflikt.

Den avgörande frågan, den som egentligen debatteras mest, är om detta står i strid med EU-rätten. Det vet vi inte i dag. Den frågan måste diskuteras när vi har ett underlag för att diskutera den, annars blir det bara spekulationer, och, herr talman, jag avstår helst ifrån att göra sådana spekulationer.

Anf. 52 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tycker också att det är positivt att alla partier står bakom den restriktiva alkoholpolitiken, men jag kan inte låta bli att notera att när Jan R Andersson debatterar här i kammaren pratar han väldigt lite om folkhälsa och alkoholens skador och väldigt mycket om närings-

verksamhet och utveckling och om att man ska starta fler restauranger. Jag saknar att du lyfter upp alkoholens skadeverkningar i ditt anförande.

Du pratade också om att man skulle begränsa alkoholens skadeverkningar, men det står väldigt tydligt att det handlar om totalkonsumtionen. Vi ska alltså få ned totalkonsumtionen i Sverige. Det är svårt att kombinera med mer tillgänglighet till alkohol.

Gårdsförsäljningen är inte en icke-fråga när det ligger 14 motioner från moderater och några från andra partier om att man ska genomföra detta. Därför skulle jag vilja ställa några frågor till dig. När frågorna om gårdsförsäljning kom ut i medierna damp det genast ned mejl från Sprit & Vinlevantörsföreningen. Fram för gårdsförsäljning, säger man först, och är mycket glada över att man ska kunna producera mer alkohol och sälja mer alkohol tillsammans med producenterna, men man framför en kritik. Det stod nämligen att det skulle finnas ett tak för hur mycket man skulle få sälja. Då säger man med en gång: Så där kan det inte se ut. Tänk om man får låta bli att sälja under turistsäsongen därför att man har sålt sin kvot. Det här hoppas vi kunna ändra på i remissomgången. Man vågar inte anställa personal om de här begränsningarna finns.

Jag skulle vilja ställa några frågor till dig. Finns det inte en risk för att sprit- och vinlobbyn kommer att fortsätta att driva på? Var kommer Moderaterna att ställa sig i den frågan?

Anf. 53 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Anledning till att jag hade en inriktning i mitt anförande som kanske inte liknande den i Eva Olofssons anförande är väl den att vi kommer från olika partier.

Låt mig säga att jag upplever att det finns en misstro från flera partier här i kammaren mot enskilda näringsidkare. Man betror inte företagare att kunna sköta uppgifter som lagen fastställer att man ska göra. Jag har i många delar ett annat perspektiv. Jag tror att företagare klarar av att verka på en reglerad marknad. Det är självklart så.

Låt mig sedan gå vidare till tillgänglighet och konsumtion och säga att den svenska modellen har tjänat oss väl, och den kommer fortsättningsvis att tjäna oss väl. Men vi ser också att de verktyg som finns när det gäller pris och tillgänglighet blir mindre viktiga när det gäller att begränsa och minska skador från alkohol.

Om vi tittar framåt, vilket vi givetvis ska göra, är frågan hur vi utvecklar en ny alkoholpolitik. Där märker jag att svaren inte kommer från Vänstern eller från de andra partierna på den rödgröna sidan. Det är inte så att man lyfter blicken och tittar på hur vi ska forma en alkoholpolitik som sträcker sig bortom den svenska modellen i dess nuvarande utformning. Där finns det faktiskt svar att finna. Man kan exempelvis titta på Danmark. Där gjorde man en ganska radikal omläggning av alkoholpolitiken. Man ökade tillgängligheten både när det gäller pris och när det gäller butiker och minskade konsumtionen.

Att vara för en minskad totalkonsumtion och vara för att begränsa alkoholens skadeverkningar behöver inte innebära att man har precis samma uppfattning i alla frågor. Det är väl naturligt att vi i Moderaterna och ni i Vänsterpartiet har olika uppfattningar eftersom vi i grunden har olika människosyn. Jag tror att det är den som manifesteras både i mitt anförande och i ditt anförande. Jag tror att företagare klarar att ta ansvar.

Anf. 54 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det intressanta är väl om man tror att det privata eller personliga vinstintresset inte finns med alls när man är privat näringsidkare utan att varje privat näringsidkare sätter det samhälleliga folkhälsoperspektivet först. Jag tror att både du och jag skulle tänka lite anorlunda om vi var företagare och skulle överleva i den världen. Därför tycker jag att det är samhällets roll att sätta en tydlig folkhälsopolitik främst när det gäller alkoholkonsumtionen.

Du säger att gårdsförsäljningen är en icke-fråga. Det kom tydliga besked från den utredning som utredde inför den nya alkohollagen att detta inte gick. Men regeringen nöjde sig inte med de beskeden. Jag kan gott och väl tänka mig att ditt parti, Jan R Andersson, var det parti som drev på väldigt hårt för att få en ny utredning om gårdsförsäljning.

Nu har vi en utredning som får i uppdrag att se över hur man ska förena gårdsförsäljning med EU-rätten.

Jag tror, precis som Jan R Andersson, att vi inte kommer att få ett entydigt svar. Förslaget har kommit och vi kan redan se reaktionerna. Bland annat har EU-nämndens ordförande, folkpartisten Carl B Hamilton, sagt att han inte kan se att detta går att förena med EU-rätten utan att det hotar Systembolagets detaljhandelsmonopol.

Frågan till Jan R Andersson kvarstår: Ska folkhälsan gå före producenternas intresse av att sälja mer alkohol? Jag vill också fråga om han inte ser några problem med vinstintressen i alkohopolitiken.

Anf. 55 JAN R ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig först kommentera det som jag sade om icke-fråga. Att gårdsförsäljningen i dag är en icke-fråga beror på att vi inte behandlar gårdsförsäljningen i betänkandet, utan vi har skjutit den frågan på en annan utredning. Anledningen till det var inte, som det sades, att vi fick fel svar utan för att det tillkommit ny kunskap som gjort att frågan kommit i ett annat ljus. Vi tycker att det är naturligt att utreda frågor utifrån den kunskap som är aktuell.

Eva Olofsson frågar om jag inte ser något problem med privata vinstintressen och att man har gårdsförsäljning. När det gäller gårdsförsäljning, en fråga som vi kanske inte borde diskutera i dag utan vid andra tillfällen, finns det givetvis möjligheter att begränsa den försäljningen. Jag tror exempelvis inte att Absolut Vodka, eller vad det nu kan vara, kommer att ha gårdsförsäljningsbutiker eftersom det inte handlar om gårdsförsäljning. Här är det fråga om mindre enheter som kan ha en begränsad gårdsförsäljning.

Om vi tittar på det finska exemplet i detta avseende ser vi att de finska gårdsproducenterna står för ungefär 1 promille av den totala försäljningen. Dessutom är det fråga om relativt dyra produkter, och också av den anledningen har tillgängligheten begränsats. Vi vet att om sådana produkter, som oftast är hantverksmässigt framställda, kommer ut på marknaden blir det till ett pris som, på samma sätt som i Finland, begränsar tillgängligheten.

Jag tror därför inte, herr talman, att frågan om detta kommer att bli ett folkhälsopolitiskt problem är någon stor fråga. Frågan handlar mer om den andra delen, nämligen om man inom politiken vågar ge privata näringsidkare möjligheter att idka sådan försäljning. Jag tror att det egentli-

gen är den stora frågan. Vi från allianssidan anser att dessa personer kommer att kunna ta sitt ansvar även om de inte är anställda av Systembolaget eller på annat sätt anställda av staten.

Anf. 56 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Svensk alkoholpolitik syftar till att skapa respekt för alkoholen som är ett vanebildande ämne. Det kan leda till beroende, och beroende innebär i sin tur att leva i ofrihet. Folkhälsopolitiken, och alkoholpolitiken som vi i dag diskuterar, är en mycket högt prioriterad fråga, inte minst för alliansregeringen.

Det kommer till riksdagen en skrivelse om den kommande ANDT-strategin, alltså om alkohol, narkotika, dopningspreparat och tobak samt spelberoende, och den är viktig. Det handlar om kunskapsförmedling, om information, om att skapa beteendeförändringar. Här finns dessutom behov av en hel del forskning för att vi bättre ska kunna omvandla kunskap till beteendeförändringar. I alkoholpolitiken utgör prisinstrumentet och tillgängligheten andra viktiga delar.

Sverige har en alkoholpolitik som världshälsoorganisationen fäst sig vid. Sverige ligger långt fram bland medlemsländerna, och man lyfter fram vår alkoholpolitik som exempel på en framgångsrik sådan. Även EU-kommissionen, den del av kommissionen som arbetar med folkhälsofrågorna, har uppmärksammat den. De ser den svenska alkoholpolitiken som en modell. Sedan tror jag inte att andra EU-medlemsstater kommer att införa systembolag, men de ser ändå värdet av dem.

I dag moderniserar vi lagstiftningen som faktiskt är närmare 17 år gammal. Det har, som Jan R Andersson sade i sitt anförande, hänt mycket på detta område. Vi har gått med i EU, och det innebär att vi sagt ja till fri rörlighet för människor att arbeta i olika länder, men också för varor. Vi har i det sammanhanget lyckats bevara vår lagstiftning väldigt länge, men nu måste den moderniseras. Den måste hänga med sin tid. Därför gör vi vissa förändringar som inte är att se som en lättnad eller försämring av alkoholpolitiken. Vi går vidare på det vi har, men vi tar bort onödiga regler som bara irriterar människor och i värsta fall till och med kan vara kontraproduktiva för huvudfrågan, det vill säga respekten för alkohol.

När det gäller serveringstillstånden gör vi en modernisering. Samtidigt skärper vi tillsynsansvaret hos kommunerna. Som jag sade i mitt tidigare inlägg om barnens rättigheter har vi kommunalt självbestämmande, och med det följer ett ansvar. Nu tydliggör vi det ansvaret för kommunerna beträffande alkoholen. Det handlar om utbildning av dem som har serveringstillstånd och om att kommunerna ska ha tillsynsplaner. Länsstyrelserna ska titta på dessa, och de har möjligheter till erinran, varning och återkallelse. Det är skarpa åtgärder. Kommunerna har alltså ansvar för att det blir gjort.

Kommunernas tillsynsansvar vidgas dessutom till att omfatta även andra områden. Jag tänker på receptfria läkemedel. Kommunerna kommer att behöva avdela mer resurser för att täcka hela sitt tillsynsansvarsområde.

När det gäller den tekniska spriten är det en tydlig signal när vi flyttar ansvaret för tillsynen till Folkhälsoinstitutet. Det visar att vi ser detta som en folkhälsofråga där Folkhälsoinstitutet har ansvaret.

Låt mig också säga ett par ord om gårdsförsäljningen. Vi avvaktar utredningen. Folkpartiets landsmötesbeslut innebär att vi inte får äventyra Systembolaget. Vi får inte hamna i en situation där vi tillåter sådant som kan få EU-kommissionen att kräva en avveckling av Systembolaget. Det motsätter vi oss.

Det som läckt ut i medierna tänker jag inte kommentera eftersom jag inte läst vad de skrivit. Vi får se vad som kommer att stå i betänkandet, det som överlämnas till regeringen.

(Applåder)

Anf. 57 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag är glad att Barbro Westerholm betonar folkhälsoaspekten, och jag är också glad över WHO:s syn på dessa frågor.

Som det sades har forskning visat att begränsad tillgänglighet, alltså försäljningsmonopol som Systembolaget – med målet att begränsa alkoholskadorna, inte att sälja så mycket som möjligt och göra vinst – och en aktiv prispolitik är de två viktigaste och bästa metoderna att hålla nere alkoholkonsumtionen och dess skadeverkningar.

Jag kan ändå inte låta bli att ställa frågor till Barbro Westerholm om gårdsförsäljningen. Utredaren sade tydligt att det är svårt att sälja bara sina egna produkter, för det strider mot EU-rätten, eftersom man inom EU inte får diskriminera andra varor. Då kom förslaget att man skulle få sälja motsvarande produkter förutom sina egna. Det skulle vara produkter som Systembolaget inte hade, och så lade man en begränsning på hur mycket varje gårdsproducent skulle få sälja. Det gäller inte bara vin – i Finland gäller det bara vin som är gjort på bär – utan här gäller det öl, vin och sprit.

Folkpartiets EU-parlamentariker Cecilia Wikström har tidigt i augusti, ihop med Eva-Britt Svensson, Alf Svensson och Anna Hed från Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Socialdemokraterna sagt att hon inte ser att det är möjligt. Och Folkpartiets ekonomisk-politiska talesman, som är ordförande i EU-nämnden, gick också ut i Dagens Nyheter och sade att detta strider mot EU-rätten.

Jag vill ändå fråga Barbro Westerholm: Ser Barbro Westerholm möjligheten att få ihop gårdsförsäljning med EU-rätten? Skiljer sig Barbro Westerholms bedömning från Carl B Hamiltons och Cecilia Wikströms?

Anf. 58 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Jag är helt enig med Cecilia Wikström och Carl B Hamilton utifrån det underlag som de kommenterar. Jag kan inte se att det är en möjlig väg. Sedan vill jag se hela utredningen för att då bedöma vad de har kommit fram till.

I Finland är det hela inte avgjort ännu. Finland har en helt annan utgångspunkt för sin försäljning. Det handlar om bärproducerade viner, och det är en mycket liten omfattning.

Anf. 59 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad att Barbro Westerholm har den inställningen. Det hänvisas ofta till Finland. Men där hade man ju detta innan man gick med i EU. Man har velat utöka från viner till likörer. Men det har man faktiskt inte fått godkänt för, så det är inte färdigt.

Vi pratar inte om folkhälsoproblemen genom att man handlar hos en gårdsproducent utan om folkhälsoproblemet om Systembolagets försäljningsmonopol hotas och tillgängligheten blir betydligt större. Det är folkhälsoproblem som skulle hänga med om de får igenom linjen att vi inte ska ha något systembolag alls eller ha licensierad försäljning i en massa fler affärer än Systembolaget. Det är det frågan gäller.

Vi vet att det finns starka krafter som verkar åt det hållet, eftersom man helt enkelt ser möjligheter att sälja mer alkohol och göra mer vinster på det.

Jag är glad över Barbro Westerholms tydliga deklARATION i den här frågan.

Anf. 60 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Vi ska vara rädda om Systembolaget utifrån den alkoholpolitiska utgångspunkten – det är det främsta. Det andra är kvalitets-säkringen av det man säljer. Det är en bra informationskanal som kan användas i folkhälsoarbetet. Man når väldigt många människor på det sättet. Den kanalen har Systembolaget använt under många år. Det har varit producentobunden information som jag tycker har varit mycket lyckosam.

Vi ska alltså vara rädda om Systembolaget. WHO har också tydligt sagt i sina expertgrupper att detta har varit en väldigt bra form.

Som jag sade i mitt anförande tror jag inte på att nya länder kommer att införa ett alkoholmonopol på detta sätt. Men de kan ju lära en del annat av det vi jobbar med när det gäller att förmedla kunskap och information och åstadkomma respekt för alkohol som ett vanebildande ämne.

Anf. 61 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! I dag är det statliga Systembolaget genom detaljhandelsmonopolet den enda aktör som får sälja alkohol via butik i Sverige. Just detaljhandelsmonopolet används som argument för att inte tillåta lokala alkoholproducenter att sälja sina produkter själva genom så kallad gårdsförsäljning.

I alkoholutredningen som presenterades den 4 mars 2009 föreslog utredaren Anita Werner att det även i fortsättningen ska vara olagligt för lokala vintillverkare att sälja sitt vin till turister och andra direkt på gården.

Utredningen såg det inte som ett alkoholpolitiskt problem att tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerat vin. Det hänvisades i stället till att EU-juridiken kring Systembolagets försäljningsmonopol sätter stopp för gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker.

Finland är det enda EU-land som i likhet med Sverige har ett detaljhandelsmonopol för alkoholdrycker. Trots detta tillåter den finska alkohollagen sedan 1995 gårdsförsäljning av frukt- och bärviner med en alkoholhalt på högst 13 volymprocent samt kvass. Någon prövning i EU-domstolen av de finländska reglerna har inte skett.

På en förfrågan till EU-kommissionen om det finns några juridiska hinder inom EG-rätten mot att ha en reglerad gårdsförsäljning i ett land som Sverige, där alkoholförsäljningen i övrigt sker på Systembolaget, blev svaret nej. EU:s konkurrenskommissionär, som besvarade frågan för

kommissionens räkning, menar att försäljning av lokalt producerade alkoholdrycker direkt till konsumenterna skulle vara ett undantag från Systembolagets ensamrätt. Men med hänvisning till en dom i EU-domstol konstaterar hon att ett sådant undantag inte skulle fordra att det statliga detaljhandelsmonopolet måste avskaffas.

Det finns således inget EU-juridiskt hinder mot att tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerade alkoholhaltiga drycker. Denna fråga kan alltså hanteras separat i förhållande till Systembolagets försäljningsmonopol.

Herr talman! Det har på senare tid blivit allt vanligare med lokala vinodlingar i Sverige. Det förekommer också småskalig tillverkning av malt- och spritdrycker i landet. Det skulle inte röra sig om särskilt stora mängder som skulle säljas på gårdarna. I Finland utgör gårdsförsäljningen av vin mindre än 1 promille av monopolets försäljning.

I Sverige skulle det troligtvis inte bli annorlunda. Men det skulle betyda mycket för lokalproducenterna att kunna sälja sina produkter på gårdarna. Verksamheter skulle kunna växa till sig och främja arbetstillfällena på landsbygden. Likaså skulle turistnäringen främjas.

Det är därför bra att regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att ta fram ett förslag till hur gårdsförsäljning av alkoholdrycker kan ske på ett sätt som är förenligt med såväl EU-rätten som detaljhandelsmonopolet och utan att det leder till negativa konsekvenser för folkhälsan. Vi sverigedemokrater välkomnar en sådan utredning.

Vi menar också att det är viktigt att reglerna för gårdsförsäljning utformas på sådant sätt att tillverkare i andra länder inte med framgång kan hävda att det innebär något handelshinder för dem att inte kunna sälja sina varor på de svenska gårdarna. Gårdsförsäljningen ska vara förbehållna de svenska lokalproducenterna vid respektive tillverkningsställe.

Herr talman! Vi sverigedemokrater är dock ännu tveksamma till att tillåta gårdsförsäljning av starksprit. Vi har därför valt att motionera om gårdsförsäljning av endast vin och andra jästa drycker av vintyp samt öl-, malt- och ciderdrycker. Men vi säger inte absolut nej utan vill invänta regeringens utredning på detta område.

I detta anförande instämde Sven-Olof Sällström (SD).

Anf. 62 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag får välkomna Björn Söder till den alkoholpolitiska debatten här i kammaren.

Jag vill lämna några synpunkter på Björn Söders anförande. Han talar sig varm för den finska modellen. Jag vet inte om Björn Söder är införstådd med att den finska modellen som det sades avser bär och frukt. Den omfattar dock inte vindruvor. Man är alltså ute och seglar lite när man jämför med den finska modellen.

Dessutom gäller det norr om den 60:e breddgraden. Ska man dra den parallellen med Sverige gäller det odlingar från Gävle och norrut, men de flesta vindruvsodlingar i Sverige ligger ju i södra delen av landet.

Jag tycker alltså inte att det är riktigt korrekt att jämföra med den finska modellen.

Jag skulle också vilja ställa en fråga till Björn Söder, som företräder ett nytt parti i Sveriges riksdag. Det kan vara intressant att äntligen få

veta vilken Sverigedemokraternas inställning konkret är till det svenska detaljhandelsmonopolet. Vi har nu en utredning som ska presentera ett förslag om några veckor. Om vi landar i ett förslag där vi får välja an-tingen eller: Vad är då Sverigedemokraternas inställning till det svenska detaljhandelsmonopolet?

Anf. 63 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Sverigedemokraternas inställning till det svenska Systembolaget är att vi anser att det är världens bästa vin- och spritbutik. Vi bör också slå vakt om detaljhandelsmonopolet. Vi vill att man fortsätter att utveckla tjänster och service hos Systembolaget. Man kan också diskutera öppettider och skatter och sådant framöver. Men just detaljhandelsmonopolet vill vi slå vakt om.

Anf. 64 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Det var ett positivt besked. Då kan vi vara trygga med att det i alla fall finns en tydlig och stabil majoritet i Sveriges riksdag för att behålla det svenska detaljhandelsmonopolet. Det är ju, som vi har varit inne på i den här debatten, en av de viktigaste hörnstenarna kring en svensk restriktiv alkoholpolitik. Så jag tackar Björn Söder för det svaret.

Anf. 65 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Alkohol är ämnet för dagens debatt om ett av socialutskottets betänkanden. Det är en ny alkohollag som vi nu ska ta beslut om och som avses att träda i kraft vid årsskiftet.

Många tänker, kanske med rätta, på njutning och glädje och fest och nöjen när de hör ordet alkoholdrycker. Men samtidigt är alkoholen, som är en del i det svenska samhällslivet, ett av våra absolut största sociala och medicinska problem.

För samtidigt som vi kan notera njutning, glädje, fest och nöjen har våldsbrotten, som vi förfasar oss över i vårt land och som det finns en stark opinion för att vi måste begränsa, ofta sin grund i en alltför omfattande alkoholkonsumtion.

Barn som far illa är ofta barn som befinner sig en familjesituation där alkoholen dominerar. Man vet redan nu att hundratusentals barn tvingas leva även den här dagen med bekymmer för att missbruk har blivit en dominerande faktor i familjens liv och påverkar förutsättningarna. Vi vet också att det är stora samhällskostnader på grund av alkoholen. Det gäller sjukvårdskostnader, socialtjänst och produktionsbortfall.

När vi nu diskuterar en ny alkohollag vill jag säga att alkohollagen är något av en balansakt. Det är det instrument som vi har när vi ska försöka klara ut de hot som finns och de möjligheter som andra människor ser genom restaurangnäring och annat. Det är viktigt att vi tar den här balansakten på allvar, och jag upplever att socialutskottets betänkande, som nu är framlagt, just är ett uttryck för det allvaret.

Senast vi tog beslut om en ny alkohollag var i en riksdagsbehandling 1994. Det har alltså gått mer än 15 år sedan dess. Därför är det väl motiverat med en översyn. Och jag vill säga att det är ett stort värde i att vi nu sannolikt vid omröstningen kan fatta besluten i ganska stor enighet här i riksdagen.

Jag vill också, som tidigare talare, markera uppskattning för en konstruktiv oppositionspolitik, inte minst från Christer Engelhardts sida. Men jag vill också visa en uppskattning gentemot allianskamraterna för den respekt som vi har för varandra i det här arbetet, där det handlar om att just balansera det som vissa ser som möjligheter till glädje och fest och det som andra ser som ett hot och nästan som en förbannelse inför den dag som ligger framför dem.

Den här frågan måste ges en behandling som innebär att vi klarar av den balansakten i ett modernt samhälle och att vi inte skuffar undan folkhälsoperspektivet och inte skjuter undan perspektivet för människor som lever i utsatthet.

Herr talman! Under de senaste tio åren, som jag har följt den alkoholpolitiska debatten, har det funnits en frågeställning som har varit i fokus i nästan varje enkät som jag har sett besvarad eller när man har lyft upp alkoholpolitiken. Man har försökt ifrågasätta Systembolaget och detaljhandelsmonopolet. Ska vi ha det kvar, eller ska vi inte ha det kvar?

Jag har upplevt att den debatten har varit ett försåtligt krypskytte mot en del av grundbultarna i den svenska alkoholpolitiken.

Det lagförslag som vi nu har att ta ställning till innebär en modernisering på vissa områden. Det är bra och nödvändigt för att skapa legitimitet hos en bred allmänhet. Men för mig är detta det viktigaste med det här lagförslaget. Och genom propositionen och socialutskottets betänkande menar jag att vi faktiskt sopar undan den försåtliga debatten som har funnits om Systembolagets framtid.

I utskottets betänkande finns en kristallklar skrivning som man inte ens med dimmiga glasögon kan tolka på mer än ett sätt. Det är vad som står på s. 24 i betänkandet:

”Detaljhandelsmonopolet är ett av de enskilt viktigaste inslagen i den svenska alkoholpolitiken och det bör därför försvaras och inte upphävas.”

Försvaras och inte upphävas – så är skrivningen från socialutskottet. Jag vill hävda: Det är ord och inga visor.

Det här beskedet kommer från ett enigt socialutskott. Inget parti hade invändningar på den här punkten. Och vi noterade nu att Björn Söder också var beredd att skriva under detta. Med glädje noterar jag att denna skrivning finns inför framtida debatter och inför opinionsbildning.

För min del vill jag markera den skrivning som finns på s. 24 men också den som finns på s. 37 i betänkandet, där vi talar om och kommenterar ett eventuellt förslag om gårdsförsäljning och där vi från socialutskottet slår fast att det handlar om EU-rätten. Det handlar om ett bibehållande av Systembolaget och om ett värnande av folkhälsan.

Det är grundbultarna för att kunna ta ställning till eventuella förslag från en kommande utredning. Det finns förutskickat redan i dagens underlag för beslut i riksdagen, vilket jag gläder mig åt. Jag ser detta som viktiga delar för att kunna ta ställning och för att upprätthålla tilltron till den solidariska alkoholpolitik som vi har slagit vakt om.

Det kan finnas enskilda delar även i detta lagförslag som organisationer och personer med ett stort socialpolitiskt engagemang hade önskat formulera på ett annorlunda sätt. Men för mig som kristdemokrat handlar det om propositionen i sin helhet och om socialutskottets betänkande, där den solidariska och restriktiva alkoholpolitiken manifesteras utifrån ett

folkhälsoperspektiv. Det är detta med en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik som får mig att säga att det finns en stor framgång i det beslut som vi väntas ta i dag i riksdagen.

Svensk alkoholpolitik på 2000-talet får genom det här lagförslaget en fast grund där vi kan fortsätta bry oss om människor och visa solidaritet. Det är utgångspunkten för mitt engagemang. Det är också utgångspunkten för oss kristdemokrater när vi nu lägger fram det här och tillstyrker.

Jag vill avsluta med, herr talman, att yrka bifall till förslaget i socialutskottets betänkande SoU4.

(Applåder)

Anf. 66 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag är precis som Anders Andersson glad över att vi är så eniga om att sätta folkhälsan främst. Det handlar om en restriktiv alkoholpolitik och om att bevara försäljningsmonopolet hos Systembolaget, eftersom vi vet att det minskar totalkonsumtionen och skadeverkningarna av alkoholen.

Det tänker vi kanske inte alltid på när vi, som Anders Andersson sade, använder alkohol vid en trevlig tidpunkt. Det kan vara lätt att tänka: Vad trevligt det vore om jag kunde handla detta när jag köper mat, eller vad trevligt det vore om jag, när jag till exempel är turist på Gotland på sommaren, kunde köpa med mig en flaska vin utan att behöva åka till närmaste systembolag. För så har Systembolaget fixat det; de lokala produkterna finns på de närmaste systembolagen.

Då tänker man kanske inte på att det som man själv tycker är lätt och trevligt kan innebära att ett av de viktigaste instrumenten när det gäller en restriktiv alkoholpolitik äventyras.

Trots att vi har slutit upp så tydligt från alla partier är jag orolig. När den första Alkoholutredningen sade att vi inte kan ha gårdsförsäljning om vi ska slå vakt om Systembolagets försäljningsmonopol tillsattes nämligen en ny utredning. För mig innebär det att det finns de som väldigt gärna vill ha gårdsförsäljning.

Jag tror att Anders Andersson precis som jag läste debattartikeln som våra två partikamrater i EU-parlamentet Eva-Britt Svensson och Alf Svensson skrev under. Där säger man väldigt tydligt att det inte finns någon sådan lagom modell som gör att Sverige kan ha kvar Systembolagets försäljningsmonopol och sälja alkohol samtidigt.

S-parlamentarikern Anna Hedh, som också skrev under, har också ställt frågan till EU-kommissionen och fått svar. Ska man göra detta måste man också sälja varor från de andra EU-länderna på samma sätt. Annars är det diskriminering. Jag vill ställa frågan till Anders Andersson: Hur ser du på gårdsförsäljningen?

Anf. 67 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Vi har satt upp kriterierna. Har man sagt A får man säga B. I det här fallet har regeringen i propositionen, riksdagens socialutskott och förhoppningsvis riksdagen i eftermiddag manifesterat att vi hävdar att EU-rätten, ett bibehållande av Systembolaget och ett värnande av folkhälsan är grunden för att kunna ta ställning till eventuella förslag om gårdsförsäljningen. Då kommer det förslaget att ha ett mycket litet nålsöga att ta sig igenom.

Jag har inte motsatt mig att vi får denna redovisning. Jag tror att den behövs för den allmänna debatten. Men det är viktigt att vi konstaterar, vilket jag försökt att göra i mitt anförande, att dagens diskussion här i kammaren och beslutet i eftermiddag i riksdagen är ett fastslående av att samtliga partier, vilket har deklarerats, står bakom att vi vill värna Systembolagets detaljhandelsmonopol.

Det gör vi för folkhälsan och för att vi bryr oss om de hundratusentals som har bekymmer med konsumtionen och som inte upplever att det är fest och nöje. Det är omsorgen om dem som vi visar på det här sättet. Det är därför som jag inte tar lättvindigt på detta. Vi ska verkligen utifrån dagens betänkande pröva de förslag som kommer från utredare när nyårsafton är passerad. Det är utgångspunkten för mitt ställningstagande.

Man kan titta på Finland. Det kommer inte alltid fram hur det är där. Man talar i dag om försäljningen av bär- och druvviner. Finland försökte genomföra försäljning av gårdslikör. Man skickade det till notifiering i kommissionen och fick blankt nej. Då har man dragit tillbaka detta. Därför har förslaget inte lagts fram i den finska riksdagen.

Det tar jag som ett tecken på att finländarna redan på förhand har prövat de bekymmer man har när man ska kombinera det detaljhandelsmonopol som vi har i Norden med att ha eventuella försäljningsmöjligheter. Det ska vi dra erfarenhet av.

Anf. 68 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det är väldigt sant. Det är på samma sätt när EU-parlamentariker har ställt frågor. De har fått tydliga svar att det är diskriminering enligt EU-rätten att bara sälja svenska produkter vid gårdsförsäljning. Då måste man också ha samma regler för andra varor som finns inom EU. De har fått tydliga svar på det.

Utredarens förslag kom och presenterades i DN, och utredaren själv svarade dessutom i en intervju i Riksdag & Departement. Man löser detta genom att säga: Då säljer vi också varor från EU-länderna. Det innebär att är det svensk whisky så säljer vi whisky från EU-länderna, och är det svenskt vin så säljer vi vin från EU-länderna och motsvarande med öl.

Då har vi plötsligt utvidgat gårdsbutikerna till att bli något lite större än att sälja de egna produkterna. Det är möjligt att man kan komma till rätta med EU-rätten genom att göra detta i större skala än som var tänkt och i betydligt större skala än vad man har tänkt i Finland.

När detta presenterades såg jag tydliga reaktioner från kristdemokrater där man sade: Det här ställer vi oss inte bakom. Jag uppfattade också att Alf Svensson i debattartikeln i augusti i Svenska Dagbladet tydligt sade: Det här ställer jag mig inte bakom. Jag vill därför ställa frågan till dig: Delar du de KD-synpunkterna eller inte?

Anf. 69 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag har ett klart svar till dig, Eva. Jag delar Alf Svenssons uppfattning och det han har framfört. Jag delar också uppfattningen att det man nu diskuterar är något helt annat än när vi tillsatte en utredning för att titta på om de gårdar som finns på Öland, Gotland och en del andra ställen ska få möjlighet att sälja.

Dessa gårdar har fått en första möjlighet genom att Systembolaget i tre butiker i närområdet kan leverera och ge möjlighet att man kan få

köpa det ganska nära gården. Det är Systembolagets nuvarande erbjudande, som jag välkomnar, för att kunna ha den här delen av service och en legitimitet i samhället för vår alkoholpolitik.

Det som skissas på är någonting helt annat. Det handlar om att vi i grunden förändrar. Jag vill redan nu säga för min del som engagerad i alkoholpolitiken ända sedan ungdomsåren och som engagerad i socialpolitiska frågor under mitt politiska arbete att vi inte är beredda att vare sig riskera Systembolagets detaljhandelsmonopol eller att hota folkhälsan med experiment som vi inte vet vad de leder till.

Det är därför som vi utifrån dagens beslut och betänkande ska noggrant analysera det utredningsförslag som kommer fram. Jag vill påstå att jag är lite glad över betänkandet från socialutskottet. Även om Eva Olofsson har ett antal reservationer kan jag som socialpolitiskt engagerad inte annat än säga att jag är lite stolt över att vi på det här sättet lägger grunden för 2000-talets solidariska restriktiva alkoholpolitik. Vi visar omsorg om människor men på ett modernt sätt som kan få legitimitet bland stora delar av befolkningen.

I det perspektivet vill jag ha den här grunden när jag går vidare och analyserar utredningens förslag i framtiden. Det kommer att vara ett nålsöga att ta sig igenom.

Anf. 70 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Tack, Anders, för ett konstruktivt arbete i utskottet! Jag delar den glädjen för betänkandet. Skrivningen om att detaljhandelsmonopolet bör försvaras och inte upphävas är ett sådant resultat av det konstruktiva samarbete vi hade då jag lyckades få in den skrivningen i betänkandet så att vi enigt kan stå bakom detta.

Jag vill korrigera vad Anders Andersson sade i sitt replikskifte med Eva Olofsson. Du må kanske vara hetsig, men du sade druv- och vindrycker. Det handlar om bär- och fruktdryck och inte vindruvor. Det är väldigt viktigt att man har med det i sammanhanget när man talar om gårdsförsäljning och hänvisar till den finska modellen. Även jag märker att det kan bli krångligt att hålla ordning på alla delar.

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Anders Andersson. När det gäller regler för alkoholreklamen anser jag att det är ett lapptäcke. Jag tog i mitt anförande upp att Alkohollagsutredningen hade tittat på dessa frågor. Men regeringen valde att bara lyfta fram ett förslag. I övrigt säger man ingenting eller nämner bara summariskt vissa andra delar.

Remissinstanserna har olika synpunkter på detta. Till exempel undrar näringen vad som krävs för att hänsyn till folkhälsan ska vara uppfylld i alkoholreklamen. Jag efterlyser att vi gärna skulle kunna ha en bred översyn av alkoholreklamen. Vi skulle då tydligt kunna landa i detta för att få hållbara och långsiktiga regler för alkoholreklamen framöver.

Varför vill inte regeringsidan återkomma med ett samlat besked i alkoholreklamsfrågan?

Anf. 71 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Först vill jag rikta ett tack till Christer för tillrättalagandet. Det är bär och frukt som man i dag har i Finland. När det gäller gårdslikörer har man prövat det genom att få en notifiering i EU-kom-

missionen. När man förstod att det var stopp där har det därefter inte blivit något riksdagsbehandlande i den finska riksdagen.

Jag går över till din fråga om reklam och marknadsföring. I det förslag som vi nu lägger fram finns det ingenting som innebär att man liberaliserar i förhållande till nuläget. Det tycker jag är en viktig del. Man talar ofta om att vi har en liberaliseringsutveckling. Men på den här punkten innebär det liggande förslaget att det inte är någon förändring när det gäller reklam och marknadsföring av alkoholdrycker. I stället markeras det att andra delar och andra medier som Internet när det gäller bilder också ska omfattas av samma lagstiftning som vi har för tidningar. Sådillvida är det en liten skärpning.

På den punkten är jag beredd att som riksdagsledamot följa, tillsammans med dig och andra, vad som händer. Vi slår fast att de nuvarande reglerna inte liberaliseras. Vi behåller dem, och vi gör en liten skärpning när det gäller bilder och Internet.

Inte minst gäller detta internationellt. Här användes Sveriges ordförandeår i EU. Vår tidigare folkhälsominister, som nu också har ansvar för de socialpolitiska frågorna, Maria Larsson, var aktiv och lyfte upp dessa frågor under Sveriges ordförandeår i EU. Det ser jag som en viktig del i att skapa en gemensam hållning, vilket vi behöver på området i Europa och internationellt.

Anf. 72 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag har också haft en del kontakter med näringen i frågan. Jag förstår näringens synpunkter om alkoholreklamen. Jag har också förstått att det är juridiskt krångligt att hålla ordning på alla möjliga regler och riktlinjer.

Jag vet att också näringen har en ombudsman som granskar alkoholreklam på eget initiativ. Jag tycker nog att vi skulle ha en sittning med näringen för att riktigt få diskutera frågan om alkoholreklamen och de regler som ändå finns. På så sätt kanske man skulle landa i några gemensamma ståndpunkter som i sådant fall definitivt ger en tydlig inriktning som vi är överens om för vad som ska vara giltigt för alkoholreklam – och med ett tydligt folkhälsoperspektiv i detta.

Det är lite High Chaparral på området. Jag är medveten om att vi inte kan påverka de reklamkanaler som sänder från andra länder än Sverige. Där får vi stå ut med alkoholreklamen i den svenska televisionen, det vill säga att den kommer in via parabol, satelliter och så vidare. Vi skulle ändå behöva ha ett samlat grepp om detta för att ha en tydlig svensk ståndpunkt. När jag yrkade bifall till reservationen om marknadsföring efterlyste jag att vi kan sitta ned och få en gemensam överenskommelse som på ett tydligt sätt bestämmer inriktningen på den svenska marknadsföringen av alkoholdrycker. I dag är det alltifrån små annonser till helidor i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Det är en stor spännvidd. Jag skulle önska att vi kunde ta oss tid att sitta ned och resonera och diskutera marknadsföring av alkohol. Jag hoppas att vi så småningom kan nå fram till ett gemensamt ställningstagande.

Anf. 73 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill än en gång slå fast att i den alkohollag som vi nu tar ställning till finns två förbud mot användning av kommersiella

annonser i marknadsföringen av alkoholdrycker. Det är i radio, tv och tidningar. Det är också markerat att särskilt måttfullhet ska iakttas, att reklamen inte får vara påträngande, uppsökande eller uppmana till bruk av alkohol och att reklamen inte särskilt får rikta sig till enskilda eller till barn och ungdomar under 25 år.

Vi har varit överens om restriktionerna för marknadsföringen. De slås fast också nu. I frågor som rör hur vi tillsammans med övriga EU-länder och internationellt ska hantera Internet ska vi vara beredda att söka vidare. Det är ingen enkel materia, men det är självklart att vi ska reglera vad vi kan. Det vi i dag kan göra slås fast i lagförslaget som handlar om ny alkohollag. Det vi inte i dag kan fatta beslut om bör vi söka olika lösningar för. På den punkten är jag beredd att vara med i en diskussion också i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

7 § Framtidens friluftsliv

Föredrogs

kulturutskottets betänkande 2010/11:KrU3

Framtidens friluftsliv (prop. 2009/10:237 delvis och prop. 2009/10:238).

Anf. 74 ANNE MARIE BRODÉN (M):

Herr talman! I detta betänkande från kulturutskottet behandlas proposition 2009/10:238 *Framtidens friluftsliv* och tre motioner som väckts med anledning av propositionen.

Regeringen föreslår i propositionen en ny lag som innebär att uppgiften att fördela statsbidrag till friluftsförbund delegeras till den ideella föreningen Svenskt Friluftsliv från och med bidragsåret 2011. I propositionen föreslås även en ändring i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen för att göra handlingsoffentligheten i tryckfrihetsförordningen tillämplig på de delar av Svenskt Friluftslivs verksamhet som avser fördelning av statsbidrag. Den nya lagen och ändringen i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

I propositionen föreslås även ett mål för friluftslivspolitik. Målet är att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. De uppställda målen innebär att naturen ska vara tillgänglig för alla, att personligt och ideellt engagemang står i centrum, att allemansrätten värnas, att det hållbara brukandet tar hänsyn till friluftslivets behov, att kommunernas ansvar för den tätortsnära naturen är fortsatt stark, att friluftslivet bidrar till landsbygdsutvecklingen och regional tillväxt, att skyddade områden är en tillgång för friluftslivet, att friluftslivet har en given roll i skolans arbete och att fysisk aktivitet och avkoppling stärker folkhälsan.

Regeringen framhåller i propositionen att friluftslivet är brett och spänner över flera politikområden. Friluftslivets folkhälsoaspekter och

den förebyggande hälsovården anges liksom kulturlivet och samhällsplaneringen som centrala.

Kulturutskottet föreslår att riksdagen bifaller propositionen. Utskottet föreslår även att riksdagen gör ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ett antal kompletterande mätbara mål för friluftslivspolitikerna med anledning av motioner från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Samtliga motionsyrkanden, förutom de som rör tillkännagivandet, avstyrks av utskottet. I betänkandet finns sju reservationer.

Nu lämnar jag vidare till mina kolleger.

Anf. 75 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag ställer mig bakom samtliga S-reservationer. Jag yrkar bifall till Socialdemokraternas reservationer 2, 3 och 5.

Vi ska i dag debattera en kär fråga, framtidens friluftsliv. Det är ett brett ämne som sträcker sig över flera politikområden. Jag känner att vi politiker är överens om frågans vikt. Vi är dessutom överens om behovet av mätbara mål. Vi är kanske inte helt överens om vägen dit.

Sverige är en nation fylld av grönt guld, berg och vatten. Vi har även fyra tydliga årstider som vi kan njuta av. I det gamla bondesamhället vistades man dagligen många timmar ute i det fria. Man gjorde det för att förtjäna sitt levebröd. Tiderna har förändrats, och i dag arbetar merparten av oss i städer och i samhällen. Att vistas i naturen har för oss människor blivit en viktig källa för att samla tankar och kraft. Jag gillar personligen att jaga, fiska och åka skoter, men jag gillar även att åka pulka hemma i den kommunala pulkabacken. Det går bra därför att jag bor i Norsjö och är privilegierad. Så är det tyvärr inte för alla.

Friluftslivet rankas högre och högre av moderna människor. Promenader och utflykter upplevs av de allra flesta ha väldigt stor betydelse för livskvaliteten, och hälsovärdet av friluftslivet kan inte nog värderas. Vi kan om vi vill skapa förutsättningar för att alla i hela Sverige ska erbjudas livsmiljöer som skapar förutsättningar för rekreation, stärkt folkhälsa, minskad stress och därigenom ökad gemenskap.

Sverige är ett långt land med mycket natur, men allt fler bor i städer och har varierad förmåga att ta sig ut i naturen. Välutbildade rör sig mer än sämre utbildade. Tjänstemän rör sig mer än arbetare. Sjuka och arbetslösa orkar inte ta sig ut i naturen. Det moderna samhället visar att det delade samhället nu finns även i skogen.

Herr talman! I tisdags läste jag en artikel i Västerbottens Folkblad om Marina som varit sjuk och utförsäkrad och som nu tack vare ett projekt mellan SLU och regionsjukhuset i Umeå har blivit ordinerad skogsbesök. Först trodde hon att det var ett skämt. Den första gången satt hon på ett liggunderlag ute i skogen och kunde inte tänka klart, för hon förstod inte vad hon gjorde där – hon kunde ju göra någonting annat viktigt. Efter 24 besök på två timmar kan hon nu sova om nätterna, och hon har för första gången på fem år fått möjligheten att arbetsträna.

Folkhälsoinstitutet lyfter fram behovet av hälsofrämjande miljöer i sin rapport 2010. Den analys som Folkhälsoinstitutet gör visar att det finns behov av att stärka det hälsofrämjande inslaget i våra livsmiljöer. Bland annat föreslår man att kommunerna inför en mer hälsoinriktad

samhällsplanering, till exempel genom att skapa säkra och attraktiva friluftsmiljöer som främjar fysisk aktivitet.

Herr talman! Det är viktigt att kommunerna ger faktiska förutsättningar att planera och levandegöra stadsnära skogar och parker. Det är väl inte direkt en fråga för dagen, men väldigt många kommuner underlåter att uppdatera sina översiktsplaner, som enligt direktivet ska uppdateras varje mandatperiod. Det gör att kommunerna inte tar sitt uppdrag på fullt allvar.

En grundförutsättning för rekreation och friluftsliv är tillgången till attraktiva och uppskattade naturmiljöer. Friluftslivet har en underskattad betydelse som samhällsnytta.

Herr talman! Politiken måste ge tydliga signaler och stifta lagar om att hänsyn måste tas till friluftslivets behov. Människor rör sig i dag mindre än tidigare generationer. Spontanidrotten bland barn och unga har minskat. Det är viktigt att stärka förutsättningarna för barn och ungdomar att röra sig mer. Alla barn i alla skolor måste ges förutsättningar för mer spontana möjligheter till fysisk aktivitet.

I vårt socialdemokratiska idrottspolitiska program föreslår vi att man ska stärka barns och ungas möjligheter att inom grund- och gymnasieskolan få ökad fysisk aktivitet med minst 30 minuter om dagen. Övervikten bland unga ökar, och diabetes ökar, vilket kommer att bli ett framtida stort folkhälsoproblem om vi inte gör någonting.

En viktig förutsättning för ett aktivt friluftsliv är att det finns goda möjligheter till fysisk rekreation i närområdet. Detta måste tillgodoses redan i planeringen av skolområden och nya bostadsområden. Folkhälsan är ett viktigt mål för hela samhället, både personligt och framför allt ur ett samhällskostnadsperspektiv. Här får vi inte glömma den enskildes välbefinnande.

Herr talman! Folkrörelserna och föreningarna har en ofantlig betydelse som inte nog kan värderas. Det är viktigt att vi ger förutsättningar för våra folkrörelser och föreningar att verka.

I propositionen *Framtidens friluftsliv* bedömer regeringen att friluftspolitiken bör indelas i tio mål, eller snarare tio delar. Vi finner det positivt att friluftspolitiken uppmärksammas, men vi ställer oss samtidigt kritiska till dessa mål då de inte går att mäta. Det blir ju underligt om graden av måluppfyllelse inte kan mätas den dag regeringens friluftspolitik ska utvärderas. Dessa mål är närmast att anse som visioner för friluftspolitiken.

Här ska jag berömma det goda samarbete som vi har haft i utskottet. Det är glädjande att vi har funnit enighet i utskottet genom att ett enigt utskott ger regeringen till känna att det föreslagna målet ska kompletteras med ett antal mätbara mål.

När det nu är glädjande att vi har nått enighet om behoven av faktiskt mätbara mål blir det lite konstigt när utskottets borgerliga ledamöter avstyrker vår motion om fortsatt forskning på området samt att ge SCB i uppdrag att ta fram faktisk statistik för området. För mig känns det som att om vi ska ha mätbara mål är det bra att ha uppdaterad, färsk statistik också.

Herr talman! Här anser vi att det måste föreligga ett feltänk från våra borgerliga ledamöter i utskottet. Regeringen har också lyft fram frågan då man i propositionen säger att beslut om friluftsliv ska fattas med god

kunskap. Jag skulle gärna vilja höra hur våra borgerliga ledamöter har tänkt sig att mäta detta om man inte har färsk statistik, eller om man har tänkt ta fram statistik på ett sätt som för oss är okänt.

Prot. 2010/11:25
1 december

Framtidens friluftsliv

I detta anförande instämde Peter Johnsson (S).

Anf. 76 TINA EHN (MP):

Herr talman! Det gäller alltså kulturutskottets betänkande nr 3 om framtidens friluftsliv.

Friluftslivet griper in i många politikområden, och friluftsliv är ett samlingsbegrepp för aktiviteter som genomförs utomhus och inkluderar både organiserad och oorganiserad verksamhet. Ett särskilt begrepp är det rörliga friluftslivet. Om man backar lite grann och tittar på 80-talet skulle det främjas genom att man inrättade naturvårdsområden där tillgängligheten till naturen gavs särskilda resurser för att öka tillgängligheten till skog, mark och vatten, utan vissa inskränkningar som fanns i naturreservat och nationalparker.

Friluftsliv har möjlighet att bidra till såväl ökad förståelse för natur och miljö som en förbättrad hälsa. En oroande utveckling som vi inte kan huka inför är vårt alltmer stillasittande liv med alla de konsekvenser det för med sig. Inte minst unga människor spenderar mer och mer tid vid datorer och tv, och barn ägnar mindre tid åt utomhuslekar. Man får mindre motion i skolan, och man minskar sitt engagemang i idrotts- och friluftsliv. Det är en tendens, även om inte alla gör så.

Vuxna tar bilen även korta sträckor i stället för att gå eller cykla. De korta bilresorna, under fem kilometer, står för cirka hälften av alla bilresor totalt i Sverige, och i tätorter är det omkring 80 procent.

Sjukdomar relaterade till dessa trender ökar. Det är också därför man behöver ha en politik som på allvar gör det lättare för människor att röra sig mer, att göra det möjligt att ta sig fram med cykel eller till fots. En sådan politik är vi inom De gröna kända för att driva.

I staden hotas den stadsnära naturen ständigt av exploatering, och den krymper dess värre alltmer. Inte minst för friluftsliv och rekreation är det förstås mycket viktigt att skydda den stadsnära naturen i form av naturen i utkanten av staden, gröna kilar in i stadsområdena och städernas parker. Miljöpartiets vision är att ingen i Sverige ska ha speciellt långt till naturen, inte ens i en storstad. Fantastiskt här i Stockholm finner jag till exempel Lill-Jansskogen, som ger mig kraft och återhämtning bara genom att jag promenerar en stund och betraktar de mycket gamla träden, som förmodligen hyser en mångfald av udda insekter och som bara är otroligt vackra. Det är natur, ekosystem och levande historia i ett och samma.

Väldigt avgörande för framtidens friluftspolitik är att det finns en helhet inom alla de politikområden som berör friluftslivets möjligheter och begränsningar.

Jag vill i detta sammanhang ta tillfället i akt att påpeka just det som står i den motion som vi från Miljöpartiet väckt med anledning av propositionen.

Det är också olyckligt att vi har en regering som inte kan klara av att koppla ihop alla dessa politikområden ordentligt. Då vill jag nämna strandskyddspolitiken som man har genomdrivit och som inte är till gagn för det rörliga friluftslivet utefter den mest attraktiva kusten i Sverige.

Det alltmer intensiva skogsbruket som man har öppnat för leder inte till skogar som människor utnyttjar för friluftsliv och rekreation. Det är därför självklart för Miljöpartiet att värna allemansrätten i naturen och alla människors möjlighet att ta del av naturen, att det finns en natur att vistas i, en skog att kunna ströva i, en strand att kunna gå på och en sjö att kunna fiska i eller att bara sitta och meditera vid.

Detta är även orsaken till att vi från Miljöpartiets sida anser att frågan om skötsel av skog för rekreatiönsändamål kan lyftas in i detta betänkande, att ökad kännedom om den biologiska mångfalden finns med och inte minst att forskning och statistik är en fortsatt viktig del för att följa och veta vad friluftslivet har för betydelse i framtiden. Namnet på denna proposition är också *Framtidens friluftsliv*.

Propositionen om framtidens friluftspolitik handlar i hög grad om ett förändrat sätt att fördela statsbidragen till friluftorganisationerna. Förslaget går ut på att den ideella föreningen Svenskt Friluftsliv får denna uppgift från och med den 1 januari 2011. Vi från Miljöpartiet säger att vi tycker att det är bra med en utveckling där stödet till friluftslivet får ett liknande system som stödet till idrotten. Vi skiljer oss i fråga om detta, liksom flera tunga remissinstanser, genom att vi inte anser att Svenskt Friluftsliv ska ha rollen att fördela statsbidrag till de organisationer som finns utanför paraplyorganisationen Svenskt Friluftsliv. Precis så är det också inom Riksidrottsförbundet.

Mycket mer kan sägas om att se vikten av framtidens friluftspolitik. Men jag avslutar med att säga att Miljöpartiet ställer sig bakom alla de reservationer som vi har i betänkandet. Men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 77 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Detta är ett intressant betänkande som har varit aktuellt länge, och det är dags att komma till skott med hanteringen av friluftslivet och kanske framför allt organisationen Svenskt Friluftsliv som har arbetat med denna fråga länge och väntar på något slags besked.

Jag börjar med att yrka bifall till reservation 2 som handlar om forskning och statistik. Jag ställer mig bakom alla Vänsterpartiets reservationer men yrkar bifall bara till denna reservation.

Herr talman! Friluftsliv är en viktig del i de flesta människors vardag. I Sverige är vi också lyckligt lottade genom allemansrätten som vi har att luta oss mot. Det är en av de viktigaste delarna vi har att värna för att ge alla människor möjligheter till rekreation i naturen och undanröja orättvisor som kan uppkomma på grund av ägarförhållanden som i vissa fall kan vara hinder.

Att ha konkreta mål för friluftslivspolitiken är viktigt. Det är därför bra att regeringen medger att de behöver arbetas fram och att riksdagens majoritet ställer sig bakom dem. Det ger också organisationen Svenskt Friluftsliv en bättre grund att stå på i sitt arbete när de har arbetats fram.

Men för att kunna utveckla friluftsvksamheten behöver vi mer kunskap. Det är kanske det viktigaste att lyfta fram i dag. Egentligen behövs det ständig forskning för att verksamheten hela tiden ska kunna utvecklas. Det är därför inte tillfredsställande att regeringen inte kan ge besked om att forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring kan få en fortsatt-

ning efter 2012. Vi anser att detta borde vara möjligt, och vi vill att det redan nu tas beslut om fortsatt forskning på detta område.

När det gäller att mäta förändringar i vanor och verksamhet bland befolkningen borde ett specifikt uppdrag ges till Statistiska centralbyrån, SCB, för att ge friluftslivet ytterligare möjligheter att utvecklas. Inte minst tror jag att det ger de ideella organisationerna, som är grunden för denna verksamhet, en bekräftelse på att de gör rätt saker och lockar människor till sin verksamhet.

Jämförelsen med idrottsrörelsen och Riksidrottsförbundet är ofrånkomlig. Vi borde kunna ha den verksamheten som modell och ge friluftslivet samma förutsättningar i sin utveckling som idrottsrörelsen har, som är något större men som också har en annan historia bakom sig.

Herr talman! Det är också bra att det ekonomiska stödet ökar. Men jag tror att det behöver ökas ytterligare i framtiden för att ge friluftsverksamheten ännu mer skjuts. De allra flesta som är verksamma i friluftslivet är ideellt engagerade, och vi vet hur svårt det ofta kan vara att få verksamheten att gå ihop ekonomiskt. Precis som med idrotten är den bästa hjälpen att successivt öka stödet och därmed främja de ideella organisationernas verksamhet. Då kommer vi också att få en bättre folkhälsa, mer möjligheter till rekreation på rättvisa villkor för alla och fler som blir fysiskt aktiva. Det skapar också en bättre folkhälsa.

När det gäller de övriga delarna som finns i betänkandet återkommer jag och tänker begära replik på framför allt de borgerliga ledamöternas anföranden.

Anf. 78 GÖRAN MONTAN (M):

Herr talman! När vi i dag samlas för att diskutera framtidens friluftsliv är det i ordets mening en riktig svensk företeelse som vi värnar. I en tid när Sverige och svenskheten debatteras och bitvis vulgariseras är det riktigt roligt att kunna lyfta fram något som sammanfattar begreppet svenskt, långt bortom alla begränsande och i många fall enfaldiga tankar om svenskheten kopplad till hudfärg, religion och språk.

Vi svenskar – med andra ord alla vi som bor i Sverige – har under en lång tid haft en mycket intim och nära relation med natur och friluftsliv. Vår önskan att värna djur och natur, att vistas i skog och mark, att värna jaktkalenderns olika datum och att värna bär- och svamplockning är olika exempel på just detta. Våra skolor och förskolor försöker i möjligaste mån att bygga vidare på denna tradition i sin undervisning. Vi har under senare år sett hur bland andra Robinsonskolor, Ur och skurförskolor, naturförskolor etcetera som bygger på utepedagogiker har vuxit fram och efterfrågas av barn och deras föräldrar.

I kölvattnet av den pågående och relevanta samhällsdebatten om många unga människors stillasittande tillvaro och allt sämre fysiska status växer en marknad fram där utevistelse är en naturlig del av pedagogiken. Denna pedagogik efterfrågas också av allt fler.

En stor del av vårt förhållande till naturen bygger på vår unika allemansrätt, vårt strandskydd och våra stränga lagar om djurskydd. Ett tids-tecken är att det visas smakfullt producerade tv-produktioner och ges ut böcker med kända kokkar som Per Morberg om hur man tillagar delikata rätter hämtade från skog och mark.

Vi älskar vår natur, våra skogar och vår hembygds marker.

Det är verkligen inte ofta som jag som moderat känner mig hågad att citera den förre statsministern Göran Persson. Men i dokumentärfilmen om slutet av sin statsministerperiod uttryckte han sig i följande termer: ”Ivrigt längtar jag tillbaka till markerna där som barn jag lekte.” Då slog han an något djupt liggande hos oss alla. Hans sätt att hantera denna längtan – att bygga en mindre herrgård – var sedermera en helt annan historia.

När vi i dag diskuterar framtidens friluftsliv har vi att ta ställning till ett antal förslag som både skyddar något unikt och viktigt och som skapar nya regler som säkerställer framtidens friluftsliv för våra barn och barnbarn.

Jag vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram Svenskt Friluftslivs nya roll som en paraplyorganisation för hela friluftssektorn med långtgående frihet under ansvar.

En motsvarande modell finns redan, som omtalats av tidigare talare, på idrottssidan genom Riksidrottsförbundet. Svensk idrotts resultat, elit och bredd talar för att denna modell har varit framgångsrik, ja, så framgångsrik att den är väl värd att framhäva och pröva även när det gäller friluftslivet. Som en konsekvens av detta höjer regeringen dessutom anslaget med 3 miljoner kronor, från 25 miljoner till 28 miljoner.

Sammanfattningsvis visar förslagen att alliansregeringen försvarar friluftslivets status och ser dess potential inför framtiden. Det finns en outnyttjad sådan potential i hela friluftssektorn. Ju stressigare och ju mer högpresterande samhället blir, desto viktigare blir friluftslivet både som rekreation och som arbetsgivare.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkande KrU3.

I detta anförande instämde Anne Marie Brodén (M).

Anf. 79 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag börjar med ett förtydligande eftersom jag kanske uttryckt mig lite otydligt: Vi socialdemokrater yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 4.

Göran Montan hade här ett väldigt fint föredrag om förutsättningarna i Sverige när det gäller att vara ute i naturen och när det gäller det behovet i förskolorna. I det instämmer jag helt och hållet.

Däremot besvarade Göran Montan inte dessa mina frågor: Hur ska vi kunna mäta om vi nu bestämt oss för att ha mätbara mål? Hur vill Moderaterna samla in statistik som är trovärdig? Hur har ni tänkt er detta? För mig och för oss socialdemokrater känns det här lite konstigt, så vi skulle vilja att ni lite tydligare lyfte fram detta.

En annan fråga som du, Göran Montan, också gärna får besvara är hur de stadsnära skogarna ska värnas och hur Moderaterna vill värna dessa? Andelen privat skogsmark ökar, medan andelen kommunal skogsmark minskar. Hur vill alltså Moderaterna på ett trovärdigt sätt lyfta fram detta?

Anf. 80 GÖRAN MONTAN (M) replik:

Herr talman! Isak From lyfter här fram en fråga som vi har behandlat i utskottet och där vi kommit fram till att be regeringen återkomma med mer preciserade mål – mål som även är mätbara.

Det finns olika områden i samhället där det är mer eller mindre svårt att mäta och att föra statistik. Den forskning som pågår nu ska fortsätta i drygt två år till, så det finns tid för att vinna ökad kunskap om hur vi kan hämta in den statistik som skulle behövas. Det är inte så enkelt som att i ett skogsbryn sätta upp ett vändkors som alla måste passera så att man vet hur många som vid varje givet tillfälle är i skogen. Det finns säkert andra och bättre sätt. Vi utgår från att vår uppmaning till regeringen kommer att följas.

När det gäller stadsnära skog och natur både i och nära tätorter vill vi inte medverka till att ytterligare inskränka den privata äganderätten. Däremot finns det andra möjligheter. Genom upplysning och kanske andra positiva åtgärder kan privata skogsägare uppmuntras att också ta hänsyn till alla som vill vistas i de här skogarna. Jag vill återkomma till det absolut självklara värnandet av den i vårt land hävdvunna allemansrätten. Jag kan inte föreställa mig att den ytterligare kommer att hotas. Om så skulle ske kommer vi att finnas där.

Anf. 81 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Fortfarande tycker jag inte att Göran Montan gett alla svar. Jag tror att vi alla är ganska överens om att SCB är ett trovärdigt institut när det gäller att ta fram statistiskt säkerställda uppgifter. Om vi nu är medvetna om frågans betydelse även i framtiden blir det här dagsaktuella fakta som kontinuerligt behöver uppdateras. Jag känner mig alltså inte nöjd med Göran Montans svar.

Göran Montan säger tydligt att man inte vill inskränka den privata äganderätten. Det kan väl också jag till viss del skriva under på. Men nu är det så att det privata ägandet ökar medan det kommunala ägandet minskar. Det kan medföra att det blir sämre förutsättningar för nämnda möjligheter i stadsnära och samhällsnära miljöer.

Vi har också lyft fram att vi skulle vilja ha en del stimulansmedel som privata skogsägare skulle kunna ta del av om de sköter sina skogar. Vi tror till och med att det här kan vara självfinansierande. Människor vill röra sig i välskötta och välgallrade skogar med väl upptrampade stigar och där det finns blåbärsris. Man vill inte ha igenväxta skogar och inte heller en massa ris och bråte att gå omkring i. Vi tror alltså väldigt mycket på att använda samma metoder som de som använts till exempel när det gällt biotopskydd och andra skyddsvärda skogar. Vi tror alltså att det vore bra även för friluftslivet om vi fick till stimulansmedel här.

Anf. 82 GÖRAN MONTAN (M) replik:

Herr talman! Jag är inte förvånad över att Isak From inte nöjer sig med mina svar; det ligger väl i sakens natur.

När det gäller områden närmast tätorterna talar Isak From först om stimulanspaket av olika slag – exakt preciserade är de inte – för att sedan tala om biotopskydd och så vidare. Den typ av lagstiftning som på flera områden har inskränkt just förfoganderätten för dem som äger skogen är precis sådant som vi ska försöka vara väldigt restriktiva med.

När det gäller stimulanser i form av upplysning vill inte jag heller blunda för det tryck som finns också hos allmänheten. Isak From har verkligen rätt i att det är bra mycket trevligare att gå i skogar med upp-trampade stigar och med lingon- och blåbärsris än att gå på ett kalhygge.

Möjligheten att på ett ekonomiskt sätt sköta sin skog är inte inskränkt till det privata ägandet. De kommunala skogarna sköts faktiskt på samma sätt. Det är inte så att man struntar i dessa.

Man kan uppmuntra skogsägare exempelvis till att experimentera med blädning i stället för kalhyggen och till att när skog planteras också plantera den typ av träd som gör att det blir trevligare att vistas i skogen – granskog är inte särskilt lättframkomlig – så visst finns det möjligheter. Men jag tror fortfarande att frivillighetens väg samt upplysning och stimulanser i form av kunskap ger det bästa resultatet.

Anf. 83 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Troligtvis blir inte heller jag nöjd med Göran Montans svar. Vi har nog lite olika synpunkter.

Jag har tre konkreta frågor som jag skulle vilja ha svar på om det går att få det.

Min första fråga gäller forskningen. Ni har inte i det avseendet tagit ställning för en fortsättning. Detta är oroande, tycker jag. På alla områden, inte minst inom idrotten, finns det här fastlagt. Det finns mycket och väl inarbetad forskning kring att ta reda på verksamheter och hur bra det är för olika människor, befolkningsgrupper och sådant. Det behövs också i det här sammanhanget.

En statusuppdatering och en fortsättning på den positiva utveckling som vi har på området borde vara givet. Då behöver man nog ge ett besked i dag om att man tänker fortsätta med detta, att man inte tänker lägga av med detta år 2012 och låta forskarna sväva i ovisshet. Det kan ju drabba forskare som sedan undrar: Var hamnar den här statusen? Var kommer jag att hamna? Kommer jag att få fortsätta med min forskning? Det här är rätt viktigt, tycker vi. Jag menar att det finns kopplingar till Riksidrottsförbundet – en erfarenhet som man kanske kan använda.

Min andra fråga gäller om riksdagens majoritet och regeringen är beredda att öka det ekonomiska stödet. I ett första steg har man lagt till 3 miljoner. Men för att få en stabil ekonomi och en stabil verksamhet där Svenskt Friluftsliv får ordentligt på fötterna för att kunna göra saker behövs ett rejält ekonomiskt stöd just därför att detta rätt mycket bygger på ideellt engagemang.

Detta föranleder min tredje fråga. Hur ser Göran Montan på just ägarförhållanden och en eventuell framväxt av kommersiell verksamhet på området? Jag menar privata företag som försöker göra saker och därmed försöker stänga av för att själva tjäna pengar på detta och kanske inte alltid respekterar allemansrätten. Det finns nämligen en sådan fara, och det har vi diskuterat förut i de här sammanhangen. Hur ser Göran Montan på detta? Det handlar kanske om turism.

Anf. 84 GÖRAN MONTAN (M) replik:

Herr talman! Nu ska jag förvåna Torbjörn Björlund med att faktiskt försöka svara på hans frågor. Det är inte helt vanligt i denna kammare, har jag förstått.

Vad gäller forskningen är det så att det fortfarande dröjer två år innan denna forskning formellt ska avslutas. Regeringen har fortfarande möjligheter att se över, men jag tror att det ligger ett värde i att den forskning som har pågått sedan 2003 och haft en mellanstation också får närma sig slutet så att vi får en summering och ser i vilken riktning forskningen eventuellt skulle kunna fortsätta. Jag är inte absolut motståndare till att man ska fortsätta att forska; tvärtom är det alltid av godo. Men när det gäller hänvisningen till idrotten, som naturligtvis har en helt annan historia, dröjde det faktiskt också ganska länge inom detta område innan denna typ av forskning fick fäste.

Vad gäller mer pengar har jag än så länge inte träffat på någon instans som inte vill ha mer pengar. Så är det ju. Nu insåg regeringen att det behövdes mer pengar, inte minst av administrativa skäl eftersom Svenskt Friluftsliv får en ny uppgift som de måste sköta. Om det i framtiden visar sig att dessa pengar inte är tillräckliga får vi naturligtvis pröva det i vanlig ordning.

Vad gäller risken för allemansrätten talade jag tidigare om det också. Vi har haft flera fall av ekoturism som har inskränkt i första hand äganderätten. Om det blir tvärtom, alltså att denna typ av verksamhet skulle inskränka på allemansrätten, är det allvarligt. Det måste vi i så fall ta itu med.

Anf. 85 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Ja, jag är lite förvånad, för jag fick faktiskt lite svar på de frågor jag hade.

Jag har bara en fråga till, för att utveckla detta med forskningen. Med tanke på att vi har erfarenhet av idrottsrörelsen, som har en forskning som har funnits ett tag och som vi tycker är viktig, borde det vara en indikation på att man även på detta område ska ha forskning för att fortsätta utveckla den delen. Denna del, just när det gäller vanor, hur människor tar till sig det som erbjuds och hur man kan hantera friluftslivet på ett bra sätt finns inte riktigt med i idrottsforskningen på det sättet.

Det gäller också ett folkhälsoperspektiv – det finns inom idrotten också och borde finnas här – och att människor får bra vanor och möjligheter. Det finns även ett rättviseperspektiv på hur vi jobbar med friluftslivspolitikerna för att ge alla människor möjlighet. Då finns dessa bitar i detta. Det är mer forskning, mer pengar till ideella organisationer där människor på något sätt behövs för att utveckla detta och, dessutom, att man faktiskt värnar och begränsar de privata företagen.

Jag kan tycka att det finns en fara i den turism som i dag blir kommersiell om vi inte värnar detta. Jag hoppas verkligen att Göran Montan kan påverka både riksdagens majoritet och regering att värna detta så att vi inte får en utveckling som går åt fel håll.

Anf. 86 GÖRAN MONTAN (M) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad för tron på min förmåga att hindra alla dessa strömningar, och jag ska göra mitt yttersta för att vi ska kunna bevara en allemansrätt som verkligen är en allemansrätt, det vill säga där människor obehindrat kan ta sig ut i naturen och njuta av det som naturen har att erbjuda.

Det finns naturligtvis en folkhälsoaspekt. Jag talade tidigare om alla dem som idrottsrörelsen ibland har svårt att ta hand om – alla de som inte blir valda till laget eller av olika skäl inte känner att de hör hemma i en organiserad idrott. De har möjligheter att ta sig ut just inom friluftslivet. Dessa initiativ ser vi runt om i landet. Svenskt Friluftsliv är dock i jämförelse med idrottsorganisationen en relativt ny företeelse i sin organiserade form.

Det blir allt fler som söker inträde i Svenskt Friluftsliv. Många är också dubbla medlemmar, det vill säga med i både RF och Svenskt Friluftsliv. Det är något vi välkomnar. I och med att denna paraplyorganisation som sådan växer till sig kommer naturligtvis också behovet av forskningen att öka. Det är som jag sade; den har pågått sedan 2003. Det kommer också att öka intresset för hela den biten.

Nu ska vi akta oss för att överorganisera och överplanera någonting som i grunden ska vara en spontan handling, nämligen att gå ut och njuta av den natur vi har runt omkring oss. Vi svenskar är lite väl duktiga ibland på att organisera, planlägga och reglera – till vanvettets gräns ibland. När det gäller att värna måste vi dock ständigt vara vaksamma så att det inte sker överträdelser och att enskilda människor inte blir lidande av intressen. Vi ska dock inte heller glömma att det är viktigt att värna de pengar som ekoturismen drar in.

Anf. 87 CHRISTER NYLANDER (FP):

Herr talman! I den europeiska idédebatten sägs det ofta att stadsluft ger frihet. I Sverige är det dock annorlunda; här brukar vi snarare i litteraturen hänvisa till skogen, naturen, ängen och havet som det som symboliserar frihet i den svenska kontexten. Det är ute i naturen människan är sig själv.

Därför sätter vi också, som Göran Montan var inne på tidigare, allemansrätten på en sådan central position i svensk politik. Ivar Lo-Johansson skrev till och med att svenskarna är ett märkligt folk, som ivrar så mycket för djurskydd och naturskydd men strängt taget inte bryr sig om människor. Det är ett intressant citat, tycker jag. Det är inte heller någon slump att vi har just den prydnad vi har i riksdagens plenisal, *Minnet av ett landskap*, som också har ett tydligt budskap om hur viktig naturen är för Sverige. Det finns en stark känsla för och en stark kärlek till naturen i vårt land, och det ska vi på alla sätt främja.

I propositionen *Framtidens friluftsliv*, som vi nu diskuterar, tas ytterligare steg för att stärka politiken på detta område. Vi får nya mål för friluftspolitiken, och vi kommer äntligen i hamn med tanken att fördelningen av statsbidraget i friluftsföreningar ska flyttas till den ideella föreningen Svenskt Friluftsliv.

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller propositionen men skickar också ett tillkännagivande till regeringen angående målen för politikområdet. Om detta är vi överens; man ska försöka komplettera målen med ett antal mätbara mål. Vi är överens om detta, men det finns ändå anledning att stanna kvar något vid denna fråga.

Det är nämligen viktigt, tycker jag, att regeringen när den överväger de mätbara målen, är mycket noggrann med att undvika politisk ingenjörskonst. Friluftslivet ska vara fritt. Friluftslivet är som starkast när det är fritt, och det finns ett centralt värde i denna frihet. Statliga mål får inte

innebära dirigerings. Jag måste säga att det i en del av de reservationer som finns i betänkandet finns ett snuddande vid dirigerings och ingenjörskonst från oppositionen.

Det är en viktig och svår balansgång utskottet nu ber regeringen göra, och jag tycker att det är viktigt att vi följer detta mycket noga. Friluftslivet mår bäst av att vara just fritt.

Herr talman! I diskussionen har det hittills handlat mycket om statistik och forskning. Jag tänkte ändå anmäla någonting till detta. Det är viktigt att det finns forskning och ett ordentligt kunskapsunderlag för den politik vi ska driva på detta område.

För det första är det dock så att det redan nu finns ett forskningsprogram som tittar på området. Det finns inga beslut om att det ska läggas ned och heller inga beslut om att det ska finnas kvar, men vår bedömning är att det fortsatt behövs mycket forskning och kunskapsinhämtning på området.

För det andra finns redan i dag SCB:s så kallade ULF-undersökningar, undersökningar om levnadsförhållanden, där man varje år bland annat ställer 7 500 personer frågan hur ofta de är ute och strövar i naturen, fritidsfiskar och mycket annat. I propositionen slås också fast att regeringen ger SCB i uppdrag att fundera på hur man förbättrar statistiken för att bättre motsvara behoven.

För det tredje – och det hänvisar vi till i betänkandet – har regeringen i sin politik för det civila samhället kraftigt ökat forskningsinsatserna på detta område.

När det sistnämnda behandlades för ett år sedan – det kan vara bra att erinra sig det – var oppositionen väldigt kritisk mot det. Det var till och med så att man i ett särskilt yttrande kritiserade regeringen för att regeringen lade för mycket pengar på forskning kring det civila samhället. Man tyckte att ”nivån var orimligt hög”. I det särskilda yttrande skrev man: Vi menar att detta forskningsprojekt kan inledas på en finansiellt betydligt lägre nivå än den regeringen föreslår.

Kanske kan man ursäkta sig med att det var ett helt år sedan man tyckte på det viset och att man i dag har en annan åsikt. Ett passande uttryck för att sammanfatta det med kan vara att oppositionen verkar ha svårt att orientera sig i denna terräng.

I detta anförande instämde Anita Brodén och Nina Lundström (båda FP).

Anf. 88 ANDERS FLANKING (C):

Herr talman! Jag minns min uppväxt – hur man gav sig ut i de västgötska skogarna och de västgötska plåtåbergen med föräldrarna i ungefär sådant väder som vi upplever i dag. Tillgängligheten, att som barn få gå ut och möta det fantastiska som finns i den svenska naturen, den svenska naturupplevelsen, är något unikt, och jag tror att det ligger väldigt djupt i den svenska folksjälen. Jag tror att det finns ett djup och ett engagemang hos det svenska folket för att vi ska ha tillgång till det fantastiska landskapet. Det gör att det finns all anledning att ha en samlad friluftspolitik, vilket regeringen med sin proposition leder i bevis.

Naturupplevelsorna och friluftsupplevelsorna kombineras med folkhälsan utifrån både den fysiska folkhälsan och den psykiska hälsan. Na-

turupplevelsena och friluftslivet ger möten som gör det möjligt för människor att uppleva en andlighet och få tid till kontemplation på allehanda sätt. Därför är allemansrätt så oerhört viktig och unik. Jag kommer tillbaka till det strax.

Jag tycker att de möjligheter vi har genom det skydd vi har av våra stränder är en viktig del i detta. Här har vi naturrikedomar som bäddar för en stark besöksnäring. Jag bor själv på en ö i Göteborgs skärgård. Det är öar som var militära skyddsområden till för drygt tio år sedan. Då var det inte så många människor som besökte dem. Det har nu blivit områden som är intressanta både för turister och för många människor som har kommit till vårt land, flytt från förhållanden där de har varit förföljda och kommit till ett land där de får uppleva någonting helt unikt och nytt och har tillgång till detta. Det gör att vi kan se detta som en hälsofråga men också som en näringspolitisk fråga, eftersom det är en del i det som vi kan marknadsföra. Det lyfts fram i den här propositionen.

Jag tror att det är viktigt med den kommunala planeringen – vi kan många gånger planera oss till döds – men det är viktigt att det finns en tillgänglighet oavsett om naturområdena är offentligt ägda eller privat ägda. Jag tror inte att problemet ligger i vem som äger. Det handlar snarare om attityder, möjligheter och incitament till att bevara de marker, till exempel skogar, som finns.

Propositionen trycker på hur viktigt det är att vi värnar allemansrätten. Den är skyddad i grundlagen. Propositionen trycker vidare på Svenskt Friluftslivs betydelse som paraplyorganisation för att faktiskt tillvarata våra intressen. Jag tycker att det är en viktig del i det hela.

Det finns en annan del som jag menar är viktig att ta upp. Det är jordbrukets betydelse för att upprätthålla det öppna odlingslandskapet, något som i många stycken är unikt i vårt land. Det målas många gånger upp en bild av att det skulle vara en konflikt mellan dem som är markägare och andra intressen. Jag vill snarare hävda att är det någon som många gånger är garanten, vilket står i propositionen, för att bevara det öppna odlingslandskapet är det de som samtidigt lever på det och har intresse av att bevara det.

Vi har varit överens i utskottet, Socialdemokraterna och allianspartierna, om de mätbara målen. Jag tycker att det är bra. Vi vill alla kunna mäta mål på olika sätt. Men det är också viktigt, som sades tidigare, att man inte blir för klåfingrig i iveren att mäta allting. Det handlar naturligtvis om att landa på ett antal konkreta lätt mätbara mål. Det tror jag är jätteviktigt.

Ibland är det en bild som sprids i detta sammanhang, och det är att man gärna vill gå in och peta i detaljer. Jag tror att lagom är bäst även här.

Vi har en proposition som lyfter fram något som är unikt och viktigt för Sverige. Jag är av den uppfattningen att man i propositionen har tagit ett samlat grepp över det framtida friluftslivet och gjort det ur ett hälso- perspektiv, ett bevarandeperspektiv och ur ett näringspolitiskt perspektiv.

Anf. 89 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Det är mycket som förenar Anders Flanking och mig: Vi bor bägge på en ö på Västkusten, vi gillar natur och friluftsliv och vi ser många fördelar med att ha ett jordbruk som håller landskapet öppet.

Jag läste i DN om friluftslivet som omsätter många miljarder. Det har kommit en rapport som visar att vi svenskar lägger 12 000 kronor per vuxen och år på friluftsliv. Längre ned i texten står det att det i mycket handlar om att vi konsumerar prylar. När vi samtidigt vurmar för friluftslivet och rörligheten blir det lite skevt. Men det kan vara en tendens som vi får ta till oss i den här diskussionen.

Det handlar mycket om tillgängligheten, och då tycker jag att det känns lite oroande om vi inte får klara signaler om att vi fortsätter att ha en forskning på området. Vi är överens i utskottet om att vi ska ha mätbara mål för friluftspolitik. Då behövs det något slags forskning som vi vet följer upp detta.

Jag tänkte bolla den frågan till Anders.

Anf. 90 ANDERS FLANKING (C) replik:

Herr talman! Som det har sagts tidigare av mina kolleger i Alliansen tycker vi att det är viktigt att det forskas, och det finns forskare, på det här området. Skulle det visa sig att man behöver göra något ytterligare för att klara av ambitionen om mätbara mål utgår jag från att regeringen i så fall kommer tillbaka, eller så får vi ta upp det här i kammaren och gå vidare.

Det är som med mycket annat att när man lägger fram en proposition och fattar ett beslut är alla detaljer kanske inte klara. Vissa saker kommer att visa sig under resans gång, och då får vi komma tillbaka.

Anf. 91 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Det tar jag lite grann som ett löfte om att ni följer upp det och ser vad det leder till. Det är spännande om vi får bra forskningsmaterial för våra mätbara mål – vad det nu kommer att bli för mätbara mål. Vi kommer att följa den frågan, den är jätteintressant.

Vi har hört hur man i många anföranden här pratat varmt om allemansrätten och om äganderätten. Bägge de här rättigheterna sitter starkt i den svenska folksjäl, om man säger så. Samtidigt känner jag att under den mandatperiod som passerade, fyra år med en alliansregering, har man fokuserat på äganderätten ur ett perspektiv där jag inte alla gånger känt att det är allemansrättigheter som lyfts fram.

I mitt anförande lyfte jag fram bland annat frågan om strandskyddet. Jag tänkte att jag skulle kunna ta upp det med Anders. Vi bägge två bor i ett mycket attraktivt område. Du nämner att många människor vill utnyttja vår kust. Enligt statistiken är det ett otroligt tryck nerifrån Europa att få komma till Bohuslän och där få båtplats och möjlighet att utnyttja den fantastiska skärgården. Det ska vi se som en möjlighet, då är det viktigt att vi har tillgång till natur och att vi inte privatiserar våra stränder i alltför hög grad.

Jag är väldigt mån om att man jobbar utifrån de konflikter som finns och tycker att det skulle vara bra att få den här frågan lyft.

Anf. 92 ANDERS FLANKING (C) replik:

Herr talman! Vi har ett strandskydd som ligger väldigt starkt fast förankrat. Det är vi alla överens om. Jag har suttit i kommunfullmäktige i Göteborg, där vi har hanterat översiktsplaner och diskuterat just strandskydd. Det skulle aldrig ha fallit mig in att utifrån den positionen försöka

bidra till att urholka det. Snarare använder vi kunskapen som finns på den lokala och regionala nivån till att faktiskt påverka det. Och vi vet också att det på en del håll i landet finns enormt outnyttjade områden som nu kan användas. Men det handlar naturligtvis fortfarande om att ta hänsyn till kraven som är förenade med både allemansrätt och det strand-skydd vi vill ha för att bevara stränderna.

Jag tycker snarare att debatten många gånger har handlat om att man misstror dem som är beslutsfattare på lokal eller regional nivå och tror att de inte har ett intresse av att bevara den natur som vi alla är så rädda om. Jag skulle vilja säga att det många gånger är tvärtom. De har dessutom en kunskap om detta.

Dessutom tycker jag att det är ett problem att man ofta målar upp det som att en privat markägare inte ska vara intresserad av att skydda sin mark, till exempel. Jag säger inte att du har sagt så nu, men det är trots allt ofta så i debatten att bara det är offentligt så vet vi att det är skyddat. Det här är ofta ägare som har ett seriöst intresse av att det som de har ska förvaltas och lämnas över till generation efter generation, precis som det har varit och också kommer att vara.

Anf. 93 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Sverige är ett vackert land med rika och varierande natur- och kulturmiljöer. Vår historia som ett litet och utspritt folk i ett stort land som urbaniserades förhållandevis sent har gjort att de starka och nära banden till naturen från förr har följt med oss in i modern tid.

Svenskarnas varma känslor för naturen manifesteras bland annat i bevarandet av den unika sedvanerätt som vi alla har fri tillgång till i naturen och i ett aktivt och omfattande friluftsliv. Friluftsrörelsen är genom sin betydelse för folkhälsan, ekonomin och besöksnäringen och inte minst det materiella och immateriella kulturarvet bärare av mycket stora samhällsvärden.

Att bevara de svenska natur- och kulturmiljöerna och försvara de rättigheter som ligger till grund för friluftslivets starka ställning är en nödvändighet för och en skyldighet mot kommande generationer. Inte minst är det viktigt att i framtiden tydligt sätta ned foten mot den alltmer klåfingriga och överstatliga Europeiska unionen, som bara de senaste två åren genom reglerna för gårdsstöd har kommit att hota de unika svenska hagmarkerna och också varit snubblande nära att sätta stopp för det fria svenska kustfisket.

Det är också av stor vikt att vi från statens sida slår vakt om det breda inhemska stödet för allemansrätten genom att upprätthålla en balans mellan friluftslivets intressen och den privata äganderätten. I det avseendet anser Sverigedemokraterna att propositionen som vi nu har att behandla är väl avvägd. Något som vi dock inte är nöjda med är de mål för den framtida friluftspolitiken som presenteras i propositionen. Här delar vi den rödgröna kritiken att målen är alltför yviga och okoncisa och att de mer påminner om allmänna visioner. Att kunna följa upp, mäta och utvärdera utvecklingen på detta viktiga område anser vi vara nödvändigt. Därför är det glädjande att även de borgerliga partierna nu ansluter sig till det här förslaget.

Angående den största nyheten i propositionen, det vill säga att för-
eningen Svenskt Friluftsliv från nästa år ska fördela de statliga bidragen

på området, ser vi ett stort värde i det ökade brukandeinflytande och den förbättrade närhet mellan bidragsgivare och bidragstagare som detta kan innebära. Vi är dock inte helt utan oro när det gäller ansvarsfördelningen och hur den kommer att påverka väljarna. Vi kommer att följa utvecklingen noggrant.

Jag vill yrka bifall till förslaget till beslut i kulturutskottets betänkande.

Eftersom jag inte hade någon replikrätt här tidigare kan jag inte låta bli att kommentera det som Göran Montan sade. Han kritiserade de som menar att det finns skillnader i synsätt och attityder som kan påverka samhället på olika sätt, även bland människor med olika bakgrund i Sverige.

Speciellt det som han senare lyfte fram, att det skulle finnas en gemensam syn på allemansrätten och samma attityder och känslor inför natur och friluftsliv oavsett vilken kulturell och religiös bakgrund man har som boende i Sverige, ger upphov till några frågor hos mig. Jag undrar till exempel om Göran Montan menar att det är sannolikt att de datum i jaktkalendern som han nämnde är kända av nyanlända invandrare från till exempel utomeuropeiska länder och om han tror att attityderna till allemansrätten, till natur- och friluftsliv är desamma över hela jorden. Varför har man då inte likadan lagstiftning eller likadant synsätt i alla länder? Blir det i så fall per automatik så att man anammar samma syn som den som finns i Sverige den stund som man sätter sin fot i det här landet? Och varför behövs det i så fall särskilda projekt för att få personer med invandrarbakgrund att lära sig mer om den svenska naturen och anamma de känslor och attityder som finns i det svenska samhället i förhållande till natur och friluftsliv?

I detta anförande instämde Per Ramhorn (SD).

Anf. 94 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! I dagar som dessa när snö och kyla upptar våra samtalsämnen och inte bara våra samtalsämnen blir vi påmind om att vi bor i ett land som ligger i norr. Oavsett hur vi vänder och vrider på kartan kan vi inte förändra den situationen. Och varför skulle vi vilja göra det?

Det tillhör inte vanligheterna, herr talman, att jag citerar Mikael Wiehe, men i en av hans sånger radar han upp flera av de fantastiska geografiska områden som vårt land har att erbjuda. Jag ska inte sjunga, men lyssna här:

Det här är ditt land
Det här är mitt land
från Ales stenar
till norra Lappland
från Bohus klippor
till Gotlands raukar
Landet, det tillhör
dej och mej

Sedan fortsätter visan om mörka skogar, röda stugor, fält och åkrar, ljusa hagar och blånande berg i fjärran.

Varför då inleda mitt anförande med denna hyllning till Sveriges geografiska läge? Jo, herr talman, vi lever i ett land som uppmuntrar till friluftsjaktaktiviteter, och vi är många som tillbringar tid i skog och mark.

Själv kommer jag från Mullsjö i Jönköpings län, där kommunen har registrerat varumärket Friluftsriket. Med vandringsleder, skidspår och djupa skogar finns det där utrymme för ett rikt friluftsliv. Den situationen och de berättelserna upprepar sig när vi ser över vårt land med 290 kommuner.

90 procent av befolkningen ägnar tid åt friluftsjaktaktiviteter – 90 procent! De timmar som människor väljer att lägga på friluftsjaktaktiviteter motsvarar 130 000 arbetstillfällen inom de ideella friluftsjaktorganisationerna, och det reella antalet jobb som genereras av friluftslivet uppgår till mer än 75 000.

Friluftslivet är en viktig del av vår ekonomi, som vi har nämnt tidigare i debatten. Låt oss ta den här positiva kraften i vårt samhälle på allvar! Låt oss stödja och uppmuntra det svenska friluftslivet! Låt oss därför i dag rösta igenom förslaget om att ge friluftsjaktorganisationerna själva ett större ansvar och en större frihet!

I det förslag som vi här i riksdagen har att ta ställning till i dag är Kristdemokraterna särskilt nöjda med den förändring som sker när friluftslivets aktörer själva får hantera bidragsgivningen. Inom idrotten har Riksidrottsförbundet fördelat offentliga medel under lång tid. Nu är det dags att organisationen Svenskt Friluftsliv får ansvaret att dela ut de medel som finns tillgängliga till våra friluftsjaktorganisationer. Det starka skälet för att göra denna förändring är att stärka det civila samhället. Jag är helt övertygad om att de aktörer som finns inom friluftslivet har den kompetens som krävs för att fördela bidragen. Det ska inte detaljstyras uppifrån.

Förändringen tillmäter friluftsjaktorganisationerna större betydelse, och friluftslivet jämförs i högre grad med exempelvis idrottsorganisationerna. De organisationer som är verksamma inom friluftslivet fyller en mycket viktig funktion i samhället, som jag hoppas att ni har förstått av mitt anförande så här långt. Det gäller inom områden som fritid, miljö- och miljöintresse, landsbygdsutveckling, folkhälsa och barn- och ungdomsaktiviteter. Oftast sker verksamheten utan tävlingsinslag, vilket är positivt för många personer.

Låt mig stanna upp lite vid det jag sade om folkhälsa. Enligt Björn Lindgren, professor i hälsoekonomi vid Lunds universitet, kostar brist på motion samhället 6 miljarder kronor om året. Inte minst här har friluftslivet en positiv effekt för att motverka ohälsa, herr talman.

Det är positivt att vi nu tar ett samlat grepp om den svenska friluftslivspolitikerna. Den här propositionen är den första som lämnas, och den lämnas av en alliansregering. Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 95 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! När jag hör ordet friluftsliv tänker jag på vistelse i naturen. Jag tänker på att friluftslivet ökar fysisk hälsa och psykiskt välbefin-

nande. Det jag däremot inte tänker på är att friluftslivet bidrar till samhällsekonomin. Det borde jag göra, för det bidrar en hel del.

Svenskt Friluftsliv har nyligen gjort en undersökning som visar att svenskarna spenderade 72 miljarder kronor på friluftaktiviteter i Sverige under 2009. Pengarna lades på vardagsnära aktiviteter som boende, utrustning, transporter och livsmedel. Pengarna bidrog till 75 600 arbetstillfällen enligt undersökningen.

Man kan vara ute i naturen på flera olika sätt. Man kan gå en skogspromenad för sig själv, köpa ett färdigt paket till ishotellet i Jukkasjärvi med hundspanssåkning och skoteråkning eller köpa en fiskeresor med helikoptertransport till fjällen.

Detta bidrar till landsbygdsutveckling och regional tillväxt som är ett av målen i propositionen.

Propositionen är bra och har många olika mål för friluftslivet. Regeringen har med propositionen visat att detta är viktigt. Friluftslivet ska främjas och utvecklas och därmed bidra till ökad fysisk hälsa och psykiskt välbefinnande men också till att starta företag så att det blir lättare att leva och arbeta på landsbygden. Detta kommer att bidra samhällsekonomiskt.

Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

8 § Enklare redovisning

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2010/11:CU3
Enklare redovisning (prop. 2009/10:235 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

9 § Aktieägares rättigheter

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2010/11:CU7
Aktieägares rättigheter (prop. 2009/10:247).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

10 § Revisionspolitik

Föredrogs
civilutskottets utlåtande 2010/11:CU11
Revisionspolitik (KOM(2010)561).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

11 § Folkbokföring av personer med anknytning till internationella organ

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2010/11:SkU2
Folkbokföring av personer med anknytning till internationella organ
(prop. 2009/10:245).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

12 § Anpassningar av tobaksbeskattningen med anledning av ändrade tobaksskattedirektiv

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2010/11:SkU11
Anpassningar av tobaksbeskattningen med anledning av ändrade tobaksskattedirektiv (prop. 2010/11:13).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

13 § Omvänd skattskyldighet för mervärdesskatt vid handel med utsläppsrätter för växthusgaser

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2010/11:SkU13
Omvänd skattskyldighet för mervärdesskatt vid handel med utsläppsrätter för växthusgaser (prop. 2009/10:235 delvis och prop. 2010/11:16).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11: MJU3
Kemikalietillsynen (prop. 2009/10:167).

Kemikalietillsynen

Anf. 96 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Herr talman! Vi ska i dag debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 3, *Kemikalietillsynen*. Betänkandet behandlar regeringens proposition 2009/10:167. I betänkandet finns en reservation från S, V och MP. Jag börjar med att yrka bifall till reservationen.

Herr talman! Kemikalier finns överallt i samhället – här i salen, runt omkring oss och på de flesta ställen vi besöker dagligen. Det finns i dag över 100 000 kemikalier registrerade, och vi vet inte hur farliga många av dessa ämnen är. Därför bör man vara försiktig och ta sig i akt när det gäller olika typer av kemikalier.

Samtidigt är dessa ämnen i mångt och mycket en förutsättning för att vi ska kunna leva det moderna och så kallade civiliserade liv vi lever. Kemikalier och kemikalietillsatser är en förutsättning för att vi ska klara av vår stressiga vardag, kunna handla mat när vi vill och hur vi vill och kunna leva som vi gör i dag.

I dag ser vi kanske inte kemikalier som något konstigt utan snarare som något som underlättar vår vardag. Man ska vara medveten om att många ämnen har positiva och eftersträvansvärda egenskaper. Många kemikalier används för att de har goda egenskaper och ger positiva effekter. De kan öka livslängden på en produkt, ge en viss färg, ha brandskyddsegenskaper och så vidare. I vissa fall spelar kemikalierna en avgörande roll för att förbättra våra liv och ge bättre hälsa, till exempel som beståndsdelar i läkemedel.

Dock måste kemikaliernas fördelar vägas mot de nackdelar som finns. Hur påverkar de vår omgivning och oss själva? Användandet av kemikalier har ökat de senaste åren. Därför är det viktigt att kemikalieanvändningen regleras och att det finns en tydlig kontroll.

I dag är kunskapen om många kemikalier bristfällig. Ofta märks effekterna av kemikalier först långt senare. Därför är det viktigt att kontroll och tillsyn fungerar. Detta är ett område där det behövs förbättring.

Herr talman! Regeringens proposition föreslår ändringar i tillsynsbestämmelserna i 26 kap. miljöbalken. Förslaget är tänkt att ge en mer ändamålsenlig och effektiv organisation för kemikalietillsynen. Vi socialdemokrater anser att delar av förslaget är bra men att regeringen inte lyckas göra tillsynen effektiv och ändamålsenlig i alla delar.

Reachtutredningens slutbetänkande, SOU 2008:73, visade att det finns stora problem med den svenska kemikalietillsynen. Regeringen har i sin proposition på olika sätt försökt råda bot på detta. Vi rödgröna menar dock att propositionen inte löser alla problem. Det finns ett antal saker som man borde ha sett annorlunda på.

Under beredningen av ärendet har många remissinstanser varit kritiska mot framför allt hur tillsynen ska organiseras. Kemikalieinspektionen ställer sig bakom ett flertal av förslagen men anser att utredningen främst visar att det finns ett stort behov av en mer övergripande översyn

av hela tillsynsorganisationen. Flera andra remissinstanser har anfört liknande synpunkter.

Jag kan också konstatera att det i Reachutredningen fanns ett antal förslag som regeringen inte tagit ställning till.

Man borde inte ändra det tillsynssystem som finns i dag innan man gjort en övergripande översyn av det. Eftersom problemen inte finns enbart på kemikalieområdet behövs det en generell diskussion om hur tillsynen och dess organisering ska se.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att regeringen borde genomföra en mer generell översyn av tillsynen. Frågan har inte tagits på tillräckligt stort allvar. Regeringen borde återkomma till riksdagen med ett mer genomarbetat förslag för tillsynen på kemikalieområdet.

(Applåder)

Anf. 97 ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Det är många år sedan Rachel Carsons skrev sin klassiska *Tyst vår*. Det var redan 1963. Det var kemikalier som orsakade den tysta våren – den stora dödligheten bland småfåglar som hon märkte i de amerikanska skogarna. Boken kom att bli en milstolpe också i en vidare miljödebatt, men just kemikalier är kanske det område där vi nu har kommit minst långt på vägen, för att säga så.

De senaste fem–tio åren har kunskaperna ökat betydligt, men än så länge säger till och med forskarna att vi inte känner till omfattningen av problemet, till skillnad från andra miljöfrågor, som klimatproblem och annat, som forskarna känner till omfattningen av. Där är problemet enbart i det politiska systemet eller i samhället att omställningen är så omfattande. Den kanske är ännu större här. Det vet vi inte, för vi vet inte ens omfattningen av problemet. Kunskapen och informationen om kemikalier är ett av de svåraste och svårgripbaraste områdena.

Problem med sjukdomar som har tagit decennier för att visa sin effekt yttrar sig också nu och långt i efterhand, precis som den föregående talaren pekade på. Larmrapporter som kopplar ihop ökade folkhälsoproblem med kemikalier duggar tätt. Det är problem som ADHD, allergier, autism, benskörhet, cancer, diabetes, eksem, fetma, hjärnskador, hjärt- och kärlsjukdomar, hyperaktivitet, infertilitet, nervskador och njurskador. Det här är väldigt omfattande, och kopplingarna och orsakssambanden är ofta väldigt vaga.

Vi ska inte här debattera hela kemikaliepolitikens område – jag hoppas att vi återkommer till det här i kammaren – utan möjligheterna till en bättre tillsyn och vad det kan innebära på det här området. Precis som föregående talare framhöll är tillsynssystemet en hörnpelare i hela vårt miljörättsliga system i Sverige när det gäller efterlevnaden av regler i miljöskadlig verksamhet, som hantering av kemikalier.

Tillsyn är en svår verksamhet. Det vet nog alla som har praktiserat detta på olika ställen. Jag roade mig med att läsa propositionen igen, och i den ges en trevlig beskrivning där man verkligen försöker säga vem som ska ha ansvar för att göra vad i det här systemet. Jag kan bara säga att jag förstår de tjänstemän som är miljöinspektörer och som trots lång högskoleutbildning inte alltid tycker att det är självklart vad de ska titta på, vilka aktörer som de ska kunna lägga restriktioner på och hur det hela sedan ska uppfyllas genom ett rättsligt säkert system.

Det hade varit bra om man hade gjort en större översyn. Det är vad vi rödgröna påpekar i den reservation som jag också yrkar bifall till. Något viktigt framhåller också utskottets majoritet på s. 12, där man säger att man välkomnar regeringens avsikt att ge Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram en strategi för varutillsynen. Det är kanske det området som är det absolut mest problematiska och det som vi i dag har svårast att hantera. Produktionen av kemikalier har i Sverige och Europa varit det fokuserade problemet. Det finns fortfarande stor kemikalieproduktion, inte minst av flera europeiska jätteindustrier, men mycket av varuproduktionen har flyttat utomlands. Det betyder att det är gifter i varor snarare än i produktion som kommer till Sverige – genom skor, jeans, t-tröjor, nappflaskor, leksaker, badringar, elektronik, ridhjälm, hårfärg och så vidare. Tillsynen när man försäljer dessa varor, som står i vars och ens badrumsskåp eller städska, är ganska undermålig. Det tror jag att de flesta kan hålla med om. Det är nämligen väldigt få som vet hur detta ska hanteras, och det är ännu färre som är ute och inspekterar. Man kan ganska lätt räkna vilka kommuner det är som gör inspektionsbesök eller de inspektioner som Kemikalieinspektionen gör. Det är väldigt lite i förhållande till den stora mängd varor det gäller.

Här har vi inte hängt med i systemet, och här behövs ett fortsatt arbete. Jag uppskattar om det kommer ett sådant uppdrag till Kemikalieinspektionen, men det hade varit bra att ha det med redan i det här sammanhanget.

När det gäller inspektionen av varor blir också bristen på information väldigt uppenbar. De producenter som kommer tidigare i produktionsledet är de som i vårt system har ansvar för att vidareinformera. Det har man helt förbigått i det förslag som nu ligger, där man bara tittar på tillsynen från myndigheterna. Vilket ansvar har aktörerna i systemet? Det gäller både producenterna av kemikalier och dem som vidareförsäljer varor med kemikalier i. Vi påpekar i vår reservation att vi saknar en närmare analys av möjligheten att stärka aktörernas ansvarstagande i det nuvarande systemet. Detta är helt väsentligt om man ska få en kedja som fungerar.

Om man har producenter som inte vet eller inte vill ta ansvar blir det också väldigt svårt för myndigheterna att råda bot på detta tillsynsvägen. Det blir naturligtvis ännu svårare för konsumenterna att hantera en situation där de ena dagen läser oroväckande artiklar i tidningarna om någon konstig bokstavskombination som är en kemikalie och sedan ska gå ut och handla nya städprodukter, hudvårdsprodukter, plaster eller liknande.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att vi tycker att det är viktigt att man tittar mer på detta område, alltså tillsynen över kemikalieverksamheter, och att vi över huvud taget tar upp kemikaliefrågan här i kammaren. Jag såg en oroväckande rapport här under dagen, där flera av våra främsta kemikalieforskare i Sverige oroar sig över att man har dragit ned på anslagen till svensk forskning om kemikaliepåverkan. Man har i princip dragit ned dem till noll för vissa forskningsinstitutioner de senaste åren. Detta är oroväckande med tanke på att det är ett område där man inte ens har kommit till kunskap om hur stort problemet är – man vet bara att det finns.

Herr talman! Vi hoppas att det kommer fler böcker på temat tyst vår men att vi också kan se lösningarna någon gång.

Anf. 98 JENS HOLM (V):

Herr talman! Vi har nu ett ärende att diskutera som rör tillsynen av kemikalier. Det är ett viktigt ärende eftersom vi lever i ett samhälle som är helt nedlusat av kemikalier. Ingen vet egentligen hur många kemikalier som finns omkring oss, men man brukar prata om ungefär 100 000. Åsa Romson nämnde att kemikalierna kan leda till mycket svåra åkommor för djur och människor. Vi pratar om cancer, reproduktionsproblem, överkänslighet, allergier, hormonstörningar och så vidare. Det är därför av allra största vikt att vi tar det här ärendet på allvar.

Jag har personlig erfarenhet av kemikalier genom min pappa. Han arbetade i över 20 år i tung kemikalieindustri i Sundsvall, i norra Sverige, som ni vet. Han kom ibland hem på kvällarna och hade ont i armar och ben, och ibland kunde han nästan inte röra på dem. Doktorn sade att det var akut metallförgiftning.

I dag är min pappa pensionerad, men många andra arbetare i våra industrier i Sverige och runt om i Europa lider av liknande problem som en direkt följd av den stora användningen av kemikalier. Enligt en finsk studie som kom för några år sedan utsätts ungefär 32 miljoner arbetare runt om i Europa för cancerframkallande kemikalier enbart på sina arbetsplatser.

Tanken var ju att den europeiska kemikalielagen Reach, som klubbades i december 2006, skulle råda bot på de här problemen och att man skulle få ordning på dessa tusentals kemikalier. Vi från Vänsterpartiet blev besvikna då Reach till slut antogs, eftersom långt färre kemikalier än de som fanns med i kommissionens ursprungliga förslag omfattas av Reach. För Sveriges del innebär Reach faktiskt lägre krav på registrering av användning av kemikalier än vad som rådde tidigare. Det finns inte längre någon riktig ersättningsprincip. Den bärande tanken i Reach var ju att farliga kemikalier automatiskt ska ersättas med mindre farliga. Medlemsländer kan inte längre gå före på kemikalieområdet, för det här är en harmoniserad lag inom hela EU-området. Det är djupt problematiskt. Här i Sverige kom Reachutredningen med sitt slutbetänkande för två år sedan, och man krävde en generell översyn av den svenska kemikaliepolitiken.

Det är precis vad jag också tycker behövs. En del av det är kemikalietillsynen. Vi rödgröna har reserverat oss mot regeringens förslag just för att vi inte tycker att regeringen tar den här översynen på största allvar. Det finns fortfarande områden som man måste fortsätta att gå till botten med.

Vi tycker också att det är olyckligt att man nu väljer att förstatliga kemikalietillsynen. Det innebär att man i de kommuner där tillsynen i dag fungerar på ett bra sätt inte kommer att kunna fortsätta bedriva det framgångsrika arbetet. Det innebär också att på de områden där man har byggt upp ett lokalt förtroende mellan företag och kemikalieanvändare kommer detta förtroende att brytas på grund av att detta nu ska förstatligas.

Ni kanske vet att vi vänsterpartister inte som princip är motståndare till förstatliganden, men vi är motståndare till att man gör det utan en tillräcklig bakgrundsanalys, bara för att man tydligen redan innan har bestämt sig för att så här ska vi göra.

Jag tycker därför att det är otroligt viktigt att vi bifaller den rödgröna reservationen.
(Applåder)

Prot. 2010/11:25
1 december

Kemikalietillsynen

Anf. 99 CHRISTINE JÖNSSON (M):

Herr talman! Detta är ett betänkande från miljö- och jordbruksutskottet som gäller en proposition om åtgärdsprogram och tillämpningen av miljö kvalitetsnormer.

Just detta behandlar en effektivare organisation för kemikalietillsyn. Det man också måste ha med sig i debatten och i diskussionen här är att den utredning som tillsattes 2007 ju också tidigare i den här kammaren har debatterats i ett lagförslag där det gällde sanktionerna och genomförandet av tillsynen. I dag diskuterar vi alltså själva organisationen för det.

Jag tycker att det är ytterst viktigt att man har en bra organisation och samordning. Jag kan precis som föregående talare se att det finns kommuner där det inte fungerar och där man då inte heller har möjlighet att följa upp de kontroller man gör. Som skåning har man ett antal exempel i åminne, bland annat det riksbekanta Teckomatorp men också Hallandsås-diskussionen, när man diskuterar hur det kan gå när man varken har kunskapen eller möjligheten till kontroll och uppföljning.

Jag tror, precis som Johan Löfstrand har varit inne på, att det finns väldigt mycket positivt vad gäller tillverkning och möjligheten att använda kemikalier, men det man måste lägga kraften på är att öka både kunskapen, kontrollen och uppföljningen. En effektivare kontroll och uppföljning är det som man också tar upp i den miljöbalk och det som man från regeringen har sagt att man vill ha effektivare regler och åtgärdsprogram för.

Det finns i dag organisatoriska problem. Det är bara att konstatera att man gör dubbelkontroller och att det också finns brister i den kontrollverksamhet som sker i en del kommuner och länsstyrelser. Jag delar i det här fallet inte Jens Holms uppfattning när det gäller om det ska ligga på kommunerna eller staten. Det finns många kommuner som i dag har en väldigt god organisation, men det finns också många kommuner som är så pass små att det är svårt att upprätthålla en bra kompetens.

Jag tror att det är viktigt att man hittar lite större perspektiv än den kommunala nivån när det gäller både kontrollen och uppföljningen. Det innebär inte heller att man tar bort den kompetens och de miljöinspektörer som finns i den enskilda kommunen utan bara att själva beslutet och själva kontrollen kanske görs någon annanstans. Man får inte heller de här dubbla rollerna som man faktiskt kan se i dag när man både ger tillstånd och också ska följa upp dem.

En viktig del i propositionen är att man konstaterar att man vill ha färre myndigheter som ansvarar för detta och på det sättet få en bättre samordning.

Man tar också upp, vilket ingen av de föregående talarna har varit inne på, att man reglerar vilken ersättning som kan ges, till exempel att man kan ge ersättning för provtagning med mera, vilket också är ett viktigt steg. Det har varit ett bekymmer för många företagare och andra där kostnaderna har blivit ganska stora och där man i dag på ett annat sätt får möjlighet att reglera detta.

Man kan säga att man ska utreda mer, och jag tror att man måste utreda mer. Med den kunskap man har i dag och som man fått bara de senaste åren men också den som kommer att komma till, så kommer inte detta att vara hugget i sten, utan man kommer att kunna se en helt annan organisation bara om några år. Då kanske man måste titta på andra organisatoriska delar.

Att man tar detta steg i dag tycker jag dock är viktigt, även om det för den sakens skull inte innebär att man inte kan se andra organisatoriska förändringar i framtiden.

Jag välkomnar därför förslaget och yrkar bifall till det.
(Applåder)

Anf. 100 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Såsom tidigare talare har varit inne på lever vi i ett kemikaliesamhälle, både på gott och på ont. Rätt hanterade är kemikalier viktiga för ett fungerande samhälle. Fel hanterade kan de utgöra en fara för både människa, djur och natur.

Kemiska ämnen sprids med handeln, över nationsgränser. De sprids även när varor tillverkas, används, återvinns, förbränns, eller deponeras. Dessutom hanteras ett stort antal kemikalier med otillräckligt undersökta egenskaper.

Jag vill också göra en tillbakablick till den kemikalierregistreringsförordning som trädde i kraft 2006. Den ersatte 40 existerande förordningar och direktiv inom EU och är en gemensam och harmoniserad lagstiftning för alla EU:s medlemsstater. Syftet är att ta ett helhetsgrepp på hälso- och miljörisker samt öka företagets konkurrenskraft genom skapandet av en gemensam inre marknad. Det är också ett viktigt perspektiv i sammanhanget.

EU:s kemikaliestrategi Reach som innebär registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier är ett viktigt steg framåt. En mer ändamålsenlig och tydlig tillsynsorganisation som ger förutsättningar för en mer effektiv kemikalietillsyn är viktig för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Tillsynen är väldigt viktig.

Vilka problem finns då inom kemikalietillsyn enligt regeringens proposition?

- Det finns en otydlighet som medför att tillsynen bedrivs ineffektivt eller i värsta fall inte alls.
- Vi har ett dubbelt tillsynsansvar vilket innebär att företag kan få besök av olika myndigheter som bedriver tillsyn över samma bestämmelser.
- Ansvarsfördelningen är oklar vilket gör det svårt att samverka och åstadkomma en likvärdig och effektiv tillsyn.
- Länsstyrelsernas nuvarande ansvar har varit otydligt reglerat.
- Dubbelt ansvar förekommer genom Kemikalieinspektionen kontra kommunens ansvarsområden, så även mellan kommuner kontra länsstyrelserna.

- Det finns otydligheter kring det kommunala tillsynsansvaret. Det finns kommuner som utövar tillsyn över varor trots att författningsstödet för sådan tillsyn är oklar.

Utskottet instämmer i att det är viktigt att tillsynssystemet säkerställer att intentionerna med kemikalierregistreringsförordningen får genomslag.

Ansvarsfördelningen för tillsynen på kemikalieområdet bör tydliggöras och koncentreras till färre myndigheter.

Kemikalieinspektionen bör samverka med myndigheter som Arbetsmiljöverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för att tillgodose behovet av kompetens.

Det bör som huvudregel undvikas att två eller fler myndigheter kontrollerar efterlevnaden av samma regel.

Tillsynen över användningen av kemiska produkter och varor bör så långt som möjligt integreras med tillsynen över den verksamhet där produkten eller varan används.

I en organisation med ett tydligare ansvar kan tillsynsmyndigheternas samlade kunskaper, kompetenser och resurser användas effektivt.

Utskottet anser att länsstyrelsernas kompetens bör tas till vara och att länsstyrelserna bör få ett tydligt ansvar för att bedriva produkttillsyn vid de verksamheter där länsstyrelserna redan bedriver verksamhetsanknuten tillsyn.

En stor del av tillsynen över tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter har länsstyrelserna delegerat till kommunerna. I dag är det inte möjligt för länsstyrelserna att samtidigt delegera produkttillsynen för samma verksamhet. Utskottet instämmer i att en sådan delegering bör vara möjlig.

Det är inte motiverat att lägga tillsynsansvaret för all tillsyn över begränsningsregler som rör varors utsläppande på marknaden hos Kemikalieinspektionen. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att ge Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram en strategi för varutillsyn.

Kemikalieinspektionen kan i en sådan strategi beskriva hur myndigheten avser att samverka med kommunerna i syfte att säkerställa en effektiv varutillsyn som inte orsakar onödiga kostnader för företagen.

Vi som har varit eller är kommunalpolitiskt engagerade och har verkat inom dessa områden kan konstatera att det har varit stora oklarheter. Det är viktigt att reda ut var ansvaret ligger också för att vi ska öka tillsynen, som verkligen är en av hörnpelarna inom området.

Sammanfattningsvis, herr talman, skulle jag vilja påtala att en lösning för att få mer effektivitet i kemikalietillsynen också handlar om ansvarsfördelningen. Det handlar om ökad tydlighet i ansvarsområdena. Regeringen har särskilt pekat ut giftfri miljö, ett av miljö kvalitetsmålen, som ett högprioriterat område.

Jag skulle vilja nämna att regeringen föreslår 25 miljoner kronor årligen för 2011–2014 för en handlingsplan som riktar sig till hanteringen av kemikalier. Regeringen slår också fast att Sverige ska vara pådrivande i frågor som rör kemikaliepolitiken inom EU – att identifiera, begränsa och fasa ut farliga kemikalier.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anita Brodén (FP).

Anf. 101 ROGER TIEFENSEE (C):

Herr talman! Ledamöter och åhörare! Kemikalier finns överallt i vår vardag, i ämnen som används i exempelvis livsmedel, kläder och leksaker. Det finns massor av ämnen som cirkulerar i vår miljö och i vårt samhälle, men vi har bara kunskap om ett fåtal. Flera av kemikalierna utgör en risk för både människor och miljö.

Med detta perspektiv som bakgrund är en av våra viktigaste miljöfrågor att begränsa användningen av och på sikt fasa ut skadliga kemikalier. Det är också grunden för regeringens arbete med miljömålet giftfri miljö.

I den internationaliserade värld vi lever i med ökad handel mellan länder är det en internationell utmaning att stärka regelverket och förhindra spridning av skadliga kemikalier. Det internationella samarbetet måste därför stärkas för att kunskapen och informationen om kemiska ämnen ska förbättras. Då, herr talman, är det viktigt att konstatera att också EU, som är vårt närmaste internationella samarbetsorgan, under de senaste åren har tagit ett större ansvar för att minska spridningen av farliga kemikalier. Det är positivt.

Reach är ett sådant exempel. Jag tror att vi här i kammaren kan vara överens om att vi som svenskar hade velat att Reach skulle gå längre, men det är ändå ett viktigt konstaterande att vi nu har en gemensam kemikaliepolitik i EU.

Ett annat exempel på EU:s framsteg är att man nu har en europeisk kemikaliemyndighet. Därtill kan man lägga några nya och ändrade direktiv. Då förstår alla att omvärlden och förutsättningarna för att driva en nationell politik för en giftfri miljö har förändrats. Det gäller inte minst förutsättningarna för kemikalietillsynsarbetet.

Om man ser till de närmaste åren är det många med mig som har bedömt att ikraftträdandet av EU:s kemikaliestrategi Reach och implementeringen av detta i tillsynsarbetet kommer att vara en av de viktigaste frågorna för att vi ska kunna närma oss och nå målet en giftfri miljö.

För att vi ska kunna implementera detta krävs att det får genomslag i tillsynssystemen. Då, herr talman, finns det två delar. Det gäller dels att det europeiska samarbetet behöver få genomslag i tillsynsarbetet, dels att det finns brister i den svenska tillsynen som är viktiga att lyfta fram, vilket flera talare har gjort före mig.

Den nuvarande organisationen delas i dag mellan flera myndigheter på såväl central och regional som lokal nivå. Kemikalieinspektionen har till exempel ansvar för primärleverantörer, varor och biotekniska organismer på marknaden. Länsstyrelsen ansvarar för skydd av den yttre miljön. Kommunerna har ansvaret för hanteringen av kemiska produkter.

Som jag ser det är det inte indelningen som är det centrala i sammanhanget. Som medborgare är jag i stället mest intresserad av att tillsynen är ändamålsenlig och effektiv. Som Nina Lundström var inne på här före mig finns i dag en otydlighet i fråga om det kommunala tillsynsansvaret. Det riskerar att leda till att det inte bedrivs någon tillsyn över huvud taget eller att flera myndigheter utövar tillsyn över en och samma verksamhet i syfte att kontrollera samma regler. Man kan förstå själv att det inte är optimalt.

Herr talman! Jag tycker därför att det är självklart och viktigt att välkomna de förslag som vi har i propositionen och betänkandet om en ny kemikalietillsyn. Vi bör också välkomna att det kommunala ansvaret att

utöva tillsyn över hantering av kemiska produkter, som i dag följer direkt av lagen, tas bort. Kommunernas kemikalietillsyn bör i stället regleras på förordningsnivå.

Vi har hört från oppositionens representanter att de framställer detta som en centralisering som riskerar att leda till att tillsynen fjärras från medborgarna och näringslivet, som de säger. Jens Holm sade här tidigare att det kändes konstigt att som vänsterpartist prata mot ett förstatligande. Som centerpartist kan det kännas konstigt att prata om någonting som beskrivs som fjärrande från medborgarna och näringslivet. Det är ju annars inte någonting för mig som decentralist. Det blir alltså lite ombytta roller här. Jag tycker ändå att detta är en intressant retorik.

Jag menar att i det här fallet är medborgarnas skattepengar och att det hela är ändamålsenligt och effektivt som ska stå i första rummet. Man kan fråga sig hur omfattande förstatligandet är. Som framgår av betänkandet kommer kommunerna att behålla det tillsynsansvar över hantering av kemiska produkter som kommunerna har över verksamheter som inte anses vara miljöfarliga. Länsstyrelserna kan fortsatt delegera tillsynen av tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter, och får nu också möjlighet att delegera produkttillsynen över samma verksamhet. Man samordnar det alltså på ett bättre sätt.

När det gäller kommuner som har bedrivit tillsyn över primärleverantörernas utsläppande av kemiska produkter på marknaden och har en bra erfarenhet av en sådan tillsyn får Kemikalieinspektionen, som togs upp här tidigare, en möjlighet att överlåta denna tillsyn till dem. Så var fanns egentligen förstatligandet någonstans? Det handlar om ett förtydligande.

Avslutningsvis: Jag tror inte att det här är en fråga som vi ska behöva träta om så mycket. Vi ska som svenskar driva på för att få en ännu varare internationell tillsyn och reglering av kemikalier. Men det vi har att hantera nu är att vi ska ha en tillsyn som är ändamålsenlig. Detta är inte något paradigmskifte, utan det handlar om att göra kemikalietillsynen mer ändamålsenlig och effektiv.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag till reservationen.

(Applåder)

Anf. 102 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Det är mycket klokt som redan är sagt. Jag kan instämma i det mina allianskolleger tidigare har lyft fram.

I det här sammanhanget är det också viktigt att se att vi lever i en värld som är totalt kemisk. När det gäller det som vi ofta tänker på som konstlade produkter, alltså tillskapade, vet vi i dag egentligen inte hur dessa kemikalier påverkar oss mer än i mycket begränsad omfattning. Vi vet inte hur de samverkar och hur de då kan påverka.

Det är oerhört viktigt att vi skapar kontrollsystem och att vi har forskning och utveckling på det här området. Det är också viktigt att vi gör det enkelt för dem som jobbar med att producera detta. Det finns alltså två delar i det här.

Det känns som om oppositionen kokar soppa på en spik just nu. Det är nämligen samma soppa som vi försöker att reda ut och få tydlighet i, men någon har stoppat i en spik och tror att det går att debattera den. Det

gjorde att jag kände en viss frustration inför det här anförandet när det gäller att se var vår oenighet ligger. Var är det vi inte är samstämda?

Som Roger Tiefensee sade, handlar det om att skapa tydlighet. Detta är att ta första steget. Det jag tycker är besynnerligt i den argumentation som vi har hört i dag är att vi ska sitta ned och vänta och ta allting på en gång. Det oroar mig. Det är mycket bättre att vi tar de steg vi kan när vi ser att vi kan skapa tydlighet. Det står i propositionen att i en organisation med tydligare ansvar kan tillsynsmyndigheternas samlade kunskap, kompetens och resurser användas effektivt och regeringens möjlighet att styra myndigheterna underlättas. Regeringen avser att ändra tillsynsordningen i syfte att åstadkomma en tydlig och ändamålsenlig organisation för kemikalietillsynen.

Jag hoppas att det är vår gemensamma målsättning här inne. Tydlighet, enkelhet och effektivitet, och därmed en småländsk sparsamhet, borde vara en dygd för den här kammaren i dessa tider.

Vi kommer med våra egna erfarenheter från olika områden, och det är viktigt att se att i den mindre kommunen med de mindre resurserna är det kanske inte möjligt att åstadkomma detta hur väl man än vill. Då handlar det om att få skapa större strukturer som har den möjligheten, för det är det mänskliga mötet, Jens Holm, som är avgörande. Relationen mellan tjänstemän och producenter eller konsumenter ska vara tydlig och enkel. Det har inte så mycket med huvudmannskapet att göra. Att rätt kompetens finns kan däremot ha med huvudmannskapet att göra. En starkare huvudman med mer resurser har möjlighet att ha en mer differentierad grupp människor som arbetar med de här frågorna.

Herr talman! Jag tror att det viktigaste i det här sammanhanget ändå är att stryka under det flera före mig har sagt, nämligen att vi som nation måste vara pådrivande i de här sammanhangen i det internationella perspektivet. Vi behöver också se till att tydligt ta upp de här diskussionerna internationellt. I dag produceras betydligt mer av de varor vi nyttjar någon annanstans än här och någon annanstans än i Europa. I de diskussionerna behöver vi ta med hur det produceras och hur vi kan bistå med att skapa förutsättningar för att hitta bättre vägar på plats. Hur ska vi ståda framför egen dörr här hemma så att vi inte exporterar problemen i form av uttjänta teknikprylar? Sådana har vi ju alla mer eller mindre ett litet lager av hemma eller har lämnat någonstans. Hur ska vi se till att inte de hamnar i fel sammanhang?

Det finns oerhört mycket som är värt att debattera i det här sammanhanget, men det handlar egentligen inte dagens betänkande om. Debatten här har inte berört det särskilt mycket, för vi är i grunden överens om en tydlighet och en struktur som ger en enkelhet för producent och konsument. Det handlar om en trygghet för oss som står som lagstiftare och om att vi har en så optimal organisation som vi för ögonblicket kan ha.

Herr talman! Därför känner jag att det är viktigt att yrka bifall till förslaget i det här betänkandet så att vi inte väntar, för då gör vi oss själva en björntjänst. Däremot ska arbetet att utveckla detta vidare fortsätta.
(Applåder)

Anf. 103 ÅSA ROMSON (MP) replik:

Herr talman! Jag begär replik på ett av de senare anförandena från allianspolitikerna. Irene Oskarsson sade att debatten inte alls har handlat

om det som propositionen innehåller och att vi är helt överens om det här systemet som innebär att det ska bli enklare, tydligare och klarare. Jag tror att du överdriver lite och slätar över debatten. Jag tycker att det är olyckligt. Flera av oss som har pratat för reservationen har pekat på saker som är ganska viktiga i det här sammanhanget. Vi har pekat på att det inte är så himla enkelt.

I utredningen fanns det stora betänkligheter kring om man inte hade behövt gå djupare i detta innan man gjorde en omreforming. Vi har också pekat på, vilket ni själva har biträtt i utskottet, att det är viktigt att gå vidare med frågan om varutillsynen.

Jag tror inte att vi någonsin kan få ett system som är en svartvit karta. Det var någon som tidigare pratade om att det är viktigt att medborgarna känner sig trygga och att det blir kvalitet i systemet. När du som medborgare stöter på en kemikalie i en produkt som du har i handen har du ingen aning om vilken myndighet du ska peka på för att få veta om de tar sitt tillsynsansvar. Vi i riksdagen kan tro att myndigheterna hela tiden gör det de ska, men det är inte alls klart att medborgarna kan känna sig säkra på att någon har kontrollerat de här verksamheterna, och de här produkterna framför allt, och vet att de får ett bra bemötande när de har frågor. Det kommer att dröja många år innan det är klart i Sverige.

Förenkla inte bilden! Säg inte att vi är överens när vi har varit väldigt tydliga med att vi har en reservation! Vi har faktiskt debatterat de delarna. Sedan återkommer vi till den stora frågan om kemikalierna.

I detta anförande instämde Jan-Olof Larsson (S) och Jens Holm (V).

Anf. 104 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! Det kan nog vara så att även jag hemfaller åt de lite vida tonerna ibland. Det är klart att det finns en reservation i det här betänkandet. Nu hörde vi precis att vi i grunden har en gemensam syn på att vi behöver ha ett tydligt och så enkelt system som möjligt utifrån att detta är komplexa frågor. Jag som medborgare och nyttjare ska veta att det är en eller två myndigheter som arbetar med de här frågorna som jag behöver försöka ha i minnet.

I dag räcker det med att själv, som lekman på det här området, ta sig in i den här materien för att se att det finns en oerhört stor frustration över att det är så komplext. Jag tror att du sade tidigare i ditt anförande att den som är utbildad på detta ser det som en problematik i dag när det gäller vad som är mitt ansvar och vad som är någon annans ansvar. Då tycker jag att det är en självklarhet att vi nu börjar med att ta de steg vi kan för att göra det bättre.

Sedan är inte det här bra, det vill säga det är inte perfekt. Det kommer det aldrig att bli. Det kan vi nog också vara överens om, men vi måste ju våga ta de steg vi kan och ta ett steg i taget. Om vi ska vänta på att vi ska kunna ta det där jätteklivet får vi vänta väldigt länge. Vi kommer alltid att kunna känna att vi behöver mer kunskap och mer kompetens. Ju mer komplex en fråga är, desto enklare är det att säga det.

Därför tror jag att det här är ett steg i rätt riktning. I det underlag som vi nu har sett har regeringen också sagt att det finns mer som behöver göras. Man kommer bland annat att ge uppdrag åt KemI.

Anf. 105 ÅSA ROMSON (MP) replik:

Herr talman! Då förstår jag det bättre. Vi är överens om att det inte är perfekt. Det får jag tacka för. Regeringen har pekat på att Kemikalieinspektionen behöver ytterligare uppgifter. Det har vi i oppositionen, och särskilt vi i Miljöpartiet, lyft fram vid flera tillfällen. Det är bra. När det gäller tillsynen tror jag att vi kommer att se, precis som vi har sett på en del andra områden, att de extra pengar som regeringen anslår riskerar att ätas upp av ökade tillsynsuppgifter om man inte är duktig på att också ta ut avgifter, vilket en del av de andra aktörerna har varit. Åtminstone har de kommunala aktörerna varit mer duktiga på det.

Vi får nog fortsätta att bevaka det här området, och det gäller även tillsynen på kemikalieområdet.

Anf. 106 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! Där kan vi nog vara överens. Vi behöver jobba vidare med de här frågorna. Det viktiga för oss nu är att ta ett steg i dag och inte vänta ytterligare. Det skulle vara att underlåta att göra saker bättre när möjlighet finns.

När det gäller hur avgifter och annat ska tas ut är det också viktigt att se att ett förenklat och tydligt system också underlättar för den som ska betala notan. Vare sig det är vi som gemensamt ska betala den via skattsedeln eller om det är den enskilda producenten som får den i form av en avgift bör regelverk och struktur vara så enkla som möjligt, och framför allt ska producenten aldrig behöva känna att två personer kommer och gör exakt samma jobb när en man skulle ha kunnat göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

15 § Fiskevårdsområden

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU4
Fiskevårdsområden (prop. 2009/10:227 och prop. 2009/10:237 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

16 § Åtgärder för levande hav

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU5
Åtgärder för levande hav (skr. 2009/10:213).

Anf. 107 JAN-OLOF LARSSON (S):

Herr talman! Havet är jordens största soptipp, och alla har vi varit med och skapat den. Under parollen ”det som inte syns det finns inte” slängs det mesta tillbaka i havet. Förr var det kanske av okunnighet, men

i dag vet vi bättre. I dag vet vi att vi inte bör släppa ut gifter, att vi inte bör skapa övergödning och att vi inte bör transportera levande organismer runt våra hav och ödelägga den ekologiska balansen. Ändå fortsätter vi. Människans förmåga och uppfinningsrikedom är enorm när det gäller att tära på det kapital som jordens tillgångar och produktion av ekologiska tjänster erbjuder oss.

Herr talman! Regeringens så kallade prioritering av havsmiljöfrågan handlar till stor del om att föra samman de ekonomiska resurserna från flera konton till ett enda för att göra satsningar på havsmiljön. Det kan vara ett sätt att tydliggöra havsmiljöfrågorna, det kan jag hålla med om, men den enorma satsning företrädarna talar om handlar mer om bokföringsteknik än om den miljardinvestering som man påstår sig göra.

Skapandet av en myndighet för vatten- och havsfrågor är bra. Det är en fråga som drivits av flera partier och som vi beslutat om i stor enighet. Det viktiga är dock inte myndigheten i sig, utan vilket ansvarsområde den ska ha. Låt mig nämna ett par områden som är viktiga. Fisket och fiskeresurserna i sin helhet bör hanteras av denna myndighet. Även ansvaret för kalkning är en fråga som bör hanteras av den nya myndigheten.

Herr talman! Vi behandlar i dag en skrivelse. Den innehåller inga ”hårda” förslag, vilket hade varit önskvärt. Regeringens facit hittills är inte mycket att skryta om. I de utvärderingar som utskottet gjort kan framhållas att bland de mest positiva åtgärderna är införandet av LOVA-pengar. Det är resurser som staten ger till stöd för att bland annat inrätta båtbotentvättar och toalettömningsanläggningar. Det är bra, men i slutändan har det ganska marginell påverkan.

En annan bra åtgärd är fosforförbudet, initierat av den tidigare socialdemokratiska regeringen, som till slut har genomförts. Det har märkbart minskat utsläppen av fosfor i havet. Förbudet genomfördes trots starkt motstånd. Regeringen hävdade länge att det skulle ske på frivillig väg, medan vi drev frågan om lagstiftning. Till slut insåg regeringen att vår väg var den enda som gav resultat.

Ekonomiska styrmedel är bland de mest effektiva för att uppnå miljöförbättringar. Där är vi socialdemokrater och regeringen helt ense. Att då slopa skatten på handelsgödsel, som regeringen gjort, framstår som fullständigt ologiskt. Det bekräftar endast att det är särintressena som styr regeringens politik.

Ett annat projekt med ekonomisk styrning, som varit regeringens stora nummer, har varit införande av utsläppsrätter för kväve och fosfor. Det begravs nu i en utredning efter att Naturvårdsverket lyft fram ett antal hinder för ett genomförande.

Herr talman! Det finns ett fyrtiotal reservationer i detta betänkande, och jag tänkte lyfta fram ett par av dessa. Kalkningen utgör en av de mest lyckade och effektiva miljövårdsinsatser som genomförts. Samtidigt kan kalkningsverksamheten även betraktas som en av de mest betydelsefulla fiskevårdande insatser som någonsin gjorts. Vattenmyndigheten har gjort bedömningen att kalkningen ska öka i distrikten för att uppfylla ramdirektivet för vatten. En sådan integrerad miljömålskalkning skulle leda till att Sverige fick lättare att leva upp till EU:s vattendirektiv om god ekologisk status liksom att uppfylla de av regeringen antagna miljömålen om levande sjöar och vattendrag och ett rikt växt- och djurliv.

Mot denna bakgrund anser vi att försurnings- och kalkningsfrågorna bör samordnas fullt ut med övrigt vattenvårdsarbete för att det ska bli så effektivt som möjligt. Vi anser att försurnings- och kalkningsfrågan i sin helhet ska ingå som en naturligt integrerad del i den nya myndighetens verksamhet. Det är därför oroande att Naturvårdsverket i sitt förslag till ny kalkningsstrategi och i sin vägledande kalkningshandbok nu föreslagit en generell ambitionssänkning beträffande de vattenkemiska målen, tvärt emot vad vattenmyndigheterna kommit fram till. Om kalkningshandboken blev vägledande skulle det innebära risk för att kalkningen minskar eller upphör i många sjöar och vattendrag. Flertalet externa, initierade bedömare uppfattar att de sänkta ambitionerna och målen riskerar att medföra omfattande biologiska skador på många ekosystem. Det är inte acceptabelt.

Herr talman! IMO, den internationella maritima organisationen, anser att problemen med barlastvatten och de organismer det transporterar runt världshaven är ett av de största hoten mot världshavens överlevnad. Ändå är det bara 21 länder som ratificerat barlastkonventionen. Regeringen, som påstår att havsmiljön är en prioriterad fråga, lyfte inte ens upp frågan om barlastkonventionen under sitt ordförandeskap i EU.

Under Nordiska rådets session i Reykjavik för en månad sedan tog jag upp frågan när vi träffade de nordiska miljöministrarna. Till min förvåning ansåg den svenske miljöministern att barlastkonventionen är en nationell angelägenhet och att det är upp till varje nation att ta ställning i frågan. Tänk om vi skulle se på övriga miljöfrågor ur samma snäva perspektiv!

Regeringens och utskottets argumentation kring olika tekniker i frågan gör mig orolig. Är okunskapen så stor? Vet man så lite om den utrustning som i dag finns på marknaden, av både svenska och utländska tillverkare? Det finns utrustning som helt kan förhindra att främmande arter sprids.

Dessutom finns möjligheten att nyttja PSSA. Östersjön är i dag klassad som PSSA, det vill säga särskilt känsligt havsområde. Det ger regeringen möjlighet att driva kravet att fartyg som ska trafikera Östersjöområdet ska vara utrustade så att inga främmande arter sprids med barlastvattnet. Kommer regeringen att göra det?

Herr talman! Jag har lyft upp två för havsmiljön viktiga frågor varav en är helt nationell, nämligen kalkningen. Det är nu upp till regeringen att se till att denna framgångsrika metod fortsätter att användas, på samma positiva sätt som hittills. Det finns inga ursäkter att vi nationellt inte kan hantera frågan. Nu är det upp till regeringen att visa vilka ambitioner den har.

Den andra frågan handlar om den biologiska mångfalden och de hot som haven står inför så länge barlastkonventionen inte trätt i kraft på grund av att alltför få länder undertecknat konventionen. Här är ett ypperligt tillfälle för regeringen att visa om den menar allvar med det internationella samarbetet, ett tillfälle att visa vilka åtgärder och initiativ regeringen tar för att det ska bli verklighet. Fram till i dag har miljöministern varit helt passiv i frågan.

Herr talman! Det finns ett stort antal betydelsefulla reservationer i utskottets betänkande. De handlar bland annat om gifter som kommer ut i havet, gifter som finns i bottensedimenten och de effekter det har på

miljön och organismerna, om läkemedelsrester som genom våra avlopp strömmar ut i havet med de följdverkningar detta får, om vraken som ligger runt kusten och läcker olja och andra kemikalier och där regeringens arbete går fram i snigelfart, om utfiskningen av våra och andras vatten, där åtta av tio arter är mer eller mindre hotade, och om utfiskning i fattiga länder, där EU:s fiskefartyg, med godkännande av vår regering, bedriver fiske.

Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer och yrkar bifall till reservation nr 11 och nr 30.

(Applåder)

Anf. 108 ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! För några veckor sedan såg jag en film som heter *Oceans* med fantastiska bilder av havet. Många av er har säkert sett den. Det var inte särskilt många bilder av Östersjöns grumliga bottenfauna eller ens av Västerhavets något klarare vatten, men det gav en bild under ytan som inte lämnade min näthinna på ganska länge. Filmen visar på ett fantastiskt liv och en fantastisk företeelse. Jag tror att det ger grundläggande kunskap om och är ett erkännande av att vi inte känner till det som finns under ytan, och kanske ligger det på något sätt bakom samhällets hantering av problemen. Vi vill gärna sopa under mattan det som händer. Vi vill inte gärna ta upp det till ytan. Vi vill inte gärna se att det finns stora problem.

Vi använder i dag havet som en rekreationsplats, som ett skaffereri och som en transportväg, oerhört viktig för alla samhällen men naturligtvis särskilt för kustsamhällena. Men vi använder också havet som en sop-tunna. Havet och vattensystemet är filter för alla de gifter som vi introducerar i samhället.

Jag välkomnar den skrivelse om åtgärder för levande hav som regeringen har lagt fram. Framför allt är det ett tecken på ett ökat engagemang från den svenska regeringens sida när det gäller Östersjön, Västerhavet och havsfrågorna. Det tror jag är ett engagemang som delas av hela riksdagen.

Det som behöver debatteras när det gäller denna politik – och som jag tror att vi kommer att debattera många gånger – är snarare de konkreta åtgärderna på ett oerhört vidsträckt politiskt område. Om man tittar på vattensystemen och reflekterar över hur vi sköter många delar av samhället inser man att det är många delar i förvaltningen som vi nu måste ta upp och diskutera. Det visas inte minst, herr talman, av att skrivelsen har svällt till inte mindre än 40 reservationer, och då är det ändå bara ett xplock av de politiska frågor som man skulle kunna ta upp.

Övergripande skulle jag säga att vårt grundläggande problem är att vi fortfarande försämrar tillståndet i både Östersjön och Västerhavet och kanske också i de globala haven på sikt i så många delar. De långsiktiga förbättringar som vi skulle få till stånd får ofta stå tillbaka för kortsiktiga intressen. Det är svårt att hävda reformer som behöver göras nu men där de positiva verkningarna kommer väldigt långt bort och där reformerna kan vara ganska omständliga och ibland också kostsamma och dyrbara i dagens samhälle. Då är det naturligt att man gärna skjuter på frågan, lägger den i en långtidsutredning och inte riktigt kommer loss.

Det är kanske lite grann därför som vi nu står och hanterar en skrivelse. Under förra mandatperioden diskuterade vi här i kammaren mycket kring organisatoriska förändringar för att få en adekvat organisation på plats snarare än konkret handling för att göra något åt havens situation.

Herr talman! Jag skulle vilja peka på några områden som vi måste inkludera i den diskussionen. Vi måste inkludera jordbruket i allra största utsträckning, eftersom jordbruket har en enorm påverkan. Inte minst ser vi en konkret påverkan på Östersjön, det känsliga innanhavet.

Det är anmärkningsvärt att regeringen kan prata om en ansvarsfull helhetssyn på politiken för Östersjön och samtidigt ta bort ett av de styrmedel som har verkat hämmande på en av övergödningsskällorna, nämligen kvävegödslingen i jordbruket. Att ta bort skatten på handelsgödsel ser jag som den tydligaste signalen på att man inte gör det man sedan i fina skrivningar säger att man vill uppnå, det vill säga att man vill göra något för Östersjön. I den delen skulle vi tjäna på att vara tydligare beträffande vilka åtgärder och vilken helhetspolitik vi egentligen har.

När det gäller jordbruket finns det många andra åtgärder. I vår följd-motion till skrivelsen har vi pekat på att det är viktigt att gå till botten och utnyttja den nya kunskap som finns mer i jordbruket kring behovet av att till exempel sprida djurhållningen för att inte få stora koncentrationer som leder till läckor.

Skogsbruket är en annan stor orsak till övergödning. Vi ser diskussioner om att kraftigt öka gödslingen även där, utan större konsekvensutredningar av vad det betyder för exempelvis Östersjön. Vi ser industrier där den nuvarande regeringen resonerar om att man inte ska öka kraven på deras utsläpp eftersom det är dåligt ur företagssynpunkt. Men man diskuterar inte vilka konsekvenser det får för vattensystemen.

Vi ser att hushållen har sina problem. Vi har fortfarande oerhört många undermåliga enskilda avlopp i Sverige. Det har diskuterats som ett problem så länge jag har varit aktiv i politiken. Jag har ännu inte, herr talman, sett någon lösning på det, och inte heller den frågan belyses i något större djup i den här skriften, trots dess aktualitet.

Jag tror att det behövs en betydlig skärpning när det gäller hänsynsreglerna och framför allt tillsynen på de enskilda avloppen för att något ska hända. För att lyckas skulle regeringen behöva ha en strategi gentemot de lokala tillsynsmyndigheterna.

Herr talman! Även transporter är en viktig fråga. När det gäller att transportera till exempel olja på Östersjön vet vi att det är ett känsligt kapitel. Jag skulle här vilja peka på något som kanske för många är rent abstrakt och teoretiskt men faktiskt är fullt möjligt, nämligen att vi skulle få en oljeutvinning i Östersjöområdet, det vill säga en prospektering efter olje- eller gasfyndigheter i Östersjöområdet, vilket skulle kunna få enorma konsekvenser för det marina livet i Östersjön.

Där hade det varit lämpligt att vara mer konkret och sätta ned foten. Vad är egentligen regeringens position när det gäller oljeutvinning i Östersjön? I dagsläget är det åtminstone fullt möjligt och legalt att ansöka om en sådan. Vill man verkligen göra något åt Östersjöfrågorna måste man också kunna sätta ned foten så, lite mer temporärt.

Därmed har jag nämnt några få av de frågor som vi har debatterat en del i utskottet under beredningen. Jag skulle också kunna peka på det

som var uppe i den senaste debatten, det vill säga kemikalierna. Det är väldigt mycket kemikalier som passerar genom vattensystemen.

Ett förslag som Miljöpartiet har rest sedan tidigare och kommer att resa igen om att Sverige måste agera inom EU för att få till varulagstiftning även för textilier i fråga om kemikalier, ett så kallat textil-ROHS-direktiv eller något liknande. Det är något jag står bakom som vi lyfter upp även i det här betänkandet.

Också för flera av de djur som lever i Östersjön och Västerhavet hade det varit lämpligt att man hade föreslagit lite mer konkreta åtgärder. Vi vill speciellt peka på den prekära situationen för ålen, som inte bara simmar igenom Östersjön och finns i Västerhavet utan också finns i våra älvar och sjöar. Med den i stort sett 99-procentiga utrotning av ålen som vi har i de områdena skulle ett totalstopp vara den enda åtgärd som vore acceptabel, om vi verkligen ville stå på djurens sida i den frågan.

Med det, herr talman, vill jag ställa mig bakom de reservationer som Miljöpartiet har lämnat under beredningen, men av tidsskäl yrkar jag bifall till enbart reservation 9 om skatt på handelsgodset och reservation 25 om förbud mot oljeborring i Östersjön.

Anf. 109 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! Det handlar om två motioner från Socialdemokraterna som Sverigedemokraterna har valt att ställa sig bakom. Det handlar dels om att Sverige ska verka för att storskarven stryks från EU:s lista över hotade fågelarter, dels om att vi vill verka för att införa allmän jakt på skarv.

Det är en fråga som Sverigedemokraterna ägnade visst utrymme i sin EU-vals kampanj 2009. Av den anledningen tycker vi att det är naturligt att vi ställer oss bakom de här motionerna. Det är naturligtvis för att ytterligare sätta press på regeringen för att få till stånd en lösning beträffande den problematik som jag tänker prata om nu.

Det handlar om en fågelart som tidigare har varit utrotningshotad. Nu är det snarare tvärtom. Den har kanske blivit ett skadedjur som över-svämmar vissa områden i Sverige och inte bara är en konkurrent till yrkesfiskarna utan också ödelägger naturområden där den häckar.

Många av er har kanske sett, när ni är ute och åker färja eller liknande, att det finns öar som är helt täckta av fågelspillning, och träden dör. Det liknar mer någon rekvisita från någon skräckfilm än natur.

Fågeln äter också väldigt stora mängder fisk och blir därmed en konkurrent till oss människor om födan. Utan att ge mig in på några exakta siffror: Vid en snabb huvudräkning kommer jag fram till att det handlar om flera procent av den fisk som vi människor gör anspråk på i till exempel Östersjön.

Mot den bakgrunden anser vi från Sverigedemokraterna att Sverige bör verka för att allmän jakt på skarv införs och att skarven stryks från EU:s lista över hotade fågelarter.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 33.

Anf. 110 ÅSA ROMSON (MP) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att begära replik när du tar upp frågan om skarv, Josef Fransson. Du tar upp den framför allt ur två synvinklar.

Det ena problemet med skarven är att den äter upp den fisk som snarare vi ska äta eller som fiskarna ska fiska upp och sälja, och så ska vi äta den. Det andra problemet är att spillningen förstör de här öarna.

Jag börjar med det sistnämnda. Jag har ganska nyligen läst forskarrapporter där man gjort stora utredningar om vad som händer med de här öarna i ett livscykelperspektiv, om man säger så. Det finns flera forskare som pekar på att de här öarna lever upp med en betydligt starkare biologisk mångfald och en starkare växtlighet över tid. Allting handlar liksom om vilket tidsperspektiv man har.

Träd dör i Sverige. Det gör de även på andra håll. Ibland dör de av en naturlig uppsättning av fåglar, så att säga. Ibland dör de av andra skäl. Det skulle vara spännande att höra om du menar att alla djur som förstör andra växter måste skjutas av för att hållas nere.

I och med havsörnens utbredning minskar också skarvstammen just nu, snarare än ökar.

Den andra anledningen till att man skulle jaga skarv var att de äter upp för mycket fisk. Det finns många rovdjur i den svenska faunan som äter djur som även människan kan äta och leva av. Det finns djur som äter växter som vi också vill äta. Rovdjuren och även växtätarna är naturligtvis någon typ av konkurrenter till oss.

Frågan är: Är det då rätt av oss människor att skjuta av de här stammarna, och till vilken nivå i så fall? Ska några skarvar få lite fisk, eller ska vi bli det enda rovdjuret som är kvar om man ska använda den politik som du företräder?

Anf. 111 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan inte påstå att jag likställer djur och människor. Och vi har väl en framtid framför oss där mat helt enkelt inte räcker till för att föda jordens befolkning. Därför tycker jag att det är en relevant sak att ta upp om vissa djur i viss utsträckning blir konkurrenter om vår föda. Det tycker inte jag är någonting konstigt.

När det gäller återväxten på de här öarna, som jag hävdar blir nästan som spökrekvisita, är det möjligt att Åsa Romsson har rätt. Men det är åtminstone någonting som många människor ute i landet upplever som ett problem. Då tycker jag att det är rimligt att ta upp det.

Anf. 112 JENS HOLM (V):

Herr talman! Ja, vi har nu att debattera och, senare i eftermiddag, ta ställning till regeringens förslag till åtgärder för ett levande hav.

Om vi skulle blicka ut över Östersjön och tänka oss Östersjön som ett vanligt landskap på land skulle vi se ett tyst och öde landskap. Östersjön är nämligen ett djupt sargat hav. Det är ett sargat hav på grund av stort fiske. Det är ett sargat hav på grund av en extrem transportbelastning. Det är ett sargat hav på grund av stora utsläpp från vår trafik, från industrier och inte minst från jordbruket.

Regeringens förslag är välkommet. Många åtgärder måste vidtas. Jag tycker också att det finns en hel del bra förslag som regeringen kommer med. Det är bra att man inrättar en havsmyndighet, till exempel. Det är bra att man försöker ta ett helhetsgrepp på havsmiljöfrågorna.

Men samtidigt kan jag inte låta bli att tycka att det här förslaget i vissa avseenden innebär en förlorad chans att komma till rätta med några

av de verkligt svåra problemen inte minst för Östersjön men även för Västerhavet.

Jag tänker inte minst på jordbruket och på att regeringen har avskaffat skatten på handelsgödsel. Vi vet att ungefär hälften av alla utsläpp av kväve och fosfor kommer från jordbruket, och om vi sätter ett pris på utsläppen innebär det en god möjlighet att just komma till rätta med de utsläppen. Det är en princip som vi använder oss av i alla andra sammanhang, nämligen att förorenaren ska betala. Visst är det märkligt att just vad gäller jordbruket och just vad gäller konstgödslet har regeringen tagit bort den skatt som vi rödgröna tidigare införde. Det innebär att utsläppen av kväve och fosfor, enligt mig, kommer att öka i Östersjön. Det kommer att förvärra övergödningen, och det är ett extremt stort problem.

Regeringen säger sig vilja komma till rätta med kemikalier. Såvitt jag förstår kommer man att presentera en kemikaliestrategi nästa år. Det är bra. Miljöministern har aviserat ett förbud mot kemikalien bisfenol A. Det tycker jag också är bra. Men visst är det märkligt att man samtidigt släpper det tidigare förbudet mot kemikalien deka-BDE. Det är alltså ett bromerat flamskyddsmedel som vi tidigare hade ett förbud mot.

Vi ska komma ihåg att även om den här användningen pågår på land läcker kemikalierna ut i Östersjön och kommer att drabba livsmiljön i Östersjön och de djur som lever där.

Det är därför det är viktigt att vi ser kemikalierna som någonting som inte bara finns här. De påverkar också Östersjön. Det är därför som jag i Vänsterpartiet och alla vi rödgröna tycker att det är viktigt att vi kan återinföra ett förbud mot deka-BDE. Vi har en reservation, och det är reservation nr 14, som jag härmed vill yrka bifall till.

Det finns en mängd andra viktiga reservationer som jag inte har tid att gå in på. Men vi rödgröna har lagt fram flera gemensamma förslag om att vi vill komma till rätta med det marina skräpet. Vi i Vänsterpartiet vill särskilt se åtgärder för en övergång till alkylatbensin, som skulle minska utsläppen av kolväten och kväveoxider. Vi i Vänsterpartiet vill också, tillsammans med Miljöpartiet, ha ett stopp för fiske av ål. Vi måste stoppa bottentrålningen.

Åsa Romson nämnde tidigare vikten av att sprida djurhållningen. Det är också ett viktigt förslag från oss rödgröna. Nu är det ett stort problem att djuren finns på ett ställe – det leder till stora utsläpp – och växtodlingen är på ett annat. Man har egentligen brutit den kedja eller den naturliga cirkel som borde finnas i jordbruket, där djuren helt enkelt konsumerar det som man odlar på platsen.

Allt det här är viktiga reservationer som jag förstås stöder. Av tidskäl skulle jag främst vilja yrka bifall till reservation 14 om deka-BDE. Men jag vill också understryka vikten av reservation 40 som rör utfiskning i fattiga länder. Vi vet att EU:s fiskepolitik delvis handlar om att man sluter avtal med fattiga länder så att europeiska fiskeflottor kan komma dit och suga ut deras hav på fisk.

Det innebär att man äventyrar möjligheten för lokalbefolkningen att leva vidare där. Man förstör förstås också hela den biologiska mångfalden när det här leder till ett stort överfiske.

Vi rödgröna har en reservation, och det är reservation 40. Den yrkar jag härmed bifall till. Där vill vi att regeringen på EU-nivå alltid ska verka för att man ska säga nej till de här avtalen.

Jag skulle vilja avsluta med en annan dimension. Det rör klimatförändringarna. Klimatförändringarna rör ju inte bara klimatet på land. Om utsläppen av växthusgaser ökar och temperaturen höjs påverkar det självklart också våra hav. I och med uppvärmningen av haven får vi stora problem med algbloomning och övergödning. De processerna går ännu snabbare. Vi får också en form av återkopplingsmekanismer. Haven blir varmare, och de värmer i sin tur land ännu mer, och klimatförändringen går än fortare.

Nu när klimatförhandlingarna i Cancún precis har startat kan jag inte nog understryka vikten av att vi här i Sverige tar ansvar för våra utsläpp och att vi ser till att radikalt minska dem. Det tycker jag inte att den här regeringen gör.

En bärande del i den här regeringens politik är att man köper billiga utsläppskrediter i fattiga länder. Det innebär att man skjuter den viktiga klimatomställningen långt på framtiden, och det drabbar även havet.
(Applåder)

Anf. 113 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Vi har i dag att diskutera och besluta om förslag om havsmiljö som grundar sig i en skrivelse från regeringen, ett antal följdmotioner och ett antal motioner från den allmänna motionstiden.

Herr talman! Jag vill redan nu påpeka att jag kanske kommer att ge en lite mer positiv bild av läget än vad de tidigare talarna har gjort i sammanhanget. Jag ska börja med att säga några ord om skrivelsen.

Regeringen beskriver i skrivelsen vad man gör för att bevara och skydda havsmiljön i Östersjön och Västerhavet. Man betonar särskilt i denna hur viktigt det är att Sverige lever upp till vad vi har kommit överens om tillsammans med andra länder.

Man beskriver också vad man vill med det internationella arbetet och vad man gör åt övergödning, för ett rent och giftfritt hav samt för bevarande och hållbart nyttjande av havet och dess resurser.

Havsmiljön är en av våra stora och svåra miljöutmaningar. Det är också skälet till att regeringen efter att den tillträdde 2006 såg till att ge havsmiljön en nödvändig prioritet. Vi har med detta kunnat gå från en otydlig budgetpost till miljardsatsningar på området som vi inte har sett maken till tidigare.

Situationen är alltså oroande för Östersjön och Västerhavet. Östersjön är ett känsligt innanhav som tydligt påverkas av saker som jordbruk, trafik, avlopp och annat. Länge har vi i Västerhavet kunnat se ett fiske som har gått långt utöver vad som är långsiktigt hållbart.

Med grund i de stora miljöutmaningar vi har är det avgörande och viktigt att regeringen så tydligt prioriterar havsmiljöfrågorna. Det gör man med avsatta pengar, internationellt arbete och en lång rad av konkreta saker som görs för att verkligen kunna göra skillnad.

Det handlar till exempel om bildande av marina reservat, bildande av en marin nationalpark, lokala vattenvårdssatsningar, musselodlingar, avgiftssystem för kväve och fosfor, förbud mot utsläpp av toalettavfall, förvaltningsplaner för olika fiskarter och inrättande av en havsmiljömyndighet. Det är en lång rad saker som görs och som man nu överväger att införa för att göra skillnad vad gäller denna viktiga miljöutmaning.

När det gäller Östersjön är övergödning kanske det riktigt stora problemet. Den är också som många av våra miljöutmaningar internationell till sin natur och måste därför mötas med internationella svar. Vi har EU-samarbetet. Men närmast i det här fallet är det viktigt att vi arbetar inom ramen för Helsingforskommissionen så att vi får med alla länder runt Östersjön.

Där har man till exempel när det gäller övergödning kommit överens om minskade utsläpp vad gäller fosfor och kväve, åtgärder för fosforrening och införande av fosfatfria tvättmedel i alla länder. Det är sådant som man kommit överens om i det arbetet. Det är lite viktigt att påpeka. Det är jätteviktigt att vi gör saker i Sverige. Men vi får heller inte glömma bort att vid ett utsläpp är en åtgärd i ett annat land lika viktig som det som sker i Sverige. Alla länder runt Östersjön är lika viktiga i det här sammanhanget. Man kan inte nog betona vikten av detta.

Det finns också arbete med farliga ämnen i detta samarbete. Det är likadant med den biologiska mångfalden. När det gäller den biologiska mångfalden kanske det tydligast syns i fisket. Det är ett område där man fattar gemensamma beslut inom EU. Vi har fortsatt stora utmaningar där. Men det är värt att stanna upp och också se att det har gjorts viktiga framsteg.

Om vi historiskt har haft jättestora problem har vi nu stora problem framför oss. Men man kan i en miljödiskussion glädjas åt att allt inte är i svarta färger. Vi har förvaltningsplaner på plats för många fiskarter såsom torsk. Det är planer som bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet för att vi ska kunna ha en hållbarhet i bestånden och också för att vi som människor ska kunna leva långsiktigt av vad havet har att ge i dessa fall.

Jag går sedan över till sjöfarten. Sjöfartens miljöutmaningar är avgörande för både Östersjön och Västerhavet. Jag skulle vilja börja i en lite annan ända. Det är också viktigt att betona att sjöfarten är viktig för Sverige och vårt välstånd. Tillgången till goda kommunikationer är helt avgörande för att transportera människor och gods till och från Sverige. Kommunikationer är lite som ett blodomlopp i vår ekonomi.

Tillgången till goda kommunikationer är avgörande för att vi ska kunna få en väl fungerande och bra ekonomi. Det i sin tur är helt avgörande för att vi ska kunna ha en offensiv och bra miljöpolitik som vi har. Det finns till dels miljöfordelar med sjöfart med långvariga transporter. Men med det följer också en hel del utmaningar framför allt när det gäller utsläpp, miljöpåverkan och risker för olyckor och tillbud.

När det gäller det senare tror jag att vi i Sverige tillsammans med andra länder har mer att göra när det handlar om spaning, övervakning och beredskap för att ta sig an eventuella olyckor och tillbud. När det gäller miljöpåverkan är vår inriktning från Alliansens sida att detta transportslag liksom andra transportslag självklart ska bära sina egna miljökostnader.

Man ska i sammanhanget se att med de miljöutmaningar som finns inom sjöfarten händer det också en del. I min hemstad Göteborg finns Lighthouse, forskningsprojektet inom Chalmers där det sker mycket spännande forskning i framkant på miljörelaterade områden inom sjöfarten. Det gäller fartygskonstruktion, framdrivning, operationell drift av fartyg och logistiklösningar. Det är sådant man tittar väldigt mycket på.

Det säger jag inte bara som civilingenjör och teknikintresserad utan därför att det är viktigt att se att de beslut som vi fattar i miljöpolitiken om lagstiftning och styrmedel också måste paras med forskning och teknisk utveckling.

Jan-Olof Larsson var tidigare inne på detta med barlastvatten och en barlastkonvention. Det kan vara ett exempel på detta. Vi önskar att fler länder skriver under konventionen så att den kan komma till verklighet. Det är ett bra politiskt beslut som behöver komma till i den delen. Om det införs ställs tydliga krav på skifte av vatten eller rening, och man skärper kraven ett antal år framåt i tiden.

Det är också viktigt att se att om vi fattar den typen av beslut ska det paras med forskning och teknikutveckling. Det måste komma fram ny teknik för rening av barlastvatten i befintliga fartyg och kommande fartyg som byggs. Det måste gå hand i hand på detta område liksom på andra miljöområden.

Jag tycker att man ska betona just forskningen särskilt. Jag tror att vi jämte lagstiftning och styrmedel vi fattar beslut om har en viktig politisk uppgift att lägga en grund för forskning och teknikutveckling. Det handlar om att över tid få fram olika typer av produkter, tjänster och lösningar som på olika sätt kan användas för att ta sig an miljöutmaningar. Det handlar om att minska problemen och i vissa fall eliminera miljöutmaningarna.

Det är viktigt att den forskningsproposition vi har som löper 2008–2012 innebär det största resurstillskottet någonsin till svensk forskning. Miljö är av särskild vikt inom forskningspropositionen med direkta pengar till universitet och högskolor, nya pengar till forskningsråd såsom Formas men också en särskild inriktad satsning till miljö- och klimatrelaterad forskning.

Situationen i Östersjön och Västerhavet är fortsatt oroande. Därför är det avgörande och viktigt att Alliansen så tydligt prioriterar havsmiljöfrågorna med pengar, internationellt arbete och en lång rad saker som är genomförda och är på gång att införas. På det sättet gör vi verkligen en miljöskillnad.

Herr talman! Med det känner jag mig trygg med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 114 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! När Lars Hjalmered beskriver vad regeringen har gjort och gör finns det en del sanningar i det och en del i och för sig väl optimistiska och positiva ordalag. Det har du all rätt att säga.

Du säger att regeringen har infört ett avgiftssystem för kväve och fosfor. Jag vill hemskt gärna att du redovisar det för mig. Det läste inte jag i betänkandet på något vis. Det kunde vara intressant för fler att få ta del av det.

När det gäller barlastkonventionen och den delen ska vi förlita oss till forskningen. Vi har besökt företag i Sverige som i dag har utrustning som fungerar. Vi har ett hotat hav, och detta är ett av de största miljöhot vi har mot våra hav.

Vi kan alltid driva forskningen ett steg längre. Men det får inte hindra oss att göra det vi kan göra i dag. Vi har klassat Östersjön som ett PSSA-

område. Vi kan införa specifika krav för det området. IMO är med och klassar PSSA och är de som har drivit barlastkonventionen. De talar om hur farligt det är att flytta organismer runt om våra världshav och hur det hotar haven. De är en av de instanser som gör det.

Jag vill ta upp något jag tog upp i mitt anförande, nämligen kalkningen. Det är ett av de mest framgångsrika miljöprojekt vi har haft i Sverige rent allmänt och i övrigt för fisket. Här kommer signaler från regeringen och myndigheter att man ämnar dra ned på resursen till kalkningen. Kan du, Lars, stå här och företräda regeringen och säga att ni inte kommer att göra det? Jag är djupt oroad för att det här ska ske.

Anf. 115 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! Jag gav ett antal exempel i mitt anförande. Jag pratade om nationalparker, musselodlingar, lokala vattenvårdssatsningar och andra saker. Jag nämnde att det är saker vi har gjort, saker vi gör och saker som är på gång. Vår inriktning när det gäller avgiftssystemet för kväve och fosfor är att vi har en önskan om att få in principen att den som nyttjar och brukar detta ska betala. Vi ska också vara ärliga och säga att det är komplext att titta på hur ett sådant system kan införas, till exempel om ett sådant system ställs mot taknivåer på utsläpp. Vår inriktning är att systemet ska införas och att vi får en sådan princip, men vi ska också ha en ödmjukhet i detaljerna i sammanhanget.

När det gäller barlastvatten är vår inriktning att konventionen bör införas. Vi tycker att den är bra. Vi ser tydligt att den kan göra miljönytta. Det finns verkliga risker med barlastvatten, till exempel vid skifte av vatten. Vi kan se att Sverige tillsammans med andra länder runt Östersjön driver att konventionen borde införas. Inom till exempel Helcom-samarbetet lyfts områden fram i Nordsjön där fartyg som kommer från Östersjön kan skifta vatten. Vi skulle gärna önska att fler länder skrev under konventionen så att den kan införas redan i morgon.

Men där är vi inte. Då kommer vi politiskt in i balansen mellan nationella åtgärder och internationella åtgärder. Du och jag kan vara överens om att göra något i Sverige rätt omgående, men nackdelen med det är att det får begränsad effekt. Då får vi ställa det mot att se om det går att få en internationell överenskommelse. Det skulle bli väsentligt mer kraftfullt och en bättre väg att gå.

Anf. 116 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Egentligen vill jag inte veckla in mig i andra frågor, men jag skulle hemskt gärna vilja ha ett svar på frågan om kalkningen. Jag hoppas att du skriver upp frågan först på listan, Lars Hjälmered, så att du kan svara på hur ni ställer er i frågan hädanefter.

Sedan var det frågan om barlastkonventionen. Miljöministern sade, när jag träffade miljöministrarna vid Nordiska rådets möte i Reykjavik, att den frågan är en nationell angelägenhet. Det oroar mig.

Vi har drivit igenom med starkt stöd från de borgerliga att Östersjön ska vara ett särskilt skyddat havsområde. Här finns möjligheten, utan att barlastkonventionen har gått igenom, att driva frågan om att alla fartyg som går in i Östersjön ska ha ett sådant system som förhindrar att främmande arter sprids i vattnet. Det går an att kräva utan konventionen. Jag hoppas att vi kan vara överens om att det är oerhört viktigt. Hundratal

främmande arter av organismer som påverkar ekosystemet har redan i dag kommit in i Östersjön. Därför behövs snabba beslut.

Anf. 117 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! Vår inriktning när det gäller barlastvatten är att konventionen ska införas. Den är helt nödvändig. Med ett beslut och framtida teknik kan vi få stor miljönytta i sammanhanget. Det är ett stort miljöproblem och en stor miljöutmaning. Det är verkligen vår inriktning.

Vad kan göras nationellt och vad kan göras internationellt? Det är klart att vi kan landa i att Sverige ensidigt gör något, men jag tror inte att miljönyttan blir så stor. Jag skulle snarare eftersträva att nå en internationell överenskommelse. Då får vi större kraft bakom kraven.

Jag ska svara på frågan om kalkningen, så att vi ändå blir på gott humör. Försurande ämnen som går ut i luften minskar trots allt i Sverige. Naturvårdsverket har fått ett uppdrag av regeringen att se över en långsiktig plan för kalkning. Det är något som vi verkligen spänner ögonen i. Vår inriktning är att kalkning ska fortsätta till dess att vattensystemen har återhämtat sig så att vi kan leva upp till miljö kvalitetsmålet om levande sjöar och vattendrag. Det är vår inriktning.

Herr talman! Som avslutning kan man när man lyssnar på Jan-Olof Larsson få intrycket av att ingenting sker. Så är det naturligtvis inte. Det är miljardsatsningar på området. Det skjuts till både pengar och konkreta åtgärder mot övergödning inom Helcomsamarbetet. Det handlar om avlopp, förstärkningar av landsbygdsprogrammet och en lång rad andra saker. Vi lägger stor kraft bakom orden om prioritering av havsmiljön.

Anf. 118 ÅSA ROMSON (MP) replik:

Herr talman! Jag blev lite nyfiken och vill höra mer om Lars Hjalmereds spekulationer om ny teknik och innovationskraft för inte minst transportsektorn inom sjöfarten. Forskning är viktigt, och du är värtalig i frågan. Men forskning förutsätter att metoder och annan teknik som tas fram är lönsamma. Om det fortfarande är lönsamt att inte göra en omställning är det svårt att få en drivkraft i forskningen. Det är viktigt, särskilt när vi tittar på kvalitet i havssammanhang.

Sjöfarten är en av de transportgrenar som längst har dragits med gamla tekniker på motorsystem. De kan använda slasket på oljesegment som blir kvar i raffinaderierna. Det betyder att det därmed är fråga om smutsiga oljor. En del av detta hänger ihop med att det är internationell sjöfart. Det är svårt att reglera bunkerolja. Men framsteg har gjorts genom initiativ från bland annat flera innovativa hamnar i Sverige.

Hur är din syn på hur långt man kan driva miljökraven för att det ändå ska vara möjligt att få lönsamhet i eller incitament för att införa tekniken, att det inte bara ska vara fråga om att skjuta till forskningspengar och intressanta forskningssamarbeten? Vi måste från den lagstiftande församlingens sida backa upp den teknik som finns eller ska införas i företagen, hos hamnar eller hos andra sjöintresserade aktörer.

Anf. 119 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande är vår inriktning att det här transportslaget, liksom andra, ska bära sina egna miljökostnader. Det är vår principiella utgångspunkt för sjöfarten.

Mycket som gäller sjöfarten bestäms av internationella regelverk, till exempel inom ramen för IMO. Vi önskar att sjöfarten nu förs in i hand- deln med utsläppsrätter. Det tycker vi vore bra. Vi kan se att politiken i övrigt redan har fattat beslut när det gäller Östersjön om krav på dub- belskrov vid transport av olja. Vi har en viktig roll att spela politiskt.

Vi skulle gärna ta vidare steg. Sverige har till exempel tillsammans med länderna runt Östersjön pratat om frågan om toalettavfall från kryssningsfartyg. Med målet att få ett förbud mot utsläpp i Östersjön kan man agera gentemot IMO. Det är något tydligt.

Sedan måste detta bäras av. Det är lite av vad Åsa Romson är inne på. Vad gör vi för insatser i Sverige för att få konkurrenskraft gentemot andra länder? Ett konkret exempel är kraven på svavelinnehåll i bränsle. Det kommer att införas krav på 0,1 procent i det område som bland annat täcker Östersjön och Västerhavet medan det i Medelhavet är 0,5 procent. Det är lite problematiskt. Inte så att vi har en direkt konkurrenssituation mellan fartyg i dessa båda hav, men det är svårt att hävda att Medelhavet skulle vara mindre utsatt miljömässigt än vad Östersjön eller Västerhavet är. Det är ett exempel på något där jag tycker att vi borde ha gemen- samma regelverk i hela EU-området. Det är en fråga vi driver.

Anf. 120 ÅSA ROMSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tolkar inlägget som att problemet är att det är krav på 0,1 procent för svavelhalter i Östersjön, inte att det fortfarande är 0,5 procent i Medelhavet.

Om man driver resonemanget att det inte går att göra något innan alla andra länder gör något kommer få länder någonsin att göra något. Det exemplet har vi sett inte bara på havspolitikens område utan också på en rad miljöområden. Det är trots allt så att vi drivs framåt när aktörer eller länder är beredda att säga att de vill satsa på något som de tycker är rim- ligt.

Finland har i flera år haft förbud mot toalettavfall från fritidsbåtar. Det reser ändå starka motsättningar i Sverige när man tänker sig att in- föra samma förbud här många år senare. En miljöpolitiker från regering- ens sida behöver verkligen hitta argumenten för att stå för vad man anser vara rimliga gränser här. Vad är det som är orimligt med 0,1 procents gräns för svavelhalten för de fartyg som går i Östersjön med tanke på att vi ser konsekvenserna i lokalområdet?

Herr talman! Jag är inte helt nöjd med sättet att resonera, det vill säga att vi inte ska göra något innan någon annan har gjort något, att ny teknik gärna får stödjäs av forskning men att nya höjda miljökrav inte är en väg framåt. Det kommer inte att bli ett framgångsrecept i svensk miljöpolitik.

Anf. 121 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! Jag tror att Åsa Romson gjorde en egen tolkning, och en ganska felaktig egen tolkning. Det jag säger om svavelinnehållet i bräns- len i Östersjön kontra Medelhavet är inte att det är fel nivå i Östersjön. Jag bara konstaterar att det är olika nivåer, och jag skulle önska att det vore samma. Om vi fastnar för 0,1 borde det vara det i Medelhavet också. Vi kan se att det finns en konkurrenssituation i den delen, att många av rederierna finns över hela världen, och det är svårt att hävda ur miljösynpunkt att Medelhavet skulle vara mindre utsatt än Östersjön. Jag

menar att det då är eftersträvansvärt att vi försöker hitta gemensamma regelverk i den mån det går.

Man kan också få intrycket av Åsa Romson att ingenting sker i Sverige, att Sverige inte vill gå före på något sätt. Så är naturligtvis inte fallet. Vi kan se att vi har en otroligt ambitiös havsmiljöpolitik, som har gått från otydlig budgetpost till miljardsatsning med en lång räckvidd av konkreta åtgärder.

Anledningen till att jag lyfte fram forskningsspåret i mitt anförande var att jag tycker att det som sker på Chalmers är lite intressant. Det handlar om offentliga skattepengar, det vill säga att vi som politiska beslutsfattare kan ta vårt ansvar, att vi jämte beslut om lagar och jämte beslut om styrmedel lägger en grund för forskning. Men också branschen är inne där. Branschen har gått in med 100 miljoner kronor, om jag minns rätt, för att man ska kunna forska om att konstruera nya fartyg till exempel.

Detta kombinerat med att vi tar vårt politiska ansvar och ställer tydliga krav, utifrån principen att den som brukar, förbrukar och förstör ska betala för sig, är en bra kombination sammantaget. Det är inriktningen på vår politik.

Anf. 122 LARS TYSKLIND (FP):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Det är ett imponerande antal reservationer, som jag egentligen inte tycker speglar bilden. Det finns betydligt mer samsyn i de här frågorna om nödvändiga åtgärder på havsmiljöområdet än vad 40 reservationer speglar. Men det är väl bra för debatten att vi har lite olika vinklar på det hela.

Jag vill instämma i Jan-Olof Larssons beskrivning av hur vi har hamnat där vi är i dag med havet, alltså att det som inte syns finns inte. Det är allmänningens förbannelse, att ingen tar ansvar.

Jag kan även hålla med Jens Holm när han säger att Östersjön är ett sargat hav. Där är vi – den bilden har vi nog tillsammans. Därifrån är vi på väg.

När det gäller havsmiljön gjorde alliansregeringen ett viktigt avstamp när man lade fram propositionen *En sammanhållen svensk havspolitik* våren 2009. Nu ser vi fortsättningen på det resonemanget i skrivelsen *Åtgärder för levande hav*. Där redovisas det fortsatta arbetet för att förbättra, bevara och skydda havsmiljön både i Östersjön och i Västerhavet. Västerhavet kanske inte är direkt sargat, men det är också en ganska sjuk patient.

När det gäller anslagsfrågan, som har varit uppe tidigare i dag, startade det de facto med att alliansregeringen samlade ihop en havsmiljard. Den följs nu upp, och det är det som är det viktiga. Det viktiga var kanske inte att samla ihop den en gång, utan det viktiga är att behålla anslagsnivån och behålla prioriteringen av havsmiljön.

Utifrån den beskrivning som vi har gemensamt är det viktigt att se att detta var en av de frågor som alliansregeringen prioriterade allra högst efter det att man tillträdde 2006. Det hela präglas mycket av en helhets-syn och att många åtgärder måste sammanfalla. Det finns inga universal-lösningar. Det präglar skrivelsen, där det finns en beskrivning av ett gytter av åtgärder inom många områden.

Skrivelsen innehåller en genomgång av centrala områden i havsmiljöarbetet. Det handlar om det internationella havsmiljöarbetet, åtgärder för minskad övergödning, åtgärder för ett rent och giftfritt hav, ett hållbart nyttjande av havet och dess resurser, där fisket kanske är mest påtagligt, samt frågor kring kulturarv och kulturmiljö.

När det gäller havsmiljön handlar det om ett brett arbete internationellt, nationellt och naturligtvis också lokalt. Till syvende och sist handlar det om att någon enskild person måste göra en insats. Det kan vara lantbrukaren som engagerar sig i Greppa näringen och vidtar åtgärder för att utifrån sitt perspektiv minska belastningen på Östersjön när det gäller gödningsmedel. Det kan vara småhusägaren som tar till sig att det enskilda avloppet inte fungerar så bra, genomför en förändring och söker och får ROT-avdrag för det. Ser man till helheten här finns sådana åtgärder beskrivna i skrivelsen.

Herr talman! När det gäller internationell samverkan har många konstaterat att den är en absolut nödvändighet för havsmiljöns skull. Havsmiljön delar vi ju med så många andra. Det är också ställt utom allt tvivel att alliansregeringen och Sverige har prioriterat det internationella arbetet. Även detta sker på många fronter.

Vi har arbetet inom EU. Vi har Östersjöstrategin, men även kopplat till det är Helcom, som är nära när det gäller arbetet kring Östersjön. Det är Ospar när det gäller Västerhavet. Sedan har vi Ices, Internationella havsforskningsrådet, som det är viktigt att arbeta i. Vi har också IMO när det gäller sjöfarten, som många har tagit upp.

En annan sak som är viktig är att man inte får se havsmiljöarbetet som något slags ö utan att man integrerar det med andra politikområden. Fisket, jordbruket, kemikalier, transporter och även regional tillväxt är den typ av politikområden som man måste koppla detta till.

Herr talman! Om vi då tittar på EU:s strategi för Östersjöregionen ser vi att det var just den som Sverige prioriterade nästan högst under sitt ordförandeskap hösten 2009, och den antogs också under ordförandeskapet i december 2009. Huvudsyftet med strategin är att samordna arbetet på EU-nivå, regional nivå och nationell nivå och då kopplat till konkreta åtgärdsplaner. Det är väldigt viktigt. Man kan prata om miljön, men man måste vidta konkreta åtgärder. I detta finns naturligtvis åtgärder på olika nivåer, men man kan även se att enskilda aktörer som fiskare, jordbrukare och kommuner kan få stöd för projekt för just havsmiljön som är kopplade till den här strategin. Vi fick även en skrivelse under våren där regeringens arbete med Östersjöstrategin beskrivs.

När det gäller fiskeripolitiken, som vi också har varit inne på, är den pågående reformeringen av den gemensamma fiskeripolitiken ett av våra gyllene tillfällen att göra långsiktiga förändringar så att vi kan få ett långsiktigt hållbart fiske. Det gäller att få till en långsiktigt hållbar fiskeförvaltning där vi kan ha regional förankring. De långsiktiga återhämtnings- och förvaltningsplanerna är centrala i det sammanhanget. I miljö- och jordbruksutskottet har en fiskerigrupp tidigare i dag diskuterat just dessa frågor.

Den politiska beslutsprocessen inom EU måste förändras – vi måste gå från kortsiktiga politiska beslut till långsiktiga beslut som bygger på ekosystemansatser, återhämtningsplaner och de vetenskapliga råden.

Sverige har 2010–2012 en viktig roll som ordförande inom Helcom. Det ger oss en möjlighet att driva på genomförandet av aktionsplanen för Östersjön, eller Baltic Sea Action Plan – det låter mer dramatiskt att säga så. Jag gör nog den bedömningen att övergödningen är den största utmaningen. Den bördefördelning som finns där, som vi har att förhålla oss till, innebär att varje land måste göra sin del. Den stora styrkan i aktionsplanen är att man har kommit så pass långt att det är så konkret.

Annars kan man se i skrivningarna här att det handlar om så mycket annat. Det handlar om raka, enkla saker som vänder sig till enskilda medborgare, som ROT-avdrag för enskilda avlopp, som jag nämnde. Värt att nämna är även bidragen till lokala vattenvårdssatsningar.

Det finns till exempel en reservation om båtottenfärger, och det är viktigt att stimulera för att få fram alternativ till giftiga färger. Jag kan hålla med om mycket av det som står i den reservationen, att vi naturligtvis ska följa lagar och förordningar. Men det är lättare att driva dessa frågor om det finns tydliga alternativ, och det finns faktiskt i detta sammanhang och som stöds av LOVA-bidragen.

När man tar del av denna skrivelse är det ganska lätt att se att regeringen utan tvivel har detta som ett högt prioriterat område för att återställa och skydda havsmiljön och att helhetssynen är satt i fokus. Det finns alltså inte en lösning utan en mångfald av lösningar.

Jag kan göra ytterligare en kommentar kring de 40 reservationerna. Mitt intryck är att det finns otroligt många goda ambitioner. Jag håller med om det. Det är många i oppositionen som har välkomnat många av regeringens förslag. Jag ser även i reservationerna att det finns många goda ambitioner. Men jag tycker ändå att skrivelsen i sig ger svar på många frågor och visar den prioritering som finns. Som jag sade i början tror jag inte att skillnaderna här är så stora som man kan få intryck av.

Skrivelsen visar med största möjliga tydlighet att detta är ett prioriterat område. Jag kan, som någon uttryckte det, lugnt yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anita Brodén och Nina Lundström (båda FP).

Anf. 123 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Lars Tysklind för hans inlägg. Jag är beredd att instämma i det han sade i frågan om övergödningen. Det är kanske den viktigaste frågan om vi ska komma till rätta med de stora problem som finns, inte minst för Östersjön som har blivit ett sargat hav, något som ingen av oss vill att Östersjön ska vara.

Därför förstår jag inte när i synnerhet Folkpartiet går emot vårt förslag – reservation 9 – om att vi ska införa en skatt på handelsgödsel. Jag tror att Folkpartiet är det borgerliga parti som mest omfamnar principen om att förorenaren ska betala och att vi ska ha miljöstyrande skatter och avgifter. Du får nog ta och förklara varför ni inte vill ha en skatt på handelsgödsel, Lars Tysklind.

Anf. 124 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Jens Holm säger att Folkpartiet kanske var det borgerliga parti som var mest tveksamt till att ta bort detta. Men det fanns ändå så pass starka argument för att nyttan av detta inte uppvägde nackdelen i konkurrensförutsättningar för det svenska lantbruket.

När man nu ser Baltic Sea Action Plan och den bördefördelning som finns är det ändå de totala utsläppen av kväve och fosfor som är det viktiga. Det finns både ren lagstiftning kring skyddszoner och många frivilliga åtgärder och informationsåtgärder. Vad vi kan se kommer Sverige ändå att kunna uppfylla detta krav.

Att just handelsgödselskatten – även om jag kan tänka mig att den hade en betydelse på marginalen – skulle ha en sådan stor betydelse tvivlar jag på. När vi ändå bejakade att man skulle ta bort den var det ur den aspekten att nyttan inte uppvägde nackdelen för det svenska jordbrukets konkurrenskraft.

Anf. 125 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Då måste jag säga att det skorrar aningen falskt om du, Lars Tysklind, säger att övergödningen kanske är den viktigaste frågan i denna diskussion och Folkpartiet samtidigt inte är berett att ta till alla tänkbara styrmedel för att minska övergödningen.

Informationskampanjer och frivilliga åtgärder i all ära, men vi vet att just skatter och avgifter är de styrmedel som faktiskt är mest effektiva då det gäller att minska utsläppen.

I Baltic Sea Action Plan står det just att när man ska komma till rätta med de målsättningar som man har i denna handlingsplan är det just övergödningen som står för nästan 90 procent av alla dessa kostnader. Vi behöver därför en finansiering också för att minska utsläppen av kväve och fosfor.

Det fina med vårt förslag är att vi inte straffar bönderna, utan de pengar som vi tar in från handelsgödselskatten går direkt tillbaka till jordbruket för att man ska bedriva miljöarbete. Därmed får denna skatt dubbel effekt, både att vi sätter ett pris på utsläppen och att vi får resurser för att verkligen arbeta med dessa frågor.

I detta anförande instämde Åsa Romson (MP).

Anf. 126 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Problemet med handelsgödselskatten är att den är ensidig. Vi har vid ett stort antal tillfällen tagit upp hur viktigt det är att vi ändå kommer överens internationellt, åtminstone i en grupp. När det gäller Östersjön är det nio länder som förhoppningsvis kan komma överens inom Helcoms ram och ha liknande regler. Det är åtta EU-länder plus Ryssland.

Det är hela tiden avvägningen som är problemet. Vi diskuterade också en fråga om gifter i kläder. När det gäller alla de åtgärder som vi bör vidta tillsammans blir det problem om Sverige ensamt gör detta och utsätter sig för konkurrensnackdelar. I vissa avvägningar kan det vara så att man inte vidtar alla möjliga åtgärder men ändå de rätta åtgärderna.

När det gäller övergödningen är det lite fel att säga att det bara handlar om frivilliga åtaganden och informationskampanjer. Det handlar också om att man reglerar spridning av gödselmedel och så vidare ganska kraftigt. Det finns skyddszoner och annat. Det är lagstiftningsmässigt. Det finns alltså många saker som också här leder åt samma håll. Naturligtvis skulle man kunna införa en handelsgödselskatt som var lika för alla så att alla hade lika konkurrensvillkor. Jag kan inte se några problem med det.

Anf. 127 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Havet är en mycket viktig del av vårt ekosystem. Ända tills nyligen har det varit en nästan utforskad sådan, en helt utforskad värld om vi jämför med den landbacke som vi kliver på dagligen.

Jag kan inom parentes säga att när man hamnar i detta utskott innebär det att man också umgås med några som inte är landkrabbor. Jag har därför personligen lärt mig ganska mycket av både oppositions- och majoritetsföreträdare om denna fantastiska värld.

Den regering som nu har fått förmånen att få fortsätta att utveckla dessa frågor gjorde oerhört mycket under förra mandatperioden för att just se till att kunskapen om havet ökade, att resurser användes på ett effektivt sätt och att vi fick forskning och utveckling som verkligen bidrar till detta.

Den skrivelse som vi i dag utgår från i denna debatt har också följts av ett antal motioner från allmänna motionstiden. Jag kan därför ibland tycka att denna debatt är lite rörig för den som lyssnar därför att skrivelsen och motionerna berör samma områden. Men det blir så detaljerat när vi kommer in på motionerna, om vi jämför med skrivelsen där man just försöker ta ett helhetsgrepp och beskriva det som regeringen nu har åstadkommit och vill fortsätta åstadkomma genom att kraftsamla resurserna runt havet och därmed satsa den miljard som är något unikt för Sverige. Sverige har aldrig någonsin satsat så mycket resurser på utveckling för ett fungerande hav.

Tillskapandet av Havsmyndigheten är ännu ett led i detta arbete. Man får en tydlig struktur som kan se till att vi får en politik som fungerar för alla dessa delar.

Skrivelsen tar också upp alla de samarbetsformer, strategier och annat som Sverige finns med i eller har åtagit sig. Det är ramdirektivet för vatten, det är marina direktivet, det är Helcom och det är Östersjöstrategin. Kollegerna före mig har talat mycket om detta. Jag behöver därför inte upprepa allt detta.

Men Sverige har åtagit sig ett stort antal åtgärder i dessa sammanhang. Jag skulle vilja stanna vid ett par saker som kanske berör landbacken trots allt.

Det har varit mycket diskussion om vad våra lantbrukare gör och inte gör i detta sammanhang. Då kan någon undra hur detta är kopplat. De av oss som lever nära vattendrag som vi vet rinner lång väg, i mitt fall upp genom Östergötland och så småningom ut i Östersjön, vet att det som händer hemma på småländska höglandet i allra högsta grad påverkar Östersjön.

Det som vi också vet är att denna näring har gjort oerhört många satsningar på egen hand med hjälp av de EU-resurser som har funnits,

med det som man nu exporterar på ett oerhört bra sätt till länder runt Östersjön i form av Greppa näringen. Då är det lite förvånande att oppositionen tycker att här ska lagstiftas mer, att här ska regleras på ett annat sätt så att vi inte kan använda de resurser som nu står till buds för att skapa ett fungerande hav, en fungerande marin miljö. Om vi lagstiftade i det här sammanhanget skulle vi frånhända oss möjligheterna att använda de EU-resurser som i dag står till buds.

På fiskeområdet har vi i dag – som jag tror att Lars Tysklind sade – ägnat nästan två timmar åt att tillsammans i den parlamentariska gruppen i utskottet diskutera och lyssna på hur Sverige nu jobbar för att utveckla den gemensamma fiskepolitiken och få den att bli ett hållbart brukande av den resurs som är vår gemensamma. Också där har mycket gjorts, och mer kommer att göras.

Nu kommer vi in på de mindre detaljerna. Jag kan inte, herr talman, låta bli att upprepa – det är ju en förmån i denna kammare att ibland få göra det – vad tidigare talare sagt. Här finns allt, alltifrån det jag som enskild kan göra. Därmed är jag åter därhemma. Jag vet att ett antal av de fastighetsägare som finns runt det vattendrag som varit så förorenat har börjat titta på hur de resurser som finns i form av ROT-avdrag kan användas för att få till stånd en bättre avloppsanläggning, hur kommunerna kan göra för att se till sin dagvattenrening och så vidare med de resurser som regeringen avsatt samt hur vi politiker på det lokala planet tillsammans med näringslivet lokalt kan bidra och använda de miljoner som avsatts till att utveckla en fungerande biogasproduktion i de delar av landet där det är lämpligt.

Jordbrukarna har sett att kraven skärpts ganska kraftigt när det gäller spridning av gödsel. Jag måste säga att jag blir lite förvånad över att vi talar om en handelsgödselskatt varje gång vi i denna kammare tar upp detta. Jag menar att det skulle vara mer intressant att titta på hur all annan gödsel sprids – för att nu vara tydlig. Där har regelverket förändrats och skärpts ganska kraftigt just för att använda gödseln så att jorden får mer näring och så att det inte rinner ut i våra vattendrag. Det har hänt mycket i fråga om skärpning av spridningstider. Det gäller också handelsgödseln.

Ännu en gång vill jag från denna talarstol säga som jag förut sagt: Den lantbrukare finns inte som på sina åkrar sprider ett enda kilo handelsgödsel mer än nödvändigt, inte heller ett enda kilo biologisk, vanlig, gödsel mer än nödvändigt om han inte ser att det ger något tillbaka i form av produktion. Ger det tillbaka i form av produktion har det alltså inte försvunnit ut i vattendragen. Det är oerhört väsentligt att vi ser att här finns företagare och näringsidkare som inget hellre vill än att vara med och skapa fungerande strukturer så att vi kan fortsätta att ha ett väl fungerande hav.

Att vi under vårt ordförandeskap i EU det gångna året fått vara med och se till att Östersjön också kan få möjlighet att bli ett pilotområde och få visa vad samverkan mellan nationer – även samverkan med nationer utanför unionen – är, tycker jag, oerhört spännande och intressant.

Herr talman! Jag ordar inte mer om detta utan avslutar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet samt avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 128 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Den svenska havsmiljöpolitikens huvudfokus är att förbättra, bevara och skydda havsmiljön i Östersjön och Västerhavet. Efter årtionden av en betydande mänsklig påverkan är dessa hav hårt pressade. Övergödning, ett kraftigt minskande fiskbestånd samt oljeutsläpp från fartyg är bara några exempel på de allvarliga miljöproblem som vi alla känner till.

I en nyutkommen rapport från Naturvårdsverket och Havsmiljöinstitutet beskrivs miljötillståndet i år i svenska havsmiljöområden. Den stora utbredningen av syrefria områden på djupare bottenar i det egentliga Östersjön, förhöjda halter av dioxin i fet fisk i Bottenhavet och det mycket svaga beståndet av öring i Bottenviken är några exempel. Men allt är inte svart. Det finns också glädjeämnen. Syreförhållandena i Kattegatt har förbättrats under de senaste decennierna. Effekterna av det giftiga ämnet TBT från båtbottnfärger fortsätter att minska i Skagerrak, och torskbeståndet öster om Bornholm har ökat sedan år 2005.

Ända sedan alliansregeringen tillträdde har havsmiljön varit ett av regeringens prioriterade områden när det gäller miljön. Centerpartiet är starkt pådrivande såväl i denna fråga som i andra miljöfrågor. Under den gångna mandatperioden satsade regeringen över 1 miljard kronor på insatser för att förbättra, bevara och skydda havsmiljön. De satsningarna fortsätter under den här mandatperioden.

Ett av resultaten av regeringens havsmiljöinsats är att en ny havs- och vattenmyndighet håller på att inrättas i Göteborg – en symbol för en sammanhållen svensk havspolitik. Det är bra att havsmiljöfrågorna nu mycket tydligare ska integreras även i andra politikområden.

Det internationella arbetet i dessa frågor är också mycket viktigt. Särskilt skulle jag vilja betona det arbete som sker inom ramen för Sveriges EU-medlemskap. Vi ska komma ihåg att åtta av Östersjöns nio strandstater är medlemmar i EU. Den nionde strandstaten är Ryssland som vi också måste ha en nära och tät dialog med; det betyder mycket. Men att argumentera för ett aktivt havsmiljösamarbete i Östersjön och att samtidigt vilja lämna EU är för mig en mycket gåtfull miljöstrategi.

Ett av de 15 prioriterade områdena i aktionsplanen för den Östersjöstrategi som antogs i juni 2009 är att minska näringsbelastningen i Östersjön och att därigenom minska övergödningen. Här ingår också genomförandet av Helsingforskommissionens aktionsplan – den aktionsplan med vilken det för första gången satts ett tak för både fosfor- och kväveutsläppen utifrån vad Östersjöns miljö tål. Det här är mycket positivt.

På samma sätt som vi nationellt och på EU-nivå satt ett tak för utsläpp av växthusgaser har vi nu också på Östersjönivå och nationell nivå satt ett tak för utsläpp av kväve och fosfor. Och inte nog med det: Precis som i klimatpolitiken kan vi också redovisa hur vi ska nå våra mål. Minskingsansvaret och fördelningen mellan olika sektorer är klargjorda. Precis som regeringen konstaterar i sin skrivelse kommer det att krävas åtgärder inom samtliga berörda sektorer för att Sverige ska nå upp till sina mål och åtaganden för att minska övergödningen.

Utsläppen av kväve- och fosforföreningar från kommunala reningsverk måste minska. Från och med den 1 juli 2011 kommer det att vara förbjudet att använda fosfater i maskindiskmedel. En lång rad åtgärder

behöver vidtas inom ramen för vattenmyndigheternas olika åtgärdsprogram.

En sektor som kommer att behöva minska sina utsläpp ytterligare är naturligtvis jordbruket. Dessa åtgärder är beslutade genom de skärpningar av regelverket och miljöhänsynen i jordbruket som gjorts för att svensk lagstiftning ska klara nitratdirektivets krav samt genom förstärkningar och nya satsningar i landsbygdsprogrammet från och med år 2010.

Oppositionspartierna vill här gå ännu längre. Ord som "otillräckligt" och "kraftigare åtgärder måste till" står så att säga som spön i backen. En hög skatt – det vanliga receptet på oppositionssidan, i det här fallet 300 miljoner kronor per år eller mer – ska tydligen införas på handelsgödsel. I så fall blir det, såvitt jag vet, den enda skatten i världen på handelsgödsel. Både Jens Holm och Åsa Romson har betonat hur viktigt kravet på högre skatt på just det svenska jordbruket är och på ett viktigt insatsmedel. Varför då detta?

Handelsgödsel är en viktig insatsvara, en växtnäringstillförsel. Priset på handelsgödsel har kraftigt stigit. Handelsgödsel är redan en av de dyraste insatsvarorna inom jordbruket. Som Irene Oskarsson sagt använder en lantbrukare inte mer växtnäringstillförsel till sina grödor än dessa kan ta upp. Ett införande av en ny skatt kommer att minska det svenska jordbrukets redan pressade lönsamhet. Jag ska tala om för er socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister vad resultatet då riskerar att bli. Den svenska livsmedelsproduktionen kommer att fortsätta minska. Ni driver livsmedelsproduktionen ut ur landet.

Situationen är redan mycket allvarlig eftersom livsmedelsproduktionen i Sverige de senaste decennierna har minskat med en tredjedel. Det är en dramatisk minskning. Snart är hälften av det vi äter i Sverige importerat från länder med sämre djursorg och vars jordbruk läcker betydligt mer till Östersjön än det svenska. Hur detta kan förbättra miljösituationen i Östersjön är gåtfullt. Effekten blir självfallet den motsatta.

Min fråga till er som mot denna bakgrund vill lägga ytterligare bördor och pålagor på just den svenska livsmedelsproduktionen är enkel: Hur vinner Östersjöns miljö på att världens kanske mest miljövänliga jordbruk, det svenska, blir allt mindre samtidigt som vi svenskar i stället äter alltmer från de länder kring Östersjön vars jordbruk läcker betydligt mer?

Det är bra att utskottet slår fast att målet att minska jordbrukets näringssläckage i Östersjön inte kan nås enbart om ytterligare åtgärder ensidigt genomförs av Sverige. Jag redovisade just orsaken till detta, och den är mycket enkel att förstå: Andra länders jordbruk måste också uppfylla sina åtaganden. Detta är en förutsättning för att lika konkurrensvillkor ska råda i länderna runt Östersjön.

För att vi ska kunna bada i havet och äta dess fisk räcker det inte att havet är förskonat från övergödning. Vi behöver även kunna känna oss trygga med att havet är fritt från skadliga kemikalier och farliga ämnen. Det är bra att Sverige fortsätter att vara pådrivande i detta arbete. Arbetet med att genomföra EU:s nya kemikalielagstiftning, Reach, måste självfallet ges en hög prioritet.

Även fisket är en stor utmaning. Förhoppningsvis kommer förhandlingarna om en ny gemensam fiskeripolitik på EU-nivå att kunna leda till ett fiske som blir mer hållbart och som följer forskarnas rekommendat-

Prot. 2010/11:25
1 december

*Åtgärder för
levande hav*

ioner. Sverige är mycket pådrivande i dessa frågor i EU, och mitt intryck är att fler EU-länder börjar närma sig Sveriges hållning i denna fråga.

Detta betyder inte att vi får lägga oss på latsidan. Datainsamlingen och kunskapsuppbyggnaden om svenskt fritidsfiskebaserat företagande behöver fortsätta att utvecklas. Därtill visar erfarenheterna med torskfiske att det med fördel behöver utarbetas förvaltningsplaner för kustfiske som i dag inte regleras inom den gemensamma fiskeripolitiken.

Detta viktiga betänkande tar också upp en lång rad andra viktiga frågor. Eftersom jag har ryckt in här i dag och alltså inte deltagit i utskottsarbetet har jag koncentrerat mitt inlägg på några viktiga frågor som behandlas i betänkandet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 129 ÅSA ROMSON (MP) replik:

Herr talman! Staffan Danielsson ville gärna att vi skulle gå upp och bemöta en del av inlägget, som jag måste säga verkade handla mer om det svenska jordbrukets nuvarande välmående i konkurrenshänseende än om övervägningar kring vad som är bra på Östersjön.

Det är klart att perspektiv kan stå mot varandra. Det är inte ovanligt i miljöpolitiken att särskilt de kortsiktiga ekonomiska målsättningarna kan stå emot långsiktiga, miljömässigt mer hållbara, krav. Som du också pekar på, Staffan Danielsson, vore det i dina ögon orimligt att ha ett skattesystem som ger en något högre ekonomisk börda i den första vändan till det svenska jordbruket. Det måste i stället vara helt likvärdiga regler mellan alla länder. I så fall skulle vi ha en internationell skattepolitik också, men det vet jag inte riktigt om ditt parti företräder.

Jag skulle vilja säga att den handelsgödselskatt vi har haft i Sverige, som det också var väldigt tydligt att den gick tillbaka till näringen för miljöarbete, var en viktig styrande skatt när det gäller att komma bort ifrån fossilkrävande handelsgödsel. Detsamma gällde det fossila drivmedlet för jordbruket – som i framtiden kommer att bli allt dyrare, vilket gör att det kanske vore smart att så snabbt som möjligt börja fasa ut sådana källor. Framtida jordbrukare kommer nämligen inte att ha tillgång på samma sätt.

Handelsgödselskatten var även en stark drivkraft att minska kadmiumutsläppen, som också är en giftighet inte bara för Östersjön utan även för våra jordar och vår livsmedelsförsörjning. Den har dessutom varit en drivkraft, eller åtminstone ett incitament, för fler att gå över till mer ekologiska jordbruksformer. Det är naturligtvis ett statsfinansiellt och ekonomiskt rimligare sätt att ge dessa incitament för en övergång till ekologiskt jordbruk än att slänga ut enorma pengar i direkta stöd.

Här kan man se olika på det, men vi har sett att den nuvarande regeringen inte vill göra någonting av detta. Den vill inte ge drivkrafter genom att verkligen lägga på kostnader på det som kostar i framtiden, och man vill inte heller ge incitamentet och stödet till dem som går över till ekologiskt lantbruk.

Anf. 130 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Ett syfte med handelsgödselskatten är alltså att bönderna ska övergå till ekologiskt. Ekologiskt har haft en fantastisk utveckling under 20 år: från nästan ingenting till 5 procent av den svenska produktionen. Det kan behöva stöd för sina miljöfördelar – lycka till på marknaden – men 95 procent av produktionen är med dagens bästa teknik i världen. Det är det vanliga jordbruket, och det har minskat med en tredjedel.

Fortsätter vi med denna politik, att eko ökar från 5 till 7 och det andra minskar till hälften och vi köper mat från Tyskland, Polen och Danmark vars jordbruk läcker mycket mer till Östersjön – vad vann då miljön? Vad vann Östersjön? Vad vann Sverige? Våra beten kommer inte längre att betas av djur om denna utveckling får råda. Det är en ko på isen.

Ni lyfter själva upp det som ett viktigt element i er politik för att förbättra Östersjöns miljö. Förorenaren ska betala, säger ni. Den svenska bonden ska betala, inte den tyska, polska eller danska, och vi ska köpa mat därifrån. Detta skulle vara förödande för Sverige och för Östersjön, och det var det jag ville lyfta fram.

Det som läcker till Östersjön från jordbruket är som Irene Oskarsson sade inte den handelsgödsel som tillförs till en etablerad gröda. Det som är riskerna är väldigt stora mängder stallgödsel, och det är kvävefixerade grödor. Man laddar jorden med kväve, och sedan kan man inte hantera i vilken takt det kommer regn och det läcker ut.

En intensiv markbearbetning för att bekämpa ogräs är det bekymmer vi tillsammans måste hitta allt bättre sätt att hantera. Det nämner ni ingenting om. Ni nämner bara växtnäringstillförsel genom handelsgödsel – för att få in pengar.

Anf. 131 ÅSA ROMSON (MP) replik:

Herr talman! Det är inte främmande för oss att diskutera andra sätt att minska utsläppen. Det vi diskuterar här och som vi har haft i hela debatten kring framför allt Östersjön har handlat om att man behöver använda alla tillgängliga verktyg eftersom övergödningsproblemet är så ofantligt stort.

Det som regeringen skriver i sin skrivelse är att problemet är stort, att man därför vill göra många saker och att det behöver göras många saker. Det är flera av de övriga debattörerna från allianssidan som har sagt detta. Det är därför konstigt att du nu bara vill diskutera frågan kring det ekonomiska och hur man i det traditionella jordbruket ska slippa göra en långsiktig omställning därför att det finns andra sektorer som också måste göra sitt.

Vi ser det snarare tvärtom. Andra sektorer måste också göra sitt, men det kan inte vara en konsekvent politik från en regering som säger sig vilja ta ett stort miljöansvar för Östersjön att samtidigt ha som en av sina mest konkreta åtgärder under den förra mandatperioden att ta bort en miljöstyrande skatt på handelsgödsel som inte beskattade jordbrukarna som kollektivt mer än vad man gav tillbaka i form av incitament för miljöarbete. I stället var den det miljödrivande ekonomiska styrmedel vi så ofta ser behövs i miljöpolitiken och som det finns alltför lite av i andra sektorer när det gäller Östersjöarbetet.

Anf. 132 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Den handelsgödselskatt som infördes 1995 kom till för att bönderna skulle betala Sveriges EU-medlemskap. Det var motivet. Det var inte mycket miljö, utan det var en skatt. Den har funnits sedan dess och har nu tagits tillbaka för några år sedan. Inget annat land i världen har detta.

Man jobbar med miljöaspekterna på en rad sätt, och jag är för det. Vi ska jobba på en rad områden för att minska jordbrukets miljöeffekter, även det vanliga miljövänliga, ekologiska jordbruket. Vi har bekymmer, som jag sade förut. Vi ska jobba på dem men inte genom att lägga fram en stark skatt som sänker lönsamheten och gör att bönderna lägger ned produktionen i Sverige och att andra bönder fortsätter att producera. Hälften av den mat vi äter i Sverige är importerad. Det är en dramatisk utveckling. Att då lägga fram sådana här förslag, som skulle driva svenskt jordbruk utomlands och göra Östersjön sämre, tycker jag är dåligt. Det var det jag ville säga.

När det gäller återföring till jordbruket får alla som använder denna växtnäringstillförsel betala skatten. Sedan går den tillbaka till forskningsprogram, försöksprogram, marknadsföringsåtgärder – inte till bonden. Den enskilda bonden känner detta i sämre lönsamhet och lägger ofta av och minskar sina investeringar. Det är alltså förföriskt att säga att det återförs.

Jag tycker att ni ligger fel här, allvarligt fel, och det ville jag lyfta fram i mitt inlägg.

Sedan är vi helt överens om att vi ska minska övergödningen av Östersjön. Jordbruket ska bidra, både vanligt miljövänligt jordbruk och ekologiskt jordbruk. Men att lägga en skatt på handelsgödsel som är dyr, som har små miljöstyrande effekter men som driver jordbruket utomlands är kontraproduktivt. Det gagnar inte vare sig miljön eller Östersjön.

Anf. 133 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Det börjar nästan låta som att Staffan Danielsson och Centern sitter i opposition och att det är de rödgröna som styr. Tyvärr är det inte riktigt så, utan ni har styrt nu i drygt fyra år. Du säger att du är oroad över att hälften av maten kommer från andra länder. Trots att ni infört Matlandet Sverige, att ni har avskaffat handelsgödselskatten, att ni, som ni påstår, har infört regelförändringar för bönderna och så vidare fortsätter den stora importen.

Vårt fokus är att vi vill rädda Östersjön, och vi vill rädda miljön. Vi ansluter oss till principen om att förorenaren ska betala. Jag trodde att det rådde lite av en samsyn om det här i Sverige.

Ifall att vi nu inte ska sätta ett pris på det som smutsar ned i miljön, vad är nästa steg? Ska vi sänka koldioxidskatten, eller ska vi ta bort koldioxidskatten helt och hållet? Jag tycker att det är bra ifall enskilda länder kan gå före och vara mer offensiva på miljöområdet och visa det för andra länder. Då kan vi sprida det goda exemplet ut över Östersjön och till hela Europa så att andra länder också vidtar kraftfulla åtgärder för att få ned utsläppen av exempelvis fosfor och kväve.

När Centerpartiet vädjar till bönderna och säger att det inte ska finnas någon som släpper ut ett enda kilo extra vill jag säga att jag tror att alla som är i den här verksamheten vet att ifall det kostar lite extra är man

varsammare med handelsgödseln. Då minskar man användningen, och då minskar också utsläppen.

Prot. 2010/11:25
1 december

Anf. 134 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Handelsgödsel är en dyr insatsvara. Priset har ökat kraftigt genom världsoljeprisets utveckling. Det kostar redan att använda denna vara. Att sedan lägga på en straffskatt ovanpå som inte förorenaren i Polen, Danmark eller Tyskland har ger effekten att det blir sämre lönsamhet och att vi äter mat från länder som läcker mer. Det är det resultat som vi entydigt kan se och som ni driver fram.

Jordbruk är en långsiktig näring. Det går inte över en natt eller på två år att ändra en trend. De resultat som vi sett de senaste fyra åren är effekterna av en långsiktig politik. Vi satsar nu på Matlandet Sverige, vi har tagit bort handelsgödselskatten, vi minskar regelverket och vi börjar se tendenser att lönsamheten kan bli bättre. Vi gör allt för att vända den till bättre. Skulle vi återgå till extra hög beskattning och så vidare skulle fallet fortsätta.

Det som behövs är att vi hjälps åt. Ju mer jordbruk i Sverige, världens mest miljövänliga som använder åkrar och beten, desto bättre kvävetillstånd i Östersjön. Ju mindre jordbruk i Sverige och ju mer import från länder som läcker mer och har sämre djurhushållning, desto sämre för djur och miljö.

Jag begriper inte hur partier som vill väl om miljön och Naturskyddsföreningen som verkligen också driver detta fokuserar på 5 procent av produktionen, den ekologiska, och, all respekt för det, inte ser att det övriga, 95 procent, minskar. Det gagnar varken miljön eller Östersjön.

Anf. 135 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Nu råkar det vara så att produktionen av ekologiska livsmedel är 10 procent, inte bara 5 procent, men det kan vi lämna därhän. Vår politik handlar om att vi vill premiera dem som använder lite kemikalier, dem som använder lite gödsel, dem som producerar livsmedel på ett hållbart sätt. Det gör vi genom att vi sätter pris på det som förorenar.

Er politik gynnar kemikaliejordbruket. Det gynnar dem som använder mycket gödsel och leder till stor övergödning. Med er politik får vi ingen lösning på de här problemen. Er politik kommer att förvärra de här problemen. Därför är det så viktigt att vi sätter ett pris på det som förorenar.

Anf. 136 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Den ekologiska livsmedelsproduktionens andel i Sverige är 5 procent. I fråga om enskilda arealer och enskilda produkter kan den vara högre, men det är 5 procent. All respekt för det, jag ser gärna att den ökar. Vi ska stödja det jordbruket efter miljöfördelarna.

Ni vill alltså att man ska producera lite i jordbruket i Sverige och med små insatser. Ni har lyckats väl under de två decennier som gått, kan man säga. Jordbruket har minskat med en tredjedel. Det som har hänt i stället – se det, Jens Holm – är att snart är 50 procent av det vi konsumerar i Sverige är importerad mat, från jordbruk som läcker mycket mer och som påverkar Östersjön på ett negativt sätt.

*Åtgärder för
levande hav*

Vi måste lösa det här tillsammans, det tror jag är väldigt viktigt. Sverige ska ligga i täten, men vi får inte gå för långt före. Att lägga en skatt på det mest miljövänliga jordbruket i världen, som använder mindre handelsgödsel än de allra flesta jämförbara länder och verkligen doserar, portionerar och jobbar för att utveckla tekniken, och att belöna det jordbruket med en ny stor kostnad när produktionen redan minskar är kontra-produktivt.

När svenskt jordbruk flyttar ut, som det tyvärr har gjort i många decennier och kommer att fortsätta att göra med ert förslag, blir det inte bra för Sverige, och det blir absolut inte bra för Östersjöns miljö. De jordbruk som fortsätter att producera och som inte har handelsgödselskatter men vars jordbruk läcker mycket mer är i full gång, och vi köper mat från dem. Jag kallar detta för hyckleri. Att snacka om och fokusera alldeles oproportionerligt mycket på de 5 procent som är eko men inte bry sig om att de 95 procent som utgör världens mest miljövänliga moderna jordbruk flyttar ut kallar jag hyckleri.

Jag fortsätter gärna debatten i denna fråga.

Anf. 137 JAN-OLOF LARSSON (S):

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att gå upp. När man har hört oppositionspolitikern Danielsson orera här ett antal minuter blir man, om inte annat, bedrövad. Det blir mer jordbruksdebatt än havsmiljödebatt, men där ser vi vilken påverkan jordbruket har på havsmiljön. Det har en nära och djup koppling.

Nu är det vi rödgröna som driver jordbrukspolitiken i händerna på Europa i övrigt. Vi ser till att lägga ned jordbruket i Sverige och flytta ut i Europa. Det är vi som sitter i majoritetsställning i Danielssons värld.

Förearen ska betala. Hjälmred med flera i Alliansen har varit uppe och talat om att det är förearen som ska betala. Det är vi rödgröna som står för det, säger Danielsson. Ja, vi står för det, tillsammans med dina allianskamrater. Nu är det bara Centern som inte står för det. Ni är ganska ensamma på den kanten. Inte ett kilo – de två senaste allianskamrater som varit uppe har talat om det – av det som läggs på åkrarna åker ut i havet, allt blir produktion – inte ett kilo, för det är så dyrt! Vad är det vi snackar om då? Då behöver vi varken kanter eller någonting annat för att stoppa tillförseln i havet. Inte ett kilo går ut! Det är magstarkt.

När det gäller den handelsgödselskatt som infördes gick varenda krona tillbaka till bönderna, varenda krona. Inte en krona gick till EU-avgiften, som Danielsson påstår att bönderna betalade. 25 miljarder påstår Danielsson att bönderna betalade i EU-avgifter. Fantastiskt – det är inte att undra på att det går dåligt!

(Applåder)

I detta anförande instämde Matilda Ernkrans, Sara Karlsson, Johan Löfstrand och Helén Pettersson i Umeå (alla S) samt Åsa Romson (MP).

Anf. 138 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Gödselskatten var ett led i att just jordbruket skulle betala en del av Sveriges EU-avgift. Det där var en rätt billig poäng. Och när det gäller handelsgödselskatten har du fel. Vartenda öre gick inte

tillbaka till de enskilda bönderna. De gick till kollektiva insatser, forskning, försök och utveckling. Men effekten för den enskilde bonden var att lönsamheten och konkurrensförmågan minskade.

Det är inte oppositionen som styr Sverige nu, men ni lägger fram förslag som jag har kritiserat, och jag har talat om vad effekten skulle bli.

Jag är glad att vi har en alliansregering som styr Sverige och som vill satsa på att öka den svenska livsmedelsproduktionen. Ju mer svensk livsmedelsproduktion, desto bättre ekonomi i Sverige, desto mer sysselsättning, desto mer öppna landskap och bete och desto bättre miljö och inte minst havsmiljö i Östersjön.

Det svenska jordbruket är det mest miljövänliga i världen och läcker minst av jämförbara länder till Östersjön. Det svenska jordbruket minskar. Om vi ökar kostnaderna för jordbruket blir resultatet, som jag har visat, att vi svenskar köper mer och mer mat från Danmark, Tyskland, Polen och andra östersjöländer som läcker mycket mer till Östersjön. Om ni vill förstärka den utvecklingen gagnar det uppenbarligen inte svenskt jordbruk, och det gagnar inte heller Östersjön. Jag vill vädja om att se sambanden. Och jag tar i lite extra, för jag är engagerad i frågan.

Det jag säger – motbevisa mig gärna, men jag tror inte att ni kan det – är att de förslag ni lägger fram skulle göra att det läckte mer växtnäring till Östersjön från de länder som vi alltmer köper mat ifrån. Lägg inte fram sådana förslag, utan låt oss tillsammans satsa på att öka svensk livsmedelsproduktion!

Anf. 139 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har inget emot att vi ökar svensk livsmedelsproduktion. Det tycker jag är vällovligt. Att det ska ske på ett bra och miljöriktigt sätt är också oerhört viktigt.

Vad Danielsson sade och inte sade hoppas jag att han själv kommer ihåg, men han sade att det här skulle finansiera EU-avgiften. Den är i dag 25 miljarder. Nu är det ju inte så att de 25 miljarderna täcker kostnaderna.

Det viktigaste av det som du, Lars Hjälmered och de andra sade här är att förorenaren ska betala. Det är en väldigt viktig princip. Du och Centerpartiet säger att det är vi, de rödgröna, som driver denna katastrofala tes att förorenaren ska betala. Centerpartiet är ganska ensamt i det här gänget här i riksdagen just nu. Är du medveten om det? Tycker du, som du sade förut, att förorenaren ska betala, eller ska du stå ensam? Det är min fråga.

Anf. 140 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Det är väldigt bra om vi är överens om att vi behöver kraftigt öka den svenska livsmedelsproduktionen, inte minst för att förbättra Östersjöns havsmiljö.

Bakgrunden till att vi tog bort handelsgödselskatten var att den egentligen inte har några miljöeffekter. Det som Jan-Olof Larsson säger är alltså att svenska bönder är förorenare och ska betala och att danska, tyska och polska bönder kan fortsätta att producera och att vi ska köpa deras mat, för det blir resultatet.

Visst är jag, Alliansen och vi alla för principen att vi ska förbättra miljön, och vi gör allt vi kan från Alliansens sida under Andreas Carl-

gens drivande ledning. De som förorenar ska betala, i första hand genom att vi internationellt flyttar fram positionerna. Om Sverige går ensidigt före med tuffa krav som knäcker vår industri eller vår produktion gagnar det ingenting, utan vi ska ligga i täten men inte för långt före. Förorenaren ska betala.

Vad gäller handelsgödsel använder de svenska bönderna det som ett insatsmedel. Det har mycket små miljöeffekter. Det är en absurd nivå på en unik handelsgödselskatt som ni nu vill införa.

Anf. 141 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Vi vill inte införa den nu. Vi hade redan infört den. Ni tog bort den. Och det var vederlagt att den gjorde nytta när det gällde utsläppen i havet, men ni tog bort den. Ni säger att det är oerhört viktigt med ekonomiska styrmedel, att det är det bästa sättet att påverka i miljöfrågorna, och att ni därför tar bort handelsskatten på gödsel. Det är ju tvärt emot logiken, för i så fall skulle ni egentligen ha ställt upp på den.

Det gläder mig att du går in i fällan igen när det gäller att förorenaren ska betala. Det gläder mig oerhört att vi nu är ense i riksdagen återigen. Tack för det, Staffan Danielsson!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

17 § Älgförvaltningen

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU6
Älgförvaltningen (prop. 2009/10:239).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

18 § Intern styrning och kontroll för riksdagens myndigheter

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU9
Intern styrning och kontroll för riksdagens myndigheter (framst.
2009/10:RS6).

Anf. 142 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Herr talman! I konstitutionsutskottets betänkande behandlas riksdagsstyrelsens framställning om intern styrning och kontroll för riksdagens myndigheter, där riksdagsstyrelsen föreslår vissa ändringar i lagen om ekonomiadministrativa bestämmelser för riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Ärendet rör en översyn av de ekonomiadministrativa bestämmelserna som riksdagsförvaltningen fick i uppdrag att göra 2008. Utredningsarbetet har bedrivits av en expertgrupp och yttranden har inhämtats från

bland annat Sveriges riksbank, Ekonomistyrningsverket och Regeringskansliet genom Finansdepartementet.

Alliansregeringen har under förra mandatperioden väsentligt skärpt kraven på intern styrning och kontroll hos myndigheter under regeringen samt även gett begreppet intern styrning en tydlig definition. Det känns mycket värdefullt att regeringen verkligen tar denna fråga på så stort allvar. Intern styrning och kontroll är viktig!

De ändringar som nu föreslås syftar till att ställa samma krav på internstyrning och kontroll också för riksdagens myndigheter.

I betänkandet ger riksdagsstyrelsen sin syn på det övergripande verksamhetsansvaret för respektive myndighet. Här ska finnas en tydlig instruktion om ledningens ansvar för verksamheten inför riksdagen. Den ska också se till att verksamheten bedrivs effektivt, att den redovisas på ett tillförlitligt sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens finanser. I kravet på effektivitet ska ligga att myndigheten åstadkommer uppnådda mål på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt utan att för den skull ge avkall på kvaliteten.

Vad gäller internrevision är det viktigt att framhålla att REA-lagen ställer krav på myndigheten att just ha en väl fungerande intern revision. Något krav på en egen anställd internrevisor finns inte, men här finns goda exempel och erfarenheter av att man kan köpa dessa tjänster externt. Det finns heller inget förslag om att internrevisionen ska rapportera sina förslag till myndighetens ledning, men det bör ändå förefalla naturligt att man gör så då ledningen får anses vara uppdragsgivare.

Beträffande processen intern styrning och kontroll avses den process som syftar till att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör sitt verksamhetsansvar, och i denna process ska ingå momenten riskanalys, kontrollåtgärder, uppföljning och dokumentation.

Myndighetsledningen bör också i sin årsredovisning lämna uppgifter om den interna styrningen och kontrollen. Det är också viktigt att myndigheten ska lämna en bedömning om den interna kontrollen och att styrningen upplevs som betryggande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

Prot. 2010/11:25
1 december

*Intern styrning och
kontroll för riksdagens
myndigheter*

19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU3 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

Punkt 1 (Godkännande av strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

271 för utskottet

22 för res. 1

18 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 98 M, 21 FP, 21 C, 19 SD,
16 KD

För res. 1: 1 S, 21 MP

Avstod: 18 V

Frånvarande: 15 S, 9 M, 4 MP, 3 FP, 2 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 2 (Inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt)

1. utskottet

2. res. 2 (MP, V)

Votering:

272 för utskottet

41 för res. 2

2 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 100 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res. 2: 22 MP, 19 V

Avstod: 2 S

Frånvarande: 14 S, 7 M, 3 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 3 KD

SoU4 En ny alkohollag

Punkt 6 (Folkölsförsäljning)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP)

Votering:

177 för utskottet

121 för res. 5

19 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 21 FP, 21 C, 19 SD, 16 KD

För res. 5: 100 S, 21 MP

Avstod: 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 4 MP, 3 FP, 2 C, 1 SD, 3 KD

Punkt 8 (Gårdsförsäljning)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

Votering:

175 för utskottet

26 för res. 7

111 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 2 MP, 20 FP, 21 C, 19 SD, 14 KD

För res. 7: 3 S, 4 MP, 19 V

Avstod: 97 S, 1 M, 12 MP, 1 KD

Frånvarande: 12 S, 7 M, 7 MP, 4 FP, 2 C, 1 SD, 4 KD

Punkt 10 (Marknadsföring)

1. utskottet

2. res. 8 (S)

3. res. 9 (MP)

4. res. 10 (V)

Förberedande votering 1:

35 för res. 9

19 för res. 10

248 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Förberedande votering 2:

105 för res. 8

21 för res. 9

181 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

175 för utskottet

102 för res. 8

38 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 21 FP, 21 C, 17 SD, 16 KD

För res. 8: 100 S, 2 MP

Avstod: 18 MP, 1 SD, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 5 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 3 KD

Punkt 25 (Ny alkoholförelutredning)

1. utskottet
2. res. 18 (S, MP)

Votering:

194 för utskottet

124 för res. 18

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 21 FP, 21 C, 19 SD, 17 V, 16 KD

För res. 18: 100 S, 22 MP, 2 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 3 MP, 3 FP, 2 C, 1 SD, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU3 Framtidens friluftsliv

Punkt 2 (Friluftsliv i praktiken)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

177 för utskottet

138 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 21 FP, 21 C, 19 SD, 1 V, 15 KD

För res. 1: 98 S, 22 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 7 M, 3 MP, 3 FP, 2 C, 1 SD, 4 KD

Punkt 3 (Forskning och statistik)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

141 för res. 2

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res. 2: 100 S, 22 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 3 KD

Punkt 5 (Skötsel av skog för rekreatiönsändamål m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP, V)

Votering:

173 för utskottet

141 för res. 4

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 21 FP, 21 C, 17 SD, 15 KD

För res. 4: 100 S, 22 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 3 MP, 3 FP, 2 C, 3 SD, 4 KD

Caroline Szyber (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU3 Enklare redovisning

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU7 Aktieägares rättigheter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU11 Revisionspolitik

Kammaren biföll utskottets förslag.

Utskottets utlåtande lades till handlingarna.

SkU2 Folkbokföring av personer med anknytning till internationella organ

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU11 Anpassningar av tobaksbeskattningen med anledning av ändrade tobaksskattedirektiv

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU13 Omvänd skattskyldighet för mervärdesskatt vid handel med utsläppsrätter för växthusgaser

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU3 Kemikalietillsynen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Tillsynsorganisation på kemikalieområdet)

1. utskottet

2. res. (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

140 för res.

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res.: 100 S, 21 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 4 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 3 KD

MJU4 Fiskevårdsområden

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU5 Åtgärder för levande hav

Punkt 9 (Skatt på handelsgödsel)

1. utskottet

2. res. 9 (S, MP, V)

Votering:

174 för utskottet

140 för res. 9

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 21 FP, 21 C, 17 SD, 15 KD

För res. 9: 100 S, 21 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 4 MP, 3 FP, 2 C, 3 SD, 4 KD

Punkt 11 (Kalkning)

1. utskottet

2. res. 11 (S)

Votering:

197 för utskottet

100 för res. 11

19 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 MP, 21 FP, 21 C, 17 SD, 16 KD

För res. 11: 100 S

Avstod: 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 3 MP, 3 FP, 2 C, 3 SD, 3 KD

Punkt 14 (Deka-BDE)

1. utskottet

2. res. 14 (S, MP, V)

Votering:

176 för utskottet

139 för res. 14

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res. 14: 98 S, 22 MP, 19 V

Frånvarande: 14 S, 7 M, 3 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 3 KD

Punkt 24 (Oljeborrning)

1. utskottet

2. res. 25 (MP, V)

Votering:

262 för utskottet

47 för res. 25

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 100 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 14 KD

För res. 25: 7 S, 21 MP, 19 V

Frånvarande: 17 S, 7 M, 4 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 5 KD

Björn von Sydow (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 29 (Barlastvatten)

1. utskottet

2. res. 30 (S, MP, V)

Votering:

177 för utskottet

141 för res. 30

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 21 FP, 21 C, 19 SD, 16 KD

För res. 30: 100 S, 22 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 3 MP, 3 FP, 2 C, 1 SD, 3 KD

Punkt 32 (Skarv)

1. utskottet

2. res. 33 (S, SD)

Votering:

195 för utskottet

118 för res. 33

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 98 M, 22 MP, 21 FP, 20 C, 18 V, 15 KD

För res. 33: 98 S, 19 SD, 1 V

Frånvarande: 13 S, 9 M, 3 MP, 3 FP, 3 C, 1 SD, 4 KD

Punkt 38 (Utfiskning i fattiga länder)

1. utskottet

2. res. 40 (S, MP, V)

Votering:

177 för utskottet

139 för res. 40

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 21 FP, 21 C, 19 SD, 16 KD

För res. 40: 99 S, 21 MP, 19 V

Frånvarande: 13 S, 7 M, 4 MP, 3 FP, 2 C, 1 SD, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU6 Älgförvaltningen

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Redovisning av
AP-fondernas
verksamhet 2009*

20 § Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2009

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2010/11:FiU6
Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2009 (skr. 2009/10:130).

Anf. 143 JONAS ERIKSSON (MP):

Herr talman! Om vi ställde en fråga till svenska folket om hur de vill att deras pensionsmedel ska förvaltas tror jag inte att någon skulle komma på tanken att föreslå placeringar i vapenindustri eller bolag vars huvudsakliga verksamhet handlar om att bryta kol och utvinna olja eller företag som kränker mänskliga rättigheter.

Jag är övertygad om att de skulle välja investeringar i företag som arbetar med grön omställning och för en säkrare värld framför företag vars verksamhet tär på jordens resurser, orsakar stora utsläpp av koldioxid eller bryter mot internationella konventioner.

En mycket stor del av svenska folkets pensionskapital förvaltas av AP-fonderna. Trots att fonderna har ett uppdrag att väga in miljöhänsyn och etiska aspekter i sin verksamhet återfinner vi placeringar i företag som utnyttjar människor och miljö på ett oacceptabelt sätt.

Miljöpartiets uppfattning är att riktlinjerna för miljö och etik därför behöver ges större tyngd i AP-fondernas placeringsbeslut. Vi vill förbjuda investeringar i företag som tillverkar vapen, och vi vill förbjuda investeringar i företag med fossil energi som sin huvudsakliga verksamhet.

I slutet av förra året var AP-fondernas samlade kapital drygt 800 miljarder kronor. Med ett större fokus på placeringar som gynnar ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet och en ökad möjlighet för fonderna att investera i lokal och regional utveckling skulle det gemensamma fondkapitalet kunna ge både god avkastning och bidra till en mer rättvis och hållbar värld.

Detta har vi tillsammans med Vänsterpartiet gett uttryck för i en reservation som jag yrkar bifall till och som följer med finansutskottets betänkande.

När man reformerade pensionssystemet för tio år sedan fastslog riksdagen att AP-fondernas övergripande mål skulle vara att trygga pensionssystemet. I förarbetena till lagstiftningen påpekades det att fonderna just skulle ta hänsyn till miljöaspekter och etiska dimensioner i sin placeringsverksamhet.

I november 2007 tillsattes en särskild kommitté med uppdrag att utvärdera hur första till fjärde AP-fonden samt sjunde AP-fonden arbetat och lyckats med att ta dessa hänsyn.

Ett år senare lämnade de sitt betänkande. Betänkandet gav olika bilder av hur väl AP-fonderna lyckats. Å ena sidan konstaterade kommittén att fonderna hanterat sitt uppdrag på ett bra sätt. Å andra sidan konstaterade de att AP-fonderna borde arbeta mer proaktivt, och man lämnade

flera förslag på förändringar för att miljöhänsyn och de etiska perspektiven skulle få större genomslag i placeringarna.

Herr talman! I vilken utsträckning fonderna arbetade med etik- och miljöfrågor berodde enligt kommittén på fondledningarnas inställning. Styrelserna hade hållit sig informerade men inte varit drivande. De etiska och miljömässiga dimensionerna hade inte heller varit en naturlig del i förvaltarnas löpande analyser och förvaltningsbeslut.

Allt detta står att läsa i kommitténs betänkande.

Kommittén föreslog bland annat att kraven på miljöhänsyn, etiska hänsyn och andra hållbarhetsaspekter borde göras tydligare genom att man lyfter in detta i lagen om AP-fonder. De föreslog också att fonderna borde utveckla den värdegrund som de ska ha för sin verksamhet och att värdegrunden också ska innefatta att säkerställa en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Kommittén såg också ett behov av att AP-fonderna avsätter tydliga resurser för kompetens att ta etiska och miljömässiga hänsyn i sina placeringar och i sitt ägande.

Det har nu gått två år sedan kommittén lämnade sitt betänkande. Frågor om företagets ansvar, om AP-fondernas placeringars betydelse för mänskliga rättigheter, klimatförändringar och miljöpåverkan har inte blivit mindre aktuella under dessa två år.

De senaste åren har vi upplevt ett flertal företagsskandaler, både i Sverige och på andra håll. Vi har sett företag som gynnat sig själva på människors och miljöns bekostnad, företag där AP-fonderna har varit, och i vissa fall även fortsatt är, delägare.

Regeringen har efter kommitténs betänkande haft en avvaktande inställning och inte vidtagit några särskilda åtgärder. Regeringen gör i årets redovisning av AP-fondernas verksamhet samma bedömning som Miljöpartiet, det vill säga att fondernas värdegrund behöver utvecklas. Regeringen konstaterar också att inget speciellt hänt i detta arbete men verkar därefter sätta sig på åskådarbänken.

Vi i Miljöpartiet vill se ett mer aktivt förhållningssätt. Vi är övertygade om att svenska folket utgår från och vill att deras pensionsmedel förvaltas på ett långsiktigt hållbart sätt och investeras där vare sig människor eller miljö tar skada.

Miljöpartiet anser att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med en proposition om AP-fondernas riktlinjer för miljö och etik som bygger på kommitténs betänkande. Vi ser inget skäl till att AP-fonderna ska äga aktier i vare sig vapenindustri eller bolag vars huvudsakliga verksamhet går ut på att utvinna kol och olja.

Vi vill att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till riktlinjer som förbjuder AP-fonderna att investera i sådana bolag.

Avslutningsvis: AP-fondernas samlade kapital var 800 miljarder kronor i slutet av 2009. Med större fokus på placeringar som gynnar ekonomisk, social och ekologisk utveckling och en ökad möjlighet för fonden att investera i lokal och regional utveckling skulle det gemensamma AP-fondkapitalet kunna skapa trygghet i det svenska pensionssystemet och samtidigt bidra till en positiv utveckling både i Sverige och i vår omvärld.

I detta anförande instämde Jan Lindholm (MP).

Anf. 144 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Inkomstpensionen sänks nästa år med 4,3 procent. För en ålderspensionär med 12 000 kr i pension betyder det en sänkning med drygt 500 kronor. Det är oerhört mycket pengar för en person som lever på små inkomster.

Vänsterpartiet har liksom flera andra konsekvent påpekat det nya pensionssystemets instabilitet och konsekvenserna för pensionärerna. De ekonomiska riskerna i det nya pensionssystemet har överförts från staten till de enskilda pensionärerna. Enligt en av de politiskt ansvariga bakom pensionsreformen, Bo Könberg från Folkpartiet, skulle det nya pensionssystemet vara stabilt till nästa istid. Men systemet var inte ens stabilt nog att klara den här krisen.

Inför valåret ändrade man beräkningsreglerna så att de stora sänkningarna av pensionerna skulle komma efter valet. Det är knappast hållbart att det måste till skatteförändringar eller nya fiffiga beräkningsgrunder varje gång pensionssystemets svagheter får faktiska konsekvenser för pensionärernas ekonomi. Det är beräkningsgrunder som i sig påverkar pensionärens ekonomi mer negativt än om de inte hade antagits. Ett sådant pensionssystem måste förändras i grunden. Staten och samhället, och inte de enskilda pensionärerna, måste ta de ekonomiska riskerna.

Det största problemet just nu är den automatiska bromsen, som träder in när pensionssystemet är underfinansierat och börserna faller. Därmed sänks pensionerna. Det viktigaste nu är att avskaffa denna broms och ta ett politiskt ansvar för bristerna i systemet.

Under 2009 överskred pensionsutbetalningarna de inbetalda pensionsavgifterna med drygt 15 miljarder kronor. Det är här det grundläggande problemet finns – pensionsavgifterna är för låga.

Ett vida spritt missförstånd är att man har förutsett att det skulle bli ett avgiftsunderskott när de stora pensionsgenerationerna går i pension och att vi har AP-fonderna för att möta dessa underskott. Det är sant. Det var faktiskt tänkt så. Men genom att överföra 250 miljarder från AP-fonderna till statsbudgeten har man i stor omfattning dränerat AP-fonderna på kapital, så de har inte det kapital som krävs.

När balanstalet tilläts gå ned mot 1,0 redan innan de stora pensionskullarna nått pensionsåldern upphävdes också fondernas buffertfunktion. Varje extra påfrestning som stora pensionärskullar måste alltså mötas genom andra förändringar som förstärker systemet. Låt oss gärna diskutera dem öppet och se vilka lösningar som finns, för de finns faktiskt! Till exempel skulle man kunna höja avgifterna.

Trots bättre resultat är buffertfondernas samlade bidrag till finansieringen av pensionssystemet fortfarande negativt. Det var till och med ett minus på drygt 17 miljarder kronor i slutet av förra året. Regeringens beräkningar i skrivelsen tyder också på att buffertfonderna inte skulle ha kunnat förhindra aktiveringen av bromsen under 2008 och 2009 även om fonderna hade lyckats med att helt undvika det internationella börsfallet och redovisat ett resultat i linje med inkomstindex. Detta i sig visar också att pensionssystemet inte är långsiktigt hållbart.

De facto har vi byggt ett system som bidrar till ökad spekulation och finanskriser. Dessutom används våra pensionspengar i strid mot gällande konventioner och lagstiftning. Jag tänker återkomma till detta senare, herr talman.

Fondernas förvaltningskostnader fortsatte att stiga under 2009, vilket i sig kan vara ett tecken på att de kortsiktiga placeringarna ökar och därmed spekulatjonen. AP-fondernas uppdrag är visserligen inte att gynna företag utan att ge en bra avkastning till ägarna, det vill säga pensions-spararna. Men det är tveksamt att de kortsiktiga placeringarna skulle ge en bra avkastning. De blåser upp möjligheter för ledningen att tjäna pengar, men det är inte nödvändigtvis en bra strategi för ägarna eller för pensions-spararna.

Herr talman! Jag tänker nu återkomma till våra pensionspengar, som används i strid mot gällande konventioner och lagstiftning. Vänsterpartiet har länge drivit att det offentliga ägandet behöver användas aktivt för att bidra till, och inte motverka, olika samhällsekonomiska mål. Etiska riktlinjer för investeringar borde vara ett av de minst kontroversiella verktygen för det.

Det finns en bred samsyn om att offentliga medel inte borde investeras i företag som till exempel bryter mot internationella konventioner. Avkastningskravet är i dag direkt överordnat kraven på att investeringar ska göras med hänsyn till miljön och med respekt för mänskliga rättigheter. Dessa två mål är ibland svårförenliga. Gång på gång får de etiska riktlinjerna stryka på foten. Det finns gott om exempel på fall där AP-fondernas placeringar bidrar till förbrytelser i världen.

Det finns därför mycket att göra för att förändra och förbättra. Miljö- och etikreglerna behöver uppenbarligen väga tyngre i AP-fondernas investeringsbeslut. Pensionspengar borde nog över huvud taget inte investeras i företag som bryter mot internationella konventioner.

Riktlinjerna för AP-fondernas investeringar behöver omformuleras. I dag används de som ursäkt och som motargument när det gäller varför AP-fonderna investerar i oetiska bolag och bolag som bryter mot internationella konventioner. Jag har sett det personligen, och jag har fått höra det av representanter som har åkt hit till exempel från Guatemala för att träffa AP-fondernas representanter för att höra varför de – eller vi, ska jag säga – äger aktier i ett bolag som bryter mot konventioner i Guatemala. Det handlar om ett företag som heter Goldcorp och som sysslar med gruvbrytning. Man har haft folkomröstningar i Guatemala för att stoppa företaget eftersom det får så oerhört svåra konsekvenser för befolkningen som lever där. Men AP-fonderna tycker inte att man ska sälja aktierna, och hänvisar till att man har avkastningskrav och att dessa är överordnade allt annat ansvar.

Omkostnaderna för att driva AP-fonderna ligger på drygt 4,3 miljarder per år. Samtidigt som vi har dessa orimliga kostnader för förvaltningens avsätts nästan inga resurser alls för att granska vilka bolag AP-fonderna investerar i.

Etikrådets verksamhet har tillgång till resurser motsvarande i storleksordningen 5 miljoner kronor per år, och då har vi räknat snällt. På tusen personer som arbetar med att placera pengar anställs en person för att utföra det otacksamma jobbet att granska och se över om det finns problem med placeringarna – en på tusen! Det är naturligtvis helt otillräckligt. Vi har sett gång på gång hur AP-fonderna har investerat i företag som många andra ratar av etiska skäl.

Var och en av AP-fonderna har investeringar i omkring 3 500 bolag. Etiska rådet har i dagsläget 26 företag under granskning. I september var

minst 16 miljarder kronor placerade i företag som på olika sätt bröt mot internationella konventioner. Den siffran är med all sannolikhet en kraftig underskattning eftersom en så liten andel av investeringarna granskas av Etiska rådet.

Trots omfattande placeringar, många gånger i strid med internationella konventioner som Sverige har skrivit under, är rådets verksamhet högst begränsad i jämförelse med kostnaderna för AP-fondernas placementsverksamhet.

Men vi ser ytterligare två problem med rådets verksamhet. Dels är det problematiskt att AP-fonderna själva styr det råd som är satt att granska deras investeringar, dels är det olyckligt att granskningarna görs i efterhand och inte innan fonderna väljer att investera i ett visst bolag.

Institutioner som Etikrådet spelar en viktig roll. Men det behövs också resurser till oberoende granskningar av AP-fondernas investeringar. Framför allt behövs en tydligare politisk vilja att ändra investeringsbesluten, men det behövs också mer resurser till granskning av verksamheten. Med ett mer stabilt och långsiktigt ägande, herr talman, skulle det bli betydligt enklare att upprätta en fungerande granskning.

Därmed yrkar jag bifall till reservationen under punkt 2.

I detta anförande instämde Marianne Berg och Lena Olsson (båda V).

Anf. 145 SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! AP-fonderna har under 2009 återhämtat en stor del av de omfattande förluster som gjordes under finanskrisen. Ett resultat på drygt 19 procent eller 136 miljarder var faktiskt en stark återhämtning. Om man tittar på resultatutvecklingen under det första halvåret 2010 kan man se att den visar på en fortsatt positiv utveckling, och detta trots en osäker och orolig finansmarknad.

Oaktat att vi för närvarande har goda resultat måste fondernas långsiktiga resultatförmåga bedömas med försiktighet. Om man blickar tillbaka kan man se att 2009 blev det första året då utbetalningarna översteg inbetalningarna. Det innebär att de så kallade buffertfonderna fick tillskjuta medel på 15,6 miljarder för att man skulle klara av pensionsutbetalningarna.

De bedömningar som nu görs är att under de närmaste åren kommer inbetalningarna fortsättningsvis att vara lägre än utbetalningarna, men en återhämtning och balans prognostiseras och nås på sikt. Givet det är fondernas resultat av betydelse för att både på kort och på lång sikt kunna säkerställa pensionsutbetalningar.

Mycket fokus har de senaste åren varit på fondernas förvaltningskostnader som uppgår till 1,2 miljarder eller 0,14 procent av det förvaltade kapitalet. Att ha fokus på den typen av kostnader är bra, och det ska vi alltid ha. Men, herr talman, även när vi talar om de kostnaderna måste vi inse att de inte på något sätt är avgörande för att säkerställa pensionsutbetalningar vare sig på kort eller på lång sikt. Det avgörande är förhållandet mellan in- och utbetalningar och hur fonderna lyckas i sina placeringar.

Om vi närmare studerar fondernas strategi kan vi se att man den senaste tiden mer har fokuserat på långsiktiga, strategiska beslut och minskat aktiva, operativa förvaltningsbeslut. Jag tycker att det har varit en föränd-

ring i rätt riktning. Det ser man också när man analyserar resultatutvecklingen.

Herr talman! Huvuduppdraget för AP-fonderna är att skapa en hög avkastning på fondkapitalet på en låg risknivå. Det finns vissa indikationer på att uppsatta regelverk kan verka hämmande på det uppdraget, varför detta framgent bör studeras och analyseras för att ge fonderna större förutsättningar att tillskapa hög avkastning på kapitalet.

Jag tror att det är betydligt mer verkningsfullt att vi ser över regelverket i stället för att ensidigt fokusera på förvaltningskostnader.

Beträffande regelverket vad avser miljö och etik ska fonderna ha högt ställda krav på miljö och etik. Däremot är det vår uppfattning att riksdagen inte bör lagstifta om vilken typ av bolag, branscher eller marknader som fonderna bör eller inte bör investera i. Den kommitté som AP-fonderna har gemensamt, Etikrådet, arbetar på ett bra sätt med etik- och miljöfrågor, men det kan givetvis utvecklas och förtydligas.

Fonderna har många gånger på ett effektivt sätt, trots små aktieinnehav, kunnat påverka etik- och miljöfrågor i rätt riktning. I de fall det inte gått har man klivit ur. Man har faktiskt valt att vara med i de rum där man kunnat påverka men klivit ut ur de rum där det inte gått. Men man har inte gått ut innan man har provat, och det är precis så som vi gör i det här rummet. Vi är med och påverkar i stället för att gå ut och inte påverka. Jag tror att det är ett effektivt sätt att påverka saker i rätt riktning. Det är ett arbete som vi givetvis måste följa med intresse.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till förslaget i finansutskottets betänkande och avslag på de motioner som behandlats i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 146 STAFFAN ANGER (M):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i finansutskottets betänkande FiU6.

Herr talman! AP-fonderna är ett viktigt instrument för att säkerställa svenska folkets pensioner. AP-fondernas oberoende ställning slås fast i lag. Det är viktigt att AP-fondernas oberoende ställning upprätthålls.

Avkastningen från AP-fonderna har dock ej varit helt tillfredsställande. Sedan 2001 har AP-fonderna avkastat 3,2 procent, vilket reellt är 1,6 procent eftersom inflationen uppgår till 1,6 procent under samma tid. Avkastningen har dock varit bättre under de senaste fem åren, 4,8 procent per år, vilket reellt ger 3,2 procent, men också detta är för lite.

AP-fonderna har 827 miljarder kronor att förränta. Det är ett jättebe-
lopp. De beslut som fattas är oerhört viktiga för att vi ska klara våra pensionsåtaganden för svenska folket. Som tur var steg kapitalet med 120 miljarder kronor från slutet av 2008 till slutet av 2009, vilket var mycket viktigt. Det operativa resultatet 2009 blev 136 miljarder med en avkastning på 19 procent när börsen steg, vilket var bra då fonderna under 2008 visade ett negativt resultat på hela 195 miljarder kronor.

Herr talman! Det gäller generellt att få bättre avkastning på AP-fondernas pengar. Det handlar dels om att placera kapitalet med bättre avkastning, dels om att se till att kostnaderna för AP-fondernas verksamhet inte fortsätter att öka. De har ökat mycket under senare år. Samarbetet mellan de olika fonderna måste öka för att man ska få bättre effektivitet och lägre kostnader.

Sjätte AP-fonden har haft en speciell uppgift att också investera i expansionsbolag. Tyvärr har avkastningen varit negativ, och regeringen har beslutat att begränsa investeringar i expansionsbolag och flytta över investeringarna till mer och mer mogna tillväxtbolag. Det är bara att konstatera att inriktningen har varit för operativ. Som tidigare talare sade här behöver vi långsiktiga investeringar som är säkra och som ger en vettig förräntning. Regeringen har också slagit fast att detta är den nya strategin.

I en utredning från 2009 slås fast att det finns skalfördelar när det gäller fondernas resultat. Större fonder ger högre avkastning och naturligtvis lägre kostnader. För rätt förvaltad kapital blir avkastningen god. Att slå ihop AP-fonderna skulle förmodligen leda till ett bättre resultat, men det politiska systemet skulle då bli en jättefond, vilket innebär en risk beroende på hur framtiden ser ut. Man ska aldrig ha allting i en korg.

Vad gäller etik och miljö har naturligtvis respektive styrelse en viktig funktion att fylla. Fonderna har, som ni vet, också bildat ett etikråd som tar upp olika frågor vad gäller vilka företag man ska investera i. Det är viktigt att Etikrådet nu arbetar fram en gemensam värdegrund. Man kan inte bara chansa och säga: Det här är inte bra. Det här är inte etiskt. Det är en dålig miljö i det här företaget.

Det måste finnas noga definierat vad som är värdegrunden. Vi tycker att det är bra att Etikrådet arbetar fram denna gemensamma värdegrund. Etikrådet har bland annat beslutat att sälja sina tillgångar i tio bolag på grund av deras produktion av klusterbomber och antipersonella landminor, vilket vi helt stöder.

Etikrådet har också en pågående dialog med olika bolag tillsammans med andra investerare. En dialog förs med bolag inom gruvindustrin, vilket vi tycker är bra. Men det är viktigt att det inte bara är AP-fonderna som tar de här kontakterna utan att även andra bolag är med i det arbetet.

Riksdagen ska däremot inte gå in och lagstifta om vilka typer av bolag, branscher eller marknader som fonderna bör eller inte bör investera i. Vi tycker inte att riksdagen har den kompetensen. Det ska vara experter som jobbar med de här frågorna.

Vad gäller riktning för styrning av ersättningar med mera för de högsta befattningshavarna i AP-fonderna ges riktlinjerna av regeringen. Fonderna ger riktlinjerna för ersättning som om möjligt ska tillämpas i företag där fonderna direkt eller indirekt är delägare. Hur bra detta går beror på fondernas storlek av aktier och kluster i de investerade företagen. Alla företag behöver aktiva ägare.

Anf. 147 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag satt i bänken och funderade på om Staffan Anger skulle komma till frågorna om etik och miljö, och glädjande nog gjorde han det i slutet av sitt anförande.

Jag skulle vilja fråga Staffan Anger om man menar att AP-fonderna har lyckats med sitt ansvar för miljön och den etiska hänsynen i placeringarna. Är det tillräckligt med de tio företag som Staffan Anger gav exempel på att man har lämnat? Det finns fortfarande en stor del placeringar i verksamheter där det riktas kritik mot företagen vad gäller deras hantering av personal och miljöfrågor och mot att de fortfarande bryter mot konventioner som vi har enats om internationellt.

Anf. 148 STAFFAN ANGER (M) replik:

Herr talman! Det som de har gjort hittills har varit utmärkt. Det finns ingenting att klaga på det. Nu tittar man på och analyserar jag tror att det är 26 företag. Det är inte så lätt, för man måste gå ganska djupt in i dessa företag och se vad de har för miljöproduktion, vilken arbetsituation de har på arbetsmarknaden och så vidare.

Om företagen inte klarar av de kriterier för etik och miljö som vi har satt upp ska vi naturligtvis gå ur. Det är självklart. Därifrån är det dock långt till att säga att man ska gå in i den och den branschen och att riksdagen ska besluta om det. I så fall tror jag att vi riskerar avkastningarna ännu mer. Men självfallet ska vi följa internationella konventioner, och vi ska ha hög svansföring.

Anf. 149 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Värderingsmässigt anser vi inte att det är något problem att ta avstånd från investeringar i vapenindustrin. Det är inte en värdering som man ska överlämna till experter att ta hänsyn till. Det är något som vi i Sveriges riksdag kan välja att ta ställning till. Tycker vi att vi ska ge pensioner som bygger på vapen och vapenförsäljning, vapen som används ute i världen i olika konflikter och som bidrar till mänskligt lidande? För Miljöpartiet är det ett värderingsställningstagande, inte en fråga för experter på ekonomiska placeringar.

Anf. 150 STAFFAN ANGER (M) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja säga så här: Visst ska vi kunna investera i Saab i Linköping, ett vapenföretag som är utomordentligt välskött och som arbetar enligt de premisser som svenska regeringen satt upp beträffande export. Det har god avkastning och skickliga ingenjörer och gör en bra produkt.

Det är givet att vi ska följa reglerna. Om det sedan kommer in en vapenhandlare med något mindre bolag i Nicaragua eller något sådant ska man naturligtvis titta på det, men där kommer vi in på etik- och miljöfrågan.

Vi anser inte att man ska stoppa investeringar i den vapentillverkande industrin.

Anf. 151 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja kommentera en sak. Staffan Anger sade att det var tur att fonden hade lyckats höja kapitalet på 120 miljarder. Ordvalet visar tydligt att det finns en instabilitet i systemet och att det bygger mycket på just spekulation. Människors framtida pension bygger på ett väldigt instabilt system och på någon form av lotteri, på hur mycket tur det finns i avkastningssystemet. Jag tycker att det visar på bristande ansvar att överföra ett så stort ansvar från samhället till individen.

Framför allt tänkte jag dock ta upp etiska investeringar. Staffan Anger sade, herr talman, att man sålt i företag som tillverkar klusterbomber och sådant eftersom vi undertecknat en konvention på området. Det i sig är mycket bra, men det hela blir lite otydligt. Å ena sidan säljer vi i vapenindustrin eftersom vi skrivit under konventionen om klustervapen, och det är mycket bra. Å andra sidan behåller vi ägande i till exempel

Wal-Mart som inte tillåter fackliga rättigheter. Var drar Staffan Anger gränsen? Vad är bra att vi säljer i och vad är bra att vi har kvar? Det finns en hel del politiska värderingar i dessa ställningstaganden som Staffan Anger inte kan gömma sig bakom genom att säga att det ska experterna hantera.

Just nu befinner vi oss i något slags gråzon där man politiskt inte har tagit ställning till frågorna över huvud taget. Jag menar att det är ett problem. I promille av de pengar vi lägger på placeringar används till uppföljning av placeringarna från ett etiskt perspektiv. Det visar hur stor viljan är att följa internationella konventioner.

Anf. 152 STAFFAN ANGER (M) replik:

Herr talman! Ja, det var lite dumt av mig att säga att det var lotteri att placera. Det är ju inte så. Att placera i aktier och sådant kan man tjäna mycket pengar på, få en mycket bra avkastning på. När börsen å andra sidan går ned, när hela världen kraschar, då ska man helst ha gått ur innan det händer. Så är det, men vem vet detta? Därför kan det vara bättre att ha placerat i fastigheter.

Det finns en stor expertis på detta område, och om vi ska klara pensionerna i framtiden måste vi ha tillgång till den expertisen. Jag kan hålla med om det som sades om hur mycket pengar man avsätter till dem som tittar på de etiska investeringarna. Jag håller med om att 5 miljoner är väldigt lite. Det kan vi säkert höja.

Det jag reagerat på är att kostnaderna är för höga för att klara av det här. Nu måste de olika fonderna samarbeta. Det tror jag är viktigt. Det har, vad jag förstår, tidigare, innan jag kom till finansutskottet, varit en diskussion om att slå ihop dem. Det kan naturligtvis diskuteras eftersom det i så fall skulle bli en väldigt stor fond, vilket kanske inte är bra. Men det är klart att det finns möjligheter att göra det hela bättre.

När det gäller vilka bolag man ska investera i vill jag säga att man inte kan ta bort en hel bransch som vapenindustrin. Det finns dessutom många underleverantörer till vapenindustrin som inte direkt levererar vapen. I stället får man titta på de olika bitarna. Jag är glad att vi gick ur dem som tillverkar klusterbomber och minor. Det finns säkert andra vi också kan gå ur. Vapenindustrin kommer vi dock att vara inne i, det är ingen tvekan om det, och vi kommer att vara inne i oljeindustrin och även i gruvindustrin.

Vi måste bygga på de välskötta företagen för de sköter sin miljö. De har bra avkastning och sköter om sina medarbetare på ett bra sätt. Jag tror nog att vi kan enas om att varken Ulla Andersson eller jag ska vara den som bestämmer var AP-fonderna ska köpa eller sälja sina aktier.

Anf. 153 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tycker i alla fall inte att vi ska investera i företag som bryter mot internationella konventioner. Det är också den linje vi tidigare har haft. Nu har vi bytt linje, men det har inte riktigt diskuterats politiskt. Det finns inte heller några tydliga riktlinjer om hur vi ska förhålla oss. I dag är det otydligt. Att över huvud taget tro att vi ska kunna påverka en koncern som Wal-Mart att införa fackliga rättigheter tror jag är väl naivt. Visst, det är en svår gränsdragning att försöka påverka och att veta när man ska bestämma sig för att inte göra det, men jag tror att

man ibland måste inse att det inte är värt att lägga ned några pengar eller resurser på det utan i stället visa vår avsky genom att sälja av.

Jag sade tidigare att jag är glad över att vi sålt i vapenindustrin. Men vi äger fortfarande i vapenindustrin, till exempel i BAE Systems som tillverkar kärnvapen och eventuellt andra vapen, och det borde vi inte göra. Det finns alltså en hel del att göra på det här området.

Jag menar att det är ett stort dilemma att vi har höga kostnader för förvaltningen. Där verkar vi vara överens. Jag tror att det mycket handlar om att vi har korta placeringar och att man tror, eller rättare sagt har trott, att aktiva placeringar är mer lönsamma. Nu har det visat sig att de experter som ska ge avkastningen inte har lyckats särskilt bra med sina placeringar, utan det är de långsiktiga strategierna som har lyckats. Där finns det tydligen politisk enighet, men då kan man ju undra: Vad är experternas uppgift i dessa placeringar?

Jag tycker att det är ett stort dilemma att 1 promille läggs på etisk uppföljning. Jag tycker att det är ett stort dilemma att vi äger aktier i 10 000 företag – jag tror att en del av fonderna har ett gemensamt ägande i olika företag – och att vi har 26 företag under granskning. Låt mig säga att det kommer att ta oerhört lång tid, några hundra år, innan vi har tagit oss igenom dessa företag för att se vad de faktiskt gör i sin vardag ur internationella konventionsperspektiv, för fackliga rättigheter samt för miljö och social hänsyn. Jag tror att det behövs mycket mer resurser, och jag tror definitivt att man behöver vända på skutan och faktiskt granska företagen i förväg och inte efteråt. Det behövs också oberoende granskare.

Anf. 154 STAFFAN ANGER (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för att vi kan enas om långsiktiga placeringar. Det är alltid det som gäller – långsiktiga satsningar på välskötta företag som är lönsamma och som sköter miljöfrågorna och som ser till att de anställda har bra betalt och arbetar i en bra miljö. Det är dessa företag som överlever långsiktigt. De andra kan aldrig bli någonting. Där är vi helt överens.

Vi är också överens om att det kostar för mycket just nu. Vi måste kunna lösa detta.

Ulla Andersson, du gav ett mycket bra exempel när det gäller BAE Systems. Du kanske kommer ihåg Hägglunds och affärerna där uppe med bandvagnar. Hägglunds är ett fantastiskt företag. Varför skulle vi inte kunna investera i deras moderbolag? Det verkar konstigt. Detsamma gäller i Karlskoga med den teknologi som man har där och den utmärkta miljö som man har också när det gäller hur arbetare och tjänstemän har det. Det går alltså inte att dra en sådan här bransch över en kam och säga att man nu gör det men inte det.

Däremot när det gäller internationella konventioner – jag känner till en hel del om gruvindustrin eftersom jag har jobbat där – ska man naturligtvis ta en diskussion. Men det ska man göra på bolagsstämmor, och man kan ha en diskussion vid sidan om också med företagsledningen tillsammans med andra aktieägare och påverka detta. Allting är inte Wal-Mart. Det finns en del där vi kan ha en andel som är tillräcklig för att verkligen kunna påverka, och då ska vi göra det.

Sedan måste vi också komma ihåg att vi måste öka avkastningen så att du och jag får några pengar när vi blir gamla, det vill säga när jag blir gammal, inte du.

Anf. 155 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Vi äger tillsammans en enorm förmögenhet. I de statliga AP-fonderna förvaltas hundratals löntagarägda miljarder. Tagna tillsammans tillhör AP-fonderna de sex största statliga pensionsförvaltarna i världen. Det ger avsevärd makt. AP-fonderna kan, med mer aktiv styrning, utvecklas till kraftfulla redskap för att främja en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling.

AP-fondernas övergripande mål är att skapa trygghet i pensionssystemet genom en långsiktigt hög avkastning. Fonderna ska ta hänsyn till miljö och etik utan att göra avkall på detta mål. Hur bör då pensionspengarna användas för att åstadkomma detta?

Det är viktigt att ha klart för sig att pension i dag inte mer än till en liten del är uppskjuten lön. Den är en beskattning av dem som arbetar. Den bästa pensionsförsäkringen är alltså ett blomstrande näringsliv med många anställda i Sverige nu och i framtiden. Det är därför en olycklig utveckling att de svenska börsnoterade bolagen till allt större del sedan 1990-talet kommit att kontrolleras av ansiktslösa och avsiktslösa ägare som prioriterar snabba vinster framför långsiktiga investeringar. Inte sällan deltar pensionsfonderna – arbetarnas och tjänstemännens trygghetskapital – i spekulationer med valutakriser, ekonomiskt kaos och arbetslöshet som följd. AP-fonderna har som stora institutionella kapitalförvaltare ett särskilt ansvar för att investera i företag som på längre sikt kan bidra till välbefinnande och hållbar utveckling. Inte minst borde pensionskapital investeras i lokala och regionala fonder som kan stödja nya företag som ger arbetstillfällen i Sverige.

AP-fonderna kan användas mycket mer konstruktivt. Goda föredömen finns. Till exempel investeras sedan 2004 en mindre del av de offentligt ägnade i Kaliforniens pensionspengar i långsiktigt hållbara företag som ger jobb åt delstatens invånare, särskilt i områden med hög arbetslöshet. Därtill stöds miljöteknik och miljövänlig produktion kraftfullt i Green Wave Initiative, ett annat offensivt initiativ.

I Sverige har Sjätte AP-fonden, som förvaltar drygt 18 av de mer än 800 miljarder kronor som finns i AP-fonderna, uppdraget att placera riskkapital i små och medelstora tillväxtföretag och därmed bidra till utvecklingen av det svenska näringslivet. Det är bra, men satsningarna är alldeles otillräckliga.

Ett sorgligt exempel på hur framtidsbranscher går oss ur händerna är Solibro, ett avknopningsföretag från Ångströmlaboratoriet i Uppsala, som är världsledande på tunnfilmssolceller, en framtidsprodukt då dessa solceller är effektiva och billiga att producera. Jobben med att producera dem hamnade i Tyskland. Solibro är inte det enda framtidsföretaget som ratas av svenska investerare med snabba klipp i fokus. AP-fonderna bör ta ett större ansvar för att sådana företag får utvecklas här.

Kommittén om AP-fondernas etik- och miljöansvar föreslog i ett betänkande 2008 att föreskrifterna om etiska riktlinjer ska skrivas in i lagen i stället för att som nu stå i förarbetena. Det är ett bra förslag eftersom reglerna behöver skärpas. Det är oacceptabelt att fonderna fortfarande

investerar i verksamhet som skadar människor och miljö. Allt handlar inte om pengar. Vem vill som pensionär leva på smutsiga pengar från kol- och oljeindustrin eller blodspengar från vapenindustrin? Satsningar på konstruktiva branscher som miljöteknik och förnybar energi kan ge både tryggare pensioner och en bättre värld att leva i.

Enligt detta betänkande verkar det snarare vara positivt än negativt för avkastningen att ta hänsyn till miljö och etik, även om det har varit svårt att dra bestämda slutsatser. God avkastning och god moral måste alltså inte stå mot varandra.

Därför föreslår vi att AP-fonderna får skärpta direktiv att bli mer aktiva ägare och se till att bredda kompetensen i sina egna styrelser och i de bolagsstyrelser där de är representerade för att uppnå en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling samt genom kloka investeringar i högre grad bidra till att nya, hållbara företag får blomstra.

Anf. 156 VALTER MUTT (MP):

Herr talman! Aristoteles skilde på ekonomi och krematism. För den gamle grekiske filosofen var ekonomi hushållning, som för övrigt själva ordet betyder på grekiska, och stod för långsiktigt värdeskapande som kom alla hushållets medlemmar till del. Krematism däremot stod för att snabbt ackumulera pengar och förmögenheter och innebar ofta bara fördelar för dem som var inblandade i själva transaktionen men ledde mer sällan till att behov i det omgivande samhället tillgodosågs.

Det ansiktslösa institutionella kapital som under senare decennier alltmer tagit över ägandet i våra stora företag har på ett olyckligt sätt befrämjat kortsiktighet och lett till en världsekonomi mer och mer präglad av krematismens snävsinhet. Som en motreaktion på denna utveckling pågår en intressant teoribildning, vid inte minst många nordamerikanska universitet, om hur en viktig del av det institutionella kapitalet, pensionsfonderna, skulle kunna användas för ett mer långsiktigt värdeskapande och inte minst i kampen mot klimatförändringarna. Förlorar vi den kampen kommer naturligtvis inte heller några pensioner att kunna betalas ut i framtiden.

I 21 delstater i USA har i dag Public Pension Funds, alltså pensionsfonder för offentliganställda över vilka delstatskongresserna har ett betydande inflytande, numera tillstånd att ägna sig åt så kallade economically targeted investments, alltså rikta en del av sina investeringar mot gröna sektorer av ekonomin eller mot regioner med hög arbetslöshet.

Ett uppmärksamt exempel är Green Wave Initiative som har initierats av Calpers, California Public employees' Retirement System, alltså de offentliganställdas pensionsfond i Kalifornien. Det är en av USA:s allra största pensionsfonder som har ett kapital på runt 200 miljarder dollar. Calpers hör också till initiativtagarna till Investor Network on Climate Risk, ett globalt nätverk av institutionella investerare som trycker på för att de multinationella storföretagen tydligare ska redovisa klimateffekter av sin verksamhet.

I Kanada har regionala pensionsfonder skapat dynamik i lokala och regionala ekonomier. Ett uppmärksammat exempel där är solidaritetsfonden i provinsen Quebec som sedan starten 1983 har skapat eller räddat kvar 143 000 jobb, ofta i nära samarbete med regionens kommuner och med tyngdpunkt i företag som ligger i framkant när det gäller infly-

Prot. 2010/11:25
1 december

*Redovisning av
AP-fondernas
verksamhet 2009*

tande och fortbildning för medarbetarna. Det här har ägt rum i en del av Kanada som på många sätt påminner om vårt land.

Herr talman! I en tid då den internationella klimatpolitiken gått i baklås är det naturligtvis ännu viktigare att andra verktyg som står till buds används till sin fulla potential och att det beträffande de enorma kapitalbassänger som våra pensionsfonder utgör investeras i företag som är medspelare, inte motspelare, till jordens ekosystem.

I detta anförande instämde Jonas Eriksson (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

21 § Riksrevisorernas årliga rapport

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2010/11:FiU12
Riksrevisorernas årliga rapport (redog. 2010/11:RRS1).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

*Användning av
säkerhetsskannrar
vid EU:s flygplatser*

22 § Användning av säkerhetsskannrar vid EU:s flygplatser

Föredrogs
justitieutskottets utlåtande 2010/11:JuU4
Användning av säkerhetsskannrar vid EU:s flygplatser
(KOM(2010)311).

Anf. 157 MARIA FERM (MP):

Herr talman! För en vecka sedan antog justitieutskottet ett utlåtande till EU-kommissionen med anledning av Europeiska kommissions meddelande den 15 juni 2010 till Europaparlamentet och rådet om användning av säkerhetsskannrar vid EU:s flygplatser. Det handlar alltså om säkerhetsskannrar, om kroppsskannrar eller nakenskanrar – beroende på vad man vill kalla dem – som finns på flygplatser som en hjälp med säkerheten.

EU-kommissionen vill så att säga höra runt om det kan behövas EU-gemensamma standarder för säkerhetsskannrar för att inte olika teknik och regler ska gälla på flygplatserna.

Redan i dag finns det säkerhetsskannrar på flygplatser runt om i USA och även på ett antal flygplatser runt om i Europa på försök. De senaste veckorna har detta aktualiserats ännu mer genom att en proteströrelse i USA väckts till liv för medborgerliga rättigheter och mot onödiga integritetskränkningar.

Bilderna på skannrarna i USA är detaljerade och visar allt från sili-konbröst till stomipåsar på dem som skannas. På flygplatser i Europa finns i något fall säkerhetsskannrar som ger hälsofarlig strålning. Dessa

faktorer är det självklart viktigt att beakta när ett utlåtande till EU-kommissionen ska göras.

Utskottet har uttalat sig positivt till skanningstekniken, men utskottet vill se att EU tar hänsyn till integritets- och hälsoaspekter vid eventuella EU-gemensamma standarder. Detta är självklart lovvärt. Men hur mycket betyder det egentligen när utskottet ändå ställer sig positivt till tekniken?

Herr talman! Jag anser att det är olyckligt att i detta tidiga skede ställa sig positivt till den teknik som säkerhetsskannrar innebär. Jag anser nämligen att Sverige bör vara ett föregångsland när det gäller att värna den personliga integriteten och medborgerliga rättigheter när alla andra EU-länder inte döljer sin övervakningsiver och terrorrädsla.

Om Sverige ska ställa sig positivt till EU-gemensamma standarder när det gäller säkerhetsskannrar räcker det inte med hoppfulla skrivningar om hänsynstagande till integriteten eller människors hälsa. Sverige behöver vara tuffare än så. Sverige borde i så fall kräva att den teknik som används inte visar bilder utan endast streckgubbar. Sverige borde kräva att standarderna inte kommer att innebära farlig strålning. Sverige borde kräva att bilderna ej lagras och därmed riskerar att spridas och missbrukas. Först när dessa saker är garanterade borde Sverige ta ställning till att över huvud taget uttala sig positivt.

Herr talman! Även när dessa saker är uppfyllda bör vi också fråga oss: Är mer övervakning och fler integritetskränkningar rätt väg att gå för att hejda terrorism? Är mer övervakning av medborgare det som kommer att göra världen tryggare och få människor att inte vilja begå terrorbrott? Eller är det så att det enda vi kommer att förlora när vi inskränker medborgerliga rättigheter och integritet för att skapa säkerhet är vår egen frihet?

Oavsett vilket svar man kommer fram till när man har ställt sig dessa frågor bör riksdagen i detta skede inte vara positiv utan vara skeptisk till en teknik som är integritetskränkande och eventuellt också hälsofarlig.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till reservationen från Miljöpartiet och Vänsterpartiet där vi ifrågasätter den principiellt positiva inställning till skanningstekniken som utskottsmajoriteten ställt sig bakom.

I detta anförande instämde Jonas Eriksson (MP) samt Marianne Berg och Lena Olsson (båda V).

Anf. 158 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Jag instämmer i det Maria Ferm från Miljöpartiet sagt och även i yrkandet om bifall till reservationen.

Det mesta är redan sagt av Maria så jag behöver inte på nytt ta upp det. Jag tycker att man i just det här ärendet ska ställa sig frågan om detta med härtill nödd och tvungen. Det är viktigt att bekämpa brottsligheten. Vissa saker måste man göra, speciellt när det gäller flygtrafiken med tanke på de skador som kan uppstå om människor bär med sig exempelvis vapen. Det blir ju en ganska hård smäll när man ramlar ned från några tiotusen meters höjd. Det får förödande konsekvenser.

Precis som Maria sagt ska vi generellt när det gäller integritetsfrågor och kränkande åtgärder vara så försiktiga som möjligt. Det vi ifrågasatt är det som justieutskottet skrivit: att man i princip ställer sig positivt till den nya tekniken i sig – så uttrycker man sig. Man skulle ha kunnat ut-

*Användning av
säkerhetsskannrar
vid EU:s flygplatser*

trycka sig på ett annat sätt, på ett neutralt sätt, tills man faktiskt vet. Vi har ju sett nyhetsinslag och fått information om bilder som tas och om hur den personal som ska jobba med de här kontrollerna handhar materialet. Det borde leda till eftertanke.

Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde Marianne Berg (V).

Anf. 159 ELIN LUNDGREN (S):

Herr talman! Jag vill redogöra för hur vi socialdemokrater har resonerat om flygskanningen. Sverige har alltså fått en fråga från EU som ser behovet av en gemensam strategi och som bett om ett utlåtande från Sverige.

Vi socialdemokrater har vägt in olika aspekter som vi tycker är viktiga. Vi kan yrka bifall till justitietskottets förslag i utlåtandet.

Som vi redan hört finns i dag flygskanning runt om i världen, också i Europa. Då detta redan är ett faktum ser vi att det finns en mycket stor poäng i att EU tar fram riktlinjer för hur skanningen ska gå till. Vi vill framhålla de bitar som känns viktiga för oss.

Först och främst handlar det om det som flera gånger nämnts här, nämligen om integriteten. Skanningen ska utföras på ett sådant sätt att någon möjlighet att spara och sprida bilder inte finns. Vi har sett exempel på att det har förekommit. Det är väldigt viktigt och också självklart att det inte får förekomma.

Vidare är det viktigt att den teknik som används är sådan att den inte medför hälsofaror för individen. Den typen av teknik finns. Självklart framhåller vi användningen av den tekniken framför användningen av andra tekniker.

Den röntgenstrålning som i dag används på en del ställen är joniserande och kan alltså vara cancerframkallande. Sannolikheten för att den skulle utsätta oss för en sådan mängd skadlig strålning att den påverkar oss är ganska liten. Men försiktighetsprincipen ska alltid råda, alltså även här.

Herr talman! För att flygpassagerare ska känna trygghet inför en resa ser vi att säkerhetskontroller behövs. Hur dessa går till och vad de innebär måste passagerarna på ett tydligt sätt informeras om så att man, om man så vill, har möjlighet att välja en annan metod. Ett alternativ till kroppsskanning är den gamla klassiska visiteringen, att någon fysiskt känner igenom kläderna. Vi människor är olika, och olika saker kränker vår integritet. Finns det olika alternativ ska dessa alltså redogöras för och göras möjliga.

Med hänsyn tagen till hälsoaspekter och integriteten ser vi socialdemokrater att flygskanning är ett sätt att upprätthålla säkerheten vid flygresor.

I detta anförande instämde Christer Adelsbo och Anna Wallén (båda S).

Anf. 160 EWA THALÉN FINNÉ (M):

Herr talman! Dagens debatt handlar, vilket har nämnts flera gånger, om EU-kommissionens meddelande om användning av säkerhetsskann-

rar vid EU:s flygplatser. Det är ett underlag för diskussion om ett eventuellt EU-gemensamt regelverk.

Grunden för passagerarkontroll på våra flygplatser handlar om att förebygga brott och bekämpa terrorism. Ett sätt att göra det kan vara, och är på några flygplatser i Europa redan i dag, att använda säkerhetsskannrar. EU-kommissionen lyfter fram olika aspekter att diskutera när det gäller det som även kommer att behandlas av Europaparlamentet och rådet. Kommissionen vill ha synpunkter på vilken väg man kan gå. En av grejerna gäller om vi ska ha ett EU-gemensamt regelverk för användning, och om så är fallet vad det är som ska regleras.

Vad som lyfts fram i EU-kommissionens meddelande redan i dag gäller teknisk standard, integritetsfrågorna och hälsoaspekterna. Från utskottet har vi konstaterat att vi i grunden är positiva till att det införs ett EU-gemensamt regelverk, men det är några frågor som – och det har tidigare talare också varit inne på – måste vara lösta innan det ens kan bli aktuellt. De grundläggande rättigheterna måste respekteras. Integritetsfrågan är mycket viktig.

Passagerarkontroll handlar i första hand om att öka säkerheten inom luftfarten och inte om att kunna använda detta i eventuella brottsutredningar. Det är det ganska viktigt att slå fast, för det är grunden för vad det är man ska reglera och hur man reglerar det. Då blir frågan om uppgiftsskydd central. Ett eventuellt framtida regelverk måste förhindra att bilder lagras, kopieras, skrivs ut, tas fram eller skickas i väg. Dessutom är det viktigt att detta sköts av auktoriserad personal och att eventuell skärm där man tittar inte kan ses av andra än dem som är auktoriserade.

Eftersom det redan i dag finns teknik som inte producerar kropps bilder tycker vi att det är en ganska viktig utgångspunkt för kommissionen att ha med sig när den jobbar vidare med en sådan här fråga. Självklart får tekniken inte heller innebära hälsorisker. Även sådan teknik finns i dag. Det borde vara den självklara utgångspunkten att man jobbar med teknik som inte ger några skador på hälsan.

Grunden för att utskottet är positivt om frågorna om integritet och hälsorisker löses hänger ihop med att man utifrån ett säkerhetsperspektiv kan upptäcka mer genom den nya tekniken än man kan göra i dag när man går igenom en metallbåge. Man kan utöver metallföremål upptäcka plastiska föremål och vätskor som bärs under kläder. Alternativet i dag är en fullständig kroppsvisitation, och den innebär självklart också ett integritetstänkande. Med ny teknik kommer behovet av kroppsvisitation normalt inte att behövas.

Från de flygplatser i Europa där säkerhetsskannrar används redan i dag har man konstaterat att genomströmningen av passagerare i säkerhetskontrollerna har ökat och köerna kortats, vilket naturligtvis också är till gagn för flygresenärerna.

Avslutningsvis skulle jag återigen vilja framhålla att vi från utskottets sida är försiktigt positiva, om den teknik som eventuellt kommer att användas skyddar integriteten och minimerar hälsoriskerna. Jag vill bara understryka – och det är vi väldigt tydliga med i vårt uttalande – att detta inte innebär att vi har tagit slutgiltig ställning, utan vi skickar med det vi tycker är oerhört väsentligt. Kommer frågan tillbaka får man pröva både subsidiariteten och vilka regelverk man de facto kommer fram till.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i utlåtandet.

Anf. 161 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Jag yrkar också bifall till utskottets förslag.

Frågan om effektivare brottsförebyggande insatser har varit aktuell de senaste tio åren, inte minst efter terrordåden i USA 2001 men också de terrorattacker som faktiskt riktades mot europeiska länder 2005. Den organiserade brottsligheten har varit i fokus och också hur vi kan underlätta för brottsbekämpande myndigheter som polisen, tullen och säkerhetspolisen att förebygga terroristattacker.

Jag vill påminna om att fokus i detta ärende, som kollegerna har varit inne på tidigare, gäller om säkerhetsskannrar inom EU eventuellt ska införas. Ska de införas på våra flygplatser eller inte? Syftet är dock det samma: Vi ska förebygga brott och bekämpa terrorism. Bombhundar används exempelvis i dag för att undersöka bagage och söka explosiva medel på flygplan. För fyra år sedan inträffade ett antal allvarliga incidenter med försök att med flytande sprängmedel genomföra sprängningar i luften. Efter detta har reglerna skärpts för till exempel medhavande av vattenflaskor på flygplanen, men där finns ännu mer att göra med tanke på att man efter säkerhetskontrollen i dag faktiskt kan köpa sprit i tax-freebutikerna.

I dag finns ändå en stor acceptans hos resenärerna för att man inte får ta med sig vätskor eller spetsiga föremål på planet. Instrumenten för att förebygga brott behöver alltid förbättras för att bli ännu mer effektiva i brottsbekämpningen.

Herr talman! Metallbågar är ett viktigt inslag, men dessa spårar exempelvis inte sprängmedel eller andra föremål som inte är av metall. Inte heller är dagens lösningar ändamålsenliga när man fortfarande på många flygplatser inte enbart ska lämna ifrån sig datorn vid kontrollen utan även ta av sig jackor, väskor, bälten och skor. Det finns förstås effektivare metoder.

Säkerheten vid EU:s flygplatser ser väldigt olika ut. Som nämnts tidigare finns säkerhetsskannrar på försök, med varierande teknik och regelverk. Vi tycker, herr talman, att det är bra att villkoren ses över. Sverige bör tidigt vara med i diskussionen när det gäller användningen av säkerhetsskannrar och påverka utformningen av ett eventuellt införande. Datatillsynsmannens synpunkt om att skannrar ska införas enbart om de anses vara nödvändiga och är förenliga med EU:s lagstiftning ska också beaktas. Av det material vi har tagit del av i justitieutskottet konstaterade datatillsynsmannen under våren 2010 att det finns teknik som är förenlig med EU-lagstiftningen.

Herr talman! Folkpartiet och Alliansen har i justitieutskottet tydligt lyft fram vikten av att i framtida utformning beakta integritetsaspekterna vad beträffar framställning och lagring av kroppsbilder samt behandling av personuppgifter, och det tycker jag är viktigt att bevaka i det fortsatta ärendet.

Avslutningsvis hade jag tänkt ställa en fråga till Lena Olsson, som tyvärr redan har avvikit. Maria Ferm är dock kvar i kammaren. Det handlar naturligtvis om hur vi ska tolka denna reservation eftersom man i och för sig angriper eller kommenterar just tekniken men i övrigt i reservationen säger att man instämmer i de synpunkter som framförs av majoriteten. Frågan är hur det ska tolkas.

Anf. 162 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Dagens debatt handlar alltså om användningen av säkerhetsskannrar vid EU:s flygplatser. Det är en fråga som engagerar många och berör många människor, inte minst oss riksdagsledamöter som tvingas flyga väldigt ofta.

Under ett antal år har fler och fler länder och flygplatser börjat använda denna typ av säkerhetskontroller. I Sverige finns de inte, men de finns i till exempel vårt grannland Finland. De finns i Storbritannien, Frankrike, Nederländerna och Italien och också i ett stort antal länder utanför EU, till exempel USA och Kanada.

För närvarande finns det, som vi har hört, inget gemensamt EU-regelverk för hur den här tekniken ska se ut och hur säkerhetsskannrarna ska fungera. Som det är nu kan enskilda EU-länder och flygplatser använda tekniker som är långt mycket mer integritetskränkande och hälsofarliga än de skulle behöva vara.

I det läget har kommissionen tagit initiativ till en diskussion om vi ska införa ett gemensamt EU-regelverk. Detta välkomnar, såvitt jag förstår, alla partier i justitieutskottet, även vi i Centerpartiet.

När vi som resenärer ska flyga från någon flygplats inom EU är det bra om vi kan veta att den kontroll vi går igenom inte innebär strålning på vår kropp som skulle kunna vara skadlig. Det är bra med en tydlig skyltning om vilken sorts kontroll det är man går igenom. Är man gravid kan det vara högst väsentligt att veta vad det är för sorts strålning i skannern.

Dessutom är det fråga om min integritet: Hur vet jag att det inte lagras några bilder efter det att jag har gått igenom apparaten? Vilket skydd finns det för att bilderna senare inte kan spridas?

Frågan om säkerhetsskannrar ska användas i stället för dagens metallbågar och fysisk kroppsvisitering är inte enkel, det måste jag säga. Det finns många aspekter att ta hänsyn till. Integritetsfrågan är en fråga. Kommer det att skapas det som i pressen har kallats för nakenbilder, bilder där eventuella proteser, implantat, blöjor eller trosskydd kanske syns? Kommer bilderna att lagras? Kan de spridas?

Vi har hälsofrågan. Är det farligt att gå igenom en säkerhetsskanner? Vad händer om man flyger ofta, om man ofta utsätts för en sådan strålning? Vad gäller för personalen som jobbar i närheten av de här kontrollerna?

Men vi har också säkerhetsfrågan. Är det en teknik som gör att farliga sprängämnen och även annat kan avslöjas bättre? Är alltså den här tekniken effektivare och bidrar den till större luftfartssäkerhet än den teknik vi använder i dag?

Effektivitetsfrågan är viktig. Kan säkerhetsskannrarna göra att kontrollerna går snabbare? Vi är rätt många som har stått i köer väldigt lång tid när vi ska genom en säkerhetskontroll.

Så har vi kostnaden. Är de här dyra säkerhetsskannrarna värda sitt pris? Vi har många små flygplatser i Sverige. Vad skulle det innebära för dem om de blev tvingade att använda den här tekniken?

Herr talman! Jag tänkte prata lite om de här aspekterna, som alla är viktiga, och börja med den aspekt som jag tycker är allra viktigast, nämligen integritetsskyddet.

Den skanningsteknik som flitigt debatterats i medierna och som har kallats för nakensskanning är, som tekniken ser ut i dag, enligt mig och Centerpartiet inte acceptabel. Det vill jag göra klart redan nu. Att skapa bilder där en närvarande flygplatskontrollant tydligt kan se kroppskonturerna som om personen vore naken är en så pass integritetskränkande teknik att den inte bör användas. Vi vet att bilder från den här typen av säkerhetsskanning har läckt ut.

En kommande EU-strategi för säkerhetsskanning bör slå fast att den typen av skanningsteknik inte ska få användas.

Betyder det alltså att vi säger nej till säkerhetsskannrar över huvud taget? Inte alls, vi säger att den bästa tekniken kan ge andra tydliga fördelar. Det finns i dag teknik som gör att det inte behöver skapas några kropps bilder. Enligt kommissionens meddelande är det tekniskt möjligt att det i stället för att det blir en bild på mig, där man eventuellt ser om jag i fickan har någonting med vätska i, blir en modellgubbe som ser likadan ut för alla och som går igenom. På den modellgubben ser man om det finns någonting i fickan eller om det finns någonting i skorna som det är värt att kontrollera vidare.

Det som konstitutionsutskottet har påpekat i sitt yttrande till justitieutskottet och som vi från majoriteten i justitieutskottet säger är att den teknik som i minsta möjliga utsträckning påverkar den personliga integriteten bör förordas. Vi vet i dag inte vilken teknik som kommer att vara den som ger minsta möjliga integritetspåverkan. Därför kan vi inte peka ut en viss teknik. Men det är den minst integritetskränkande som ska användas.

I dag är det inte speciellt integritetskränkande att gå igenom en metallbåge, och i en framtid när den bästa tekniken används tror jag inte att det kommer att bli speciellt integritetskränkande att gå igenom en säkerhetsskanner heller. Vad som är integritetskränkande i dag och som jag hoppas att vi i framtiden kan slippa är den typ av kroppsvisitationer som vi utsätts för allt som oftast. Jag är en flitig flygresenär, ibland ofrivillig därför att det inte finns andra alternativ. Jag skulle vilja påstå att kanske var tredje, fjärde eller femte gång piper den här metallbågen, antingen därför att man själv har glömt någonting, bältet eller annat, eller därför att man är slumpmässigt uttagen för kontroll. Då får man stå där bredbent, och en man känner och klämmer på ens kropp. Det skulle vara rätt skönt att slippa det.

När det gäller hälsofrågan finns det olika tekniker som ger olika mycket strålning. Det finns det som kallas passiv millimetervåg som inte ger någon strålning alls. Sedan finns det flera olika tekniker till den konventionella röntgenstrålningen, som ger en ganska hög dos av strålar. Utöver de tekniker som används i dag finns det andra som håller på att prövas. Eftersom tekniken långt ifrån är färdigutvecklad säger vi i justitieutskottet att vi inte kan uttala oss för någon specifik teknik. Däremot säger vi att den teknik som i minsta möjliga utsträckning påverkar hälsan bör förordas.

Beträffande säkerhetsaspekten måste vi ha som bakgrund att dagens metallbåge bara tar en liten del, metall och inte vätskor. Fastän det inte är tillåtet att ta med sig vätskor genom kontrollen finns det egentligen ingen ordentlig kontroll av att man inte gör det. Det är bara vid slumpmässiga kontroller som man kan se om någon har någonting med sig.

Vi vet av erfarenhet, det har gjorts försök, att det finns människor som försöker ta med sig sprängämnen på planet. Givetvis är det angeläget att på något sätt med teknikens hjälp stoppa de här personerna.

Vad gäller effektiviteten hävdar de flygplatser som har säkerhets-skanning på försök att passagerargenomströmningen ökar med säkerhets-skanner i stället för metallbåge och kroppsvisitation. En användning av säkerhetsskannrar i stället för dagens säkerhetskontroll skulle alltså öka flödet, vilket skulle vara välkommet. Det är en aspekt som trafikutskottet tar upp i sitt yttrande.

Till slut kommer jag till kostnaden. För en stor flygplats som Heathrow i London som har den här tekniken eller för den delen för Arlanda tror jag inte att det här är någon allvarlig kostnad som kommer att betyda speciellt mycket. Men i Sverige har vi en lång rad små flygplatser. Kostnaden på 1–2 miljoner kronor plus kostnaden för utbildning, installation och underhåll skulle vara ett svårt slag för den typen av små flygplatser. Det måste man ta i beaktande.

Herr talman! I utskottets betänkande tar vi också upp subsidiaritetsfrågan, det vill säga om frågan bör ligga på EU-nivå eller nationellt. När det gäller de flygplatser inom EU som redan har säkerhetsskannrar menar vi att gemensamma normer sannolikt inte skulle strida mot subsidiaritetsprincipen. Däremot skulle ett införande av tvingande bestämmelser för övriga flygplatser kännas betydligt mer tveksamt. Vi tar inte ställning i betänkandet, men för egen del kan jag säga att det skulle kännas högst tveksamt.

På reservanterna från Miljöpartiet och Vänsterpartiet lät det som att vi som tillhör majoriteten i det här utlåtandet säger ja till säkerhetsskannrar oavsett vilken teknik som ska användas. Så är inte fallet. Vi är generellt positiva till teknikutveckling. Kan luftfartssäkerheten höjas utan större integritetskränkningar, utan fara för hälsa och med ökad effektivitet och utan orimliga kostnader är vi positiva till den här nya tekniken.

Med det yrkar jag bifall till justitieutskottets förslag i utlåtandet och avslag på reservationen.

Anf. 163 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Jag uppmanades att redogöra lite för vår reservation. Det var lite otydligt även från Johan Linanders sida så jag vill ha en förklaring.

Jag tror att det vi är överens om i utskottet handlar om att beakta integritetsaspekter och hälsoaspekter. Däremot ser vi inte att Sverige i det här läget bör säga ja till skanningstekniken i sig eller till att införa gemensamma EU-standarder, därför att det helt enkelt inte är tillfredsställande enligt vårt synsätt att man endast ger en uppmaning till EU att ta de här sakerna i beaktande, men det är inget krav från Sverige. I alla fall enligt dig är ni negativa och skulle aldrig acceptera att det blir sådana bilder som man har sett i till exempel USA. Där kan man se hela konturerna. Samtidigt kan jag inte se någonstans i utlåtandet att det finns ett sådant krav och att det är ett krav för att Sverige sedan ska acceptera det. Det står förvisso att man ska ta integritetsaspekter i beaktande på ett tillfredsställande sätt, men det är inte närmare specificerat, vilket jag tycker att det rimligtvis borde vara.

Det handlar så klart alltid om en avvägning mellan integritetsaspekter, säkerhetsaspekter, effektivitet, proportionalitet och så vidare. Men jag tycker att vi alltid bör ha en hållning från Sveriges sida som innebär att vi inte åsidosätter medborgerliga rättigheter till förmån för en terroristjakt som vi inte är säkra på kommer att leda någon vart.

Jag blir också osäker när jag hör saker som att det är en ganska viktig utgångspunkt att tekniken inte avgör bilder och så vidare. Jag tycker att det borde vara ett krav från Sveriges sida.

Anf. 164 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Vi är inte i det läget att vi ska fatta beslut som det är nu, utan detta är ett meddelande från kommissionen, och vi som nationellt parlament ska svara på hur vi ser på de här frågorna.

En sak tar vi ställning till i utlåtandet, och det är subsidiaritetsprövningen huruvida vi är positiva till att vi ska ha ett gemensamt reglemente för dem som redan har säkerhetsskannrar. Vi uttalar ganska tydligt att för de flygplatser som redan har säkerhetsskannrar skulle vi gärna se gemensamma standarder, så att man kan veta att när man flyger via Heathrow är det ingen farlig teknik som man tvingas gå igenom därför att det inte är den typen av strålning. Det tycker jag är väldigt viktigt, och det förvånar mig om inte Miljöpartiet kan vara med på det.

Vad vi säger är att vi är positiva till teknikutveckling och om vi kan höja luftfartssäkerheten utan att det innebär sämre integritetsskydd. Det kanske till och med blir bättre integritetsskydd om vi slipper kroppsvisiteringarna. Om hälsoriskerna inte ökar och om det inte blir för höga kostnader och det inte påverkar genomströmningen negativt är vi positiva till den här typen av teknikutveckling. Det förvånar mig också att Miljöpartiet inte kan ställa upp på det.

Vi tar inte i det här läget i utlåtandet ställning till huruvida vi skulle vilja se en gemensam EU-standard för alla flygplatser, alltså om alla flygplatser varifrån man kan flyga inom EU ska ha den här typen av teknik. Men för min och för Centerpartiets del ser vi en stor fara med att tvinga fram den här tekniken även på småflygplatser i Sverige. Vi ser det helt enkelt inte som nödvändigt. Det skulle bli en alldeles för hög kostnad som skulle kunna riskera att de små flygplatserna inte skulle kunna finnas kvar, och det är det inte värt för att öka säkerheten på det här sättet.

Anf. 165 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Men det står inte i utlåtandet att ni är positiva till teknikutveckling över huvud taget, utan det handlar just om skanningstekniken som ni i princip ställer er positiva till.

Då tycker jag att man måste fråga sig: Vad är det för sorts skanningsteknik? Går det att garantera att den inte kommer att använda sig av bilder som kan lagras, spridas och missbrukas och även garantera att den inte kommer att vara hälsofarlig? Det som sägs i utlåtandet är att man hoppas att den i minsta möjliga mån ska kränka integriteten och att den inte ska vara hälsofarlig. Men man ställer inte upp några garantier, och det tycker jag borde vara en rimlig hållning.

Visst kan man vara positiv till teknikutveckling och till skanningsteknik så länge den inte är integritetskränkande och så länge kraven är uppfyllda vad gäller hälsa och integritet.

Anf. 166 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Nej, i det här utlåtandet står det inte att vi är positiva till den här tekniken oavsett vilka förutsättningar som kommer. Precis som tidigare talare också har sagt tar vi i nuläget inte ställning till om den ska införas eller inte. Däremot pekar vi på i utlåtandet till kommissionen att om de tänker ta fram den här typen av gemensamma standarder för EU är det viktigt att de tänker på det här och det här. Det är inte läge att säga: Tar ni fram de här standarderna ska det absolut vara så här och så här, annars är vi inte med. Då sätter vi oss på backen. Det är i och för sig vanligt förekommande att Miljöpartiet och Vänsterpartiet bedriver den typen av politik inom EU. Men om 27 länder ska komma överens kan man inte innan man börjar förhandla säga: Våra absoluta krav är de här. Om vi inte får igenom dem sätter vi oss ned och är inte med. Det är ingen bra förhandlingsingång.

Det står heller ingenting i betänkandet om att vi hoppas det ena eller det andra. Det är inte den typen av önskemål här, utan detta är hur vi ser på kommissionens meddelande. Detta är viktigt för hälsan: Den bästa tekniken ska användas.

Vad som är viktigt med integritetshänsynen är att den bästa tekniken ska användas utifrån integritetsspektiv. Det står väldigt tydligt. Om inte Maria Ferm och Miljöpartiet har upptäckt det får ni gärna läsa det en gång till.

Som jag ser det är en vanlig skillnad mellan Centerpartiet och Miljöpartiet att vi i Centerpartiet ser positivt på teknikutveckling. Vi ser att tekniken kan hjälpa mänskligheten att komma framåt och ser inte, som Miljöpartiet, en fara i att saker och ting förändras och tekniken utvecklas och hellre ställer oss vid sidan om och väntar och säger att allting var bra förr. Tvärtom kan saker och ting faktiskt bli bättre med teknikutveckling.

Anf. 167 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Vi i justitieutskottet har behandlat ett meddelande från Europeiska kommissionen om användning av säkerhetsskannrar vid EU:s flygplatser. Vi har i utlåtandet vägt samman användningen av säkerhetsskannrar ur flera olika aspekter.

Syftet med säkerhetsskannrarna är att förebygga brott och bekämpa terrorism. Säkerhetsskannrar är den allmänna termen för sådan teknik som i en säkerhetskontroll kan upptäcka metallföremål och andra föremål, inklusive plastiska och flytande sprängämnen, som bärs under kläderna. På detta vis skulle säkerhetsskannrar kunna vara en väg till att passagerarna inte utsätts för onödiga extra säkerhetskontroller. Till exempel efterföljs i dag metalldetektorer av kroppsvisitation.

Det alternativ som i dag står till buds för att uppnå samma resultat är att säkerhetskontrollanterna genomför en fullständig kroppsvisitation. Något som tydligt framkommit är att kroppsvisitationer i dag sker relativt godtyckligt. Det har framkommit att vilka som visiteras beror på säkerhetspersonalens dagshumör.

Det finns i dag ingen gemensam strategi inom EU rörande teknisk standard eller regler för användning. Vi har därför tyckt att det varit viktigt att yttra oss och att om detta ska införas framöver är det väldigt viktigt att vi har tydliga villkor och gemensamma regler. Likaså är det viktigt att det redan nu finns en diskussion om lagringstid, och vi i utskottet är överens om att denna ska ägnas särskild uppmärksamhet i den fortsatta diskussionen.

Det har varit av vikt för oss kristdemokrater, och kommer att vara så hela vägen, att integritetsaspekter och bedömning av hälsorisker står i fokus. Det har därför varit av vikt att systemet utformas på ett sätt som förhindrar att bilder lagras, kopieras, skrivs ut, tas fram eller skickas i väg.

Herr talman! Jag delar mycket av det som tidigare sagts i debatten och skulle därför vilja passa på att tala lite mer om vikten av den personliga integriteten i lagstiftningsprocessen.

Hur mycket får den personliga integriteten inskränkas i jakten på terrorister? Vi har i vårt betänkande uttryckligen skrivit att integritetsaspekterna särskilt ska beaktas.

När jag skulle förbereda mig inför mitt anförande tänkte jag på att det är viktigt att de kritiska glasögonen aldrig försvinner.

FRA, kreditupplysningslagen, PUL, Ipredlagen, offentlighetsprincipen, Ratzit och samkörning av register – vi har diskuterat den personliga integriteten i förhållande till dessa, men var går gränsen? På vilket sätt ska vi se över lagar och regler i förhållande till den nya tekniken? Den personliga integriteten måste skyddas och får inte försvagas. Men är så alltid fallet? Personlig integritet har aldrig varit så mycket på tapeten som under de senaste fyra åren, vilket är bra. Vi måste fortsätta synliggöra integritetsfrågan i vårt samhälle.

Mer än 20 förslag som påverkar den personliga integriteten lades fram under 2008. Datainspektionen skrev i sin rapport: ”Vilket blir det samlade ’trycket’ mot den personliga integriteten när man väger samman alla stora myndighetsregister och hur dessa utbyter information?”

Jag har bland annat ett Icakort för att få erbjudanden och rabatter. Jag är nöjd med det, men hur används denna information vidare? Under valrörelsen fick jag ett väljarriktat valmaterial. Varifrån hade informationen om mig, mitt hushåll och min hushållsinkomst kommit? Den informationen gjorde antagligen att avsändaren kom fram till att jag eventuellt skulle rösta på ett visst parti. Frågorna blir många när man börjar fundera, och det är viktigt att vi tar med oss detta framgent i debatten.

Det är viktigt att en eventuell reglering för användning av säkerhetsskannrar innehåller bindande regler som innebär högt ställda krav på skyddet av grundläggande rättigheter, såsom skydd för privatliv och personuppgifter och förbud mot diskriminering. Det är också därför vi har bett konstitutionsutskottet att yttra sig.

Vi ska använda den teknik som är bäst. Jag hoppas att den diskussion vi för i dag om säkerhetsskannrar gör att vi får en bred debatt framöver om säkerheten på våra flygplatser. Är en vattenflaska verkligen så farlig?

Säkerhetsskannrar ska om de införs vara en huvudregel, men man ska aldrig känna sig tvingad. Det ska självklart finnas alternativ.

Vi kristdemokrater menar att den teknik som i minsta möjliga utsträckning påverkar hälsa och personlig integritet bör förordas. Som

konstitutionsutskottet påpekar i sitt yttrande finns det inte bara av hälsoskäl utan även av integritetsskäl anledning att i den fortsatta debatten förorda den teknik som innebär minsta möjliga risk för skador.

Är säkerhet och integritet verkligen motpoler till varandra? Jag tror inte det.

Göran Gräslund, generaldirektör på Datainspektionen, avslutade Datainspektionens årliga skrift om integritetsåret 2009 med meningen: ”Det finns inga lösningar men problemet behöver angripas.” Jag kan bara hålla med.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 168 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Jag har begärt ordet dels därför att jag är suppleant i justitieutskottet – även om jag inte har dykt upp i utskottet – och därmed indirekt är delaktig i ställningstagandet, dels och framför allt därför att jag är ordinarie ledamot i konstitutionsutskottet och justitieutskottet bad om ett yttrande.

Det är med glädje jag ser hur justitieutskottet har följt upp bland annat det yttrande som konstitutionsutskottet gav till justitieutskottet. Utskottet har tydligt skrivit att man särskilt vill understryka vikten av att de grundläggande rättigheterna respekteras. När jag läser reservationen och sedan denna mening ser jag inget behov av reservationen på detta område eftersom utskottet särskilt understryker detta.

Utskottet skriver att det är särskilt viktigt att integritetsaspekter och eventuella hälsorisker beaktas på ett tillfredsställande sätt. Här pekar utskottet just på hälsoskäl och personlig integritet. Det känns tillfredsställande, för vi hade en diskussion i konstitutionsutskottet om hur integriteten kan bevaras och vägas mot säkerheten.

Den avvägning som justitieutskottet har gjort i dessa skrivningar, som Johan Linander och Caroline Szyber på ett förtjänstfullt sätt lyfte fram i debatten nyss, garanterar att Sveriges röst blir entydig. Vi slår vakt om integriteten och hälsan och kommer att se till att det blir de säkraste skannrarna som används. Vi ska också se till att det bara blir modeller av människokroppen så att till exempel blöjor, proteser, inplantat och så vidare inte kan ses ens för ett kort ögonblick.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

23 § Ny varumärkeslag och ändringar i firmalagen

Föredrogs

näringsutskottets betänkande 2010/11:NU6

Ny varumärkeslag och ändringar i firmalagen (prop. 2009/10:225).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 december.)

*Användning av
säkerhetsskannrar
vid EU:s flygplatser*

24 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 30 november

2010/11:101 Matchningsproblematiken på arbetsmarknaden

av *Gunilla Svantorp* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2010/11:102 Tillgång till digitalbio i hela landet

av *Bengt Berg* (V)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2010/11:103 Finanskommission

av *Jacob Johnson* (V)

till statsrådet Peter Norman (M)

2010/11:104 Tågtrafiken i vinter

av *Raimo Pärssinen* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

den 1 december

2010/11:105 Framtida CAP-beslut

av *Pyry Niemi* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2010/11:106 Pendeltågstrafiken i Östergötland

av *Annika Lillemets* (MP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2010/11:107 Licensjakt på varg

av *Åsa Romson* (MP)

till miljöminister Andreas Carlgren (C)

2010/11:108 Underhållet på våra tåg

av *Åsa Lindestam* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

25 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 1 december

2010/11:126 Den svenska smittskyddslagen

av *Eva Olofsson* (V)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:127 Polisens informatörsverksamhet

av *Lena Olsson* (V)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2010/11:128 Ränkteavdrag för bostadslån

av *Ulla Andersson* (V)
till finansminister Anders Borg (M)

2010/11:129 Höjningen av passageavgiften på Öresundsbron

av *Hillevi Larsson* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2010/11:130 Åttaårsregeln inom betygssystemet

av *Gunilla Svantorp* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2010/11:131 Försäljning av Rymdbolagets satellitverksamhet

av *Karin Åström* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)

2010/11:132 Standarden på tågen till Östersund

av *Gunnar Sandberg* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2010/11:133 Gravidas rätt till sjukpenning

av *Annelie Karlsson* (S)
till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2010/11:134 Ungas levnadsvillkor

av *Gunnar Sandberg* (S)
till statsrådet Nyamko Sabuni (FP)

2010/11:135 Personalpolitik i Försvarsmakten

av *Anna-Lena Sörenson* (S)
till försvarsminister Sten Tolgfors (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

26 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 30 november

2010/11:94 Regeringen och Bonnier

av *Hans Olsson* (S)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2010/11:95 Nationalmuseums framtid

av *Berit Högman* (S)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2010/11:116 Kömiljarden

av *Lena Hallengren* (S)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

den 1 december

2010/11:90 Könssdiskriminerande reklam

av *Carina Hägg* (S)
till statsrådet Nyamko Sabuni (FP)

2010/11:91 Tomträtter

av *Annelie Enochson* (KD)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2010/11:93 Ett brett förbud mot bisfenol A

av *Jens Holm* (V)

till miljöminister Andreas Carlgren (C)

2010/11:96 Skolinspektionen

av *Anders Sellström* (KD)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2010/11:98 Introduktion av nyanlända flyktingar

av *Maria Stenberg* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2010/11:99 Bonus i statliga dotterbolag

av *Lars Johansson* (S)

till statsrådet Peter Norman (M)

2010/11:101 Migrationsverkets bostadsanskaffning

av *Roger Haddad* (FP)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2010/11:102 Miljöräddning till sjöss

av *Eva Sonidsson* (S)

till miljöminister Andreas Carlgren (C)

2010/11:103 Stöd till Skriv-Knuten

av *Jasenko Omanovic* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2010/11:105 Studentinflytandet på Sveriges högskolor och universitet

av *Phia Andersson* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2010/11:106 Utfärdande av svenska pass via andra EU-länders representation i utlandet

av *Hans Hoff* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2010/11:107 Världsaidsdagen

av *Carina Hägg* (S)

till statsrådet Gunilla Carlsson (M)

2010/11:108 Omfattningen av bostadsbyggandet

av *Carina Moberg* (S)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2010/11:109 Vindkraftverk inom stoppområden

av *Lars Johansson* (S)

till försvarsminister Sten Tolgfors (M)

2010/11:110 Utredningsväsendet

av *Lena Hallengren* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:111 AT-tjänstgöring i Sverige för svenskar som läser till läkare i utlandet

av *Lena Hallengren* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2010/11:112 Sexköpslagen

av *Carina Hägg* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2010/11:115 Grundutbildning inom testbranschen

av *Sven-Erik Bucht* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2010/11:119 Arbetsmarknadsåtgärder för funktionshindrade och utförsäkrade

av *Kerstin Nilsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2010/11:120 Regeländring inom sjukförsäkringssystemet

av *Jasenko Omanovic* (S)

till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2010/11:122 Ekonomisk jämställdhet

av *Maria Stenberg* (S)

till statsrådet Nyamko Sabuni (FP)

2010/11:123 Resurscentrum

av *Krister Örnfjäder* (S)

till närings- och energiminister Maud Olofsson (C)

2010/11:124 Bevarande av lökproduktionen i Sverige

av *Krister Örnfjäder* (S)

till närings- och energiminister Maud Olofsson (C)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

27 § Kammaren åtskildes kl. 17.55.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med 6 § anf. 42 (delvis),

av talmannen därefter till och med 7 § anf. 87 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 121 (delvis),

av talmannen därefter till och med 20 § anf. 153 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Eva-Lena Ekman

Prot. 2010/11:25

1 december

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Anmälan om inkomna faktagpromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	1
4 § Förnyad bordläggning.....	1
5 § Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige	2
Socialutskottets betänkande 2010/11:SoU3	2
Anf. 1 KENNETH JOHANSSON (C)	2
Anf. 2 MAGNUS EHRENCRONA (MP).....	2
Anf. 3 EVA OLOFSSON (V)	2
Anf. 4 LENA HALLENGREN (S)	5
Anf. 5 MATS GERDAU (M).....	7
Anf. 6 LENA HALLENGREN (S) replik	8
Anf. 7 MATS GERDAU (M) replik	9
Anf. 8 LENA HALLENGREN (S) replik	9
Anf. 9 MATS GERDAU (M) replik	10
Anf. 10 EVA OLOFSSON (V) replik	10
Anf. 11 MATS GERDAU (M) replik	10
Anf. 12 EVA OLOFSSON (V) replik	11
Anf. 13 MATS GERDAU (M) replik	11
Anf. 14 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik	12
Anf. 15 MATS GERDAU (M) replik	12
Anf. 16 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik	12
Anf. 17 MATS GERDAU (M) replik	13
Anf. 18 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	13
Anf. 19 EVA OLOFSSON (V) replik	15
Anf. 20 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	15
Anf. 21 EVA OLOFSSON (V) replik	16
Anf. 22 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	16
Anf. 23 LENA HALLENGREN (S) replik	16
Anf. 24 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	17
Anf. 25 LENA HALLENGREN (S) replik	17
Anf. 26 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	18
Anf. 27 ANDERS W JONSSON (C)	18
Anf. 28 LENA HALLENGREN (S) replik	20
Anf. 29 ANDERS W JONSSON (C) replik	20
Anf. 30 LENA HALLENGREN (S) replik	21
Anf. 31 ANDERS W JONSSON (C) replik	21
Anf. 32 ROLAND UTBULT (KD).....	21
Anf. 33 LENA HALLENGREN (S) replik	23
Anf. 34 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	23
Anf. 35 LENA HALLENGREN (S) replik	23
Anf. 36 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	24
Anf. 37 AGNETA LUTTROPP (MP).....	24
(Beslut fattades under 19 §.)	24

6 § En ny alkohollag	25	Prot. 2010/11:25
Socialutskottets betänkande 2010/11:SoU4	25	1 december
Anf. 38 ANDERS W JONSSON (C)	25	
Anf. 39 CHRISTER ENGELHARDT (S)	25	
Anf. 40 AGNETA LUTTROPP (MP)	28	
Anf. 41 EVA OLOFSSON (V)	29	
Anf. 42 KENNETH JOHANSSON (C)	31	
Anf. 43 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	32	
Anf. 44 KENNETH JOHANSSON (C) replik	33	
Anf. 45 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	33	
Anf. 46 KENNETH JOHANSSON (C) replik	34	
Anf. 47 JAN R ANDERSSON (M)	34	
Anf. 48 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	36	
Anf. 49 JAN R ANDERSSON (M) replik	36	
Anf. 50 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	37	
Anf. 51 JAN R ANDERSSON (M) replik	37	
Anf. 52 EVA OLOFSSON (V) replik	37	
Anf. 53 JAN R ANDERSSON (M) replik	38	
Anf. 54 EVA OLOFSSON (V) replik	39	
Anf. 55 JAN R ANDERSSON (M) replik	39	
Anf. 56 BARBRO WESTERHOLM (FP)	40	
Anf. 57 EVA OLOFSSON (V) replik	41	
Anf. 58 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	41	
Anf. 59 EVA OLOFSSON (V) replik	41	
Anf. 60 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	42	
Anf. 61 BJÖRN SÖDER (SD)	42	
Anf. 62 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	43	
Anf. 63 BJÖRN SÖDER (SD) replik	44	
Anf. 64 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	44	
Anf. 65 ANDERS ANDERSSON (KD)	44	
Anf. 66 EVA OLOFSSON (V) replik	46	
Anf. 67 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	46	
Anf. 68 EVA OLOFSSON (V) replik	47	
Anf. 69 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	47	
Anf. 70 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	48	
Anf. 71 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	48	
Anf. 72 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	49	
Anf. 73 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	49	
(Beslut fattades under 19 §.)	50	
7 § Framtidens friluftsliv	50	
Kulturutskottets betänkande 2010/11:KrU3	50	
Anf. 74 ANNE MARIE BRODÉN (M)	50	
Anf. 75 ISAK FROM (S)	51	
Anf. 76 TINA EHN (MP)	53	
Anf. 77 TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	54	
Anf. 78 GÖRAN MONTAN (M)	55	
Anf. 79 ISAK FROM (S) replik	56	
Anf. 80 GÖRAN MONTAN (M) replik	57	

Anf. 81 ISAK FROM (S) replik.....	57
Anf. 82 GÖRAN MONTAN (M) replik	57
Anf. 83 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	58
Anf. 84 GÖRAN MONTAN (M) replik	58
Anf. 85 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	59
Anf. 86 GÖRAN MONTAN (M) replik	59
Anf. 87 CHRISTER NYLANDER (FP)	60
Anf. 88 ANDERS FLANKING (C).....	61
Anf. 89 TINA EHN (MP) replik	62
Anf. 90 ANDERS FLANKING (C) replik.....	63
Anf. 91 TINA EHN (MP) replik	63
Anf. 92 ANDERS FLANKING (C) replik.....	63
Anf. 93 MATTIAS KARLSSON (SD)	64
Anf. 94 ANDREAS CARLSON (KD).....	65
Anf. 95 ELLEN JUNTTI (M)	66
(Beslut fattades under 19 §.)	67
8 § Enklare redovisning	67
Civilutskottets betänkande 2010/11:CU3	67
(Beslut fattades under 19 §.)	67
9 § Aktieägares rättigheter	67
Civilutskottets betänkande 2010/11:CU7	67
(Beslut fattades under 19 §.)	67
10 § Revisionspolitik.....	68
Civilutskottets utlåtande 2010/11:CU11	68
(Beslut fattades under 19 §.)	68
11 § Folkbokföring av personer med anknytning till internationella organ	68
Skatteutskottets betänkande 2010/11:SkU2	68
(Beslut fattades under 19 §.)	68
12 § Anpassningar av tobaksbeskattningen med anledning av ändrade tobaksskattedirektiv	68
Skatteutskottets betänkande 2010/11:SkU11	68
(Beslut fattades under 19 §.)	68
13 § Omvänd skattskyldighet för mervärdesskatt vid handel med utsläppsrätter för växthusgaser	68
Skatteutskottets betänkande 2010/11:SkU13	68
(Beslut fattades under 19 §.)	68
14 § Kemikalietillsynen	69
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU3	69
Anf. 96 JOHAN LÖFSTRAND (S).....	69
Anf. 97 ÅSA ROMSON (MP).....	70
Anf. 98 JENS HOLM (V)	72
Anf. 99 CHRISTINE JÖNSSON (M).....	73
Anf. 100 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	74
Anf. 101 ROGER TIEFENSEE (C).....	76
Anf. 102 IRENE OSKARSSON (KD).....	77
Anf. 103 ÅSA ROMSON (MP) replik.....	78
Anf. 104 IRENE OSKARSSON (KD) replik.....	79

Anf. 105 ÅSA ROMSON (MP) replik	80
Anf. 106 IRENE OSKARSSON (KD) replik	80
(Beslut fattades under 19 §.)	80
15 § Fiskevårdsområden	80
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU4	80
(Beslut fattades under 19 §.)	80
16 § Åtgärder för levande hav	80
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU5	80
Anf. 107 JAN-OLOF LARSSON (S)	80
Anf. 108 ÅSA ROMSON (MP)	83
Anf. 109 JOSEF FRANSSON (SD)	85
Anf. 110 ÅSA ROMSON (MP) replik	85
Anf. 111 JOSEF FRANSSON (SD) replik	86
Anf. 112 JENS HOLM (V)	86
Anf. 113 LARS HJÄLMERED (M)	88
Anf. 114 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	90
Anf. 115 LARS HJÄLMERED (M) replik	91
Anf. 116 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	91
Anf. 117 LARS HJÄLMERED (M) replik	92
Anf. 118 ÅSA ROMSON (MP) replik	92
Anf. 119 LARS HJÄLMERED (M) replik	92
Anf. 120 ÅSA ROMSON (MP) replik	93
Anf. 121 LARS HJÄLMERED (M) replik	93
Anf. 122 LARS TYSKLIND (FP)	94
Anf. 123 JENS HOLM (V) replik	96
Anf. 124 LARS TYSKLIND (FP) replik	97
Anf. 125 JENS HOLM (V) replik	97
Anf. 126 LARS TYSKLIND (FP) replik	97
Anf. 127 IRENE OSKARSSON (KD)	98
Anf. 128 STAFFAN DANIELSSON (C)	100
Anf. 129 ÅSA ROMSON (MP) replik	102
Anf. 130 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	103
Anf. 131 ÅSA ROMSON (MP) replik	103
Anf. 132 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	104
Anf. 133 JENS HOLM (V) replik	104
Anf. 134 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	105
Anf. 135 JENS HOLM (V) replik	105
Anf. 136 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	105
Anf. 137 JAN-OLOF LARSSON (S)	106
Anf. 138 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	106
Anf. 139 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	107
Anf. 140 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	107
Anf. 141 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	108
(Beslut fattades under 19 §.)	108
17 § Älgförvaltningen	108
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU6	108
(Beslut fattades under 19 §.)	108
18 § Intern styrning och kontroll för riksdagens myndigheter	108

Konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU9	108
Anf. 142 ANN-BRITT ÅSEBOL (M)	108
(Beslut fattades under 19 §.)	109
Ajournering.....	109
Återupptagna förhandlingar	109
19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	110
SoU3 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige	110
SoU4 En ny alkohollag	110
KrU3 Framtidens friluftsliv	112
CU3 Enklare redovisning	113
CU7 Aktieägares rättigheter	113
CU11 Revisionspolitik	113
SkU2 Folkbokföring av personer med anknytning till internationella organ.....	113
SkU11 Anpassningar av tobaksbeskattningen med anledning av ändrade tobaksskattedirektiv	113
SkU13 Omvänd skattskyldighet för mervärdesskatt vid handel med utsläppsrätter för växthusgaser	113
MJU3 Kemikalietillsynen	113
MJU4 Fiskevårdsområden.....	113
MJU5 Åtgärder för levande hav	114
MJU6 Älgförvaltningen	115
KU9 Intern styrning och kontroll för riksdagens myndigheter	116
20 § Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2009.....	116
Finansutskottets betänkande 2010/11:FiU6	116
Anf. 143 JONAS ERIKSSON (MP)	116
Anf. 144 ULLA ANDERSSON (V).....	118
Anf. 145 SVEN-ERIK BUCHT (S).....	120
Anf. 146 STAFFAN ANGER (M).....	121
Anf. 147 JONAS ERIKSSON (MP) replik	122
Anf. 148 STAFFAN ANGER (M) replik.....	123
Anf. 149 JONAS ERIKSSON (MP) replik	123
Anf. 150 STAFFAN ANGER (M) replik.....	123
Anf. 151 ULLA ANDERSSON (V) replik	123
Anf. 152 STAFFAN ANGER (M) replik.....	124
Anf. 153 ULLA ANDERSSON (V) replik	124
Anf. 154 STAFFAN ANGER (M) replik.....	125
Anf. 155 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	126
Anf. 156 VALTER MUTT (MP).....	127
(Beslut skulle fattas den 2 december.).....	128
21 § Riksrevisorernas årliga rapport.....	128
Finansutskottets betänkande 2010/11:FiU12	128
(Beslut skulle fattas den 2 december.).....	128
22 § Användning av säkerhetsskannrar vid EU:s flygplatser	128
Justitieutskottets utlåtande 2010/11:JuU4	128
Anf. 157 MARIA FERM (MP).....	128

Anf. 158	LENA OLSSON (V)	129	Prot. 2010/11:25
Anf. 159	ELIN LUNDGREN (S)	130	1 december
Anf. 160	EWA THALÉN FINNÉ (M)	130	<hr/>
Anf. 161	ROGER HADDAD (FP)	132	
Anf. 162	JOHAN LINANDER (C)	133	
Anf. 163	MARIA FERM (MP) replik	135	
Anf. 164	JOHAN LINANDER (C) replik	136	
Anf. 165	MARIA FERM (MP) replik	136	
Anf. 166	JOHAN LINANDER (C) replik	137	
Anf. 167	CAROLINE SZYBER (KD)	137	
Anf. 168	TUVE SKÅNBERG (KD)	139	
	(Beslut skulle fattas den 2 december.)	139	
23 §	Ny varumärkeslag och ändringar i firmalagen	139	
	Näringsutskottets betänkande 2010/11:NU6	139	
	(Beslut skulle fattas den 2 december.)	139	
24 §	Anmälan om interpellationer	140	
25 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	140	
26 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	141	
27 §	Kammaren åtskildes kl. 17.55	143	

Prot. 2010/11:25
1 december

Tryck: Elanders, Vällingby 2010